

วัฒนธรรมทางจิตใจในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย”

สารนิพนธ์

ของ

ศิราภรณ์ ศิริพันธ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

ตุลาคม 2550

วัฒนธรรมทางจิตใจในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย”

สารนิพนธ์

ของ

ศิราภรณ์ ศิริพันธ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

ตุลาคม 2550

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วัฒนธรรมทางจิตใจในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย”

บทคัดย่อ
ของ
ศิราภรณ์ ศิริพันธ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
ตุลาคม 2550

ศิราภรณ์ ศิริพันธ์.(2550). วัฒนธรรมทางจิตใจในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย”.
สารนิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิมพ์ภาภรณ์ บุญประเสริฐ.

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ วิเคราะห์วัฒนธรรมทางจิตใจในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ตั้งแต่ พ.ศ. 2532 - พ.ศ. 2537 จำนวน 80 เพลง โดยวิธีวิจัยเอกสาร และนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า เพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ปรากฏวัฒนธรรมทางจิตใจในด้านต่างๆ ดังนี้

ด้านความเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา ซึ่งปรากฏความเชื่อในเรื่องชาติภพ การเวียนว่ายตายเกิด ความเชื่อในเรื่องเวรกรรม ความเชื่อเรื่องกุศล บุญ วาสนา ความเชื่อเรื่องการทำบุญ ตักบาตร และ ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ปรากฏความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์ ซึ่งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยาม ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ ซึ่งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับลางสังหรณ์ ความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุป้องกันอันตราย ความเชื่อเรื่องการทำเสน่ห์ ความเชื่อในอำนาจของสิ่งที่ไม่มีตัวตน

ด้านค่านิยม ได้แก่ ค่านิยมในการเคารพนับถือผู้อาวุโส ค่านิยมในความขยันหมั่นเพียร รักความสนุกสนาน ค่านิยมการยกย่องผู้ที่กระทำความดี ค่านิยมในเรื่องความพอเพียง ค่านิยมด้านจริยธรรม ซึ่งปรากฏค่านิยมในการประหยัดอดออม ค่านิยมในความกตัญญูกตเวที ค่านิยมในความซื่อสัตย์ ค่านิยมในความอดทน ค่านิยมการให้อภัย ค่านิยมในความขยันหมั่นเพียร และค่านิยมเรื่องการศึกษา

ด้านความรู้สึก ได้แก่ ความรู้สึกที่มีต่อสถาบันชาติ ความรู้สึกที่มีต่อสถาบันพุทธศาสนา และความรู้สึกที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

ด้านประเพณี ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีการทำบุญเข้าพรรษา ประเพณีเกี่ยวกับการบวช ประเพณีการทำบุญออกพรรษา ประเพณีการทอดกฐิน ประเพณีทอดผ้าป่า ประเพณีลอยกระทง ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีไหลเรือไฟ และประเพณีไหว้พระธาตุพนม

ด้านการใช้ภาษา ได้แก่ การใช้คำและการใช้สำนวน เพื่อเป็นการถ่ายทอดความรู้สึกอารมณ์ ที่แสดงออกถึงความรู้สึกที่ดี มีเจตนาอบรมสั่งสอนมีข้อคิดเป็นคติเตือนใจ

MENTAL CULTURE IN EXCELLENT THAI COUNTRY SONGS
“HALF CENTURY OF THAI COUNTRY MUSIC FESTIVAL”

AN ABSTRACT

BY

SIRAPORN SIRIPUNT

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Thai
at Srinakharinwirot University

October 2007

Siraporn Siripunt. (2007). *Mental Culture in Excellent Thai Country Songs "Half Century of Thai Country Music Festival"*. Master's Project, M.Ed. (Thai). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor: Pimpaporn Boonprasert.

This research aims to study mental culture as reflected in eighty excellent Thai country songs awarded in "Half Century of Thai Country Music Festival" from 1989 -1994. The method of documentary research is employed and the result is presented in descriptive analysis.

According to the research, those awarded Thai country songs reflect mental culture in numerous aspects as follows:

In terms of beliefs, those country songs have indicated Thai beliefs in three main aspects. First is the religious belief which can be subdivided in the areas of religion, reincarnation, rebirth cycle, karma, merit, and merit-making. Second is the belief in supernatural force. This belief is solely reflected in astrology, specifically in terms of the calculation of auspicious time and moments. Third is the belief in superstition which is reflected through beliefs in omens, amulets, seductive charm making, and power of invisible substances.

In terms of value, the awarded Thai country songs from "Half Century of Thai Country Music Festival" suggest important Thai value in six aspects: showing respect for seniority, cheerfulness and fun-loving, giving praise for good persons, self-sufficiency, ethics, and education. Specifically, the value of ethics includes thriftiness, gratitude, honesty, patience, forgiveness and perseverance.

In terms of feeling, those awarded Thai country songs obviously show allegiances to for three significant institutions: Thai nation, Buddhism, and monarchy.

As for custom and traditions, those country songs have vividly painted numerous Thai traditional ceremony of the following festivals: Songkran Festival, the beginning of Buddhist Lent, the traditional ceremony of ordination, the last day of Buddhist Lent, the Kathin Ceremony or the Post-Lenten Robe Offering Ceremony, the ceremony of making an off-season offering of robes and other necessities to monks, Loy Kratong Festival, Thai wedding ceremony, the ceremony of illuminated boat processions, and the annual pilgrimage to Pra That Panom.

In terms of language, the chosen Thai country songs illustrate the skilful use of words and idioms as the expression of good attitudes and emotions, along with the incorporated didactic purpose.

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์พิมพาภรณ์ บุญประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำและข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์สุภา ปานเจริญ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชวนพิศ อิฐรัตน์ กรรมการสอบที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษา ข้อคิด คำแนะนำ และข้อวิจารณ์ อันเป็นประโยชน์ อีกทั้งช่วยตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ รวมทั้งให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสิ้นโดยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิทยาทานต่างๆ อันเป็นประโยชน์ให้ผู้วิจัยสามารถทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ได้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตปริญญาโทวิชาเอกภาษาไทยทุกๆ คน ที่คอยให้ความช่วยเหลือและคอยให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อแสงชัย และ คุณแม่สุนทร ศิริพันธ์ ที่คอยให้ความรักความห่วงใย ตลอดจนให้การสนับสนุนด้านทุนทรัพย์แก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณพี่สาว น้องสาว และทุกคนที่คอยให้กำลังใจในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ ให้สำเร็จลุล่วงลงด้วยดี

ศิราภรณ์ ศิริพันธ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	5
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม.....	10
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง.....	17
3 วิเคราะห์วัฒนธรรมทางจิตใจในเพลงลูกทุ่งดีเด่น	
“งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย”	23
ความเชื่อ.....	23
ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา.....	24
ความเชื่อในเรื่องชาติภพ การเวียนว่ายตายเกิด.....	24
ความเชื่อในเรื่องเวรกรรม	26
ความเชื่อเรื่องกุศล บุญ วาสนา	28
ความเชื่อในเรื่องการทำบุญ ตักบาตร	30
ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ.....	32
ความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์.....	32
ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยาม.....	33
ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์.....	33
ความเชื่อเกี่ยวกับลางสังหรณ์.....	34
ความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุป้องกันอันตราย.....	34
ความเชื่อเรื่องการทำเสน่ห์.....	35
ความเชื่อในอำนาจของสิ่งที่ไม่มีตัวตน.....	36

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ) ค่านิยม	39
ค่านิยมในการเคารพนับถือผู้อาวุโส.....	40
ค่านิยมในความขี้มั่วแจ่มใส รักความสนุกสนาน.....	40
ค่านิยมการยกย่องผู้ที่กระทำความดี.....	42
ค่านิยมในเรื่องความพอเพียง.....	44
ค่านิยมด้านจริยธรรม.....	45
ค่านิยมในการประหยัดอดออม.....	45
ค่านิยมในความกตัญญูกตเวที.....	46
ค่านิยมในความซื่อสัตย์.....	48
ค่านิยมในความอดทน.....	51
ค่านิยมในการให้อภัย.....	52
ค่านิยมในความขยันหมั่นเพียร.....	54
ค่านิยมเรื่องการศึกษา.....	55
ความรู้สึก.....	57
ความรู้สึกที่มีต่อสถาบันชาติ.....	57
ความรู้สึกที่มีต่อสถาบันพุทธศาสนา.....	59
ความรู้สึกที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์.....	60
ประเพณี.....	63
ประเพณีสงกรานต์.....	64
ประเพณีทำบุญเข้าพรรษา.....	66
ประเพณีเกี่ยวกับการบวช.....	66
ประเพณีทำบุญออกพรรษา.....	68
ประเพณีทอดกฐิน.....	68
ประเพณีทอดผ้าป่า.....	69
ประเพณีลอยกระทง.....	69
ประเพณีเกี่ยวกับการแต่งงาน.....	69
ประเพณีไหลเรือไฟ.....	72
ประเพณีไหว้พระธาตุพนม.....	73

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ) การใช้ภาษา.....	73
การใช้คำ.....	74
การใช้สำนวน.....	76
4 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	79
บรรณานุกรม.....	83
ภาคผนวก.....	87
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	129

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

วัฒนธรรมเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม เป็นแบบแผนในการปลูกฝังและถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมนั้นยอมรับร่วมกันว่ามีประโยชน์และมีคุณค่า ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในสังคมนั้น ไม่ว่าชนกลุ่มใดพวกใดล้วนมีวัฒนธรรมทั้งสิ้น ดังนั้น วัฒนธรรมกับสังคมจึงเป็นสิ่งที่ต้องอยู่คู่กัน ดังคำกล่าวที่ว่า “ที่ใดมีวัฒนธรรม ที่นั่นก็มีสังคม ที่ใดมีสังคม ที่นั่นก็มีวัฒนธรรม เพราะสังคมจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าขาดวัฒนธรรมคุ้มครอง” (พระยาอนุมานราชธน. 2531 : 218)

วัฒนธรรมเป็นมรดกแห่งสังคมซึ่งคนในสังคมเป็นผู้รับและรักษาเอาไว้ สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่มีอยู่แล้วหรือมีขึ้นเองตามธรรมชาติเพราะมนุษย์จะมีการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ และมนุษย์จะเป็นผู้ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมของตนให้เหมาะสมกับยุคสมัยกาลเวลา และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพของคนในแต่ละสังคม จึงทำให้วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงเสมอ ดังที่สุพัตรา สุภาพ. (2520 : 140) กล่าวว่า “วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมที่ครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ โดยแต่ละสังคมมีวัฒนธรรมเฉพาะของตนเอง เพราะเป็นวิถีชีวิตที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่มสังคม”

จากทัศนะดังกล่าวทำให้ทราบว่าวัฒนธรรมจะปรากฏและแทรกซึมอยู่ในทุกๆ เรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์และได้เสริมสร้างวิถีชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้ประกอบไปด้วย แนวคิด ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งวัฒนธรรมประเภทนี้เรียกว่า วัฒนธรรมทางจิตใจ พระยาอนุมานราชธนได้กล่าวถึงวัฒนธรรมทางจิตใจ ว่า “วัฒนธรรมทางจิตใจ ได้แก่ ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก และความรู้ในอันที่ประกอบกิจการงาน สร้างสิ่งที่ดีงาม เป็นคุณประโยชน์แก่ตนและแก่คนอื่น เป็นสิ่งที่ทำให้ปัญญาและจิตใจมีความเจริญงอกงาม” (พระยาอนุมานราชธน. 2531 : 223-224)

ดังนั้นการปลูกฝังสั่งสมวัฒนธรรมทางจิตใจจึงเป็นหน้าที่สำคัญที่ควรอยู่ในจิตสำนึกของคนไทยโดยทั่วไป ซึ่งการปลูกฝังสั่งสมวัฒนธรรมทางจิตใจจะเป็นสิ่งชี้แนะและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในสังคมนั้นๆ

เพลงลูกทุ่งเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่ได้ซึมซับวัฒนธรรมไว้ในบทเพลง และเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป เพราะเพลงลูกทุ่งโดยมากมักกล่าวถึงชีวิตของผู้คนในแง่มุมต่างๆ ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ ทั้งสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนความคิด ความเชื่อของผู้คน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (2516 : 128-137) ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเพลงลูกทุ่งไว้ว่า เพลงลูกทุ่งเป็นประจักษ์พยานแสดงให้เห็นถึง ความแข็งแกร่งในวัฒนธรรมของคนไทยที่เรียกว่า วัฏธรรม (Dynamism) ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลสมัย

โดยไม่เสียพื้นฐานหรือความเป็นตัวของตัวเอง เพลงลูกทุ่งจึงเป็นเพลงไทยในสิ่งแวดล้อมปัจจุบันที่เป็นผลมาจากการได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตก

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2533:36) ทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง “ลูกทุ่งกับเพลงไทย” ทรงกล่าวว่าเพลงลูกทุ่งเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติเช่นเดียวกับเพลงไทยประเภทอื่นๆ เพลงลูกทุ่งมีความดีหลายประการ คือ

1. เป็นหลักฐานข้อมูลทางประวัติศาสตร์สังคมของประเทศ
2. เป็นที่รวบรวมของภูมิปัญญาและทรัพย์สินทางปัญญาของชาวบ้าน
3. เป็นเพลงที่เรียบง่าย คือ เข้าใจง่าย ร้องง่าย จำง่าย
4. ความสามารถเข้าถึงสังคมทุกชั้นกระจายได้กว้างไกลถึงชนบททุกแห่ง
5. มีความเป็นไทยทั้งในเรื่องของภาษา ทำนองและการขับร้อง

ด้านเนื้อหาสาระหรือคำร้องของเพลงลูกทุ่งนั้น โดยมากมักกล่าวถึงชีวิตของผู้คนในแง่มุมต่าง ๆ ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ ทั้งสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนความคิด ความเชื่อ ของผู้คนที่อยู่ในชนบทและที่มาทำงานในเมืองหลวงได้อย่างชัดเจน เช่น

โห...อี๊ว ชนหมากมาแล้ว ๆ มาแล้วน้องแก้วรับด้วย วันนี้คนสวยแต่งชุดอะไร
ที่แรกพี่คิดจะพาน้องหนี แต่พอคิดอีกทีก็กลัวน้องพี่บอขาย... พี่เป็นชายชาติตำรวจ
หรือจะขี้ประเพณีของไทย รักน้องจึงต้องมาขอแต่ง ถึงสินสอดจะแพงพี่ก็ยอมถวาย...

(ชนหมากมาแล้ว : ยงยุทธ เชี่ยวชาญชัย)

จากเนื้อร้องของเพลงชนหมากมาแล้ว แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบของผู้ชายไทยที่ต้องประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณี โดยรู้จักให้เกียรติผู้หญิง เมื่อมีความรักใคร่ต่อกันแล้วก็ควรจัดการให้ถูกต้องตามประเพณี โดยทำพิธีสู่ขอ และแต่งงาน

จะเห็นว่า เพลงลูกทุ่งมีเนื้อหาที่เป็นการบอกเล่าผู้ฟังอย่างตรงไปตรงมา ฟังแล้วเข้าใจได้ทันที ดังความเห็นของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2528 : 95-105) ซึ่งได้ให้ทัศนะในประเด็นนี้ว่า เนื้อหาในเพลงลูกทุ่งบางเพลงยังสะท้อนให้เห็นโลกทรรศน์แบบเก่า ๆ เช่น ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนเรื่องสองแง่สองง่าม เพลงลูกทุ่งก็นำมากล่าวได้อย่างมีปฏิภาณ ทั้งนี้เพราะนักประพันธ์บทเพลงต่างก็เป็นสมาชิกของสังคม การสร้างผลงานจึงย่อมสะท้อนความเป็นไปของสังคมในยุคของตน ซึ่งทรรศนะดังกล่าวสอดคล้องกับที่ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2532 : 96) ได้กล่าวไว้ว่า กวี คือ คนในสังคม การแต่งหนังสือของกวีจะมีได้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพของสังคมหรือวัฒนธรรมในสมัยนั้น ๆ อย่างจงใจ แต่โดยเนื้อหาแล้ว กวีอดที่จะสะท้อนความคิดส่วนรวมของสังคมออกมาไม่ได้ เพราะกวีเป็นทั้งนักประพันธ์ หน่วยของสังคมและพลเมืองของสังคม ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า บทเพลงลูกทุ่ง

เป็นวรรณกรรมอีกรูปแบบหนึ่งที่บันทึกข้อมูลทางสังคมด้วยภูมิปัญญาของคนไทย ดังที่ สามารถ จันทรสุรีย์ (2542:234-235) ยกตัวอย่างถึงภูมิปัญญาไทยในเพลงลูกทุ่งไทยว่า

“...เพลงสัปดาห์ ขอกราบอัญเชิญเพลงนี้มาเสนอก่อน ถือเป็นตัวอย่างของภูมิปัญญาไทย ในเพลงลูกทุ่งไทยที่สมบูรณ์ที่สุด นับว่าเป็นเพลงที่แสดงถึงภูมิปัญญาในการปรุงอาหาร สัปดาห์ ตั้งแต่เตรียมวัสดุ เครื่องปรุงรส ขั้นตอนวิธีการปรุง รสชาติ การกิน และข้อควรระวังในการกิน นับว่าเป็นเพลงลูกทุ่งที่เล่าถึงตำรับอาหารที่ครบเครื่องที่สุดเพลงแรกของประเทศ ...”

ด้วยเหตุนี้คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ จึงพิจารณาเห็นว่า เพลงลูกทุ่งเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติ สมควรที่จะอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่ให้แพร่หลายต่อไป อีกทั้งศิลปินผู้ผลิตและสร้างสรรค์ผลงานเพลงลูกทุ่งเหล่านี้สมควรได้รับการยกย่องและเชิดชูเกียรติ ตลอดจนให้กำลังใจในการสร้างสรรค์ผลงานอันทรงคุณค่านี้สืบไป คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีการคัดเลือกเพลงลูกทุ่งที่ดีเด่น เพื่อประกาศยกย่องตามโครงการส่งเสริมศิลปิน โดยการจัดงานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทยครั้งแรก เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2532 ซึ่งได้คัดเลือกเพลงลูกทุ่งที่ดีเด่น จำนวนทั้งสิ้น 50 เพลง ต่อจากนั้นได้มีการจัดงานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย ภาค 2 ขึ้นเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2534 และได้คัดเลือกเพลงลูกทุ่งที่ดีเด่นขึ้น จำนวนทั้งสิ้น 36 เพลง และเนื่องจากปี พ.ศ. 2537 รัฐบาลกำหนดให้เป็นปีรณรงค์วัฒนธรรมไทย จึงจัดให้มีงานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่ง สืบสานคุณค่าวัฒนธรรมไทย ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2537 ซึ่งในครั้งนั้นมีเพลงลูกทุ่งที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นเพลงลูกทุ่งที่ดีเด่น จำนวน 32 เพลง รวมเพลงที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นเพลงลูกทุ่งที่ดีเด่นในการจัดงาน กึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย ทั้ง 3 ครั้ง จำนวน 118 เพลง ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2532 : 9) ได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

1. เนื้อร้องเพลงไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของชาติ ส่งเสริมคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม สะท้อนสภาพสังคมวัฒนธรรมอันเป็นพื้นฐานของชีวิตชาวไทย พร้อมทั้งให้บรรยากาศของความเป็นลูกทุ่ง
2. ทำนองและคำร้องจะต้องผสมกลมกลืนอย่างสละสลวย ให้คุณค่าทางวรรณศิลป์ ไม่ผิดหลักภาษาไทย ไม่ทำให้ภาษาวิบัติ คงเอกลักษณ์ทางภาษาไว้ได้อย่างครบถ้วน อาจจะแต่งทำนองขึ้นเอง หรือดัดแปลงทำนองเพลงไทยเดิม เพลงพื้นเมือง (ทำนองลิเก, แห่, เพลงพื้นเมืองต่างๆ ฯลฯ) หรือทำนองเพลงต่างประเทศหรืออื่นๆ แต่ควรอยู่ในกรอบคุณธรรม
3. ผู้ร้องมีความสามารถในการออกเสียง และลีลาขับร้องเป็นลักษณะเฉพาะของการขับร้องเพลงลูกทุ่ง
4. เป็นผลงานเพลงที่เผยแพร่กันอย่างกว้างขวางเป็นที่ยอมรับแพร่หลาย และรู้จักกันดีเป็นเวลาพอสมควร

หลักเกณฑ์ดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกณฑ์การคัดเลือกในข้อที่ 1 ที่ว่าด้วยเนื้อร้องเพลงไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของชาติ ส่งเสริมคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม สะท้อนสภาพสังคมวัฒนธรรมอันเป็นพื้นฐานของชีวิตชาวไทย พร้อมทั้งให้บรรยากาศของความเป็นลูกทุ่ง นับเป็นคุณค่าที่สำคัญยิ่ง ที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมทางจิตใจที่ปรากฏ

จินตนา ดำรงค์เลิศ (2533:339) ได้กล่าวถึงบทบาทของเพลงลูกทุ่งไว้ว่า เพลงลูกทุ่งมิได้เป็นเพียงสื่อเพื่อความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังแฝงคุณค่าซึ่งอาจพินิจได้ในเชิงสังคมวิทยา วัฒนธรรม และวรรณศิลป์อีกด้วย นอกจากนี้ เพลงลูกทุ่งยังสะท้อนให้เห็นความผูกพันอันแนบแน่นของชาวชนบทไทยกับขนบธรรมเนียมประเพณี ความยึดมั่นในพุทธศาสนาและความเชื่อเรื่องบุญกรรม

เพลงลูกทุ่งจัดเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่มีความนิยมอย่างสูงโดยเฉพาะสังคมชนบท เพราะเพลงลูกทุ่งเป็นเครื่องสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยในชนบทได้เป็นอย่างดี และแสดงให้เห็นถึงความแข็งแกร่งในวัฒนธรรมของคนไทย เต็มสิริบุญยสิงห์.(2518 : 117) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเพลงลูกทุ่งไว้ว่า “เพลงลูกทุ่งเป็นวรรณกรรมมวลชน มีลักษณะวัฒนธรรมสังคมเกษตรกรรมซึ่งเป็น “วัฒนธรรมพื้นบ้าน” ทำให้เพลงลูกทุ่งมีอิทธิพลต่อคนไทยอย่างกว้างขวางทั้งในด้านความคิด จิตใจ และการแสดงออก เพลงลูกทุ่งจึงเป็นสื่อมวลชนที่เข้าถึงคนไทยได้รวดเร็วและทั่วถึง”

จากความสำคัญของวัฒนธรรมทางจิตใจและบทบาทของเพลงลูกทุ่งดังกล่าวมาแล้วนี้ การนำเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ทั้งสามครั้ง จึงเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจนำมาศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรมทางจิตใจ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจและตระหนักในคุณค่าของเพลงลูกทุ่งยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อวิเคราะห์วัฒนธรรมทางจิตใจที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ตั้งแต่ พ.ศ. 2532 - พ.ศ. 2537

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1.ตระหนักในคุณค่าของเพลงลูกทุ่ง ในฐานะที่เป็นภาพสะท้อนวัฒนธรรมทางจิตใจ ซึ่งมีบทบาทในการสืบทอด ส่งเสริม รวมทั้งปลูกฝังและสืบทอดวัฒนธรรมทางจิตใจที่ดีงามให้แก่สังคมอย่างต่อเนื่อง

2.ทำให้เห็นวัฒนธรรมทางจิตใจของผู้ประพันธ์เพลง เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และส่งเสริม

3.เป็นแนวทางสำหรับผู้ประพันธ์เพลงที่จะพัฒนาผลงานให้มีคุณค่ายิ่งขึ้น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาเพลงลูกทุ่งที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ทั้ง 3 ครั้ง ดังนี้

1. ครั้งที่ 1 จัดขึ้นในปี พ.ศ. 2532 ใช้ชื่องานว่า “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” จำนวน 50 เพลง

2. ครั้งที่ 2 จัดขึ้นในปี พ.ศ. 2534 ใช้ชื่องานว่า “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย ภาค 2” จำนวน 36 เพลง

3. ครั้งที่ 3 จัดขึ้นในปี พ.ศ. 2537 ใช้ชื่องานว่า “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่ง สืบสานวัฒนธรรมไทย” จำนวน 32 เพลง

รวมทั้งสิ้นจำนวน 118 เพลง จากนั้นได้นำมาคัดสรรเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางจิตใจ ตามความหมายของพระยาอนุมานราชธน ได้แก่ ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก และความรู้ในอันที่ประกอบการทำงาน สร้างสิ่งที่ดีงาม ซึ่งจากเกณฑ์ดังกล่าวมีเพลงที่ผ่านการคัดสรรจำนวนทั้งสิ้น 80 เพลง ดังนี้

1. รายชื่อเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” (พ.ศ. 2532) จำนวน 32 เพลง

ชื่อเพลง	ผู้ขับร้อง	ผู้ประพันธ์คำร้อง / ทำนอง
1. กราบเท้าย่าโม	สุนารี ราชสีมา	เลิศ ศรีโชค
2. เก็บเงินแต่งงาน	เมืองมนต์ สมบัติเจริญ	เมืองมนต์ สมบัติเจริญ
3. ซนหมากมาแล้ว	บงกช ทรัพย์ชัย	สุรพล สมบัติเจริญ
4. เข้าเวรรอ	ศรเพชร ศรสุพรรณ	วิเชียร คำเจริญ
5. จักรยานคนจน	ยอดรัก สลักใจ	ชวนชัย ฉิมพะวง
6. จันทนาที่รัก	รักชาติ ศิริชัย	สุชาติ เทียนทอง
7. ชายสามโบสถ์	คำรณ สัมบุณณานนท์	ไพฑูรย์ บุตรขัน
8. เด็กทอผ้า	ละอองดาว โสธรบุญ	สุรพล สมบัติเจริญ
9. ทำบุญร่วมชาติ	ชาย เมืองสิงห์	สมเศียร พานทอง
10. ที่รักเรารักกันไม่ได้	เรียม ดาราน้อย	จิตรกร บัวเนียม
11. ป่เป็นหยังดอก	สมัย อ่อนวงศ์	กานท์ การุณวงศ์
12. บัวตูม-บัวบาน	พร ภิรมย์	บุญสม อุทราย
13. บ้านไร่นารัก	ชินกร ไกรลาศ	ไพฑูรย์ บุตรขัน
14. บุพเพสันนิวาส	ศรคีรี ศรีประจวบ	ไพฑูรย์ บุตรขัน
15. พ่อลูกอ่อน	ชาย เมืองสิงห์	สมเศียร พานทอง
16. แม่แตงร่มใบ	ชัยชนะ บุญนะโชติ	ไพฑูรย์ บุตรขัน

	ชื่อเพลง	ผู้ขับร้อง	ผู้ประพันธ์คำร้อง / ทำนอง
17.	ไม่เรียว	เสวีย์ รุ่งสว่าง	ชลธี ธารทอง
18.	ยมบาลเจ้าขา	บุปผา สายชล	ไพฑูรย์ บุตรขัน
19.	ร้องให้กับเดือน	คัมภีร์ แสงทอง	คัมภีร์ แสงทอง
20.	รู้ว่าเขาหลอก	ศรินทรา นิยากร	กานท์ การุณวงศ์
21.	ล่องใต้	ชัยชนะ บุญนะโชติ	พยงค์ มุกดา
22.	ลาสาวแม่กลอง	พนม นพพร	เกษม สุวรรณเมนะ
23.	ลานทะเลเพื่อน	สายัณห์ สัญญา	วัฒน์ พรอนันต์
24.	สวรรค์ชาวนา	ก้าน แก้วสุพรรณ	ป.ชื่นประโยชน์
25.	สาวใต้ไร้คู่	ดาวใต้ เมืองตรัง	ชลธี ธารทอง
26.	สาวนาสั่งแฟน	พุ่มพวง ดวงจันทร์	วิเชียร คำเจริญ
27.	สาวผักไห่	ชาติรี ศรีชล	ชาติรี ศรีชล
28.	สาวอีสานอรัก	อรอุมา สิงห์ศิริ	สมทุม ใฝ่ริมบึง
29.	หนุ่มนาข้าว-สาวนาเกลือ	สรเพชร ภิญโญ น้องนุช ดวงชีวัน	สรเพชร ภิญโญ
30.	อ้อนจันทร์	ศรชัย เมฆวิเชียร	ฉลอง ภู่งวง
31.	ไอ้หนุ่มตังเก	ไพโรจน์ ลูกเพชร	ชลธี ธารทอง
32.	อีกสาวขอนแก่น	พนม นพพร	เกษม สุวรรณเมนะ

2. รายชื่อเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย ภาค 2” (พ.ศ. 2534)

จำนวน 27 เพลง

	ชื่อเพลง	ผู้ขับร้อง	ผู้ประพันธ์คำร้อง / ทำนอง
1.	กับข้าวเพชรฆาต	ขวัญจิต ศรีประจันต์	จิว พิจิตร
2.	ข้าวไม่มีขาย	สรเพชร ศรสุพรรณ	ไผ่ผิน พรสุพรรณ.
3.	คนขี้หลังควาย	ดาว บ้านดอน	ดาว บ้านดอน
4.	คำเตือนของพี่	ไพโรจน์ ลูกเพชร	สุรพล สมบัติเจริญ
5.	จะขอกีร์บขอ	ศรินทรา นิยากร	กานท์ การุณวงศ์
6.	ซากรักบึงพระราม	โรม ศรีธรรมราช	เริง ภิรมย์
7.	ด่วนพิศวาส	ผ่องศรี วรนุช	สุรพล สมบัติเจริญ
8.	ดาวลูกไก่	พร ภิรมย์	บุญสม อยู่ธยา
9.	เตยสาวจันทน์โกบ	พรศักดิ์ ส่องแสง	สมทุม ใฝ่ริมบึง
10.	ทหารใหม่ไปกอง	ยอดรัก สลักใจ	ประจวบ วงศ์วิชา

	ชื่อเพลง	ผู้ขับร้อง	ผู้ประพันธ์คำร้อง / ทำนอง
11.	เทพธิดาผ้าจีน	เสรีย์ รุ่งสว่าง	ชลธี ธารทอง
12.	น้ำตาสาวตก	ศรีสอางค์ ตรีเนตร	พยงค์ มุกดา
13.	น้ำตาในสายฝน	สุวารี เอี่ยมไธ	ไพฑูรย์ ไก่แก้ว
14.	บ้านนาสัญญารัก	นิยม มารยาท	นิยม มารยาท
15.	ปู่ไขไก่หลง	ชายธง ทรงพล	ฉลอง ภู่งว้าง
16.	ผู้ใหญ่ลี	ศักดิ์ศรี ศรีอักษร	นิยม มารยาท
17.	ยิ้มแป้น	พจน์ พนาวัน	พจน์ พนาวัน
18.	รักจางที่บางปะกง	สดใส รุ่งโพธิ์ทอง	สดใส รุ่งโพธิ์ทอง
19.	แรงงานข้าวเหนียว	จินตหรา พูนลาภ	ชลธี ธารทอง
20.	ลั่นเกล้าเผ่าไทย	สายัณห์ สัญญา	ชลธี ธารทอง
21.	ลูกสาวใครหนอ	ชาย เมืองสิงห์	สมเสียร พานทอง
22.	ลูกทุ่งเสียงทอง	พยงค์ มุกดา	เพชร พนมรุ้ง
23.	ส่งแอมเรียนราม	ศรเทพ ศรทอง	สถิตย์พงษ์ สถาพร
24.	สยามเมืองยิ้ม	พุ่มพวง ดวงจันทร์	วิเชียร คำเจริญ
25.	สอนน้อง	ละอองดาว-สกาเวเดือน	จิตรกร บัวเนียม
26.	แสนหวังเหว็ด	สาลิกา กิ่งทอง	จูเลียม กิ่งทอง
27.	หิวกระเป่า	แสงสุรีย์ รุ่งโรจน์	สัมฤทธิ์ รุ่งโรจน์

**3. รายชื่อเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่ง สืบสานวัฒนธรรมไทย”
(พ.ศ. 2537) จำนวน 21 เพลง**

	ชื่อเพลง	ผู้ขับร้อง	ผู้ประพันธ์คำร้อง / ทำนอง
1.	กวีานพะเยา	สุรพล สมบัติเจริญ	สุรพล สมบัติเจริญ
2.	คำน้ำนม	ชาญ เย็นแข	ไพฑูรย์ บุตรขัน
3.	จงทำดี	ผ่องศรี วรนุช	ชลธี ธารทอง
4.	น้ำตาลกันแก้ว	ก้าน แก้วสุพรรณ	สุรพล สมบัติเจริญ
5.	เบ้าหลอมดวงใจ	ไพรวลัย ลูกเพชร	ไพฑูรย์ บุตรขัน
6.	พบรักนครพนม	เสรีย์ รุ่งสว่าง	ชลธี ธารทอง
7.	พระเทพฯ ทรงบุญ	วีระพล มีพร้อม	วิเชียร คำเจริญ
8.	พระมหากษัตริย์	พีระ พรสวรรค์	พีระ ตรีบุปผา
9.	พันท้ายนรสิงห์	โกมินทร์ นิลวงศ์	บุญสนอง ชัยพันธ์/ ชาย ชาตรี

	ชื่อเพลง	ผู้ขับร้อง	ผู้ประพันธ์คำร้อง / ทำนอง
10.	มอญซ่อนผ้า	รุ่งเพชร แหลมสิงห์	จำรัส ศรีวิเชียร
11.	แม่พิมพ์ของชาติ	วงจันทร์ ไพโรจน์	สุเทพ โชคสกุล
12.	แม่ศรีเรือน	ชาญ เย็นแข	ไพฑูรย์ บุตรชื่น
13.	ลูกทุ่งกลองยาว	ยอดรัก สลักใจ	พยงค์ มุกดา
14.	สงกรานต์บ้านเรา	รุ่งเพชร แหลมสิงห์	ขุนพล ลูกเพชร
15.	สันติธรรม	สมยศ ทศนพันธ์	พยงค์ มุกดา
16.	หนาวลมที่เรณู	ศรคีรี ศรีประจวบ	สุรินทร์ ภาคศิริ
17.	หนาวใจชายแดน	ไพโรจน์ ลูกเพชร	ชลธี ธารทอง
18.	อภัยให้เรียม	ศรเพชร ศรสุพรรณ	เกียรติ เจริญชัย
19.	อย่าลืม	สุทธิดา สุทธิง	นพเกล้า เปลี่ยนผลัด/ ศุภชัย มาฆะธรรม
20.	อย่าหลงทางไกล	โมฆิต นพคุณ	ฉลอง วุฒิวิชัย
21.	เอกลักษณ์ไทย	ศรินทรา นิยากร	วิเชียร คำเจริญ

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

วัฒนธรรมทางจิตใจ หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก และความรู้ในอันที่จะประกอบกิจการงาน สร้างสิ่งที่ดีงาม เป็นคุณประโยชน์แก่ตนและแก่คนอื่น เป็นสิ่งที่ทำให้ปัญญาและจิตใจมีความเจริญงอกงาม

เพลงลูกทุ่งดีเด่น หมายถึง เพลงลูกทุ่งที่คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้คัดเลือกตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดให้เป็นเพลงลูกทุ่งดีเด่น ในการจัดงานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย และผู้วิจัยได้นำมาคัดสรรตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยเอกสาร ซึ่งมีวิธีดำเนินการศึกษาตามขั้นตอน ดังนี้

1. รวบรวมเพลงลูกทุ่งที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นเพลงลูกทุ่งดีเด่นในการจัดงานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย ทั้ง 3 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 จัดขึ้นในปีพ.ศ. 2532 ใช้ชื่องานว่า "งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย" ครั้งที่ 2 จัดขึ้นในปี พ.ศ. 2534 ใช้ชื่องานว่า "งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย ภาค 2" และ ครั้งที่ 3 จัดขึ้นในปี พ.ศ. 2537 ใช้ชื่องานว่า "งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่ง สืบสานวัฒนธรรมไทย" จากหนังสือเพลง สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ แอ็บบันทึกเสียง และคัสดรเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางจิตใจ ตามความหมายของพระยาอนุมานราชธน เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์

2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทางจิตใจและเพลงลูกทุ่งเพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์

3. วิเคราะห์วัฒนธรรมทางจิตใจที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น ตามประเด็นต่างๆ ได้แก่

3.1 ความเชื่อ

3.2 ค่านิยม

3.3 ความรู้สึก

3.4 ประเพณี

3.5 การใช้ภาษา

4. เสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิเคราะห์วัฒนธรรมทางจิตใจในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาค้นคว้าโดยอาศัยแนวทางจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง

1.เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

1.1.1 ความหมายของวัฒนธรรม

ความหมายของวัฒนธรรม ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2546:1058) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรม คือสิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการแต่งกาย วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา

คำว่า “วัฒนธรรม” ถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรกในหลักฐานทางราชการ เมื่อปีพุทธศักราช 2483 ต่อมาได้มีการประกาศพระราชบัญญัติแห่งชาติขึ้นใหม่ ในปีพุทธศักราช 2485 และมีการบัญญัติคำว่า “วัฒนธรรม” ขึ้นใช้ให้สอดคล้องกับคำว่า “Culture” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “Culture” และคำว่า “วัฒนธรรม” นี้ พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ได้ทรงบัญญัติขึ้นมาจากภาษาละตินว่า “Culture” เช่นกัน...” (เสาวภา พรศิริ พงษ์ และพรทิพย์ พลสามารถ.2528:3)

พระยาอนุมานราชชน (2531:2) ได้ให้ความหมายในฐานะของนักมานุษยวิทยาว่า “...หมายถึงสิ่งที่มนุษย์ส่วนรวมสร้างขึ้น โดยการเรียนรู้จากกัน และสืบทอดเป็นความเจริญก้าวหน้า หรืออาจจะกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมเป็นส่วนทั้งหมดที่ซับซ้อนประกอบด้วยความเชื่อ ศิลปะ ศิลธรรม กฎหมาย ประเพณี และความสามารถที่มนุษย์ได้มาในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม...”

นอกจากนี้ อานนท์ อาภาภิรม (2515 :126) ได้อธิบายความหมายของคำว่า วัฒนธรรมว่า “...“วัฒนธรรม” เป็น คำสมาส คือ การรวมคำ 2 คำเข้าไว้ด้วยกัน ได้แก่

1. วัฒน ซึ่งมีความหมายทั่วไปว่า เจริญงอกงาม รุ่งเรือง
2. ธรรม ซึ่งในที่นี้หมายถึง กฎ ระเบียบ หรือข้อปฏิบัติ

เพราะฉะนั้น เมื่อพูดถึงคำว่า “วัฒนธรรม” ในความหมายทั่วไป ก็มักหมายถึง ความ เป็นระเบียบ ความมีวินัย...”

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน (2518:3-4) ได้แยกความหมายของวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเด็นคือ วัฒนธรรมในความหมายกว้างและวัฒนธรรมในความหมายแคบ วัฒนธรรมใน ความหมายกว้าง หมายถึง วิถีทางและแบบฉบับในการดำเนินชีวิตที่ได้ปฏิบัติสั่งสมกันมา รวมทั้งความคิดต่างๆ ที่คนได้กระทำ สร้างขึ้น มีการสะสมถ่ายทอดและรักษาไว้ จากคนรุ่นหนึ่ง ไปสู่คนรุ่นหนึ่ง ดังนั้นอะไรเป็นผลงานและเรื่องราวของมนุษย์ต่างก็เป็นวัฒนธรรมทั้งนั้น ส่วน วัฒนธรรมในความหมายแคบนั้นหมายถึง ความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน ในความหมายนี้จึงจำกัด เฉพาะส่วนที่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม

สุพัตรา สุภาพ (2543:101) ได้สรุปความหมายของวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมมี ความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่าง อันเป็นแบบแผนในความคิดและการกระทำที่แสดงออก ถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือสังคมใดสังคมหนึ่งมนุษย์ได้คิดสร้าง ระเบียบกฎเกณฑ์วิธีการในการปฏิบัติ การจัดระเบียบตลอดจนระบบความเชื่อ ความนิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่างๆ ในการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ

นิตยา บุญสิงห์ (2546:12-13) กล่าวถึง คำว่า “วัฒนธรรม” หากแปลตามตัวอักษร หมายความว่า สภาพอันเป็นความเจริญงอกงาม วัฒนธรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมวาจา ทำทาง กิจกรรม และผลิตผลของกิจกรรมที่มนุษย์ในสังคมผลิตหรือปรับปรุงขึ้นจากธรรมชาติ และเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยผ่านการคัดเลือก ปรับปรุงและยึดถือสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมเป็นทั้งลักษณะนิสัยของคนหรือกลุ่มคนในชาติ ลัทธิ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม อาหารการกิน เครื่องใช้ไม้อ้อย ศิลปะต่างๆ ตลอดทั้งการประพฤติปฏิบัติในสังคม

จากคำอธิบายข้างต้น การให้ความหมายของวัฒนธรรมส่วนใหญ่จะเป็นไปใน 2 แนวทาง กล่าวคือ แนวทางหนึ่งอธิบายว่าเป็นความเจริญงอกงามที่มนุษย์เป็นผู้สร้างและปฏิบัติ สืบต่อกันมาและอีกแนวทางหนึ่ง วัฒนธรรมคือทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดจากพฤติกรรม และวิถีชีวิต ของมนุษย์ในแต่ละสังคม มิได้หมายความว่าเพียงแต่สิ่งที่เจริญงอกงามเพียงด้านเดียว ในเมื่อ วัฒนธรรมเกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนั้นมนุษย์ในสังคมแต่ละยุคสมัยก็ย่อมมีวัฒนธรรมที่ สอดคล้องเหมาะสมกับวิถีชีวิตเพราะฉะนั้น ธรรมชาติของวัฒนธรรม มีการสืบทอด มีการเกิด ใหม่ มีการเปลี่ยนแปลง หรือเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพสังคมในแต่ละยุค สมัย ซึ่งการให้คำจำกัดความของคำว่า “วัฒนธรรม” นี้ ย่อมแสดงให้เห็นถึงลักษณะของ วัฒนธรรมอีกด้วย

1.1.2 ลักษณะของวัฒนธรรม

พระยาอนุมานราชธน (2531: 42) กล่าวถึง ลักษณะของวัฒนธรรมไว้ 3 ประการ สรุป ได้ดังนี้

1. มีการสะสม หมายถึง จะต้องมีความเดิมอยู่แล้วและสะสมทุนนั้นให้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ
2. วัฒนธรรมต้องมีการปรับปรุง หมายถึง ต้องรู้จักดัดแปลงและปรับปรุงส่วนที่ยังบกพร่องอยู่ให้เหมาะสมถูกต้อง

3. จะต้องมีการถ่ายทอด คือการทำให้วัฒนธรรมนั้นๆ แพร่หลายในวงกว้าง มีการอบรมและเผยแพร่แก่นุชนของตน และตลอดจนบุคคลอื่นให้เป็นผู้สืบทอดต่อไม่ให้ขาดสาย

อาานนท์ อาภาภิรม (2515:126-128) ได้อธิบายถึงลักษณะเด่นของวัฒนธรรม ซึ่งแยกดังต่อไปนี้

1. แนวทางแห่งพฤติกรรมอันเกิดจากการเรียนรู้ หมายความว่า วัฒนธรรมนั้น มีลักษณะเป็นแนวทางแห่งพฤติกรรมที่มีการเรียนรู้กันได้ มิใช่เกิดขึ้นเองโดยปราศจากการเรียนรู้มาก่อน และลักษณะอันนี้เองที่ทำให้มนุษย์แตกต่างไปจากสัตว์

2. มรดกแห่งสังคม วัฒนธรรมเป็นผลของการถ่ายทอดและการเรียนรู้ คือ การสื่อสารโดยใช้สัญลักษณ์ ได้แก่ การที่มนุษย์มีภาษาใช้ที่แน่นอน ซึ่งมีส่วนช่วยในการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นก่อนมายังคนรุ่นหลังๆ ดำเนินสืบทอดเนื่องกันมาไม่ขาดสาย เพราะฉะนั้นวัฒนธรรมจึงมีลักษณะเป็น “มรดกแห่งสังคม”(Social heritage)

3. วัฒนธรรมมีลักษณะเป็น superorganic อธิบายได้ว่า วัฒนธรรมไม่ใช่ทั้ง “อินทรีย์” และ “อนินทรีย์” เพราะ superorganic หมายถึง สิ่งที่เป็นปรากฏการณ์อย่างเดียวกันได้ในแง่ของกายภาพ หรือ ชีวภาพนั้น อาจเป็นปรากฏการณ์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละสังคม วัฒนธรรม กล่าวคือ ของสิ่งหนึ่งอาจมีความหมายหรือเอามาใช้ต่างกันออกไปในแต่ละสังคม ทั้งๆที่ก็คือสิ่งเดียวกันนั่นเอง

4. วิถีชีวิตของมนุษย์ ลักษณะประการสุดท้ายของ “วัฒนธรรม” ก็คือ เป็น “วิถีชีวิต” หรือ แผนการดำเนินชีวิตของมนุษย์

สุพัตรา สุภาพ (2543:102) ได้กล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรม ซึ่งสรุปได้เป็น 4 ข้อดังนี้

1. เป็นสิ่งที่ได้มาโดยการเรียนรู้ โดยการเรียนรู้นี้ต้องเรียนรู้จากมนุษย์ด้วยกัน โดยเฉพาะจากกลุ่มที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่

2. เป็นมรดกทางสังคม วัฒนธรรมจะต้องมีการเรียนรู้ แม้ว่าจะเป็นการเรียนแบบไม่รู้ตัวก็ตาม วัฒนธรรมจะต้องมีการสอน แม้จะไม่ตั้งใจก็ตาม ถ้าวัฒนธรรมต้องสิ้นสุดหรือสูญหายไป ก็แสดงว่าคนรุ่นก่อนไม่ได้ถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นต่อมา

3. เป็นวิถีชีวิตหรือแบบของการดำรงชีวิต

4. เป็นสิ่งไม่คงที่ เพราะมนุษย์มีการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ หรือปรับปรุงของเดิมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

1.1.3 ประเภทของวัฒนธรรม

วัฒนธรรม สามารถแบ่งได้หลายประเภท ดังที่ อานนท์ อาภาภิรม (2515:131) ได้จำแนกวัฒนธรรมออกเป็น 2 สาขา ได้แก่

1. วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวัตถุ (Material culture) ได้แก่ วัตถุอันเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นของมนุษย์ เช่น ถ้วย จาน ชาม ช้อน ส้อม ตีกรามบ้านช่อง และถนนหนทาง ตลอดจนผลงานในทางศิลปกรรมของมนุษย์ เช่น ภาพวาด รูปปั้น เป็นต้น

2. วัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุ (Non-material culture) ได้แก่ แบบแผนแห่งพฤติกรรม ความคิด ความเชื่อ ภาษาศีลธรรม ปรัชญา และกฎหมาย

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน (2518:9) ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. คติธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางด้านศาสนาและด้านจิตใจ ซึ่งเป็นเรื่องของคติแนวทาง หรือหลักการดำเนินชีวิต

2. เนติธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางกฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี

3. วัตถุธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางวัตถุ

4. สหธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางสังคม เช่น การติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มชุมชนและมารยาทในสังคม

ประดิษฐ์ มัชฌิมา (2522:29) ได้แบ่งวัฒนธรรมตามแนวนักสังคมวิทยา สรุปว่า วัฒนธรรม แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมทางความคิด (Ideas) คือความคิดและความเชื่อถือของบุคคลในสังคม ถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับการเกิด การตาย การทำบุญ หรือเรื่องเกี่ยวกับนรกสวรรค์ เป็นต้น

2. วัฒนธรรมทางระเบียบแบบแผน (Norms) คือ ระเบียบแบบแผนและ หรือประเพณีนิยมทั่วไปที่บุคคลในสังคมถือปฏิบัติร่วมกันมา

3. วัฒนธรรมทางวัตถุ (Materials) คือวัตถุสิ่งของหรือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่มนุษย์คิดประดิษฐ์หรือมีครอบครองเพื่อประโยชน์ของสังคม

สุพัตรา สุภาพ (2528:120) ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรมมี 2 ประเภท คือ

ประเภทแรก วัฒนธรรมทางวัตถุ ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น บ้าน ยานพาหนะ เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ

ประเภทที่สอง ได้แก่ วัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุ หมายถึง ค่านิยม อุดมการณ์ แนวคิด ในเรื่องการแข่งขันอย่างมีเหตุผล ประเพณี การปฏิบัติสืบต่อกันมา เช่น ศาสนา ความเชื่อ ประเพณีความสนใจ ทศนคติ ความรู้ความสามารถ

จุมพล หนิมพานิช (2529 : 100) ได้กล่าวถึงประเภทของวัฒนธรรม ในเอกสารการสอนชุดวิชามนุษย์กับสังคม ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชว่า วัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 4

ประเภท คือ “วัฒนธรรมทางวัตถุ หมายถึง สิ่งประดิษฐ์ทั้งหลาย วัฒนธรรมทางสังคม เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติปฏิบัติตามมารยาทในสังคม วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับกฎหมาย เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับระเบียบในสังคม และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตใจและศีลธรรม ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

วิเชียร รักการ(2529:45-47) ได้สรุปไว้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง ผลงานและแบบแผนในการดำเนินชีวิตของมวลมนุษย์ อันสามารถจำแนกออกได้ เป็น 2 ทาง คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material culture) และวัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุ(Non-material culture) ซึ่งวัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุนี้ ยังสามารถแบ่งแยกออกเป็นวัฒนธรรมทางความคิด เช่น ความคิดในเรื่องความรัก ความเชื่อ นิทาน โศคลง คติพจน์ คติชาวบ้าน และวัฒนธรรมทางปทัสถาน เช่น กฎหมาย ข้อบังคับจารีต ข้อห้าม วิถีประชา พิธีกรรม

พระยาอนุนาธาชน (2531:50) ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ เป็นเรื่องเกี่ยวกับสขกายเพื่อให้ได้อยู่ดีกินดีมีความสะดวกสบายในการครองชีพ ได้แก่สิ่งความจำเป็นเบื้องต้นในชีวิต 4 อย่างและสิ่งอื่นๆ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ ตลอดจนเครื่องอาวุธยุทโธปกรณ์เครื่องป้องกันตัว

2. วัฒนธรรมทางจิตใจ เป็นสิ่งที่ทำให้ปัญญาและจิตใจมีความเจริญงอกงาม ได้แก่ การศึกษา วิชาความรู้อันบำรุงความคิดทางปัญญา ศาสนา จรรยา ศิลปะ และวรรณคดี กฎหมายและระเบียบประเพณี ซึ่งส่งเสริมความรู้สึทางจิตใจให้งอกงามหรือสบายใจ วัฒนธรรมทางจิตใจยังอาจแบ่งย่อยออกเป็นสาขาต่างๆ ได้อีก ดังนี้

1. วัฒนธรรมทางการบ้าน การเมือง มีจารีตประเพณี กฎหมาย และการปกครอง อันเป็นระเบียบของสังคม

2. วัฒนธรรมทางศาสนา มีเรื่องของปรมัตถ์ ศีลธรรม และพิธีรีตอง

3. วัฒนธรรมทางภาษาและวรรณคดี มีระเบียบ การพูด การใช้ภาษา และการใช้หนังสือ

4. วัฒนธรรมทางศิลปะ มีประติมากรรม จิตรกรรม สถาปัตยกรรม ดุริยางคศิลป์ วรรณศิลป์ นาฏศิลป์ และจุลศิลป์ หรือทัศนศิลป์

5. วัฒนธรรมทางระบบการศึกษา และความคิดเห็น

นิตยา บุญสิงห์ (2546:13) ได้แบ่งวัฒนธรรมออกได้ 5 สาขา ดังนี้

1. วัฒนธรรมทางภาษาและวรรณคดี

2. วัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ในการดำรงชีวิต หรือในกิจการต่างๆ ของมนุษย์

3. วัฒนธรรมทางจิตใจ เช่น ศาสนา จริยธรรม

4. วัฒนธรรมทางจารีต หรือขนบธรรมเนียมประเพณีและการประพฤติต่างๆ ในสังคม

5. วัฒนธรรมทางสุนทรียะ ได้แก่ ความงดงาม ความไพเราะ หมายถึง ศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม ดุริยางคศิลป์ เป็นต้น

จากการแบ่งประเภทของวัฒนธรรมที่ได้กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า วัฒนธรรมแบ่งได้ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ วัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านความสะอาดสบายทางกาย รวมเรียกว่า วัฒนธรรมทางวัตถุ และส่วนที่ก่อให้เกิดประโยชน์ด้านความสุขทางใจ เรียกว่า วัฒนธรรมทางจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับการแบ่งประเภทของวัฒนธรรมตามแนวทางของพระยาอนุมานราชธน ดังนั้นผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์ของพระยาอนุมานราชธนในการจัดจำแนกประเภทของวัฒนธรรมทางจิตใจในงานวิจัย

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

รัตน สถิตานนท์ (2520:บทคัดย่อ) ได้วิเคราะห์ “สุภาสิตพระร่วงในแง่วัฒนธรรม” ผลของการศึกษา พบว่า

1. วัฒนธรรมที่ปรากฏในสุภาสิตพระร่วงเป็นวัฒนธรรมทางจิตใจทั้งสิ้น และส่วนใหญ่เป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม
2. ค่านิยมที่ปรากฏในสุภาสิตพระร่วงมีลักษณะใกล้เคียงกับคติธรรมพุทธศาสนามากจนเห็นได้ชัด โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติ
3. ค่านิยมส่วนใหญ่ในสุภาสิตพระร่วงส่วนใหญ่ยังเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงบ้างบางส่วน
4. การเปลี่ยนแปลงค่านิยมมีทั้งเปลี่ยนแปลงเพื่อเพียงส่วนย่อย และเปลี่ยนแปลงทั้งมโนทัศน์
5. การเปลี่ยนแปลงค่านิยมเป็นไปเนื่องจากอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในสังคม และการศึกษาอบรมที่เปลี่ยนรูปไปจากเดิม

พรเพ็ญ ดันประเสริฐ (2533:บทคัดย่อ) ศึกษา “การสะท้อนวัฒนธรรมไทยในเพลงไทยสากล” สรุปได้ว่า เพลงไทยสากล สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของสังคมไทยในปัจจุบัน คือ ความยึดมั่นในศาสนา ความมีอัธยาศัย ความสุภาพอ่อนโยน การให้อภัย สังคมไทยนิยมคนรวย คนมียศ คนมีปริญญา ในด้านปัญหาของสังคม เนื้อเพลงบันทึกปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยปัจจุบัน คือ ปัญหาของคนชนบทที่เข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ ปัญหาการขาดดุลการค้ากับต่างประเทศ ปัญหาครอบครัวทั่วไป ปัญหาการว่างงาน มีปัญหาโสเภณีและปัญหารักร่วมเพศ นอกจากนี้ เนื้อเพลงไทยสากลยังแสดงถึงอารมณ์ขันแบบต่างๆ ของไทยอีกด้วย

สืบพงศ์ ธรรมชาติ (2534:บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง “วิเคราะห์วัฒนธรรมจากวรรณกรรมภาคใต้ประเภทชาดก” ผลการศึกษา พบว่า วัฒนธรรมที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ไว้ ได้แก่ ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม จริยธรรม สิ่งของเครื่องใช้ การแต่งกายและอาหารการกิน

วัฒนธรรมดังกล่าวนี้ ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ช่วยให้สังคมไทยภาคใต้ในอดีตดำรงอยู่ได้ด้วยความปกติสุข และเป็นพื้นฐานสำคัญในความเป็นอยู่และการพัฒนาของคนไทยภาคใต้สมัยต่อมา

สาคร พรหมนิน (2538:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิเคราะห์ “วัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็ก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมที่ปรากฏแบ่งเป็น 2 ประเด็นใหญ่ๆ คือ

วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ ได้แก่ ด้านการสร้างที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ การแต่งกาย การคมนาคมและด้านอาหารการกิน ผลของการศึกษาค้นคว้า พบว่า ชาวบ้านปากพนังนิยมสร้างที่อยู่อาศัยแบบเรียบง่าย ชั้นเดียว ยกพื้นสูงประมาณ 1-2 เมตร สร้างด้วยวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบยังชีพ โดยหวังพึ่งพาความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติเป็นหลัก และอาชีพการประมงขนาดเล็ก ด้านการแต่งกาย ชาวบ้านปากพนังแต่งตามสมัยนิยมแบบภาคใต้ทั่วไป จะมีการทอผ้าใช้เอง การคมนาคมส่วนใหญ่จะเป็นการเดินทางเท้าและการคมนาคมทางเรือเป็นหลัก ด้านอาหารการกินจะนิยมอาหารที่มีรสจัดและชอบแกงไส้มัน มีการถนอมอาหารโดยอาศัยธรรมชาติ

ส่วนวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ มีดังนี้คือ ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณีและภาษา ผลการศึกษาพบว่า ด้านความเชื่อ จะเชื่อเรื่องแม่ชื้อ เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อเรื่องอาณิสย์แห่งการบำเพ็ญกุศลในด้านต่างๆ เชื่อเรื่องไสยศาสตร์ และมีค่านิยมในความเป็นอิสระ รักพวกพ้องจริงใจ ตรงไปตรงมา ยกย่องคนใจกว้าง ชอบโอ้อ่า ภูมิใจในศักดิ์ศรี ยกย่องระบบอาวุโส ชอบหาความสุขจากการชมมหรสพและเล่นกีฬาพื้นบ้านการพนัน นิยมสตรีที่เก่งงานบ้านงานเรือน มีความสวยงาม และมีผิวขาวสะอาด มีการยึดมั่นในจารีตประเพณี โดยเฉพาะประเพณีการแต่งงาน ประเพณีการบวชและประเพณีเกี่ยวกับศาสนา เช่น ประเพณีชักพระ เป็นชุมชนที่ให้ความสำคัญในการศึกษาเล่าเรียน โดยเฉพาะด้านภาษาจะมีถ้อยคำสำนวนมากมาย อีกทั้งชื่นชมในด้านวรรณคดี

นนุช ย้งรอด (2544:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิเคราะห์ “วัฒนธรรมทางจิตใจจากบทละครพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก” ผลการศึกษาพบว่า วรรณคดีเรื่องนี้ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมทางจิตใจด้านต่างๆ กล่าวคือ ประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ ประเพณีทำขวัญ ประเพณีการแต่งงาน และประเพณีทำศพ ความเชื่อในเรื่องต่างๆ ได้แก่ ชาตภพ ความฝัน ลาง นิมิต ฤกษ์ยาม กรรม ภูตผี ปีศาจ เเคราะห์และการสะเดาะเคราะห์ การชมขวัญ และความเชื่อที่เกี่ยวกับสตรี เป็นต้น ค่านิยมในการดำเนินชีวิต ในด้านการปกครอง กล่าวถึงหลักในการปกครองกษัตริย์ การสืบสันตติวงศ์ รวมถึงการศึกษาเพื่อการปกครองบ้านเมือง ในส่วนที่เกี่ยวกับข้าราชการ กล่าวถึง หลักในการปฏิบัติราชการ การให้รางวัลเมื่อประกอบคุณความดี และการลงโทษในกรณีปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบและธรรมเนียมต่างๆ ในการทำสงคราม

จะเห็นได้ว่า งานวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมในวรรณกรรมประเภทต่างๆ เป็นประเด็นหนึ่ง ที่ได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง เพราะวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรม สื่อให้เข้าใจถึง ปรากฏการณ์ทางสังคมและวิถีชีวิตของมนุษย์ในแต่ละสมัยได้เป็นอย่างดี

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง

ลักษณะของเพลงลูกทุ่ง มีผู้อธิบายไว้ดังนี้

รัชมาศ (2516 : 52-61) กล่าวถึง การแสดงดนตรีลูกทุ่งว่า ทำนองเพลงส่วนมากใช้ ทำนองไทยเดิม แม้จะมีได้นำมาใช้ทั้งหมด แต่ก็นำมาดัดแปลง ฟังแล้วระลึกได้ถึงเพลงพื้นเมือง นั้นๆ เนื้อร้องของเพลงสัมพันธ์ถึงชีวิตในแง่มุมต่างๆ การเกี่ยวพาราสีระหว่างหนุ่มสาว การใช้เนื้อ ร้องอย่างมีนัย จังหวะเป็นจังหวะไทยแท้ที่เล่นด้วยดนตรีสากล ซึ่งนอกจากฟังง่าย ไพเราะ ก็น ใจและมีอารมณ์ขันแล้ว ยังเสียดสี สะท้อนภาพสังคม ตลอดจนสภาพจิตใจของคนไทยอีกด้วย

ท่านผู้หมื่นสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา (2518 : 40-80) ได้กล่าวว่า เพลงลูกทุ่ง เกิดขึ้นเพราะเพลงไทยสากลมีทำนองและเนื้อร้องที่เข้าใจยาก ตลอดจนประสบความสำเร็จใน เรื่องของภาษา นักแต่งเพลงจึงนำเพลงพื้นเมืองมาดัดแปลงใส่เนื้อร้องง่ายๆ กล่าวถึงชีวิต ธรรมชาติ ตลอดจน ขบขัน เยาะเย้ยสังคม พ้อรัก วรรณคดี ให้คติสอนใจ เพลงลูกทุ่งจึงน่าจะเป็นสื่อ สัมพันธ์อันดีในการเข้าถึงประชาชน

เอนก นาวิกมูล (2527: 62-64) ได้กล่าวถึงลักษณะของเพลงลูกทุ่ง สรุปได้ว่าเพลง ลูกทุ่งมีลักษณะเปิดเผย พูดได้ทุกแง่ทุกมุม ร้องง่าย เข้าใจง่าย ไม่มีการปิดบังตัวเอง และด้วย ลีลาเพลงลูกทุ่งสามารถร้องได้ทุกจังหวะ เนื้อหามีหลากหลาย นักร้องประเภทนี้มักมาจากท้อง ทุ่ง นักร้องเพลงลูกทุ่งหลายคนคลุกคลีกับเสียงเพลง หรือสิ่งบันเทิงชาวบ้านมาก่อนแทบทั้งสิ้น เช่น ลิเก ลำตัด เพลงเรือ เพลงฉ่อย และเพลงแหล่ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้รู้สึกว่าการร้องลูกทุ่งกับ เพลงพื้นเมืองเกี่ยวพันและมีความที่คล้ายคลึงกัน หรือมีลักษณะร่วมกัน เป็นความสัมพันธ์ที่ เกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว

พูนพิศ อมาตยกุล (2532:95-96) ได้กล่าวถึงเพลงลูกทุ่งว่า เพลงลูกทุ่งคือ เพลงที่ได้ จากการประสมประสานของเพลงแบบต่างๆ หลายประเภทรวมกัน ได้แก่ เพลงพื้นบ้าน เพลง ไทยเดิม เพลงชีวิตและเพลงไทยสากล เพลงลูกทุ่งมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือ

1. ร้อยเนื้อหนึ่งทำนอง คือ คำร้องของเพลงจะมีเนื้อหาสาระที่แตกต่างกัน ออกไป แต่จังหวะและทำนองจะเป็นแนวเดียวกัน

2. บรรยายถึงวิถีการดำเนินชีวิตของชาวชนบท

3. ให้ความสำคัญกับเสียงนักร้องและคำร้องมากกว่าเสียงดนตรี

4. นักร้องเพลงลูกทุ่ง คือ นักร้องที่มีเสียงดี ร้องเต็มเสียงใช้เสียงแท้

5. ใช้สำนวนลีลาว่ากันตรงไปตรงมาอย่างชาวบ้าน จึงคล้ายเพลงพื้นบ้านมาก

6. ใช้วิธีการพูดอย่างซื่อๆ ทว่าใช้แสงสี เครื่องแต่งกายและผู้ประกอบฉากจำนวนมาก ก่อให้เกิดภาพรวมที่ตระการตาตระการใจ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2533:36) ทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง “ลูกทุ่งกับเพลงไทย” ทรงกล่าวว่าเพลงลูกทุ่งเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติเช่นเดียวกับเพลงไทยประเภทอื่นๆ เพลงลูกทุ่งมีความดีหลายประการ คือ

1. เป็นหลักฐานข้อมูลทางประวัติศาสตร์สังคมของประเทศ
2. เป็นที่รวบรวมของภูมิปัญญาและทรัพย์สินทางปัญญาของชาวบ้าน
3. เป็นเพลงที่เรียบง่าย คือ เข้าใจง่าย ร้องง่าย จำง่าย
4. สามารถเข้าถึงสังคมทุกชั้นกระจายได้กว้างไกลถึงชนบททุกแห่ง
5. มีความเป็นไทยทั้งในเรื่องของภาษา ทำนองและการขับร้อง

กาญจนา แก้วเทพ (2522:56) กล่าวถึงเพลงลูกทุ่งว่า เพลงลูกทุ่งทำหน้าที่เป็นดั่งบันทึกประวัติศาสตร์ของประชาชน เพลงลูกทุ่งตอบสนองความต้องการทางจิตใจของชาวไร่ชาวนาทุกหัวระแหง เนื้อหาของเพลงได้สะท้อนให้เห็นความคิด และความรู้สึกของมวลชาวนาและผู้ยากไร้ทั้งหลายที่มีต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม เพลงทุกเพลงบอกถึงความจริงที่เกิดขึ้นในชนบทที่ห่างไกล และเพราะว่าคนชนบทนั้นมีน้ำใจที่ใสสะอาด ถ้อยคำที่กลั่นกรองออกมาเป็นเพลงจึงเป็นข้อเท็จจริงเสียเป็นส่วนมาก ถึงแม้ว่าเพลงบางเพลงอาจจะแสดงออกมาในรูปเสียดสีเย้ยหยัน แต่ก็แฝงเนื้อหาความจริงที่ไม่มีใครอาจปฏิเสธได้

บุญยงค์ เกศเทศ (2525:47) กล่าวว่า วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งเป็นรูปแบบที่มีสาระประเภทหนึ่ง โดยมิต้องไปพะวงอ่านหรือดู เพียงผ่านโสตประสาทก็เกิดสุนทรีย์มีความสะเทือนอารมณ์ได้ ยิ่งนับวันวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งมีแต่จะมีบทบาทมากยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้แต่งได้พยายามหยิบยกปัญหาชีวิตความเป็นอยู่ของคนทุกระดับสังคม ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง การประกอบอาชีพ ตลอดจนในวงการธุรกิจ ฯลฯ ออกมาตีแผ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ฟังก็จดจำได้ง่าย อาจเป็นเพราะเสียงดนตรีก่อให้เกิดความสนุกสนาน ไม่เคร่งเครียดกับความเป็นอยู่จริง ๆ มักเป็นรูปธรรม กล่าวได้ว่าวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง ทั้งลูกทุ่งไทยสากล ไทยเดิม ไทยท้องถิ่น กำลังได้รับความนิยมและอาจจะมีบทบาทมากขึ้นเป็นลำดับ

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2528 : 95-100) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับสาระ ลักษณะและสภาพของเพลงลูกทุ่งในปัจจุบันอย่างน่าสนใจ สรุปเป็นประเด็น ดังต่อไปนี้

1. สาระของเพลงลูกทุ่งเปรียบเสมือน “ข่าวสาร” ที่คนเมืองส่งผ่านไปยังชาวชนบท ซึ่งประกอบด้วย การผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบท

2. ลักษณะของเพลงลูกทุ่งนั้นสามารถดูได้จาก

2.1 ศิลปะของเพลง และดนตรีพื้นบ้านสอดแทรกอยู่

2.2 วิธีการร้องแบบเล่นลูกค้อ และการเปล่งเสียงจากลำคอ

3. ลักษณะเนื้อร้องของเพลงลูกทุ่งมีการกำหนดสถานการณ์จำเพาะ ซึ่งเป็นผลให้เพลงลูกทุ่งสามารถพูดถึงเหตุการณ์เฉพาะหน้าของสังคม และบ้านเมืองได้อย่างไม่ขัดเขิน นอกจากนั้นเนื้อหาในเพลงลูกทุ่งบางเพลงยังสะท้อนให้เห็นโลกทรรศน์แบบเก่าๆ เช่น ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนเรื่องสองแง่สองง่าม เพลงลูกทุ่งก็นำมากล่าวได้อย่างมีปฏิภาณ

4. เพลงลูกทุ่งในระยะแรกๆ มักมีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพความเป็นจริงในชนบทเกือบทั้งสิ้น ต่อมาเมื่อมีการสื่อสารคมนาคมขยายตัวขึ้น รูปแบบและเนื้อหาในเพลงลูกทุ่งจึงเปลี่ยนแปลงไปโดยพยายามแสดงความทันสมัย เช่น เครื่องดนตรีในวงลูกทุ่ง เวที เครื่องเสียง แสง หางเครื่อง การแต่งกาย ของนักร้องที่เกี่ยวกับชีวิตในเมือง เป็นต้น

5. เพลงลูกทุ่งกำลังจะเสื่อมนิยมลง ด้วยสาเหตุดังต่อไปนี้

5.1 รูปแบบและเนื้อร้องที่ถูกปรับเปลี่ยนให้ทันสมัย ทำให้เพลงลูกทุ่งมีความเป็นชนบทน้อยลง โดยดูจากนักร้องลูกทุ่งที่โดดเด่นที่สุด เช่น ยอดรัก สลักใจ สายัณห์ สัญญา และพุ่มพวง ดวงจันทร์ เพลงซึ่งร้องโดยนักร้องเหล่านี้จะมีความเป็นชนบทน้อยที่สุดในด้านเนื้อหา

5.2 ปัจจุบันเพลงลูกทุ่งกับเพลงสตริงกำลังผสมผสานกันมากขึ้น

5.3 เพลงลูกทุ่งเป็นเครื่องมือสื่อสารชนิดหนึ่งที่ปัจจุบันได้รับความนิยมน้อยลง เพราะมีสื่อชนิดอื่นที่ให้ข่าวสารได้รวดเร็วกว่า เช่น วิทยุ โทรทัศน์

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง

ในปัจจุบันได้มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง โดยมีผู้ให้ความสนใจศึกษาค้นคว้าในสถาบันอุดมศึกษาเป็นจำนวนมาก ดังนี้

ลักขณา สุขสุวรรณ (2521:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “วรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง” ผลการศึกษาพบว่า เพลงลูกทุ่งเป็นเพลงที่มีอิทธิพลต่อชีวิตคนไทยส่วนใหญ่ผู้ซึ่งอยู่ในชนบทและกำลังมีอิทธิพลมากขึ้นในสังคมทั่วไป ทั้งนี้เพราะเพลงลูกทุ่งเสนอเนื้อหาที่ทำให้ผู้ฟังทราบเรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆ อย่างทันการณ์ สนุกสนาน การใช้ภาษาในเพลงลูกทุ่ง เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เพลงลูกทุ่งแพร่หลาย เพราะการใช้ภาษาที่มีทั้งตรงไปตรงมา ส่วนมากใช้ภาษาง่ายๆ ทำให้ผู้ฟังเข้าใจตรงกับความหมายที่ผู้ประพันธ์ต้องการ ทำนองง่ายๆ เหมาะแก่การนำไปขับร้องต่อ เพลงลูกทุ่งที่ถูกรสนิยมของผู้ฟังคือ เพลงที่มีเนื้อร้องเกี่ยวกับความรัก เหตุการณ์ในสังคม และอารมณ์ขัน

กอบกุล ภูธรารณ. (2531:31) ได้ศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์ของเพลงลูกทุ่งกับสังคมไทย” ผลการศึกษาปรากฏว่า เพลงลูกทุ่งเป็นเพลงที่สะท้อนความรู้สึกนึกคิดของคนชนบทไว้ได้มากกว่าเพลงประเภทอื่น ๆ เพลงลูกทุ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่

ของคนชนบท จนน่าที่จะมีการสนใจพิจารณาในรายละเอียดมากกว่านี้ นอกเหนือจากการใช้ถ้อยคำ และทำนองที่ไพเราะแล้ว เส้นห์ของเพลงลูกทุ่งอยู่ที่ทันต่อเหตุการณ์ในทุกยุคทุกสมัย

จินตนา ดำรงค์เลิศ (2533:คำนำ) ได้ศึกษา “ชนบทธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม และการดำเนินชีวิตของชาวชนบทไทยที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งไทยหลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบัน” ผู้ศึกษาได้ศึกษาเรื่องของดนตรีและเพลงไทยตั้งแต่เริ่มต้นมาจนถึงกำเนิดเพลงลูกทุ่ง วิวัฒนาการ และองค์ประกอบของเพลงลูกทุ่ง สารของเพลงลูกทุ่งเกี่ยวกับชนบทธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม และการดำเนินชีวิตชาวชนบทไทย ผลของการศึกษาเพลงลูกทุ่งเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าด้านสาระเกี่ยวกับสังคม และวิถีชีวิตของชนบทไทยอย่างกว้างขวาง ชาวชนบทไทยเป็นผู้ที่ยึดมั่นในพุทธศาสนา ชนบทธรรมเนียมประเพณี และสถาบันหลักทั้งสามอัน ได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ค่านิยมหลายประการของชาวชนบท เช่น ค่านิยมในวัตถุ อบายมุข การบริโภค ไสยศาสตร์ และโหราศาสตร์ แสดงให้เห็นความจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องเข้าใจไปพัฒนาการศึกษาในชนบทให้มากขึ้น การประกอบอาชีพของประชาชน ชนบทที่ขึ้นอยู่กับความไม่แน่นอนของสภาพดินฟ้าอากาศ ภาวะหนี้สิน และการถูกเอารัดเอาเปรียบของชาวชนบท ซึ่งปรากฏในเพลงลูกทุ่งเป็นจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยยังขาดกลไกที่ก่อให้เกิดความเสมอภาคและความยุติธรรม ด้วยเหตุนี้เพลงลูกทุ่งจึงมิใช่เป็นเพียงสื่อความบันเทิงบริสุทธิ์ เพลงลูกทุ่งอาจจัดเป็นวรรณกรรมเพื่อชีวิตด้วย

จำริญ หอมระรื่น (2534:บทคัดย่อ) ได้วิเคราะห์ “วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของ พร ภิรมย์” ในแง่ของศิลปะการใช้ภาษา รูปแบบวรรณกรรม ตลอดจนเนื้อหาสาระต่างๆ ที่สอดแทรกอยู่ในวรรณกรรม ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏว่า ลักษณะคำประพันธ์ในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของ พร ภิรมย์ จะใช้คำประพันธ์หลายประเภทโดยเฉพาะคำประพันธ์ประเภทร่ายจะนำมาใช้มากที่สุด ในด้านทำนองเพลงนั้น พร ภิรมย์ จะใช้ทำนองเพลงต่างๆหลายประเภท เช่น ทำนองเพลงไทยเดิมจะนำมาใช้กับวรรณกรรมเพลงมากที่สุด ส่วนการใช้ภาษาจะใช้คำง่ายต่อการเข้าใจ ในด้านสาระมีการกล่าวถึงด้านความรักทั่วไป นอกจากนี้วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของ พร ภิรมย์ ยังได้แฝงความคิด และแนวทางต่างๆ เพื่อให้ผู้ฟังนำไปไตร่ตรอง ตลอดจนการกล่าวถึงสิ่งที่ควรปฏิบัติในสังคม

ธีติมา ถาวรรัตน์ (2535:บทคัดย่อ) ได้ศึกษา “ค่านิยมชาวไทยภาคใต้ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งไทยภาคใต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2512-2534” โดยจำแนกประเภทวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งไทยภาคใต้ตามลักษณะเนื้อหาสามารถจัดประเภทได้ 10 ประเด็นใหญ่ๆ คือ ปัญหาสังคม รายงานข่าวและบันทึกเหตุการณ์ คติ อาชีพ ความเป็นไปในวงการเพลงลูกทุ่ง ความเชื่อสถานที่ สิ่งบันเทิง ประเพณี และแฟชั่น ในด้านค่านิยมของชาวไทยภาคใต้ สามารถแบ่งเป็นประเด็นได้ 11 ประเด็น คือ ค่านิยมเกี่ยวกับครอบครัว ค่านิยมเกี่ยวกับเศรษฐกิจ ค่านิยมเกี่ยวกับการศึกษา ค่านิยมเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ค่านิยมเกี่ยวกับศาสนา ค่านิยม

เกี่ยวกับประเพณี ค่านิยมเกี่ยวกับภาษา ค่านิยมเกี่ยวกับนันทนาการ ค่านิยมเกี่ยวกับการแต่งกาย ค่านิยมเกี่ยวกับอาหาร และค่านิยมเกี่ยวกับถิ่นที่อยู่อาศัย

ภักยา ภักดีบุรี (2535:บทคัดย่อ) ได้ศึกษา “วรรณกรรมเพลงของ ไพบุลย์ บุตรขัน” ในแง่ของชีวประวัติและผลงานเพลง ตลอดจนสภาพสังคมวัฒนธรรมที่ปรากฏและบุคลิกภาพจากวรรณกรรมเพลงของ ไพบุลย์ บุตรขัน สรุปได้ว่าวรรณกรรมเพลงจำนวนหนึ่งได้ประพันธ์จากเรื่องราวในชีวิตจริง โดยบทเพลงเหล่านั้นได้สะท้อนให้เห็นการเป็นผู้สร้างสรรค์ และผู้อ่อนรู้รักษ์วัฒนธรรม นอกจากนี้วรรณกรรมเพลงของไพบุลย์ บุตรขัน ได้สะท้อนให้เห็นสภาพสังคม และความเป็นอยู่ของคนในสังคมไทย โดยเฉพาะสภาพสังคมและความเป็นอยู่ของคนในชนบท ในส่วนของสภาพเหตุการณ์และความเป็นไปเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของไทย การสะท้อนความทุกข์ยากของชาวไร่ ชาวนา และความยากจน บทเพลงของไพบุลย์ บุตรขัน จึงเป็นหลักฐานการบันทึกเหตุการณ์และข้อมูลทางประวัติศาสตร์ จึงกล่าวได้ว่า การศึกษาวรรณกรรมเพลงของไพบุลย์ บุตรขัน ได้สะท้อนให้เห็นความเป็นศิลปินที่ดีทั้งในด้านความคิดสร้างสรรค์และรับใช้สังคม นอกจากนี้เนื้อหาของเพลงยังกล่าวถึงแนวคิดและคติธรรมในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม

รุจิรา เกตุสิริ (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา “เพลงพื้นบ้านอีสานที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่นกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย 86 เพลง และเพลงลูกทุ่งหมอลำจำนวน 305 เพลง” ผลการศึกษาปรากฏว่า ด้านเนื้อหา เพลงพื้นบ้านอีสานที่เป็นเพลงลูกทุ่งดีเด่นกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย มี 3 ประเภท คือ ประเภทความรัก ประเภทสะท้อนภาพชีวิตในสังคมและประเภทให้ความรู้ ถ้อยคำพื้นบ้านอีสานที่ปรากฏมักเป็นคำที่คนภาคกลางคุ้นเคยอยู่แล้ว ส่วนเพลงลูกทุ่งหมอลำนั้น เนื้อหามี 8 ประเภท คือ ประเภทความรัก ความผิดหวัง เกี่ยวพาราสี ความมั่นคงต่อคนรัก ปัญหาสังคม วัฒนธรรม กล่าวถึงธรรมชาติ ความสนุกสนาน ความระลึกถึง ถ้อยคำภาษาที่ใช้มักเป็นคำไทยอีสานโบราณมีความหมายลึกซึ้งกินใจ ส่วนด้านทำนองเพลง พื้นบ้านอีสานที่พบในเพลงลูกทุ่งไทยและเพลงลูกทุ่งหมอลำมี 4 ทำนอง คือ ทำนองเต้ยโขง ทำนองเต้ยพม่า ทำนองเต้ยธรรมดา ทำนองลำเพลิน ทำนองเหล่านี้จะใช้ผสมผสานกัน หรืออาจจะผสมกับทำนองเพลงลูกทุ่งก็ได้

จันทศรี สุตโต (2547:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่ง ปี พ.ศ. 2543-2544” เพื่อศึกษาสภาพสังคมและความเป็นไปของสังคมเมืองและสังคมชนบท ผลการศึกษาพบว่า อิทธิพลต่างประเทศเข้ามามีบทบาททำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมเมืองเปลี่ยนมาก แต่สังคมชนบทเปลี่ยนแปลงไปไม่มากนัก ในสังคมเมืองมีอิสระในการเลือกคู่ครองมากกว่าสังคมชนบท ทำให้เกิดปัญหาครอบครัวตามมา นอกจากนั้นคนในสังคมเมืองยังไม่มีความมั่นใจในอนาคตของตัวเอง เนื่องจากความผันผวนทางเศรษฐกิจ ทำให้ความสำคัญกับศาสนาน้อยลง แต่ยังอนุรักษ์ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความรื่นเริง เช่น สงกรานต์ อย่างเหนียวแน่น

จากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่กล่าวมาทำให้ทราบถึงลักษณะ และเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งที่ผู้ประพันธ์ได้สะท้อนออกมา ซึ่งถ้าจะพิจารณาเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งแล้ว จะเห็นว่าประกอบไปด้วยคุณค่าที่มีประโยชน์ โดยเฉพาะคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเพลงลูกทุ่งได้สะท้อนสภาพสังคมวัฒนธรรมอันเป็นพื้นฐานของชีวิตชาวไทยได้อย่างชัดเจน เช่น การยึดมั่นในคำสอนของศาสนาพุทธ ส่งเสริมให้มีความกตัญญูทวดเวที่ ทำบุญกุศล ละเว้นการทำความชั่ว ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งคุณค่าเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางจิตใจทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีบทบาทอย่างมากต่อสังคมไทย และเป็นเอกลักษณ์ของไทยอีกด้วย ประเด็นเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยอย่างยิ่งในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางจิตใจในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย”

บทที่ 3

วิเคราะห์วัฒนธรรมทางจิตใจในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย”

เพลงลูกทุ่งจัดเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่มีความนิยมอย่างสูงโดยเฉพาะสังคมชนบท สิ่งที่ทำให้เพลงลูกทุ่งมีคุณค่าโดดเด่นจนนับเป็นวรรณกรรมได้ก็คือ คำร้อง ซึ่งเขียนขึ้นด้วยภาษาชาวบ้านที่ฟังเข้าใจง่าย สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชาวชนบท นอกจากนั้นส่วนสาระของเนื้อเพลงมักเกี่ยวกับสังคมไทยและวิถีชีวิตของชาวชนบท สะท้อนให้เห็นถึงชนบทธรรมนิยม วัฒนธรรม และประเพณี รวมไปถึงแง่มุมของชีวิตชาวบ้านในด้านต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เล็งเห็นความสำคัญของเพลงลูกทุ่ง นักแต่งคำร้องทำนองและนักร้อง จึงได้จัด “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ขึ้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อประกาศเกียรติคุณ เชิดชู ส่งเสริม ผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านศิลปวัฒนธรรมเพลงลูกทุ่ง และเพื่อหารายได้เข้าสมทบทุนสวัสดิการศิลปิน โดยได้จัดงานดังกล่าวทั้งสิ้น 3 ครั้ง คือ “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย ภาค 2 และงานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่ง สืบสานวัฒนธรรมไทย” ในการจัดงานแต่ละครั้งได้ทำการคัดเลือกเพลงลูกทุ่งดีเด่น เพื่อประกาศเกียรติคุณ เชิดชู ส่งเสริม ผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านศิลปวัฒนธรรมเพลงลูกทุ่ง

การคัดเลือกเพลงในการจัดงานแต่ละครั้งมีเกณฑ์พิจารณาเพลงที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือพิจารณาในเรื่องทำนอง เนื้อหา ลีลาการขับร้อง ความนิยมแพร่หลายและคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ ดังนั้นเพลงลูกทุ่งที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นเพลงลูกทุ่งดีเด่นทั้ง 3 ครั้งนี้ จึงมีลีลาเนื้อหาแบบไทยแท้ๆ ที่เน้นการสร้างสรรคในกรอบของคุณธรรม โดยมุ่งสืบสานคุณค่าวัฒนธรรมไทยไปพร้อมกัน

การวิเคราะห์วัฒนธรรมทางจิตใจในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ทั้ง 3 ครั้งนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์วัฒนธรรมทางจิตใจ ในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ความเชื่อ
2. ค่านิยม
3. ความรู้สึก
4. ประเพณี
5. การใช้ภาษา

1. ความเชื่อ

ความเชื่อ คือ การยอมรับนับถือหรือยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีตัวตน หรือไม่มีก็ตาม ว่าเป็นความจริงหรือมีอยู่จริง ความเชื่อของมนุษย์มีหลายเรื่อง เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อ

เกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ความเชื่อเกี่ยวกับการพยากรณ์ และ ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ เป็นต้น

พระยาอนุมานราชธน (2506 : 195) ได้กล่าวถึงความเชื่อของคนไทยไว้ว่า ความเชื่อถือของคนชนชาติไทยดั้งเดิมก็ไม่ต่างกับของชนชาติอื่นๆ มีความเชื่อถือสิ่งที่ปรกติมองไม่เห็นตัวแต่ถือหรือเข้าใจว่ามีฤทธิ์หรืออำนาจอยู่เหนือคน อาจบันดาลให้ดีหรือร้ายหรือให้คุณให้โทษได้ ความเชื่อที่วิเคราะห์ได้ในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” มีดังนี้

1.1 ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา แบ่งออกเป็น

1.1.1 ความเชื่อเรื่องชาติภพ การเวียนว่ายตายเกิด

1.1.2 ความเชื่อเรื่องเวรกรรม

1.1.3 ความเชื่อเรื่องกุศล บุญ วาสนา

1.1.4 ความเชื่อเรื่องการทำบุญ ตักบาตร

1.2 ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

1.2.1 ความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์

1.2.2 ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์

1.1 ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา

ศาสนาเป็นสิ่งที่มนุษย์ยึดถือเพื่อความสงบสุขในการดำเนินชีวิตของตนและสังคม ศาสนาทุกศาสนามีหลักธรรมเป็นเครื่องนำในการปฏิบัติเพื่อความสุข และด้วยความเชื่อมั่นศรัทธาต่อศาสนาที่นับถือนี้เอง ทำให้เกิดความเชื่อเรื่องผลการสร้างคุณความดีตามศาสนาว่าจะเกิดตามมา ไม่ว่าจะเป็นชาตินี้ หรือชาติหน้า หรือชาติต่อไป ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” มีดังนี้

1.1.1 ความเชื่อเรื่องชาติภพ การเวียนว่ายตายเกิด

1.1.2 ความเชื่อเรื่องเวรกรรม

1.1.3 ความเชื่อเรื่องกุศล บุญ วาสนา

1.1.4 ความเชื่อเรื่องการทำบุญ ตักบาตร

1.1.1 ความเชื่อในเรื่องชาติภพ การเวียนว่ายตายเกิด

ความเชื่อเกี่ยวกับชาติภพ การเวียนว่ายตายเกิด เป็นความเชื่อที่สืบเนื่องจากพระพุทธศาสนา และเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมไทย

เฉลิมเกียรติ ผิวนวล.(2535:30) กล่าวถึงคำว่า “ชาติภพ” ว่าเป็นคำนามในภาษาบาลี เป็นศัพท์สำคัญทั้งในหลักพุทธธรรมและในวัฒนธรรมไทย ตามหลักพุทธธรรม ศัพท์นี้ปรากฏใช้แยกเป็นสองคำคือ “ชาติ” กับ “ภพ” เช่นในเรื่องปัจจุสมุปบาท อันเป็นแก่นคำสอน

ของหลักพุทธธรรม เรื่องปฏิเสธสมุปบาทนี้ มีหลักทั่วไปอยู่ว่า “เมื่อสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนั้นจึงเกิดขึ้น เมื่อสิ่งนี้ดับไป สิ่งนั้นก็ดับไปด้วย”

โดยทั่วไปแล้วคนมักจะคิดว่า ชาติ ภพ หมายถึง ประเทศ การเกิด สมัย หนึ่งช่วงของอายุ ซึ่งมีทั้งชาติก่อน คือ ชาติที่แล้วมา ชาตินี้ คือ ชาติปัจจุบัน และ ชาติหน้า คือ ชาติที่เกิดใหม่หลังจากสิ้นชีวิตแล้ว ซึ่งอาจจะเกิดเป็นมนุษย์หรือเทวดาหรือสัตว์เดรัจฉาน ทั้งนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับกรรม (การกระทำ) ขณะที่ยังดำรงชีวิตเป็นมนุษย์อยู่

ความเชื่อในเรื่องชาติภพ การเวียนว่ายตายเกิดที่ ปรากฏอยู่ในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” มีปรากฏ ดังนี้

ชาตินี้ที่รักเรารักกันไม่ได้ เพราะว่าหัวใจของเรารักกันยิ่งนัก เพราะเธอมีคู่อยู่
แล้วเธอยามารัก แม้นหาก ชาติหน้ามีรัก ขอเป็นคนรัก คนแรกของคุณ
(ที่รักเรารักกันไม่ได้ : เรียม ดาราน้อย)

จากเนื้อเพลง ผู้แต่งเพลงมีความเชื่อในเรื่องชาตินี้ ชาติหน้า ว่าในชาติปัจจุบันไม่สามารถเป็นคนรักของหญิงอันเป็นที่รักได้ เนื่องจากผู้หญิงมีเจ้าของแล้ว ดังนั้นการมีความรักกับคนที่คู่อยู่แล้วเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม จึงปรารถนาที่จะได้เป็นคนรักกันในชาติหน้า

ชาติก่อนเราเพียงคู่เคียงเก็บดอกไม้ร่วมต้น แต่ว่าเราสองคนไม่สนใจใสบาตร่วมกัน
ชาตินี้เราสองเราสองจึงต้องโศกาลัย รักกันชอบกัน ไม่ได้กัน บุญเรานั้นไม่มี
พี่จะทำบุญต่อทุนไว้ตามน้องชาติหน้า ชาตินี้พี่จะลาก่อนหนาน้องจำคนดี ก่อนลาน้องจำ
น้องจำจงได้ปรานี ขอหอมสีกที่ เกิดคนดีก่อนพี่จะจากไป
(ทำบุญร่วมชาติ : ชาย เมืองสิงห์)

จากเพลงทำบุญร่วมชาติ กล่าวถึงความไม่สมหวังในเรื่องความรักในชาติภพปัจจุบัน ซึ่งมีความเชื่อว่าเป็นผลกรรมของชาติภพก่อน ซึ่งเกิดจากการไม่ได้ทำบุญต่อกับบาตร่วมกัน จึงทำให้ความรักไม่สมหวัง ดังนั้น จึงมีความเชื่อต่อไปว่าจะสมหวังในเรื่องความรักในชาติภพหน้า ในชาตินี้จึงคิดที่จะทำบุญสะสมไว้ เพื่อเกิดมาชาติหน้าจะได้สมหวัง

เสียงรดถั่วบนสวนสุดท้าย บอกเตือนเหมือนกำหนดหมาย หยาดน้ำตาไหลนองหน้า
ขออลาด้วยดวงแก้วมณีล้ำค่า หากว่าแม้นชาติหน้ามีจริง ค่อยเจอกัน
(ต่วนพิศวาส : ผ่องศรี วรนุช)

จากเนื้อเพลงกล่าวถึง การพลัดพรากจากคนรักในครั้งนี้ เป็นสิ่งย้ำเตือนว่าคงจะไม่มีโอกาสได้กลับมาพบกันอีก ดังนั้นจึงตั้งความหวังไว้ว่าถ้าชาติภพหน้ามีจริงจะได้กลับมาพบกันอีก

บอกน้องที่ได้ไหม จะรักใครถึงไม่เจ็บปวดอุรา เพราะชายเดี๋ยวนี้นั้นมีมารยา
 ไกลมือก็ควรรักเขาคอยหากำไร พี่จำรู้ใหม่น้องหมองไหม เจ็บจำพอแล้วผู้ชายผู้ชาย
แม้ชาติใหม่ของอย่าได้เจอกัน

(สอนน้อง : ละอองดาว – สกาวเดือน)

จากเนื้อเพลงกล่าวถึงหญิงที่ผิดหวังจากชายผู้เป็นที่รัก ทำให้รู้สึกเจ็บปวดใจ ไม่คิดที่จะ
 มีรักใหม่ จึงตัดพ้อต่อว่า ถ้ามีชาติหน้าก็ไม่ขอพบผู้ชายเช่นนี้อีก

เก็บเสื้อผ้ายัดใส่กระเป๋า ลาแล้วหนาบ้านเก่า ดินแดนที่เราเกิดมา
 กุศลไม่พอขอไปตายดาบหน้า ตายเสียอย่างนกกกา ช่างมันเถิดหนาชาตินี้
 (หิ้วกระเป๋า : แสงสุรีย์ รุ่งโรจน์)

จากเนื้อเพลง ผู้แต่งเพลงกล่าวตัดพ้อต่อว่าในชีวิตของตนเอง ที่ต้องพบกับความ
 ผิดหวัง จึงตัดสินใจลาจากถิ่นกำเนิดของตนเอง ขอไปเผชิญกับชีวิตที่ไม่มี ความหวัง ในชาตินี้
 อะไรจะเกิดก็ต้องเกิด

จากเนื้อเพลงที่ปรากฏใน เพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ปรากฏให้
 เห็นความเชื่อเรื่องชาติภพ การเวียนว่ายตายเกิด ส่วนใหญ่กล่าวถึงเรื่องความผิดหวังในเรื่องของ
 ความรัก ซึ่งเป็นผลมาจากการกระทำในอดีตและส่งผลมาถึงปัจจุบัน และการกระทำในปัจจุบันก็
 จะส่งผลไปในอนาคต ดังนั้นจึงมีความเชื่อว่า ถ้าอยากสมหวังในเรื่องต่างๆ ในชาติต่อไป ชาติ
 ปัจจุบันต้องหมั่นทำบุญไว้เพื่อที่ชาติใหม่ ภพใหม่ได้พบกับความสุข ความสมหวัง

1.1.2 ความเชื่อในเรื่องเวรกรรม

กรรม ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542(2546:15) หมายถึง การ
 กระทำ ซึ่งกรรมในพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ กุศลกรรม (กรรมดี) และ
 อกุศลกรรม (กรรมชั่ว) ใครประกอบกรรมใดไว้ กรรมนั้นย่อมตามติดสนองตลอดไป ดังนั้น การที่
 ประสบโชคร้าย ก็เชื่อว่าเป็นเรื่องของกรรมเก่าที่ต้องยอมรับ ชาตินี้ ถ้ามีวาสนาประสบโชคดีมีเงิน
 มีทองหรือมีตำแหน่ง ก็เชื่อว่าเป็นเพราะกรรมดีที่ได้ทำไว้ช่วยหนุนส่ง ส่วนใหญ่จะเป็นกรรมเวร
 ในอดีตชาติ และให้ผลในปัจจุบันชาติ ดังปรากฏในเพลงรู้ว่าเขาหลอก รักจางที่บางปะกง บัวตูม
 บัวบาน ข้าวไม่มีขาย คนขี่หลังควาย เด็กท้องนา และพ่อลูกอ่อน ดังนี้

เป็นบันไดเป็นเรือจ้าง เป็นหนทางให้เดิน เขาพบบ่อทอง เขาพบบ่อเงิน
 เขาจะเมินไม่ว่า รักเขามากเราก็ให้เขาหมด เหลือแต่หยดน้ำตา
หัวใจหวีกก็ปลงเสียว่า เราเกิดมาใช้เวร

(รู้ว่าเขาหลอก : ศรินทรา นิยากร)

จากเพลงรู้ว่าเขาหลอก ได้กล่าวถึงเรื่องเวรกรรม ที่เคยทำไว้ชาติก่อน จึงทำให้ชาตินี้ต้อง
ผิดหวังจากความรัก และก็ยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจ ซึ่งมีความเชื่อว่า เป็นการชดใช้
เวรกรรมที่เคยทำไว้ ที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งความเชื่อในเรื่องเวรกรรมนี้มักปรากฏในเพลงลูกทุ่ง
เพลงอื่นๆ ด้วย ดังตัวอย่าง

ไผ่พะวงหลงเฝ้าสาวเจ้าบางปะกง พางวยงหลงเก้อเพ้อหา
ไอ้เวรกรรมจำพรากจากไปไกลตา ในอุราระทมตรมใหม่
เจ้าทำเมินพี่หมอง ไร่เจ้ามองพี่เหมือนผ้าพันกันเปื้อนนานก็เลือนร้างไป
ไยมาตัดไม้ตรี น่องมีแฟนใหม่ ทั้งชวานาชาวไร่ ไปกับหนุ่มเศรษฐี
(รักจังที่บางปะกง : สดใส รุ่งโพธิ์ทอง)

จากเนื้อเพลง กล่าวถึงการพลัดพรากจากคนรักซึ่งมีความเชื่อว่า คงเป็นเพราะเวรกรรม
ทำให้คนรักจากไปมีคนรักใหม่ ซึ่งมีฐานะที่ดีกว่า จึงทำให้ไม่ได้รับความรัก ความสนใจจากหญิง
คนนั้น

ต้องลาแล้วหนอบัวช่องาม บาปเคราะห์และกรรมประดัง
แล้วเจ้าเรือน้อยค่อยเข้าฝั่ง ไม่ยอมกลับหลัง หมดหวังทั้งตูมทั้งบาน
(บัวตูมบัวบาน : พร ภิรมย์)

จากเพลงบัวตูมบัวบาน กล่าวถึงความผิดหวังในความรักที่ไม่สามารถเลือกได้ จึงคิดว่า
เป็นเรื่องของบาปกรรม ที่เคยทำไว้ ทำให้ตัดสินใจเลือกคนรักไม่ได้ และในที่สุดทำให้สิ้นหวังใน
การเลือกคนรัก โดยที่ตัดสินใจไม่เลือกใครเลย

ที่เป็นคนจนต้องสู้จำทนทำงานเหนื่อยแรง เหมือนดังกรรมบันดาล นงคราญไอย่ก็แก้งเรียก
สินสอดเสียแพงให้พี่แต่ง ไอย่เงินไม่มี ไร่นาที่ทำเวรกรรมไอย่ก็แก้ง เกิดความแค้นแค้น
แค้นไปเสียทั้งปี แหงนมองดูฟ้าก้มหน้ามองดินอีกที ยากจนเช่นนี้จะรักพี่ได้ไหม
(ข้าวไม่มีขาย : ศรเพชร ศรสุพรรณ)

จากเนื้อเพลง แสดงให้เห็นว่าเรื่องเวรกรรมมีผลต่อวิถีชีวิต จึงทำให้เกิดมามีชีวิตที่
ยากจน ต้องอดทนต่อสู้กับความลำบาก ไร่นาก็พบแต่ความแห้งแล้ง แต่ก็ต้องทนต่อไป

งานจะหนักไม่หวั่นทำทั้งวันแต่เช้ายันค่ำ ถึงจะเหนื่อยแค่ไหนทำเรื่อยไปไม่บ่นสักคำ
ไอ้เวรกรรมไม่ทำก็ไม่มีกิน ไอ้โชคชะตาว่าสนาเราเกิดมาจน คิดขึ้นมาว่าตามันไหลริน
จะมีสาวใดสนใจรักไม่สูญสิ้น ขอเป็นทาสเธอจะรักเธอเพียงคนเดียว
(คนขี่หลังควาย : ดาว บ้านดอน)

จากเนื้อเพลง เป็นการตัดพ้อต่อว่าชะตาชีวิตของตนเองว่าเป็นเพราะเวรกรรมที่เป็นตัวกำหนดชีวิต ให้พบกับความยากจน ซึ่งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และต้องจำทนอยู่กับสภาพที่เกิดขึ้นกับตน เพื่อความอยู่รอด

เด็กท้องนาเกิดมาช่างเหมือนมีกรรม ตากแดดหน้าดำ ซอกซ้าหัวอกเหลือทน
ถึงใครจะว่าช่างเขา เพราะเรามันจน เกิดมาทั้งที่เป็นคน กลัวอะไรกับเรื่องจนมี
(เด็กท้องนา : ละอองดาว โสทรบุญ)

จากเพลงเด็กท้องนาแสดงให้เห็นถึงสภาพวิถีชีวิตของเด็กชาวนา ที่เกิดมาต้องพบกับความยากจนข้นแค้น อดทนต่อความลำบาก ซึ่งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และเชื่อว่าสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งหมดนี้ มาจากเวรกรรม

พอเมียจรผัวต้องนอนกล่อมเห่ มือน้อยไกวแกว่งเปล ให้ลูกน้อยยามอ่อน
รับกรรมชั่วจำอยู่คนอน เลี้ยงลูกอ่อนสาปแช่งอนเรื่องเมีย
(พ่อลูกอ่อน : ชาย เมืองสิงห์)

จากเนื้อเพลงแสดงให้เห็นถึงผู้ที่มีหน้าที่เป็นพ่อซึ่งเมื่อมีเหตุต้องเลิกรากับภรรยา ต้องรับผิดชอบเลี้ยงลูกแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งสาเหตุดังกล่าวทำให้มีความเชื่อว่าเป็นเพราะผลกรรมที่ทำไว้ จึงทำให้ต้องชดใช้กรรมแต่เพียงผู้เดียว

จากตัวอย่างจะพบว่า กรรมเป็นเหตุของสิ่งไม่ดีต่าง ๆ ในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นทำให้พลัดพรากจากคนรัก ความผิดหวังหรือความทุกข์จากความรัก เกิดมาในฐานะต้องตำมี ความยากจน ขัดสน ลำบากยากแค้น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการกล่าวถึงกรรมและผลกรรมในด้านลบ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำในอดีตชาตินั่นเอง จึงส่งผลให้ชีวิตต้องประสบกับความทุกข์ในปัจจุบัน

1.1.3 ความเชื่อเรื่องกุศล บุญ วาสนา

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546:136) ได้ให้ความหมายของคำว่า กุศล หมายถึง สิ่งที่ดีที่ชอบ

บุญ หมายถึง การกระทำดีตามหลักคำสอนในศาสนา (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. 2546 :630)

วาสนา หมายถึง บุญบารมี กุศลที่ทำให้ได้รับลาภยศ เช่น เด็กคนนี้มีวาสนาดี เกิดในกองเงินกองทอง มักใช้คู่กับคำว่า บุญ หรือ บารมี(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. 2546 :1069)

ความเชื่อเรื่องบุญ กุศล วาสนา ที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ปรากฏในเพลงหิ้วกระเป๋ หนุ่มนาข้าวสาวนาเกลือ บ้านนาสัญญารัก กว้านพะเยา ปูไข่ไก่หลง คนขี่หลังควาย เด็กท้องนา และล่องใต้ ดังนี้

โลกหมุนให้เราพบกัน ชั่วครู่ชั่วคราว แต่เราไม่มีกุศล
 เพราะว่า โฉมตรู ไม่ใช่เนื้อคู่คนจน สวรรค์เบื้องบน ให้น้องเป็นของคนมี
 (หิวกระเป่า : แสงสุรีย์ รุ่งโรจน์)

จากเนื้อเพลง กล่าวถึง ความอาภัพในความรัก เมื่อมาพบกันแล้วก็ต้องพลัดพรากจากกัน
 นั้นเป็นเพราะ ไม่ใช่เนื้อคู่กัน หรือไม่เคยสร้างความดีร่วมกันมา จึงทำให้เจอกันเพียงชั่วครั้ง
 ชั่วคราว และในที่สุดก็ต้องจากกัน

เก็บเสื้อผ้ายัดใส่กระเป่า ลาแล้วหนาบ้านเก่า ดินแดนที่เราเกิดมา
กุศลไม่พอขอไปตายตาบหน้า ตายเสียอย่างนกกา ช่างมันเกิดหนาชาตินี้
 (หิวกระเป่า : แสงสุรีย์ รุ่งโรจน์)

จากเพลงหิวกระเป่า ผู้แต่งเพลงกล่าวตัดพ้อต่อว่าในชีวิตของตนเอง ว่าเป็นเพราะบุญ
 กุศลที่สร้างมานั้นไม่เพียงพอหรือสร้างความดีมาน้อยมาก จึงรู้สึกหมดอาลัยในชีวิต โดยปล่อย
 ให้เป็นไปตามบุญตามกรรม

ข. พี่มาเจอคนงาม คนงาม มาเที่ยวดาวคะนอง
 ญ. นับว่าเป็นบุญของน้อง มาพบพี่ที่ทักน้องก่อน
 ข. อยากไป อยู่จัง ที่สมุทรสาคร
 (หนุ่มนาข้าวสาวนาเกลือ : สรเพชร ภิญโญ , น้องนุช ดวงชีวัน)

จากเนื้อเพลงแสดงให้เห็นถึงความเชื่อในเรื่องบุญที่เคยทำไว้ โดยฝ่ายหญิงเชื่อว่าการที่
 ได้มาพบกับฝ่ายชายแล้วฝ่ายชายเข้ามาทักทายก่อนหน้านี้ คงเป็นเพราะบุญที่เคยสร้างไว้ จึงทำให้
 สมหวัง นอกจากนี้ การที่ฝ่ายหญิงตอบรับรักกับฝ่ายชาย ก็เป็นเพราะเรื่องบุญที่ฝ่ายชายเคยทำไว้
 จึงทำให้สมหวังในเรื่องความรักด้วยเช่นเดียวกัน ดังเนื้อเพลงที่ปรากฏ ดังนี้

มันเหมือนเป็นบุญพี่ ที่คนดีเจ้าตอบว่ารัก แสนซ้อย่างนัก ไยอดรักรักจนสุดประมาณ
 แม้แต่นามจะนอน หลับแล้วกลับย้อนไปถึงน้องฝัน ฝันว่าน้องมาหนุนตัก ฝันว่าน้อง
 มาหนุนตัก ที่ไถ่ร่มเงารัก ตอนเมฆบังจันทร์
 (บ้านนาสัญญารัก : นิยม มารยาท)

ไอ้ ๆ ๆ ๆ โอละเห่น ทำบุญจึงได้เล่าเธอ ถึงได้มาเจอสาวเจ้า
 น้องอยู่ตงตอยดินแดนห้วยป่าและเขา ถิ่นพงไพรในป่าลำนากวีนพะเยายังงามละเนื้อ
 ไอ้ ๆ ๆ ๆ นวลน้อง เจ้าคงสร้างบุญด้วยทอง ไผ่มองเห็นจึงหลงเพื่อ
 ถึงอยู่พะเยาน้องยังสวยแจ่มเลิศเลอ สาวเมืองกรุงยังบ่เทียมเธอไซ้ยอนะเธอ พี่พูดด้วยใจ
 (กวีนพะเยา : สุรพล สมบัติเจริญ)

จากเนื้อเพลงทั้งสองแสดงว่า ผลบุญเป็นเหตุส่งผลให้เกิดสิ่งดีๆ กับชีวิต เช่นเกิดมา
ผิวพรรณดีหน้าตาสวยงาม ก็เป็นเพราะบุญกุศลที่เคยทำไว้

จากเนื้อเพลงยังสะท้อนแนวคิดที่ว่า ผู้ที่มีบุญดี จะส่งผลให้วาสนาดีตามไปด้วย แต่ถ้าไม่มี
บุญ ก็จะไม่มีความวาสนาเช่นเดียวกัน ดังปรากฏในเนื้อเพลง ซึ่งมักจะเป็นบทตัดพ้อ ดังนี้

ช่างเถอะคนงามขอลอยตามตามวาสนา พี่ไม่มีปัญญาขวัญตามองหน้าทำเมิน
ลืมนัดลืมนัดไป ลืมไปลืมนัดก็เชียว พี่จนคนไร้เงินเดินย่ำต๊อกน่องบอกว่าโซ

(ปู่ไขไก่อหลง : ชายธง ทรงพล)

งานจะหนักไม่หนักทำทั้งวันแต่เช้ายันค่ำ ถึงจะเหนื่อยแค่ไหนทำเรื่อยไปไม่บ่นสักคำ
โธ่เอ๋ยเวรกรรมไม่ทำก็ไม่มี ไอ้โชคชะตาวาสนาเราเกิดมาจน คิดขึ้นมาน้ำตามันไหลริน
จะมีสาวใดสนใจรักไม่สูญสิ้น ขอเป็นทาสเธอจะรักเธอเพียงคนเดียว

(คนขี่หลังควาย : ดาว บ้านดอน)

ชีวิตเด็กท้องนา เกิดมาท่ามกลางสายลมแสงแดด อยู่กับพี่น้องร่วมท้องสองคนฝาแฝด
ท่ามกลางสายลมแสงแดด ที่แผดเผาอยู่กลางทุ่งนา เข้าต้นขึ้นต้นควาย แบกไถไปทุ่ง
หวังมุ่งดำกล้า กลิ่นโคลนสาบควายติดกายนำอายขายหน้า นุ่งดำสวมดำไร้ค่าวาสนา
อาภัพอับจน

(เด็กท้องนา : ละอองดาว โสธรบุญ)

หรืออาจจะเป็นการกล่าวให้กำลังใจตนเองเพราะมีความเชื่อว่า การที่ได้มาเที่ยวพบสิ่ง
สวยงามคงเป็นเพราะวาสนา และถ้าวาสนายังมีอยู่คงได้กลับมาเที่ยวอีกครั้ง

ไอ้เมืองตรังเหมือนจะยังให้พี่ติดตรึง แต่คิดถึงพัทลุงและสงขลา สตูล ปัตตานี
ยะลาไสกัตรังตรา ไอบางนรา มีวาสนาจะมาอีกที จากใต้จะไม่ขอเลือน เสน่ห์ติดเดือน

(ล่องใต้ : ชัยชนะ บุญนะโชติ)

จากตัวอย่างที่กล่าวมา จึงสะท้อนความคิดที่ว่า การสร้างกุศลผลบุญ ในอดีตจะส่งผล
มายังชาติปัจจุบัน ทำให้วาสนาดีตามไปด้วย ถ้าไม่ได้สร้างกุศลผลบุญไว้ เมื่อเกิดมาก็จะพบแต่
ความอาภัพ อับจน ไม่มีวาสนา เหมือนดังคำที่เคยกล่าวกันไว้ว่า “บุญพา วาสนาส่ง”

1.1.4 ความเชื่อในเรื่องการทำบุญ ตักบาตร

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า

ทำบุญ หมายถึง ประกอบกรรมดี มีการเลี้ยงพระตักบาตร ถวายจตุปัจจัยแก่พระสงฆ์

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. 2546 : 527)

ตักบาตร หมายถึง เอาของใส่บาตรพระ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 .2546 : 448)

การทำบุญตักบาตรปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ซึ่งมักจะสัมพันธ์กับเรื่องความรักในเพลงทำบุญร่วมชาติ บุปผะสนิवास บ้านนาสัญญารัก และ กว๊านพะเยา ดังนี้

ชาติก่อนเราเพียงคู่เคียงเก็บดอกไม้ร่วมต้น แต่ว่าเราสองคนไม่สนใจใส่บาตรร่วมกัน
 ชาตินี้เราสองเราสองจึงต้องโศกสลด รักกันชอบกัน ไม่ได้กัน บุญเรานั้นไม่มี
พี่จะทำบุญต่อทุนไว้ตามน้องชาติหน้า ชาตินี้พี่จะลาก่อนหนาน้องจำคนดี ก่อนลาน้องจำ
 น้องจำจงได้ปรานี ขอหอมสีกที่ เกิดคนดีก่อนพี่จะจากไป
 (ทำบุญร่วมชาติ : ชาย เมืองสิงห์)

จากเนื้อเพลงแสดงให้เห็นความเชื่อเรื่องการทำบุญตักบาตร ที่ว่า ในชาติที่แล้วคนที่เป็นคนรักกันไม่ทำบุญตักบาตรร่วมกัน จะส่งผลมายังชาติภพปัจจุบัน คือ ทำให้แคล้วคลาดจากกัน ไม่ได้เป็นคู่รักกัน ดังนั้น จึงต้องทำบุญตักบาตรร่วมกันในชาตินี้ เพื่อต่อทุนให้ส่งผลไปยังชาติหน้า ซึ่ง ยังปรากฏในเพลงอื่นๆ ดังนี้

เนื้อคู่กันแล้วก็ไม่แคล้วกันไปได้ ถ้าเคยทำบุญร่วมไว้ ถึงจะยังงี้ก็ต้องเจอกัน
 เขาเรียกบุพผะสนิवास สร้างสรรค์ คนเคยตักบาตรร่วมกัน สร้างโบสถ์ร่วมกันไว้เมื่อชาติก่อน
 (บุพผะสนิवास : ศรคีรี ศรีประจวบ)

จากเนื้อเพลง ผู้แต่งมีความเชื่อว่า คนที่เป็นเนื้อคู่กันและรักกันได้เป็นเพราะผลสืบเนื่องจากการเคยทำบุญตักบาตร สร้างโบสถ์ร่วมกัน ซึ่งปรากฏให้เห็นถึงเรื่องบุพผะสนิवास ซึ่งมีความเชื่อว่า ถ้าคนที่เคยเป็นคู่รัก คู่ครองกันมาในอดีตชาติ หรือเคยทำบุญร่วมกันมา ก็จะได้มาร่วมชีวิตกันอีกในปัจจุบันชาติ ซึ่งเรื่องบุพผะสนิवासนี้ เป็นความเชื่อที่สะท้อนเรื่องการเลือกคู่ครองที่ขึ้นกับโชคชะตากำหนดให้มาเป็นคู่กัน

แม้ถึงวันพระหน้า พี่จะพาน้องทำบุญ น้องจงเกื้อหนุนสร้างผลบุญเราตักบาตรร่วมกัน
 น้องจับมือพี่ ต่างคนต่างถือสารภีเดียวกัน อธิษฐานเสียก่อนเจ้า อธิษฐานเสียก่อนเจ้า
ว่าขอให้สองรักเรา รักชั่วชีวิต

(บ้านนาสัญญารัก : นิยม มารยาท)

จากเพลงบ้านนาสัญญารัก คนที่เป็นคู่รักกัน จะพากันไปทำบุญตักบาตรร่วมกัน โดยเวลาทำบุญจะใช้สารภีอันเดียวกันและอธิษฐานรักร่วมกัน โดยขอให้สมหวังในความรัก เพราะมีความเชื่อว่าผลของการทำบุญตักบาตรร่วมกัน จะทำให้ความรักของทั้งคู่คงอยู่ตลอดไป

ไอ้ ๆ ๆ ๆ โอละหนอ ทำบุญจังได้พี่ขอยกผลกุศลให้เจ้า

ขอตักบาตรพระร่วมเรียงเคียงคู่กับสาว

แม่ตาหวานหวานแห่งพะเยาขอปองฮักเจ้าจนวันชีพวาย

(กว๊านพะเยา : สุรพล สมบัติเจริญ)

เพลงกว๊านพะเยา ได้สะท้อนให้เห็นความคาดหวังของผู้ชายแค่เพียงต้องการทำบุญ ตักบาตรร่วมกันกับหญิงที่ตนหมายปอง เพราะมีความเชื่อว่า การได้ทำบุญตักบาตรร่วมกันกับ หญิงที่ตนรักจะส่งผลให้สมหวังในความรักได้

จากตัวอย่างจะพบว่า การทำบุญตักบาตร เป็นสิ่งที่ชาวไทยพุทธกระทำกันเป็นกิจวัตร ประจำวันและในโอกาสสำคัญๆ ทางพุทธศาสนา การทำบุญตักบาตรนั้นมีความเชื่ออยู่หลาย ประการ เช่น ทำให้สำเร็จผลในสิ่งที่ตนปรารถนาในชีวิตปัจจุบัน โดยเฉพาะในเรื่องความรัก ทั้งที่ เป็นคนรักกันและยังไม่ได้เป็นคนรักกัน และนอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดสิ่งดีทางอื่นเช่น มีผิวพรรณ ดี รูปร่างหน้าตาสวยงาม เป็นที่หมายปองของเพศตรงข้าม เป็นต้น

ความเชื่อที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่ง ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อในเรื่องชาติภพ การเวียนว่ายตาย เกิด ความเชื่อในเรื่องเวรกรรม ความเชื่อเรื่องกุศล บุญ วาสนา ความเชื่อในเรื่องการทำบุญตัก บาตร ล้วนแล้วแต่เป็นชุดความเชื่อสำคัญของคนไทย และมักปรากฏอยู่เสมอในบทเพลง โดยผู้ แต่งมักจะกล่าวควบคู่กันไป เพราะความเชื่อที่ปรากฏมักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

1.2 ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

สิ่งเหนือธรรมชาติเป็นสิ่งที่เร้นลับไม่สามารถมองเห็น ซึ่งเชื่อกันว่ามีฤทธิ์อำนาจบันดาล ให้เกิดสิ่งดีและร้ายได้ มนุษย์มีความเกรงกลัวในฤทธิ์อำนาจที่มองไม่เห็นเหล่านี้ จึงมีการ สักการบูชา เพื่อให้สิ่งเหนือธรรมชาติมีความพอใจ มีความเมตตา บันดาลให้เกิดแต่สิ่งดี ๆ ต่อตน อีกทั้งช่วยขจัดภัยอันตรายต่าง ๆ ออกไป ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ที่ปรากฏในเพลง ลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ปรากฏความเชื่อในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.2.1 ความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์

อานนท์ อาภาภิรม. (2518 : 51) กล่าวว่า โหราศาสตร์ มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคน ไทยตั้งแต่เกิดจนตาย โดยเริ่มตั้งแต่เกิด เช่น การถือเวลาตกฟาก การตั้งชื่อ โขนจุก บวช หมั้น แต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ ตลอดจนจนถึงการฃาปนกิจศพ โหราศาสตร์จะเข้ามามีอิทธิพลโดยตลอด อาจจะมากหรือน้อยแล้วแต่ความเชื่อของบุคคลนั้นๆ โหราศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยการทำนายและ ดูฤกษ์จากดวงดาว เพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ปรากฏความเชื่อเกี่ยวกับ โหราศาสตร์ ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.2.1.1 ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยาม

ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยามเป็นสิ่งที่คนไทยได้รับสืบทอดกันมาตามลำดับ เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ตลอดชีวิตในทุกเรื่อง เช่น การแต่งงาน การบวช การสร้างบ้าน และการยกทัพ เป็นต้น กิจกรรมทางวัฒนธรรมเหล่านี้ ล้วนแต่ต้องเลือกเวลา วัน และเดือน ที่เป็นมงคลทั้งสิ้น เพราะเชื่อว่า ฤกษ์ยามดีแล้วความสำเร็จ ความสุขสบายก็จะตามมา

ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยามที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ปรากฏแต่ในงานแต่งงานเท่านั้น ดังปรากฏในเพลง ดังนี้

แหหรือพี่จำ บอกว่าจะมาขอหมั้น ปีนีฤกษ์ดีวันจันทร์ นื่องนับวันตั้งตารอ
 ออความหวานไหว หวันใจผู้ชายรูปหล่อ อายุเพือนอายุแม่อายุพ่อ
 และกลัวจะรอก่อเหมือสายบัว

(จะขอกี่ริบขอ : ศรินทรา นิยากร)

เดือนหก จะยกขันหมากมา พร้อมกระทั่งเงินตรามีใบละร้อยแดงๆ
 เรียกเท่าไร จะหามาให้ไม่เปลี่ยนแปลง จะขายข้าวมาจัดแจง
 กำโบแดงๆ มาแต่งงาน

(เก็บเงินแต่งงาน : เมืองมนต์ สมบัติเจริญ)

จากเนื้อเพลงแสดงให้เห็นความเชื่อเกี่ยวกับการหาฤกษ์ยาม ที่เหมาะกับการแต่งงาน เพื่อความเป็นสิริมงคลและส่งผลให้ชีวิตคู่ร่มเย็นเป็นสุข

การแต่งงาน หมายถึงการอยู่เป็นคู่สามีภรรยา จึงนิยมแต่งงานในเดือนคู่ เช่น เดือนสอง เดือนยี่ เดือนหก ยกเว้นเดือนแปด เนื่องจากเดือนแปดเป็นเดือนของการเข้าพรรษา และนิยมใช้เดือนเก้าแทน ถึงแม้ว่าเดือนเก้าจะเป็นเลขคี่ แต่เลข “เก้า” คนไทยว่ามีความหมายถึงความเจริญก้าวหน้า นอกจากนี้คนไทยไม่นิยมแต่งงานในเดือนสิบสอง ซึ่งพระยาอนุมานราชธน (2506:132) ให้เหตุผลว่า อาจจะเป็นเพราะเดือนสิบสองเป็นฤดูกาลผสมพันธุ์ของสุนัข มนุษย์ไม่ควรจะแต่งงานแข่งขันกับสุนัข

จากตัวอย่างเพลงที่กล่าวมาข้างต้นปรากฏความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยามในเรื่องการแต่งงาน เท่านั้น ซึ่งประเพณีดังกล่าว ต้องเลือกหาเวลา วัน และเดือนที่เป็นมงคลทั้งสิ้น เพราะงานแต่งงานถือเป็นงานมงคล อีกทั้งยังมีความเชื่อกันว่าถ้าฤกษ์ยามดีแล้วความสำเร็จและความสุขสบายในชีวิตก็จะตามมา

1.2.2 ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์

ความเชื่อทางไสยศาสตร์มักจะได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อทางโหราศาสตร์ กล่าวคือ เมื่อได้รับฟังคำทำนายแล้ว หากคำทำนายนั้นส่อไปในทางร้ายคนก็พยายามจะหาสิ่งขจัดปัดเป่าเรื่องร้ายนั้นไปให้หมด พุทธทาสภิกขุ (2514:19) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องไสยศาสตร์

ไว้ในหนังสือ ฆราวาสกับไสยศาสตร์ว่า ไสยศาสตร์เป็นเรื่องทางฝ่ายจิตใจ ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์เกิดจากความกลัวในสิ่งที่รู้จักไม่ได้ มองไม่เห็น หรือลึกลับเกินกว่าจะมองเห็น วัตถุที่ใช้เป็นเครื่องรางและพิธีทางไสยศาสตร์ที่เกิดขึ้นก็เพื่อระงับความกลัว และทำให้เกิดความสบาย

ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ ที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” มีดังนี้

1.2.2.1 ความเชื่อเกี่ยวกับลางสังหรณ์

1.2.2.2 ความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุป้องกันอันตราย

1.2.2.3 ความเชื่อเรื่องการทำเสน่ห์

1.2.2.4 ความเชื่อในอำนาจของสิ่งที่ไม่มีตัวตน

1.2.2.1 ความเชื่อเกี่ยวกับลางสังหรณ์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546 :1005) ให้ความหมายของคำว่า ลางสังหรณ์ หมายถึง ลางที่ดลใจทำให้เชื่อว่าอาจจะมีเหตุดีหรือเหตุร้ายเกิดขึ้น ลางนั้นจะให้ความหมายทั้งทางดีและไม่ดี เรียกเป็น ลางดี ลางร้าย แต่ในปัจจุบันคำว่า “ลาง” มักเข้าใจกันถึงในด้านร้าย

ความเชื่อเกี่ยวกับลาง ที่วิเคราะห์ในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ปรากฏในเนื้อเพลง คือ

เกณฑ์ชะตาเสียงแม่กาบอกข่าว เป็นเหมือนลางบอกกล่าว เรื่องราวข่าวร้ายไฉน

ถึงบ้านใดเห็นจิ้งจก ตกปล้น ลูกแดง ร้องลั่น แต่เมียฉันไปไหน

(พ่อลูกอ่อน : ชาย เมืองสิงห์)

จากเนื้อเพลง กล่าวถึงความเชื่อในเรื่องลางสังหรณ์ ซึ่งเป็นลางที่เกิดจากสัตว์ ลางชนิดนี้ได้จากการสังเกตอาการของสัตว์ คือเสียงร้องของกา ซึ่งมีความเชื่อกันว่าถ้าเสียงร้องของกามาตกที่บ้านใดบ้านหนึ่งนั้น หรือมีเสียงร้องของจิ้งจก จิ้งจกตกใส่ แสดงว่าบ้านนั้นหรือบุคคลในบ้านนั้นจะได้รับข่าวร้ายหรือเกิดเรื่องร้ายๆ ขึ้น ดังในเนื้อเพลงที่บรรยายนี้จากครอบครัวที่ลูกไว้ตามลำพัง

1.2.2.2 ความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุป้องกันอันตราย

ความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุป้องกันอันตราย วัตถุป้องกันอันตรายนั้นมีทั้งทางอำนาจพระพุทธรูปและอำนาจทางไสยศาสตร์ ได้แก่ พระเครื่อง เหล็กไหล ดังปรากฏในเพลงต่อไปนี้

โบกมือหยอยหยอยบอกน้อยจะไปชายแดน จำหำร้างไกลแสนอย่าหมอง

สองปีกลับมา เขียวหลวงพ่อก้อยคอตทั้งพวง เขียวปู่หลวงไปกันเถิดหนา

หลวงปู่แหวนองค์นั้นแรก เพิ่งไปแลกกับรองผู้ว่า หลวงปู่โต๊ะ นี่หลวงพ่อดี

นี่ยาโมของแม่ให้มา หลวงพ่อทวดอยู่วัดช้างไห้ หลวงพ่อคล้าย พ่อแพต้องพา
หลวงพ่อแหม่ม พ่อแดง พ่อชัย นี่เหล็กไหลของพ่อให้มา หลวงปู่ฟัน
หลวงพ่อโสธร กรมหลวงชุมพร มาช่วยรักษา เลือดไทยมิเคยชี้ขาด
จะรักษาชาติศาสน์กษัตริย์ตรา

(ทหารใหม่ไปกอง : ยอดรัก สลักใจ)

จากเนื้อเพลง กล่าวถึงความเชื่อเกี่ยวกับการเคารพนับถือเชื่อในเรื่องปาฏิหาริย์ของพระเครื่อง ซึ่งพระเครื่องนี้เป็นเครื่องรางของขลังที่เป็นที่นิยมกันมากที่สุดในสังคมไทย ซึ่งการป้องกันอันตรายนี้จะได้ผลเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับพลังจิตที่เชื่อมั่นของผู้ที่เป็นเจ้าของนั่นเอง

นอกจากนี้ คนไทยมีความเชื่อในเรื่องเหล็กไหลว่า มีไว้เพื่อป้องกันตัว บางคนก็มีความเชื่อว่าทำวัตรธรรมดาให้เป็นทองได้ บางคนก็ว่า มีเหล็กไหลแล้วหายตัวได้

ต้องจอดเรือขอลาแม่กานดาจามอน วอนหลวงพ่อโสธร จงดลใจยอดฐ์ เจ้าอยู่แห่งไหน
 อยู่ใกล้หรือไกลสุดกู่ ดั้นเพลงร้อง นื่องจึ่งขึ้นชู พี่จะคอยพรอยู่ที่บางปะกง
 (รักจางที่บางปะกง : สดใส รุ่งโพธิ์ทอง)

จากเนื้อเพลง สะท้อนให้เห็นความเชื่อในการเคารพนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นวัตถุมงคลเพื่อความสบายใจ โดยวิงวอนดลใจให้ช่วยคุ้มครองดูแลหญิงผู้เป็นที่รัก

จากตัวอย่างเพลงที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุป้องกันอันตรายที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” วัตถุป้องกันอันตรายนั้นมีทั้งทางอำนาจพระพุทธรูปและอำนาจทางไสยศาสตร์ ได้แก่ พระเครื่อง เหล็กไหล การนับถือในอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของพระเครื่อง การบนบานศาลกล่าวต่อพระพุทธรูปสำคัญๆ เช่น หลวงพ่อโสธร รวมถึงการเอ่ยชื่อพระพุทธรูปองค์สำคัญโดยใช้คำนำหน้าว่า “หลวงพ่อ” นั้น สะท้อนให้เห็นถึงการน้อมนำพระพุทธรูป ให้มาสัมพันธ์ใกล้ชิดกับมนุษย์ เพื่อความอบอุ่นใจ มั่นคงทางใจยิ่งขึ้น

1.2.2.3 ความเชื่อเรื่องการทำเสน่ห์

ทำเสน่ห์ หมายถึง ทำให้เพศตรงข้ามหลงรักด้วยวิธีไสยศาสตร์ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. 2546 :527) การทำเสน่ห์มีหลายวิธีเช่น การใช้น้ำมันพราย ซึ่งเป็นวิธีที่รู้จักกันดีมานาน แต่การกระทำจริง ๆ นั้นอาจจะมีน้อย เพราะความลำบากของวิธีนี้อยู่ที่การทำน้ำมันพราย เพราะเป็นน้ำมันที่ได้มาด้วยการใช้เทียนรจากศพของหญิงตายทั้งกลม คือหญิงตั้งครรภ์แล้วเสียชีวิตขณะลูกยังอยู่ในท้อง ผู้ที่สามารถรน้ำมันพรายมาได้ จะต้องเป็นผู้ที่มีวิชาอาคมทางไสยศาสตร์แก่กล้า มีกำลังใจเข้มแข็งสูงมาก เพราะจะต้องเผชิญกับความน่าเกลียดน่ากลัวและน่าสยดสยองอย่างถึงที่สุด หรืออาจเผชิญกับอิทธิฤทธิ์ของวิญญาณผีตายทั้งกลมได้ทุกเมื่อ ซึ่งหาบุคคลที่มีความสามารถในการทำได้ยากมาก การทำเสน่ห์ที่มีอีกทำกันอีกคือ การฝังรูปฝังรอย โดยใช้ตุ๊กตาที่ปั้นด้วยขี้ผึ้งเป็นตัวแทนของคนที่ยรักกันแล้วนำมามัดประคบกันด้วย

สายสัญญาณ แล้วนำมาฝังไว้ใต้ที่นอน การทำไสยศาสตร์เช่นนี้เป็นการทำร้ายผู้อื่นซึ่งจะก่อให้เกิดผลร้ายต่อผู้ถูกกระทำ การกระทำเช่นนี้เรียกว่าเป็นเดรัจฉานวิชา เรื่องการทำเสน่ห์ ปรากฏในเนื้อเพลง คือ

หนุ่มเอยหนุ่มเมืองนครต้องเฝ้าอาวรณ์หวังเหว็ดหวังเหว็ด ทราบข่าวว่า
แม่บังอรอยู่เมืองนครบ้านเกิด บ้านเกิด วันก่อนนี้คงลิกโดนยาเสน่ห์เลย
หนีเตลิด ลิกทั้งขว้างร้างเจ้า ลิกทั้งขว้างร้างเจ้า ไปพบแม่เล่าอุ้ยนาหวังเหว็ด
(แสนหวังเหว็ด : สาลิกา กิ่งทอง)

จากเพลงแสนหวังเหว็ด แสดงให้เห็นถึงความเชื่อในการทำเสน่ห์ ผู้ขับร้องกล่าวถึงหญิงสาวที่ตนหมายปอง ถูกทำเสน่ห์ และต่อมาก็ถูกทอดทิ้ง ทำให้ชีวิตต้องประสบกับชะตากรรมไปเป็นผู้หญิงขายตัว

การทำเสน่ห์เป็นการทำให้คนที่ได้พบเห็นเกิดความรักและเมตตา ผู้ถูกกระทำจะไม่รู้ตัว ซึ่งอาจเป็นผลดีแก่ผู้กระทำแต่ไม่ก่อให้เกิดผลดีแก่ผู้ถูกกระทำ

1.2.2.4 ความเชื่อในอำนาจของสิ่งที่ไม่มีตัวตน

อานนท์ อาภาภิรม (2515:51) กล่าวว่า ความเชื่อในอำนาจของสิ่งที่ไม่มีตัวตนเกิดขึ้นเพราะมนุษย์กลัวสิ่งต่างๆ ที่อธิบายหรือหาเหตุไม่ได้เป็นความลึกลับจึงต้องทำพิธีกราบไหว้บูชา โดยอาจสมมติสิ่งที่ตนกลัวเกรงให้เป็นรูปธรรม อาจอยู่ในรูปแบบของ เทพ ภูตผีปีศาจ และทำพิธีกรรม ด้วยความหวังว่าจะพึงพอใจและไม่บันดาลเหตุร้ายให้เกิดกับตนและคนที่เกี่ยวข้อง มนุษย์เชื่อในอำนาจและอิทธิฤทธิ์จึงมักจะมีพฤติกรรม อธิษฐาน ขอพร และสาบาน ความเชื่อเรื่องอำนาจของสิ่งที่ไม่มีตัวตน ปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ดังตัวอย่าง

สวยจริงนะน้องสาว ผิวขาวเหมือนกับผลแตงร่มใบ ทำบุญมาแต่ปางใด
จึงสวยวิไลบาดหัวใจหนุ่มหนักหนา บ้านอยู่ทางทิศไหน สงสัยแม่จะเป็น
เทพธิดา จำแลงแปลงร่างลงมา ล่อหลอกวิญญาณให้เข้าเป็นบ้าคลั่งตาย
(แม่แตงร่มใบ : ชัยชนะ บุณยะโชติ)

จากเนื้อเพลง ผู้แต่งมีความเชื่อในอำนาจของสิ่งไม่มีตัวตน คือ เชื่อว่าหญิงที่เกิดมารูปร่างหน้าตาดีเป็นเพราะเทพธิดาที่แปลงร่างมาเป็นหญิงสาวที่มีความสวยงามซึ่งไม่มีใครเทียมเท่าได้ และทำให้ตนหลงรักจนแทบเป็นบ้า นอกจากเทพธิดาแล้วยังกล่าวถึงเทวดา ซึ่งเทวดาที่ได้รับการกล่าวถึงอีกองค์คือ พระคิเว และ พระพรหม ดังปรากฏในเพลง

ชีวิตคิดโน่น ใครหนอใครลิขิต ประกาศของตี่วะหรือ ของพระพรหมเจ้า
 บ้างกำเนิดเกิดมา พอล้มตามองโลก บ้างมีโชค มีสุขโศกปนเศร้า
 (ดาวลูกไก่ : พร ภิรมย์)

จากเพลงดาวลูกไก่ ด้วยความเชื่อว่าพระตี่วะทรงเป็นมหาเทพผู้เป็นใหญ่ในจักรวาล พระองค์จะทรงประทานพรวิเศษให้แก่คนผู้หมั่นกระทำความดี และยึดมั่นในศีลธรรมเท่านั้น หากผู้ใดประพฤติเพื่ออุทิศถวายแก่พระองค์แล้วปรารถนาสิ่งวิเศษใด ๆ ก็ให้พรนั้น พระตี่วะจะประทานสิ่งวิเศษให้ในไม่ช้า ผู้ที่มีความทุกข์ไม่ว่าจะเป็นในทางใด หากบวสรวงบูชา ขอพรให้พ้นทุกข์ พระตี่วะก็จะประทานพรให้ผู้นั้นได้พ้นจากห่วงแห่งความทุกข์ได้เช่นกัน แต่เมื่อได้พรสมปรารถนาแล้ว วันหน้าหากกระทำผิดไปจากความดีงามคนผู้นั้นจะเกิดวิบัติในชีวิต พระตี่วะเทพผู้จะกลายเป็นเทพผู้ทำลายทันที ส่วน พระพรหมเป็นผู้บันดาลให้ชีวิตของคน ด้วยความเชื่อว่าพระพรหมเป็นผู้บันดาลให้วิถีชีวิตของคนเปลี่ยนแปลงไป ในสังคมไทยเรียกว่า “พรหมลิขิต” ดังนั้นเมื่อมีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นมักจะกล่าวอ้างถึงพระพรหม ดังที่ปรากฏในเพลง

นอกจากเทวดาที่เชื่อกันว่าอยู่บนสรวงสวรรค์แล้ว ยังกล่าวถึง ยมบาล ดังปรากฏในเนื้อเพลง ดังนี้

ยมบาลเจ้าขา ฟังฉันมาสะกิดหน่อยซี เตี่ยฉันทำไมถึงคนดี ๆ
 ต้องไปเมืองผีกันโดยง่ายตาย ยมบาลเจ้าขา คนชั่วช้าทำไมไม่ตาย ชั่วช้า
 นาซังเห็นยังลอยชาย ส่วนคนดีหลบหายล้มตายไปที่ละคน
 (ยมบาลเจ้าขา : ไพบุลย์ บุตรขัน)

จากเนื้อเพลง เป็นการกล่าวอ้างถึง ยมบาล เพราะมีความเชื่อกันว่าเป็นผู้ลงทัณฑ์ ผู้ที่ทำความผิดในนรก จึงเป็นการร้องทุกข์ให้ยมบาลรับรู้

สิ่งไม่มีตัวตนอีกประเภทหนึ่งที่คนไทยเชื่อว่ามีอิทธิฤทธิ์ คือ ภูตผีประจำสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งถ้าศักดิ์สิทธิ์มากก็จะยกย่องเรียกกันว่า “เจ้าพ่อ” “เจ้าแม่” ดังตัวอย่าง

จากวันเป็นเดือน จากเดือนเคลื่อนไปเป็นปี ล้นทมไมมาซักที พวกพ้องน้องพี่
 ทุกคนสนเท่ห์ รถเก๋งเพลงหวาน ตีกรามโอฬารสวรรค์ทั้งเพ สาธุเจ้าแม่ลานเท
 อย่าให้ล้นทมอุมท้องคันท่ง
 (ลานเทสะเทือน : สายัณห์ สัญญา)

เพลงลานเทสะเทือน สะท้อนให้เห็นความเชื่อในอำนาจของสิ่งที่ไม่มีความเห็น โดยเชื่อว่าผืนแผ่นดินที่ตนอาศัยอยู่นั้นมีภูตผีคุ้มครองอยู่ คือ เจ้าแม่ลานเท จึงอธิษฐานขอพรจากพื้นแผ่นดินที่ตนอาศัยอยู่ ให้คุ้มครองคนรักของตน

นอกจาก การอธิษฐานขอพรจากผืนแผ่นดินแล้ว ก็มีความเชื่อในการขอพรจากฟากฟ้าจากพระจันทร์ ดังตัวอย่าง

ฉันผิดหรือไร ดวงใจจึงร้างลา โปรดดลเมตตา ขอจงหันหน้าย้อนมาเป็นคู่ครอง...(ฮัม)
ไหววอนฟ้าบนขอดลใจปอง ช่วยดลใจรักหวานมารวมห้อง ดั่งใจหวังปองปรานี
 อ้อ...มา มาหารักเก่า น้ำถ้อยร่อยราว เข้าใจในรักกันสักที ยามตัดบัวเหลือใຍยังมี
 ตัดใจคงเหลือไมตรี...คนดี...ใจเดียวยังเพื่อชม
 (น้ำตาในสายฝน : สุวารี เอี่ยมไเอ)

เมื่อ พระเทพฯ สถิตไหนด ขอให้ปางภัย จงหลบเลี่ยงไปให้พ้น
 ด้วยแรงบุญญาฯ ด้วยพรจากฟ้าเบื้องบน โปรดบันดาลดล ให้พระองค์ ทรงพระเจริญ
 (พระเทพฯทรงบุญ : วีระพล มีพร้อม)

จากเนื้อเพลงทั้งสองเพลง สะท้อนให้เห็นความเชื่อในอำนาจของสิ่งไม่มีตัวตน คือการขอพรจากฟ้า โดยเชื่อว่าบนฟ้ามี เทวดา หรือนางฟ้า ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถบันดาลพรของตนให้สมหวังได้

จันทร์เอยจันทร์เจ้า ก่อนเคยขอข้าวขอแกง แต่วันนี้ ขอแหวนพลอยแดง ผูกมือน้องข้า
 แล้วจันทร์จะว่าอย่างไร ขอช้างมิ่งมา ขอม้าสักตัวไม่ได้ กราบไหววอนขอละครรำไทย
 ขอเอามาให้ น้องข้าจะได้หัดรำ (ฮัม)
 (อ้อนจันทร์ : ศรชัย เมฆวิเชียร)

จากเนื้อเพลงเป็นการขอพรจากพระจันทร์ เพราะเชื่อว่า มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มองไม่เห็น อยู่บนพระจันทร์และน่าจะบันดาลพรให้ได้

นอกจากนี้ยังมีการขอพรจากพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์ ดังตัวอย่าง

เมื่อสงกรานต์งานวัดบ้านแหลม เคยเที่ยวชมกับโฉมแฉล้ม เมื่อคืนข้างแรมเมษา
 สรงน้ำร่วมน้อง ปิดทองพระปฎิมา อธิษฐานรักอยู่คู่ฟ้าหวังเกิดมารวมใจ
 (ลาสาวแม่กลอง : พนม นพพร)

เพลงลาสาวแม่กลอง เป็นการอธิษฐานขอพรจากองค์พระปฎิมา คือพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์ โดยขอให้ความรักของตนคงอยู่ตลอดไป และได้เกิดมาเป็นคู่รักกันอีก

แม่ให้สาบานศาลไฉนกันยอม อย่าให้ฉันตรอม หวังใจเพียงกล่อมน้อมรักให้รื่นรมย์...(ฮัม)
 เปี่ยมใจแล้วยอมพร้อมใจจะก้ม ผิดคำใดหนาฟ้าจงกล่มให้ร่างฉันจมนครณี...
 (น้ำตาในสายฝน : สุวารี เอี่ยมไเอ)

จากเนื้อเพลงมีการกล่าวอ้างถึง ศาล ให้มาเป็นสักขีพยานในการสาบาน สาเหตุที่ต้องสาบานต่อหน้าศาล เพราะเชื่อว่าศาลเป็นที่สถิตของวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ และมีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ทำให้สมหวังตามสิ่งที่ตนปรารถนา

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในอำนาจของสิ่งที่ไม่มีตัวตน ที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่ง ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อในเรื่อง เทพ ภูตผีปีศาจ ซึ่งล้วนแล้วแต่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรม อันได้แก่ การอธิษฐาน ขอพร การสาบาน เพื่อให้พบกับความสมหวัง และให้ได้มาในสิ่งที่ตนต้องการ

ความเชื่อที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ส่วนใหญ่แล้วเป็นพื้นฐานให้เกิดการกระทำในสิ่งต่างๆ เช่น ความเชื่อเรื่องการทำบุญตักบาตร ผู้คนมีความเชื่อว่า เมื่อได้ทำบุญตักบาตรร่วมกันแล้ว จะทำให้เกิดมาเป็นคนรักกันอีก ซึ่งความเชื่อดังกล่าวส่งผลให้เห็นถึงความเชื่อในเรื่องชาติภพ ความเชื่อต่างๆ ที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจของคนในสังคม เพราะความเชื่อดังกล่าวก่อให้เกิดความสุขใจ สบายใจ และความรู้สึกดังกล่าวยังส่งผลต่อการปฏิบัติตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. ค่านิยม

ค่านิยมเป็นแรงบันดาลใจทางด้านพฤติกรรมของคนในสังคม โดยได้รับจากกระแสผลักดันจากอิทธิพลภายนอกและอิทธิพลภายในของคนในสังคมที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งส่งผลในด้านการตัดสินใจให้แก่คนในสังคม อันนำไปสู่การปฏิบัติสืบทอดเป็นวัฒนธรรม ค่านิยมจึงมีความสำคัญในการรักษาวัฒนธรรม

ค่านิยมทั่วไปมีทั้งดีและไม่ดี ซึ่งก็แล้วแต่ทัศนคติของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มคนตามโอกาสหรือวาระต่างๆ หากสิ่งใดที่เราเห็นว่าไม่ดีเราก็คควรหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติ สิ่งใดที่เห็นว่าดีมีประโยชน์แก่สังคม เราก็คควรจะปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างสังคมให้ดีขึ้น

นักวิชาการหลายท่านได้อธิบายความหมายของค่านิยมไว้เป็นแนวทางเดียวกัน เช่น สุพัตรา สุภาพ.(2543:23) ได้กล่าวไว้ว่า “...ค่านิยม คือ สิ่งที่สังคมหนึ่งๆ เห็นว่าเป็นสิ่งที่มีค่าควรแก่การกระทำ น่ากระทำ น่ายกย่อง หรือเห็นว่าถูกต้อง...” เช่น ค่านิยมในเรื่องการประหยัดอดออม รู้จักใช้จ่ายในทางที่ถูกที่ควร ส่วน สุนทรี โคมิน (2526:192) ได้กล่าวถึงความหมายค่านิยม ว่า “...ค่านิยมเป็นผลผลิตของสังคมวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่บุคคล สถาบันสังคม และวัฒนธรรมของชาตินั้นๆ เห็นดี เห็นมีค่า ควรแก่การยึดถือปฏิบัติ โดยผ่านการสอน การเรียนรู้ทางสังคมที่สั่งสมกันมาเป็นเวลานาน...” เช่น ค่านิยมยกย่องความเป็นผู้ใหญ่ เนื่องจากครอบครัวไทยแต่เดิมมาจะมีลักษณะเป็นครอบครัวใหญ่ หัวหน้าครอบครัวซึ่งมักหมายถึงผู้อาวุโสที่สุดเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของครอบครัว สมาชิกในครอบครัวจะมีความยำเกรง ไม่สารถโต้แย้งได้ ทำให้เกิดพฤติกรรมยกย่องผู้ใหญ่ขึ้น จากทฤษฎีของนักวิชาการดังกล่าว สรุปได้ว่า ค่านิยมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่คนส่วนใหญ่ในสังคมเห็นว่าดี

ควรยึดเป็นแนวทางสำหรับปฏิบัติ ค่านิยมที่พบในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” มีหลายประการได้แก่ ค่านิยมในการเคารพนับถือผู้อาวุโส ค่านิยมในความขี้มั่วแหม่มแจ่มใส รักความสนุกสนาน ค่านิยมการยกย่องผู้กระทำความดี ค่านิยมในเรื่องความพอเพียง ค่านิยมด้านจริยธรรม และค่านิยมเรื่องการศึกษา

2.1 ค่านิยมในการเคารพนับถือผู้อาวุโส

สังคมไทยให้ความสำคัญของบุคคลก่อนข้างสูง ถือว่าบุคคลเป็นหลักสำคัญที่จะมองข้ามไม่ได้ มีความนิยมยกย่องความเป็นผู้ใหญ่ ความอาวุโส ความเป็นเจ้าคนนายคน ในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ได้ปรากฏค่านิยมในการนับถือเคารพผู้อาวุโส ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เคารพคนสูงกว่า แหะศรัทธา ในครูผู้เคยสอนให้

ไม่ทิ้งพ่อแม่ เลี้ยงดูให้แกชื่นใจ สิบนิ้วน้อมพนมไหว้ เคารพผู้ใหญ่เป็นอาจ

(เพลงเอกลักษณ์ไทย : ศิรินทรา นิยากร)

จากเนื้อเพลง สะท้อนให้เห็นค่านิยมในการเคารพนับถือ ผู้อาวุโส ได้แก่ญาติผู้ใหญ่ หรือคนที่มีอายุสูงกว่า และที่สำคัญคือ พ่อ แม่ ผู้ให้กำเนิด อีกทั้งครูอาจารย์ที่เคยอบรมสั่งสอนและให้ความรู้ ดังนั้นควรให้ความเคารพนับถือ ยกย่อง และรู้บุญคุณของท่าน โดยรู้จักตอบแทนบุญคุณ สิ่งเหล่านี้ควรยึดถือปฏิบัติเป็นประจำ

2.2 ค่านิยมในความขี้มั่วแหม่มแจ่มใส รักความสนุกสนาน

คนไทยส่วนใหญ่ไม่ว่าจะมีหรือยากจน จะมีรอยยิ้มปรากฏบนใบหน้าเสมอ จนชาวต่างประเทศต้องขนานนามว่า สยามเมืองยิ้ม การยิ้มจึงเป็นวิถีชีวิตที่ปฏิบัติมาจนเกิดความเคยชิน จนติดเป็นนิสัยจนกลายเป็นแบบที่ทำไปโดยไม่รู้ตัว ดังปรากฏในเพลงที่ว่า

จงภูมิใจเกิดที่เกิดเป็นไทย

มิเป็นทาสใครและมีน้ำใจล้นปรี่

ทั่วโลกกล่าวขานขนานนามให้ว่าสยามเมืองยิ้ม เราควรกระหยิ่มถึงความดีงาม

(สยามเมืองยิ้ม : พุ่มพวง ดวงจันทร์)

จากเนื้อเพลง สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของคนไทยว่าเป็นคนขี้มั่วแหม่มแจ่มใส ซึ่งนับว่าเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของคนไทย จนได้รับการขนานนามว่าเป็น สยามเมืองยิ้ม ซึ่งรอยยิ้มของผู้คนดังกล่าวแสดงถึงความสุข ความมีน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ที่มีให้กับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นชนชาติใดก็ตาม

หลายร้อยปีดัก เอกลักษณ์ คนไทยทราบไปทั่วโลก
รอยยิ้มบนหน้า เหมือนหนึ่งว่าไม่มีทุกข์ คนไทยเหมือนคนมีโชค
 ถูกโฉลกโลกทุกสมัย

(เพลงเอกลักษณ์ไทย : ศิริินทรา นิยากร)

จากเพลงเอกลักษณ์ไทย สะท้อนให้เห็นลักษณะเด่นของคนไทย ว่าเป็นคนยิ้มแย้มแจ่มใส
 แสดงให้เห็นถึงความสุขใจ สบายใจ

ไมลืมน้ำใจไมตรี สาวงามบ้านบางคนที่ เอื้ออารีเรียกร้อง ให้ดื่มน้ำตาลพร้อมกับยิ้มหวาน
 ของนวลละออง ก่อนลาจากสาวแม่กลอง เคยร่วมปิดทองงานวัดบ้านแหลม
 (มนต์รักแม่กลอง : ศรคีรี ศรีประจวบ)

จากเนื้อเพลงแสดงให้เห็นถึงรอยยิ้มที่สวยงามของสาว ที่มีต่อชายหนุ่มที่พบเห็น ซึ่งแสดง
 ถึงความรัก ความจริงใจของตนที่มีต่อคนรัก
 นอกจากนี้ รอยยิ้มของสาว ๆ นับว่าเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งที่ทำให้เพศตรงข้ามเกิดความ
 ประทับใจ ดังปรากฏในเพลง

ฉันรักคนยิ้มแป้น อยากเป็นแฟนคุณเสียจริง ด้วยยิ้มของคุณงามยิ่ง
 ดั่งมีมนต์ลึงอยู่ในหัวใจ
 (ยิ้มแป้น : พจน์ พนาวัน)

เจอนวลน้องงามกระไร ยิ้มละมัยยั่วใจหนุ่มหมอลำ เจ้าผ่องพรรณ
 นวลเหมือนจันทร์ยามค่ำ เรือนผมงามดกดำหน้าแดง
 (ฮักสาวขอนแก่น : พนม นพพร)

จากเนื้อเพลงทั้งสองเพลง สะท้อนให้เห็นถึงหญิงงามกับรอยยิ้ม เป็นของคู่กัน จึงทำให้
 เป็นที่ดึงดูดตาต้องใจของชายหนุ่มที่พบเห็น จนทำให้ชายนั้นอยากได้หญิงสาวมาเป็นคู่ใจ
 นอกจากรอยยิ้มแย้มบนใบหน้าแล้ว ความสนุกสนานก็เป็นค่านิยมที่ปรากฏให้เห็นใน
 ลักษณะนิสัยของคนไทยเช่นกัน ซึ่งเราจะเห็นความสนุกสนานแฝงในกิจกรรมต่างๆ เสมอ ซึ่งเป็น
 การมารวมตัวกันของชาวบ้านเพื่อใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกันที่ได้ทั้งงานและความสนุกสนาน
 เพลิดเพลิน ตลอดจนทำให้รู้จักกันดีมีความใกล้ชิดกัน ซึ่งปรากฏในเพลงต่างๆ ดังนี้

ทำได้เป็นของเรา	เสร็จจากงานการทั้งผอง
<u>ลูกทุ่งเสียงทองมีซิมเศร้า</u>	<u>ร้องเพลงกันเถอะเรา</u>
เหมือนดั่งนกเขาขันคู่	จู้ ฮุก กู จู้ ฮุก กู
	(ลูกทุ่งเสียงทอง : เพชร พนมรุ้ง)

วันนี้เป็นงานวันเกิด กินเลี้ยงกันเกิดสนุกกันดี น้องทำอาหารต้องการเลี้ยงพี
กับข้าว วันนี้ร่อยถึงใจ เรือผีมือทำกับข้าว ใครไม่สู้ฉัน คนเขาเลื่องลือกันทั้ง
เหนือใต้ วันนี้รวมกลุ่มกัน ทั้งหนุ่มสาว ทั้งอาหารหวานคาว ทำไว้ไม่ต้องลงขัน กินกันเกิด
วันนี้เป็นงานวันเกิด หนอไม่เป็นไร ขอเชิญลิ้มรส เข้ามาทดลอง
(กับข้าวเพชรฆาต : ขวัญจิต ศรีประจันต์)

วันตรุษสงกรานต์สนุกสนานกันน้องพี สาวสวยโสภีหนุ่มก็หล่อดี เชิญทางนี้
นั่งล้อมวง เล่นมอญซ่อนผ้าถือตุ๊กตาวนรอบวง ถ้าใครนั่งงง
(เพลงมอญซ่อนผ้า : รุ่งเพชร แหล่มสิงห์)

จึงจับกรับซ้องเหมือนใจที่ร้องเชิญชวน อยากจะพบหน้าवल (ลาลา...)
อยากจะพบหน้าवल มาสุขสรวนเสเฮฮา พอถึงเทศกาลงานทำบุญที่บ้านของเรา
เกิดเท็งกลองยาวสนุกเกรียวกราว หนักหนาแต่เข้าพรรษาจนเวลาหมดสิ้น
ได้เวลาทอดกฐิน (ลาลา...) ได้เวลาทอดกฐิน ก็เริ่มได้ยีนอีกครา
(เพลงลูกทุ่งกลองยาว : ยอดรัก สลักใจ)

จากเนื้อเพลงได้สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นคนสนุกสนาน ซึ่งเมื่อเสร็จจากการทำงาน ก็
มาร้องเพลงร่วมกัน หรือในโอกาสพิเศษ เช่น การร่วมสนุกในงานวันเกิด วันสงกรานต์ งานบุญ
ซึ่งเป็นโอกาสที่ทำให้ญาติพี่น้องและเพื่อนๆ ได้มาสังสรรค์ ช่วยกันทำอาหารและรับประทานอาหาร
อาหารร่วมกัน

จากตัวอย่างที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า เพลงลูกทุ่งได้สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมในความ
ยิ้มแย้มแจ่มใส รักความสนุกสนาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมของคนไทยนั้นชอบความ
สนุกสนานร่าเริง ไม่เป็นคนเจ้าทุกข์ โดยเฉพาะเมื่อมีงานบุญ งานเทศกาลต่างๆ ทำให้ผู้คนได้มา
พบปะสังสรรค์และร่วมงานรื่นเริงด้วยกัน

2.3 ค่านิยมการยกย่องผู้ที่กระทำความดี

ความดีเป็นเครื่องคำจุนโลก ความดีช่วยสังคม สังคมไทยมักจะส่งเสริมยกย่องผู้ที่ทำ
ความดีให้ประจักษ์ เพื่อเขาจะได้มีกำลังใจทำดีต่อไป ดังนั้นเมื่อเห็นว่าใครทำดี ก็ควรจะเอาเป็น
เยี่ยงอย่าง และรู้จักนำแบบอย่างที่ดีมาปฏิบัติ ดังปรากฏในเพลงดังต่อไปนี้

คุณยาโม เหมือนดั่งร่มโพธิ์พงาด คุ่มครองปกป้องโคราช มีอำนาจเหนือใจทุกคน
เป็นแสงสว่าง อยู่กลางเมือง รุ่งเรือง สตรีวีรชน ใครไหวไครบน ได้ตั้งอธิษฐาน
(กราบเท้ายาโม : สุนารี ราชสีมา)

จากเนื้อเพลง สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจบารมีของยาโม ซึ่งเป็นวีรสตรีที่คุ้มครองปกป้อง
ประเทศชาติ ทำให้ลูกหลานรู้สึกซาบซึ้งและยกย่องในความสามารถ

อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี เป็นอนุสรณ์แด่วีรกรรมอันกล้าหาญของวีรสตรีไทย หรือย่าโม ซึ่งเป็นชื่อที่เรียกกันติดปากโดยทั่วไป คุณหญิงโมเป็นภรรยาปลัดเมืองนครราชสีมา เมื่อปี พ.ศ. 2369 เจ้านางค์แห่งเวียงจันทร์ ได้ยกทัพเข้ายึดเมืองโคราช คุณหญิงโมได้รวบรวมชาวบ้านเข้าสู้รบและต่อต้าน กองทัพของเจ้านางค์แห่งเวียงจันทร์ไม่ให้ยกมาตีกรุงเทพฯ ได้เป็นผลสำเร็จ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาคุณหญิงโมเป็นท้าวสุรนารี ประชาชนพร้อมใจกันจัดงานเฉลิมฉลองวันแห่งชัยชนะของท้าวสุรนารีขึ้น ระหว่างวันที่ 23 มีนาคม ถึงวันที่ 3 เมษายน เป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการระลึกถึงคุณความดีของท่าน

พันท้ายนรสิงห์ พาเรือวิ่งสองนที ล้นชีวี แต่ชื่อพันท้ายนี้ เกริกก้องกรุงสยาม

(พันท้ายนรสิงห์ : โกมินทร์ นิลวงศ์)

จากเนื้อเพลงกล่าวถึงพันท้ายนรสิงห์ ซึ่งเป็นผู้ที่เสียสละชีวิต จนได้รับการยกย่อง ถึงแม้ตัวจะตายไปแล้ว แต่ชื่อเสียงก็ยังคงอยู่และเลื่องลือไปทั่วประเทศ ความเสียสละของพันท้ายนรสิงห์ ก็ควรจะเป็นแบบอย่างที่ดีให้คนในสังคมปัจจุบันได้ระลึก และปฏิบัติเป็นแบบอย่าง

พันท้ายนรสิงห์ คือทหารเอกผู้กล้าหาญคนหนึ่งที่ยอมสละชีวิตเพื่อนายที่ตนรัก และเพื่อรักษากฎหมายให้คงความศักดิ์สิทธิ์ เหตุการณ์เกิดขึ้นครั้งที่ พระเจ้าเสือเสด็จประพาสคลองโคกขามเพื่อทรงเบ็ด และเยี่ยมราษฎร ขณะนั้นมีชาวบ้านกลุ่มหนึ่งรอดักจะปลงพระชนม์ ทำให้พันท้ายนรสิงห์หนักใจต้องคิดหาทางแก้ เพราะใจหนึ่งก็ไม่อยากให้ชาวบ้านถูกประหาร อีกใจก็เกรงพระเจ้าเสือจะเป็นอันตราย สุดท้ายขณะขบวนเรือเสด็จประพาส จะแล่นผ่านกลุ่มกบฏนั้น พันท้ายนรสิงห์ก็ตัดสินใจ หันหัวเรือพระที่นั่งให้ชนกับตลิ่ง เพื่อระงับการเสด็จ ตัวพันท้ายนรสิงห์เองก็รีบขึ้นฝั่งนั่งประนมมือรอรับโทษประหารทันที และแม้พระเจ้าเสือจะไม่คิดเอาโทษ แต่เพื่อการรักษากฎหมายบ้านเมืองให้ศักดิ์สิทธิ์ต่อไป พันท้ายนรสิงห์จึงไม่ยอม เพราะสมัยนั้นมีกฎหมายตราว่า "ผู้ใดกระทำให้หัวเรือพระที่นั่งชนกับตลิ่ง หรือกิ่งไม้เป็นเหตุให้หัวเรือหัก หรือจมมีโทษถึงประหารชีวิต" ซึ่งพระเจ้าเสือก็ไม่อาจทัดทานได้ สุดท้ายพันท้ายนรสิงห์จึงถูกประหารชีวิต จากนั้นก็สร้างศาลขึ้นริมคลอง และนำศีรษะพันท้ายนรสิงห์ และหัวโขนเรือตั้งไว้คู่กันบนศาล

พ่อขุนรามคำแหงมหาราช

ทั้งทรงเป็นนักปราชญ์ฉลาดจริง

สมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ด้วยเชิงทูตแสนดีนี้กระไร

อีกองค์หนึ่งซึ่งคู่ให้ไทยรอด

สมเด็จพระนเรศวรควรแก่การ

อันพระเจ้าตากสินมหาราช

ทรงรบพุ่งชิงชัยกู้ไทยมา

ปัจจุบันได้พระองค์วงศ์จักรี

ไทยจะนั้นพี่น้องไทยร่วมใจเกิด

ทรงสามารถรวมไทยได้ยิ่งใหญ่

ทรงสร้างสิ่งลือชื่อลายสือไทย

ทรงกู้ชาติไทยรอดปลอดภัยได้

จึงได้ชัยเขตชื่อพันมีอมาร

คือพระผู้เป็นยอดทหารหาญ

ที่เราท่านทุกผู้เกิดบูชา

ทรงเชิดชาติไทยไว้ให้สง่า

ช่วยพาราให้รอดไม่อดวาย

พระบารมีปกเกล้าเราทั้งหลาย

ได้รวบรวมมั่นพันอันตราย

ไม่มีวันจะสลายคลายจากกัน	ประวัติย่อพอที่เล่ากล่าวมานี้
เป็นเครื่องเตือนน้องพี่รวมกันมัน	กว่าจะอยู่เป็นสุขดังทุกวันนี้
ต้องฝ่าฟันอุปสรรคหนักมานาน	อันเมืองไทยเป็นไทยได้เต็มที่
เพราะคนไทยได้พลีเลือดแดงจาน	<u>บรรพบุรุษของไทยในก่อนกาล</u>
ได้ปกป้องผองพาลลูกหลานมา	<u>จงบเลียงดีเลิศไว้เกิดหนา</u>
<u>จงเอาอย่างบรรพบุรุษสุตบงา</u>	<u>จงเทิดทูลเจ้าหลักกว่าชีพเอย</u>
	(เพลงพระมหากษัตริย์ : พระ พรสวรรค์)

จากเนื้อเพลง เป็นการกล่าวยกย่องถึงความดี ความสามารถ ของบูรพมหากษัตริย์ไทย หลายพระองค์ตั้งแต่ยุคกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ ที่สามารถ ปกป้องประเทศชาติไว้ สมควรที่จะได้รับการยกย่องและเทิดทูน และควรที่จะนำมาเป็น เยี่ยงอย่าง

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ค่านิยมการยกย่องผู้ที่กระทำความดี ที่ปรากฏ ในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “กึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ส่วนใหญ่แล้วจะยกย่องผู้ที่กระทำความดีเพื่อ ชาติ บ้านเมือง เป็นผู้ที่เสียสละ ไม่คิดถึงชีวิตและความสุขสบายของตนเอง

2.4 ค่านิยมในเรื่องความพอเพียง

ในสังคมไทยนั้น คนไทยในสังคมมักจะรักความสงบ ความเป็นอยู่เรียบง่ายไม่หรูหรา ฟุ่มเฟือย มีความพอใจในสิ่งที่ตนเองมี วิถีชีวิตจึงเป็นไปอย่างเรียบง่าย ดังปรากฏในเพลง ดังนี้

บ่ บ่ เป็นหยั่งดอกๆ บ่มีเนื้อเย็นเขาบ่เป็นอันหยั่ง เขาบ่มีสตางค์ซิมันยืมบ่ออก
 อดความรักบ่ตาย ไม่ร้ายเหมือนดังอดข้าว มีข้าวสาร มีถ่าน มีเตา ใครนินทาว่าหาหมูเขา
 เขาบ่สงสารเขาก็บ่เป็นหยั่งดอก บ่ บ่ เป็นหยั่งดอก บ่ บ่ เป็นหยั่งดอก
บ่มีเก้งนั้ง รถหยั่งก็บ่มี สองขาหยั่งดีบ่ซิดินได้ดอก เดินย่ำตึกบ่ตาย
 บ่ร้ายเหมือนนอนตากยุง มีที่นอน มีหมอน มีมุ้ง มีผ้าห่มกันลม กันยุง
บ่ได้ควงสาวกรุงก็บ่เป็นหยั่งดอก บ่ บ่ เป็นหยั่งดอก บ่ บ่ เป็นหยั่งดอก
 บ่ได้พักร้อน บ่ได้นอนบางแสน บ่มีคนหนุนแขน
 พุดเข้าพุดหยอก จนรู้จักเจียมตัว บ่กลัวแม้อากาศร้อน บ่ต้องมัวหาตัวอ่อนๆ เขาคนจน
 บ่เป็นคนขี้ร้อน บ่ได้มองขาว่อนก็บ่เป็นหยั่งดอก บ่ บ่ เป็นหยั่งดอก บ่ บ่ เป็นหยั่งดอก
 บ่ บ่ เป็นหยั่งดอก

(บ่เป็นหยั่งดอก : สมัย อ่อนวงศ์)

จากเนื้อเพลงเป็นการสื่อความว่าคนไทยเป็นคนมองโลกในแง่ดี การดำรงวิถีชีวิตของคน ไทยแบบเรียบง่ายอย่างไรก็ได้ ตามสภาพที่มีอยู่ในขณะนั้น รู้จักการปรับตัวในการดำรงชีวิต เป็น คนที่มีสุขภาพจิตดี ไม่ด้นรนในสิ่งที่เกินตัว หรืออีกตัวอย่างหนึ่ง ความว่า

อยู่กระท่อมหลังเล็ก แวดล้อมด้วยเด็กเลี้ยงควาย กลิ่นฟางหอม
กระจายเคล้าสายลมทุ่ง อยู่อย่างนี้สบายดีกว่าอยู่กรุง อยากกินปลา
หรือกุ้งออกตามทุ่งเดียวได้หม้อแกง บ้านไร่ปลายนาใครหนอว่าแห้งแล้ง
ยามสายัณห์ตะวันยอแสง มีสาว ๆ แก้มแดงเดินประแบ่งลอยชาย หอมดอกกระถิน
หอมกลิ่นโคลนเคล้าสาบควาย ผักเบี้ยเรียกรวดเรียงราย จอกแหนกระจาย
อยู่ในคลองน้ำลำประโดง

(บ้านไร่น่ารัก : ชินกร ไกรลาศ)

เพลงบ้านไร่น่ารัก สะท้อนให้เห็นถึงความพอเพียง ถึงแม้ว่าบ้านที่อยู่จะเป็นเพียงกระท่อมหลังเล็กอยู่ในไร่ท่ามกลางธรรมชาติ แต่ก็เต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขทางกายและใจ มีพืชพันธุ์ธัญญาหารที่สมบูรณ์ มุ่งเน้นบรรยากาศชนบทที่สงบร่มเย็น และความพอใจในสิ่งที่ตนมี

จากตัวอย่างเพลงที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ชีวิตของผู้คนที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่ง ส่วนใหญ่แล้ว จะมีความเป็นอยู่แบบพอเพียง พอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย สุขสบายตามสภาพที่เป็นอยู่

2.5 ค่านิยมด้านจริยธรรม

คำว่า จริยธรรมมีความหมายตามที่ราชบัณฑิตยสถานได้ให้ไว้ว่า “จริยธรรม น. ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ, ศีลธรรม, กฎศีลธรรม” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. 2546:291)

จริยธรรมมีหลายประการ เช่น การประหยัสดอดออม ความกตัญญูกตเวที ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น เพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ปรากฏค่านิยมในลักษณะดังกล่าวมีหลายประการ ได้แก่ ค่านิยมในการประหยัสดอดออม ค่านิยมในความกตัญญูกตเวที ค่านิยมในความซื่อสัตย์ ค่านิยมในความอดทน ค่านิยมการให้อภัย และค่านิยมในความขยันหมั่นเพียร

2.5.1 ค่านิยมในการประหยัสดอดออม

ประหยัด หมายถึง ยับยั้ง ระมัดระวัง ใช้จ่ายแต่พอควรแก่ฐานะ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. 2546:667)

อดออม หมายถึง ประหยัด กระหมัดกระหม่อม (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. 2546:1322) ดังนั้น การประหยัสดอดออม คือ การรู้ใช้ทรัพย์สินหรือสิ่งของที่มีอยู่อย่างระมัดระวัง ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเก็บบางส่วนไว้เพื่อวันข้างหน้า เพลงลูกทุ่งดีเด่น “กึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ปรากฏค่านิยมการประหยัสดอดออม ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

เพื่อตลาทำงานก็เพื่อน้อง หวังเก็บเงินเก็บทองเอามาหมั้นแม่ขวัญใจ
ถึงงานจะหนักแม้จะเหนื่อยสักเท่าไร จะตากแดดผิวเกรียมไหม้หวังให้ได้เงินมา

(เก็บเงินแต่งงาน : เมืองมนต์ สมบัติเจริญ)

จากเนื้อเพลงดังกล่าว สะท้อนค่านิยมการประหยัสดอดออมของผู้ชายที่ต้องการจะแต่งงาน จึงต้องทำงานหนักเพื่อเก็บเงินมาเป็นค่าสินสอดทองหมั้นให้แก่หญิงที่รัก

เก็บเงิน ได้เท่าไรแล้วพี่ ลุงมาป้ามี พ่อของพี่บ่นหา เมื่อไหร่ พี่จะกลับบ้านนา
ช่วยส่งข่าวมา ล่วงหน้าจะได้ไหม

(สาวนาส่งแฟน : พุ่มพวง ดวงจันทร์)

จากเนื้อเพลง ชาวนชนบทส่วนใหญ่จะจากถิ่นฐานบ้านนาของตนไปทำงานในเมืองหลวง เพื่อเก็บเงิน

ขับรถสองแถวส่งแ้วเรียนราม ปีนีคนงามเรียนอยู่ปีสามนิติศาสตร์
ออกรถทุกวันเหนื่อยจนใจนั้นแทบขาดค่าโดยสารคนละบาท อุดสำหรับประหยัด
ส่งแ้วเรียนราม

(ส่งแ้วเรียนราม : ศรเทพ ศรทอง)

จากเนื้อเพลง สะท้อนให้เห็นถึงความประหยัด ดอดออม เพื่อคนที่รัก โดยทำงานขับรถสองแถวทุกวัน ถึงแม้ว่าจะเหน็ดเหนื่อยแค่ไหนก็ตาม แล้วนำเงินที่ได้มาส่งเสียค่าเรียนให้แก่หญิงผู้เป็นที่รัก

แม่ศรีเอยแม่ศรีใจ สิ้นทรัพย์นับได้เก็บออมเผื่อไว้ดียิ่ง
ยามเมื่อยากอับจนทนร่วมอยู่แอบอิง ไม่เคยทอดทิ้งกอดคอร่วมทุกข์กันไป

(แม่ศรีเรือน : ชาญ เย็นแข)

จากเนื้อเพลงสะท้อนให้เห็นถึงการอดออม เผื่อไว้ใช้ในคราวจำเป็น ซึ่งเป็นสิ่งที่แม่บ้านแม่เรือนควรกระทำ

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น ค่านิยมในการประหยัสดอดออม ที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่ง มีทั้งประหยัสดอดออมเพื่อตนเองไว้ใช้ในคราวที่จำเป็นอีกทั้งเพื่อเป็นการสร้างฐานะ และมีทั้งประหยัสดอดออมไว้เพื่อคนรักโดยการเก็บไว้เป็นสินสอดทองหมั้นเพื่อแต่งงาน นอกจากนี้ยังเก็บไว้เพื่อเป็นค่าเล่าเรียนของคนรักด้วย เป็นการแสดงถึงจิตใจอันดีงามที่ฝ่ายชายเสียสละเพื่อคนรักได้

2.5.2 ค่านิยมในความกตัญญูกตเวที

กตัญญู หมายถึง รู้อุปการะที่ท่านให้ รู้คุณท่าน เป็นคำคู่กันกับ กตเวที

กตเวที หมายถึง ประกาศคุณท่าน สรรเสริญคุณท่าน (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. 2546 : 6)

ค่านิยมในความกตัญญูกตเวที เป็นค่านิยมในการให้ความสำคัญแก่บุคคลที่มีบุญคุณแก่ตนเองและสำนึกในบุญคุณจึงหาทางตอบแทนเมื่อมีโอกาส ซึ่งปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ดังนี้

ข้าบวชมาแล้วโบสถ์หนึ่ง ซาบซึ่งได้แทนคุณแม่

(ชายสามโบสถ์ : คำรณ สัมบุณณานนท์)

จากเนื้อเพลง สะท้อนให้เห็นถึงความกตัญญูกตเวที โดยการบวชทดแทนพระคุณแม่ ที่ท่านได้เลียดูเรามา ซึ่งการทดแทนคุณพ่อแม่ โดยการบวช มีปรากฏในเพลงสันติธรรม และเพลงคำน้านม ดังนี้

สละแล้วอารมณ์แพรวพราวณ คิ้วแลผมตกดำเป็นมัน ปลดปลงลงพลงเพื่อศาสนา
ห่อหุ้มคลุมเหลือสละแล้วเครื่องกิเลสหนา จากพุทธวจาองค์ศาสดาทรงสร้างไว้
ทดแทนให้คุณผู้ก่ออุทร คุณบิดามารดา และดับร้อนในดวงใจ

เหมือนอรุณเผยไอลูนอาทิตย์อุทัย โลกแจ่มใสสุขไหนไม่เทียมเท่าความสงบเอย

(เพลงสันติธรรม: สมยศ ทัศนพันธ์)

คำน้านมควรชวนให้ลูกฝัง

บวชเรียนพากเพียรจนสิ้น

แต่เมื่อหลังเปรียบดังผืนฟ้าหนักกว่าแผ่นดิน

หยุดหนึ่งน้ามนกินทดแทนไม่สิ้นพระคุณแม่เอย

(คำน้านม : ชาญ เย็นแซง)

จากเนื้อเพลง ทั้งสองเพลง แสดงให้เห็นถึงความกตัญญู กตเวที โดยการบวชทดแทนพระคุณของพ่อ-แม่ ซึ่งลูกๆทุกคนควรรู้ซึ่งในพระคุณของท่าน การบวชของลูกเป็นสิ่งที่พ่อแม่ทุกคนปรารถนา เพราะมีความเชื่อว่าถ้าพ่อแม่ ตายไปแล้วจะได้เกาะชายผ้าเหลืองของลูกขึ้นสวรรค์

รอยยิ้มบนหน้า เหมือนหนึ่งว่าไม่มีทุกข์โศกคนไทยเหมือนคนมีโชค

ถูกโฉลกโลกทุกสมัย เคารพคนสูงกว่า แหะศรัทธา ในครูผู้เคยสอนให้

ไม่ทิ้งพ่อแม่ เลียดูให้แกชื่นใจ สิบนิ้วน้อมพนมไหว้ เคารพผู้ใหญ่เป็นอาจิดน

(เอกลักษณ์ไทย : ศรินทรา นิยากร)

จากเพลงเอกลักษณ์ไทย การเลียดูพ่อแม่ ไม่ทิ้งพ่อแม่ สะท้อนให้เห็นถึงความกตัญญูรู้คุณท่าน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของคนไทยที่ยึดถือปฏิบัติกันต่อมา

ลูกเอ๋ย อยู่ไหน อย่าลืมส่งข่าว ย้ำเตือนแก้มขาว วัยสาวเจ้าอย่าเหลวไหล

หยุดเทศกาล อย่าลืม มาบ้านไวๆ เยี่ยมเยือนปู่ย่าตายาย อย่าลืมของฝากหมางพลุ

(อย่าลืม : สุทธิยา สุทธิยง)

เพลงอย่าลืม สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมในความกตัญญูทวดเวทโดยการเยี่ยมญาติผู้ใหญ่ เมื่อถึงวันหยุดเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งการไปเยี่ยมเยียนในแต่ละครั้งอาจจะมีของฝากติดมาเยี่ยมท่านด้วย เช่น อาหาร หมากพลู ซึ่งถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในการเยี่ยมเยียนของคนไทย

นอกจากบิดามารดาแล้ว ผู้มีพระคุณอื่นๆ เช่น ครูบาอาจารย์ เป็นผู้ปลูกฝังความรู้ให้การศึกษา ทำให้มีความสามารถที่จะช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นได้ในอนาคต นอกจากนี้ครูยังอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม ก็ควรรู้จักตอบแทนบุญคุณ ดังบทเพลงที่ปรากฏดังต่อไปนี้

เอ โอ ยู พระคุณของครูยิ่งใหญ่ดุจดังแผ่นฟ้า นักเรียนนั่งลงขอบข้มเหงำใจเรื่อจำง
รู้ตัวไว้บ้ำงว่าสร้างบาปเหลือคณา อย่าจมเรื่อน้อยที่คอยรับคนข้ามทำ
ไม่มีครูสอน ก.กา จะได้ปริญญาหรือไร

(ไม่เรียว : เสรีย์ รุ่งสว่าง)

จากเพลงไม่เรียว สะท้อนให้เห็นพระคุณของครู ผู้ที่คอยอบรมสั่งสอน และให้ความรู้ ซึ่งศิษย์ทุกคนควรจะมี ความกตัญญูต่อครู สำนึกในพระคุณของครู เพราะถ้าไม่มีครูสอนหนังสือ เราคงไม่มีความรู้ ครูอาจารย์เปรียบได้ดังเรือจำง ทั้งนี้คงเป็นเพราะเรือโดยสารรับส่งคนข้ามฟากหลายสิบเที่ยว ให้คนโดยสารเรื่อนั้นไปทำงานได้ดี ได้เลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงานพร้อมเงินเดือนสูงขึ้น แต่ครูอาจารย์ที่สอนศิษย์ปีแล้วปีเล่าจนศิษย์จบออกไปได้ดีมีงานทำ แต่ครูก็ยังเป็นครูอยู่นั่นเอง

การบวชหรือการอุปสมบทเป็นพระภิกษุ นับว่าเป็นการทดแทนพระคุณของบุพการีหรือผู้มีพระคุณที่สมควรได้รับการยกย่องเป็นอย่างสูง เพราะจะนำมาซึ่งความสุขและพลอยได้รับอานิสงส์ผลบุญไปด้วย ส่วนวิธีการแสดงความกตัญญูทวดเวทที่ตอบแทนครูอาจารย์ คือ เมื่อเรียนจบแล้วได้ความรู้ไปประกอบอาชีพการงานมีตำแหน่งเป็นหลักเป็นฐาน ควรหาโอกาสไปเยี่ยมครูอาจารย์เพื่อแสดงความกตัญญูบ้าง

จากการวิเคราะห์เพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” สรุปได้ว่า ความกตัญญูรู้บุญคุณ เป็นค่านิยมที่มีความสำคัญเป็นอย่าง

ยิ่งในทุกยุคทุกสมัย เป็นคุณธรรมที่สังคมไทยให้ความยกย่องมากก็คือ ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ได้แก่ บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ และผู้มีพระคุณอื่นๆ โดยเฉพาะพระคุณของบุพการีเป็นบุญคุณอันสูงส่งยากที่จะทดแทนได้หมด เพราะเป็นผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูลูกจนกว่าจะเติบโตมาด้วยความเหนื่อยยาก การรู้จักตอบแทนพระคุณของท่านจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนควรปฏิบัติ

2.5.3 ค่านิยมในความซื่อสัตย์

ซื่อสัตย์ หมายถึง ประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. 2546: 382)

ค่านิยมในความซื่อสัตย์ เป็นค่านิยมในการให้ความสำคัญของการประพฤติตรงไปตรงมา ประพฤติชอบ ทั้งทางกาย วาจา และใจ มีความจริงใจไม่เสแสร้งหรือเอาัดเอาเปรียบผู้อื่น มีปรากฏในเนื้อเพลง ดังนี้

ฉันรักเธอยิ่งกว่าใครๆ เธอจะรู้หรือไม่ว่าใจฉันมันเสมอ ถึงจะมีชายอื่นที่ดีกว่าเธอ
ฉันมันต่อเธอเสมอ เพราะฉันรักเธอยิ่งนัก

(ที่รักเรารักกันไม่ได้ : เรียม ดาราน้อย)

จากเนื้อเพลง สะท้อนให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ ในความรัก ของผู้หญิงที่มีต่อผู้ชาย ถึงแม้ว่าจะมีชายอื่นที่ดีกว่านี้ก็ตาม แต่ด้วยความจริงใจ เธอก็ไม่คิดที่จะเปลี่ยนใจและยังมั่นคงในความรักตลอดเวลา

เก็บรักไว้ในอุราถ่านองไม่มาไฟจะไม่ขอเปิด รักที่มันจริงใจจะท้องจะใหญ่ก็กลับมาเกิด
 ท้องกับใครพี่ไม่ว่าจะรับเป็นบิดาในเวลาเธอเกิด รู้สึกตัวแล้วงามนอน รู้สึกตัวแล้วงามนอน
 รับกลับเมืองคอนให้พี่หายหวังเหว็ด

(แสนหวังเหว็ด : สาลิกา กิ่งทอง)

จากเนื้อเพลง สะท้อนให้เห็นถึงความจริงใจในความรักของฝ่ายชาย ที่มีต่อฝ่ายหญิง ถึงแม้ฝ่ายหญิงจะตั้งท้องแล้วฝ่ายชายก็ไม่ได้รังเกียจและยินดีจะรับเป็นบิดาของเด็กในท้องด้วยความจริงใจ

รักเกิดจากใจใครมิได้เสียมสอน มิใช่ภาพลวงภาพหลอน พี่รักบังอรคงเพราะบุพเพ
พี่เป็นคนจริงพูดจริงทำจริง น้องหญิงอย่าฟังสนเทห์ อย่าฟังขว้างกึ่ง พี่คือเพชรจริง
 มิใช่เพชรเก้ เมื่อรักพี่แล้ว อย่ารวนอย่าเรนะน้องจำ

(บุพเพสันนิวาส : ศรีคีรี ศรีประจวบ)

จากเนื้อเพลง สะท้อนให้เห็นถึงความจริงใจในความรักของฝ่ายชาย ซึ่งฝ่ายชายพยายามจะบอกนิสัยของตนให้ฝ่ายหญิงได้รับรู้ว่าตนเป็นคนพูดจริง ทำจริง ไม่คิดหลอกลวงใคร

ก่อนจำอำลาน้องนางบ้านนาของพี่ น้องเฮ้ยโปรดฟังทางนี้ คำเตือนของพี่นี้มาจากใจ
 พี่ห่างเพียงตัว หัวใจพี่นี้อยู่ใกล้ ถึงแม้พี่จะห่างไกลมิใช่หัวใจพี่จะห่างตาม

(คำเตือนของพี่ : ไพรวลัย ลูกเพชร)

จากเพลงคำเตือนของพี่ กล่าวถึงความจริงใจที่ฝ่ายชายมีต่อฝ่ายหญิง โดยฝ่ายชายกล่าวเตือนคนรักด้วยความห่วงใยซึ่งออกมาจากใจจริงๆ ว่าถึงแม้ฝ่ายชายจะไม่ได้อยู่ใกล้ชิดกับหญิงที่ตนรักแต่ก็ยังมีความรัก ความห่วงใยให้เสมอ

รักสาวใต้หัวใจไม่แกว่ง ไม่เคยหลอกใครเอาไปต้มแกง หน้าตาไม่แจ่ม ถึงแก้มไม่แดง
แต่ไม่เคยแกล้งให้ใครช้ำอก รักฉันซีพี ถ้าอยากจะมีลูกตก เอาคนเมืองใต้
เอาไปทอดกั๊ก เหมือนเป็นหมอน ไว้นอนแนบอก (อย่ามาซีหึก ฉันก็แล้วกัน...)
(สาวใต้ไร้คู่ : ดาวใต้ เมืองตรง)

จากเนื้อเพลง กล่าวถึงสาวใต้ว่าเป็นคนจริงใจ ไม่เคยหลอกหลวงใคร ถึงแม้ว่าสาวใต้
หน้าตาจะไม่สวยงาม สีผิวไม่ขาวนวล ปากไม่แดง แต่ถ้าได้ลองรักกับสาวใต้แล้วจะไม่พบกับความ
ผิดหวังแน่นอน

โอกาสหน้า พี่จะมาหาใหม่ ไม่ลืมคนซื้อวิไลบ้านผักไห่อยุธยา
แม่คุณคนสวยพี่จะมาช่วยทำนา เห็นข้าวมันขึ้นราคา อยากมีพ่อดาท่านาดู...
...โอกาสหน้าเข้าพรรษาเทศกาล จรอฟีก่อนไม่นานพี่กลับบ้านกรุงไกร พี่คนบางกอก
ไม่เคยคิดหลอกตังค์ใคร ก็เพราะพี่รักปักใจ แม่สาวผักไห่อยุธยา
(สาวผักไห่ : ชาตรี ศรีชล)

จากเพลงสาวผักไห่ สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะนิสัยของผู้ชายว่าเป็นคนที่ซื่อสัตย์ จริงใจ
ไม่คิดที่จะหลอกหลวงหญิงที่ตนรัก โดยให้สัญญาว่าจะกลับมาหาอีกครั้ง เพื่อมาขอแต่งงาน

ข้าพบแต่ความหมุนเวียน ทุกสิ่งแลกเปลี่ยนด้วยเงิน กระทั่งหัวใจข้ายับเยิน
ก็เพราะมาเพลนเมืองหลวง ข้าหาไม่พบความมุ่งหวัง ข้าพบแต่ทางชั่วช้า
ต้องหอบสังขารกลับบ้านนา พร้อมด้วยน้ำตาไหลร่วง ชีวิตบ้านนอกยังดีกว่า
ไม่มีมารยาหลอกหลวง
(น้ำตาสาวตก : ศรีสองค์ ตรีเนตร)

จากเนื้อเพลง สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตคนชนบทว่าเป็นคนที่ไม่มีการยา ไม่หลอกหลวงใคร มี
แต่ความจริงใจให้กัน ซึ่งต่างจากคนเมืองหลวงให้ความสำคัญกับเงิน

บ้านไร่ปลายนา ชีวิตชีวาสุขุขรรษาไม่มีคดโกง
(บ้านไร่นารัก : ชินกร ไกรลาศ)

จากเพลงบ้านไร่นารัก กล่าวถึง ชีวิตของคนบ้านไร่ บ้านนา ว่าเป็นชีวิตที่มีความสุข
สนุกสนาน ไม่มีเรื่องคดโกง มีแต่ความจริงใจต่อกัน

คนเย็นใจชื่อได้ชื่อว่าไทย ร้อนมาจากไหนชาติไทยไม่เคยหวงห้าม
ข้ามเขตข้ามโขงถิ่นน้ำขุนมาพึ่งโบบุญเมืองสยาม เรายึดรับตามท่านต้องการ
(สยามเมืองยิ้ม : พุ่มพวง ดวงจันทร์)

จากเนื้อเพลง สะท้อนให้เห็นว่า คนไทยเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ไม่ว่าจะเป็นกับคนไทยด้วยกันหรือคนต่างชาติก็ตาม คนไทยพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลืออย่างจริงใจ

จากตัวอย่างเพลงที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ค่านิยมในความซื่อสัตย์ที่ปรากฏในเพลง ลูกทุ่ง มักจะปรากฏในเรื่องของความรักระหว่างชายกับหญิง ซึ่งจะเป็นความรักที่จริงใจมั่นคง นอกจากนี้สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะนิสัยของคนไทยโดยทั่วไปว่าเป็นคนที่ซื่อสัตย์จริงใจ ไม่คิดหลอกลวงใคร

2.5.4 ค่านิยมในความอดทน

อดทน หมายถึง บึกบึน ยอมรับสภาพความยากลำบาก (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. 2546:1322)

ค่านิยมในความอดทน คือ นิยมทำจิตใจให้เข้มแข็ง หนักแน่น ไม่หวั่นไหว ต่ออุปสรรคและความยากลำบากทั้งปวง ซึ่งปรากฏในเนื้อเพลงเก็บเงินแต่งงาน สวรรค์ชานา คนขี่หลังควาย ข้าวไม่มีขาย และกราบเท้าย่าโม ดังนี้

พี่อุตส่าห์ทำงานก็เพื่อน้อง หวังเก็บเงินเก็บทองเอามาหมั้นแม่ขวัญใจ
ถึงงานจะหนักแม้จะเหนื่อยสักเท่าไร จะตากแดดผิวเกรียมไหม้หวังให้ได้เงินมา

(เก็บเงินแต่งงาน : เมืองมนต์ สมบัติเจริญ)

จากเพลงเก็บเงินแต่งงาน สะท้อนให้เห็นถึงความอดทนของชายที่มีต่อความรัก ซึ่งยอมตรากตรำ ทำงานหนัก โดยที่ไม่นึกถึงความเหนื่อย ความร้อนเพื่อนำเงินที่ได้มาแต่งงานกับหญิงที่รัก ซึ่งปรากฏในเพลง อื่นๆ อีกเช่นเดียวกัน ดังนี้

เหนื่อยเพียงไรทนไปไม่บ่น เมื่อล้ากายาเหลือทน พี่จะผจญเพื่อแม่ยุพิน
ถูกแดดถูกลมเหงื่อไทรมท่วมกายไหลริน แล้วพลันมลายหายสิ้น
เห็นหน้ายุพินช่างสุขทุกยาม

(สวรรค์ชานา : ก้าน แก้วสุพรรณ)

เพลงสวรรค์ชานา สะท้อนให้เห็นถึงความอดทนของชายหนุ่มที่มีต่อหญิงสาวที่รัก เช่นเดียวกัน จึงยอมทำงานโดยไม่บ่นถึงแม้ว่าจะเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าแค่ไหนก็ตาม

งานจะหนักไม่หวั่นทำทั้งวันแต่เข้านค่ำ ถึงจะเหนื่อยแค่ไหนทำเรื่อยไปไม่บ่นสักคำ
โซ่เอ๋ยเวรกรรมไม่ทำก็ไม่มีกิน ไอ้โชคชะตาว่าสนาเราเกิดมาจน คิดขึ้นมาน้ำตามันไหลริน
จะมีสาวใดสนใจรักไม่สูญเสีย ขอเป็นทาสเธอจะรักเธอเพียงคนเดียว

(คนขี่หลังควาย : ดาว บ้านดอน)

จากเพลงคนขี่หลังควาย เป็นการตัดพ้อต่อว่าตนเอง ว่าเป็นเพราะโชคชะตาว่าสนาที่ทำให้เกิดมาพบกับความยากจน แต่ก็ต้องอดทนทำงานต่อไปโดยไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก ยอมรับในบุญวาสนาของตน ซึ่งปรากฏในเพลงอื่นเช่นเดียวกัน ดังนี้

พี่เป็นคนจนต้องสู้จำทนทำงานเหนื่อยแรง เหมือนดังกรรมบันดาล นงคราญไ้อยู่ก็แกล้ง
เรียกสินสอดเสียแพงให้พี่แต่งไ้อยู่เงินไม่มี ไร่นาที่ทำเวรกรรมไ้อยู่ก็แกล้ง เกิดความแห้งแล้ง
แห้งแล้งไปเสียทั้งปี แห้งนมองดูฟ้าก็หม่นหมองดินอีกที่ ยากจนเช่นนี้จะรักพี่ได้ไหม

(ข้าวไม่มีขาย : ศรเพชร ศรสุพรรณ)

จากเนื้อเพลง สะท้อนให้เห็นถึงความอดทนต่อความยากจนเช่นเดียวกัน ซึ่งต้องคอยทำงานต่อสู้กับความยากจน ความแห้งแล้งของไร่นาที่เกิดขึ้นกับตน

สองมือกราบลง ที่ตรงเหนืออาสน์ แทบบาทยาโม แต่เล็กจนโตเห็นยาตระหง่าน
จะทุกข์จะจนสักแค่ไหน จะขอ ทนไปปัยยัน จะอยู่อีสาน เป็นหลาน ยาโม

(กราบเท้ายาโม : สุณารี ราชสีมา)

จากเพลงกราบเท้ายาโม สะท้อนให้เห็นถึงความอดทนของชาวอีสาน ซึ่งอดทนต่อความทุกข์ยากลำบากที่จะเกิดขึ้น ไม่ว่าจะพบอุปสรรคมากมายเพียงใด ก็จะขอต่อสู้ต่อไป ให้สมกับเป็นหลานยาโม ซึ่งเป็นวีรสตรีที่ได้รับการยกย่องจากชาวอีสาน

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ค่านิยมในความอดทน ที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งส่วนใหญ่แล้ว จะอดทนต่อการทำงานที่เหนื่อยยาก ตรากตรำ เพื่อความรักที่มีต่อหญิงสาว ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความหนักแน่น ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก ผู้ชายยอมมีความอดทนต่อการทำงานเพื่อหาเงินมาแต่งงาน ซึ่งให้ได้มาเพื่อความรัก เพื่อคนที่รักและนอกจากนี้ ต้องอดทนต่อการทำงานที่เหนื่อยยากลำบากกับสภาพยากจน ความแห้งแล้งของไร่นา

2.5.5 ค่านิยมการให้อภัย

การให้อภัย หมายถึง ยกโทษให้ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. 2546:1331) ดังนั้น ค่านิยมในการให้อภัย คือ การไม่ถือโทษและให้โอกาสแก่ผู้ทำผิด ให้สามารถกลับตัวกลับใจเป็นคนดีของสังคมได้อีกครั้งหนึ่ง สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการให้อภัยกันได้เสมอมา จนบางครั้งจะถูกมองว่าคนไทยเป็นคนลืมน่าย ซึ่งปรากฏในเพลงเข้าเวรรอ น้ำตาลกันแก้ว เต๋ยสาวจันทร์กั้งโกบ และอภัยให้เรียม ดังนี้

ติว่าพี่จนเจ้าใจหนึ่ แล้วเศรษฐีเป็นไ้ เขาหลอกเขาชมจนสมฤทัย เขาหลอกเขาลวง
ไ้อยู่แม่พวงมาลัย เอ้อ..เอ๋ย มันสะใจ ไหมน้อง กลับมาเสียเถิดคนดี มารักกับพี่นี้ต่อ
พี่ยอมรับเดนเข้าเวรรอ ลูกคนหัวปีถ้าไม่มีพ่อ พี่จะขอรับเอง

(เข้าเวรรอ : ศรเพชร ศรสุพรรณ)

จากเพลงน้ำตาลกันแก้ว เป็นการให้โอกาสคนรักของตน ที่ได้จากไปแล้วซึ่งพบกับความผิดหวัง โดนหลอกหลวง จนตั้งท้องให้กลับมาหาตน แล้วตนพร้อมที่จะรับเลี้ยงลูกของหญิงที่ตนรัก โดยไม่ถือโทษ โกรธเคือง ซึ่งปรากฏในเพลงอื่นๆ ดังนี้

แม่น้ำตาลกันแก้ว เขาซึมเปื้อแล้วจึงถูกเขาทิ้งขว้าง สูญสิ้นความสาวแล้วจึงรู้ว่า
เดินหลงทางพี่ไมโกรธเจ้าหรือกนางยังรักไม่จางรักนางเสมอ ถึงพี่เป็นมือสองรองคนอื่น
พี่ก็ยังยิ้มชื่นต้อนรับการกลับของเธอ ดักพี่ยังว่างอกพี่ยังอ่อนเสมอ ตาลจำกลับมาเกิดเธอ
 พี่หลงละเมอเพื่อเฝ้าไผ่ผืน

(น้ำตาลกันแก้ว : กัน แก้วสุพรรณ)

จากเนื้อเพลง เป็นการขอของฝ่ายชาย ที่พร้อมจะให้อภัย รอให้คนรักกลับมาหาโดยที่ไม่คิดโกรธแค้น ถึงแม้ว่าหญิงสาวคนนั้นจะสูญสิ้นความบริสุทธิ์จากความเป็นสาวแล้วก็ตาม

กะจิงว่าไผ่กันหล้า ซึ้นอาสารับเดนคนเก่า สาวจันแอ้ยอายนี้บ่อยากว่า
 อยากว่า ไอ้ยหัวใจข้า คงนอนร้องเพลงหัวใจข้า หัวใจข้า

(เต้ยสาวจันท์กั้งโกบ : พรศักดิ์ ส่องแสง)

จากเนื้อเพลง เป็นการกล่าวตัดพ้อตัวเองว่า เมื่อคนรักไปมีรักใหม่แล้วพบกับความผิดหวังท้ายที่สุด ตนเองก็ยอมให้อภัยเมื่อคนรักกลับมา ซึ่งเป็นสิ่งที่ตนเต็มใจดัดใจโดยไม่คิดโกรธเคืองแต่อย่างใด

อยู่ที่ไหนรู้ใหม่พ่อแม่ถามหา ลืมไรลืมนาจากมาทางบ้านหงอยเหงา
 สู้เมืองสวรรค์ มีคนปั้นเป็นดาว เรียนรูหรือเปล่าพ่อแม่แม่ถามหา
 นอนสะท้อนใจเรียนไปไม่กลับมา ไม่ว่าเลยเรียนแม่นเรียนจะข้าไรยา
 เสียความสาวกลับมาบิดามารดาอภัยให้เรียน

(อภัยให้เรียน : ศรเพชร ศรสุพรรณ)

จากเนื้อเพลง นอกจากคนรักแล้ว บิดามารดา ยังรอการกลับมาของลูกสาว ถึงแม้ว่าลูกสาวจะพบเรื่องราวยุติโหดร้าย พลังพลัดไป ทุกๆ คนที่รักและหวังดียังพร้อมที่จะให้อภัยเสมอ

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ค่านิยมการให้อภัยที่ปรากฏส่วนใหญ่แล้วเป็นการให้อภัยจากฝ่ายชายที่มีต่อฝ่ายหญิงที่เป็นคนรักที่ทำผิดพลั้งไป ซึ่งหญิงที่ตนรักไปพบกับคนหลอกหลวงและต้องเสียความเป็นสาวกลับมาเป็นการให้อภัยด้วยใจรักบริสุทธิ์

2.5.6 ค่านิยมในความขยันหมั่นเพียร

ขยัน หมายถึง การทำงานอย่างแข็งขันไม่ปล่อยปละละเลย ทำหรือประพฤติเป็นปรกติสม่ำเสมอ ไม่เกียจคร้าน (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. 2546 :166)

ความขยันหมั่นเพียรเป็นการใช้ความพยายามอย่างสม่ำเสมอในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานต่างๆ ด้วยความเข้มแข็ง อดทน รับผิดชอบ และบากบั่นไม่ท้อถอย ซึ่งปรากฏในเนื้อเพลงดังนี้

ชีวิตเด็กท้องนา เกิดมาท่ามกลางสายลมแสงแดด อยู่กับพี่น้องร่วมท้องสองคนฝาแฝด
ท่ามกลางสายลมแสงแดด ที่แผดเผาอยู่กลางทุ่งนา เข้าตื่นขึ้นตอนควาย แยกไถไปทุ่ง
หวังมุ่งดำกล้า กลิ่นโคลนสาบควายติดกาย น่ายายชายหน้า นุ่งดำสวมดำไว้ควาสนา
อาภัพอัปจน

(เด็กท้องนา : ละอองดาว โสทรบุญ)

เพลงเด็กท้องนา สะท้อนให้เห็นถึงความขยันหมั่นเพียรของเด็กท้องนา โดยตื่นเข้ามาก็ต้องตอนควาย เพื่อไปไถนา แต่ก็บากบั่นไม่ท้อถอยถึงแม้จะพบกับความสกปรกของโคลน ความลำบาก ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องทำ

ตื่นเถิดทรมวยดวงใจของพี่ รุ่งสางสว่างแล้วนี่ตื่นเถิดคนด้อยามวันิทร พี่แบกคันไถไล่ควาย
ไปสู่ท้องนา น้องจงหุงข้าวคอยท่ากลับมาแล้วจะได้กิน เหน็ดเหนื่อยเพียงไรทนไปไม่บ่น

(สวรรณชีวานา : ก้าน แก้วสุพรรณ)

จากเพลงสวรรณชีวานา สะท้อนให้เห็นความขยันหมั่นเพียรของผู้เป็นสามีซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว ต้องตื่นมาทำงานแต่เช้า และเตือนภรรยาให้ทำหน้าที่เป็นแม่ศรีเรือนคอยหุงข้าว ทำอาหารไว้รอสามีกลับมา

ช่างขยันการเรือนมิแซ่เขื่อนหน้าที่สิ่งที่ดีที่ควร เฝ้าถนอมอมอมนวลหอมหวาน
ทวนลมทุ่ง หนู่มก็มุ่งหมายปอง ค่าลงก็เข้าเรือนฟังแม่เตือนให้ไต่ตรง
หากมีชายหมายปองระวังเจของเหลือเดน

(ริตาผ้าซิ่น : เสรี รุ่งสว่าง)

จากเนื้อเพลง สะท้อนให้เห็นความขยันหมั่นเพียรของผู้หญิงคือทำหน้าที่เป็นแม่ศรีเรือนคอยทำงานบ้าน งานเรือน ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ควรละเลย

ขับริดสองแถวส่งแ้วเรียนราม ปีนีคนงามเรียนอยู่ปีสามนิคศาสตร์
ออกรถทุกวันเหนื่อยจนใจนั้นแทบขาด ค่าโดยสารคนละบาท

อุตุส่าห์ประหยัดส่งแ้วเรียนราม

ขับริดสองแถวส่งแ้วเรียนราม แ้วก็หมั่นเพียรขยันไปเรียนรอบค่า

(ส่งแ้วเรียนราม : ศรเทพ ศรทอง)

เพลงส่งแ้วเรียนราม สะท้อนให้เห็นถึงความขยันหมั่นเพียรของชายหนุ่มที่มีต่อหญิงสาว โดยหมั่นทำงานขับริดสองแถวทุกวัน เพื่อหาเงินให้คนรักไปเรียนหนังสือ ส่วนฝ่ายหญิงก็มีความขยันหมั่นเพียรโดยไปเรียนเวลาค่ำ

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น ค่านิยมในความขยันหมั่นเพียร ที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” มักจะปรากฏในเรื่องของการทำงานเพื่อเลี้ยงชีพ ไม่ว่าจะทำเพื่อตนเอง หรือเพื่อคนที่เรารัก

2.6 ค่านิยมเรื่องการศึกษา

ในสังคมไทยมีความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ มากขึ้นอย่างรวดเร็ว การศึกษาจึงมีส่วนสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ซึ่งจะทำให้มีความรู้และทันต่อความก้าวหน้าของวิทยาการสมัยใหม่ ผู้ที่มีฐานะยากจน ด้อยโอกาส ก็มีความใฝ่ฝันที่จะได้รับการศึกษา เพราะการศึกษาสามารถยกระดับฐานะของตนขึ้นได้

เพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ที่กล่าวถึงค่านิยมเรื่องการศึกษา มีปรากฏเป็นจำนวนมาก ได้แก่ เพลงไม้เรียว จันทนาที่รัก อย่าหลงบางกอก ไฉนหนุ่มตงเกสส่งแ้วเรียนราม ดังนี้

ไม้เรียวหลวงตาปรารถนาให้ความฉลาด กินข้าวกันบาตรก็อาจเป็นรัฐมนตรี
อย่าไปถือสาเมื่อตอนหลวงตาจูจี เด็กวัดผมไปได้ดี ด้วยบารมีหลวงตา
(ไม้เรียว : เสรี รุ่งสว่าง)

จากเนื้อเพลง กล่าวถึงสถาบันการศึกษาในสมัยก่อนคือ วัด ซึ่งพ่อแม่ มักนำลูกไปเรียนหนังสือกับพระโดยมีพระเป็นผู้คอยอบรมสั่งสอน และให้ความรู้จนได้ดี มีความสำเร็จในชีวิต

ปิดไฟใส่ กลอนจะเข้ามุ้งนอนคิดถึงโบหน้า นั่งเขียนจดหมายแล้วรีบทิ้งไป
โรงงานทอผ้า ถึงคนชื่อจันทนาที่เคยสบตากันเป็นประจำ ลายมือไม่ดีผม
ขอโทษทีเพราะความรู้ต่ำ

(จันทนาที่รัก : รักชาติ ศิริชัย)

จากเพลงจันทนาที่รัก สะท้อนให้เห็นถึงคนยากจนซึ่งด้อยโอกาสในทางการศึกษา ทำให้มีความรู้น้อย จึงส่งผลให้ลายมือไม่ดี

คิดถึงบ้านนาเรื่องการศึกษาจบแล้วรีบกลับ น้องเอยบอกให้พี่ทราบ
จะรับเจ้ากลับบ้านนาถิ่นนี้ แสนจะหว่านไผ่ได้แต่ทุกข์ทวี จากบ้านไปนานหลายปี
กลับเกิดคนดี พ่อ แม่ ฝากคอย

(อย่าหลงบางกอก : โฆษิต นพคุณ)

เพลงอย่าหลงบางกอก สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของการศึกษาว่า คนชนบทนิยมไปศึกษาในเมืองหลวง เพื่อให้ได้ความรู้กลับมาพัฒนาชีวิต

เหม่อมองทะเลยิ่งเศร้าจรูญจวน เห็นนางนวล โผบินบินหวนคอยคู่ ส้มลมทะเล
บอกคนงาม จบจากเรียนราม โฉมตรู กลับมาเป็นครูสอนเด็กบ้านเรา
(ไอ้หนุ่มตังเก : ไพรวลย์ ลูกเพชร)

จากเนื้อเพลง สะท้อนให้เห็นว่าการเฝ้าคอยให้คนรักได้กลับมาพัฒนาการศึกษาในท้องถิ่นของตนเอง นับว่าเป็นการใฝ่ศึกษาที่มุ่งหวังให้เยาวชนในท้องถิ่นได้รับการศึกษาที่ดีขึ้น

ขับริดสองแถวส่งแ้วเรียนราม ปิ่นคนงามเรียนอยู่ปีสามนิคศาสตร์
ออกรถทุกวันเหนื่อยจนใจนั้นแทบขาด ค่าโดยสารคนละบาท
อุตส่าห์ประหยัดส่งแ้วเรียนราม
(ส่งแ้วเรียนราม : ศรเทพ ศรทอง)

จากเนื้อเพลง สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาว่าถึงแม้ฐานะจะไม่ดี ไม่มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน แต่อาศัยความมานะพยายาม หวังจะให้คนรักได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน ซึ่งอย่างน้อยก็เป็นที่ภาคภูมิใจ ดังปรากฏในเพลง ดังนี้

มีแฟนกับเขาหนึ่งคน หน้ามนเรียนรามคำแหงปีสี่ คนลูกน้ำเค็มเหมือนกัน
เคยมีสัมพันธ์ หลายปี ป่านนี้เขาลืมเราแล้วก็ไม่รู้
(ไอ้หนุ่มตังเก : ไพรวลย์ ลูกเพชร)

จากเนื้อเพลง สะท้อนให้เห็นค่านิยมในการศึกษาว่านิยมเรียนที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่เหมาะสมกับทุกคนโดยเฉพาะชาวชนบท

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ค่านิยมเรื่องการศึกษาที่พบในเพลงลูกทุ่ง คือนิยมศึกษาหาความรู้เพียงแค่นั้นเองอ่านออกเขียนได้ และส่งเสริมให้คนรักของตนได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน และนิยมไปเรียนที่เมืองหลวง เช่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง เพราะมีค่าใช้จ่ายในการเรียนไม่มากนัก และเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน เพราะเป็นมหาวิทยาลัยเปิด

ค่านิยมที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ส่วนใหญ่แล้วเป็นค่านิยมที่ส่งเสริมให้ปัญญาและจิตใจมีความเจริญงอกงาม และค่านิยมดังกล่าวยังเป็นแรงบันดาลใจให้คนในสังคมประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ดีงามด้วย ซึ่งค่านิยมที่ปรากฏมากที่สุดคือค่านิยมในความขยันหมั่นเพียร รักความสนุกสนาน และค่านิยมในความซื่อสัตย์ รองลงมาคือค่านิยมในความกตัญญูกตเวที ค่านิยมในความอดทน ค่านิยมในความขยันหมั่นเพียร ค่านิยมใน

การประหยัลดดอดอม ค่านิยมในการให้อภัย ค่านิยมเรื่องการศึกษา ค่านิยมยกย่องผู้ที่ทำความดี ค่านิยมในเรื่องความพอเพียง และค่านิยมในการนับถือผู้อาวุโส

3. ความรู้สึก

เนื้อหาของเพลงลูกทุ่ง แสดงถึงความสัมพันธ์ของคนในสังคมที่มีต่อสถาบันหลักทางสังคม อันได้แก่ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกในลักษณะต่างๆ เช่น ความศรัทธา ความรัก ความหวงแหน เป็นต้น โดยผู้วิจัยจะวิเคราะห์ให้เห็นเป็นประเด็น ดังต่อไปนี้

- 3.1 ความรู้สึกที่มีต่อสถาบันชาติ
- 3.2 ความรู้สึกที่มีต่อสถาบันพุทธศาสนา
- 3.3 ความรู้สึกที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

3.1 ความรู้สึกที่มีต่อสถาบันชาติ

“ชาติ” จะมีความเกี่ยวข้องกับดินแดน คน ประวัติความเป็นมา และรัฐบาล ชาติไทยเป็นชาติเก่าแก่ มีประวัติความเป็นมายาวนาน ความรู้สึกภูมิใจในความเป็นไทย หรือผูกพันกับประเทศไทยนั้นฝังอยู่ในจิตสำนึกของคนไทยเสมอมา ความรู้สึกที่มีต่อสถาบันชาติ ที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” มีในเพลงพระมหากษัตริย์ เบ้าหลอมดวงใจทหารใหม่ไปกอง ลาสาวแม่มกลอง หนาวใจชายแดน และกราบเท้าย่าโม ดังนี้

3.1.1 รู้สึกรักชาติ ความหวงแหนของชาติ

<u>ผืนแผ่นดินไทย</u>	<u>เราคนไทยต้องควรหวงแหน</u>
ทุกเม็ดทรายทั่วแดน	ในถิ่นแคว้นของเราทุกคน
ประวัติจารึก	บันทึกให้เราไต่ยล
จำใส่ใจไว้จน	มาบัดนี้มีจางจากใจ

(เพลงพระมหากษัตริย์ : พี่ระ พรสวรรค์)

3.1.2 เสียสละเพื่อบ้านเมืองแม้ด้วยชีวิต

น้อมเกล้าเคารพบไหว้ทรงธรรม ทุกหยาดน้ำคำร้อยเข้าต่างพงของซ่อมมาลา
ด้วยจิตจงรักและภักดีของข้าบาทไพร่ฟ้า สละชีพเพื่อพระราชา
เอาเลือดหลั่งทาเพื่อชาติไทย

(เบ้าหลอมดวงใจ : ไพรวลัย ลูกเพชร)

3.1.3 ความรักชาติของชายไทยที่รับราชการเป็นทหารเกณฑ์ ไปเป็นแนวหน้าเพื่อปกป้องชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ แม้ว่าจะต้องพลัดพรากจากครอบครัว ญาติพี่น้อง

และคนรัก แต่ถือว่าเป็นการไปปรับใช้ชาติของชาวไทย ผู้ประพันธ์เพลงได้แสดงความรู้สึกรักชาติไว้ในเพลงทหารใหม่ไปกอง ลาสาวแม่กลอง และหนาวใจชายแดน ดังนี้

โบกมือหยอยหยอยบอกน้อยจะไปชายแดน จำห่างร้างไกลแฟนอย่ามองสองปีกกลับมา
ฝันไปว่าในหลวงให้แหวน เป็นตัวแทนได้ไปแนวหน้า จีบโบแดงได้ ท.บ. สอง ลาน้อง
ป้าน้าอา เพื่อนคิวรถ เพื่อนร้านตัดผม บ้านเจ็ดงู เจ็ล็ก เจ็ดดา พวกญวนกำแหงหนัก
พวกญวนมันกำแหงหนัก จะขอสมัครไปตาพระยา
... เลือดไทยมีเคยช้ำลือด จะรักษาชาติศาสน์กษัตริย์ตรา

(ทหารใหม่ไปกอง : ยอดรัก สลักใจ)

ราชการทหารเรียกใช้ ลูกน้ำเค็มไอ้ทัพเรือไทย ผึกเตรียมเอาไว้ทุกกอง
พี่ต้องขอลาจากแล้วแก้วตาลาถิ่นแม่กลอง คงหวนมาหาน้องคนสวย
แม่กลองคอยพี่กลับมา

(ลาสาวแม่กลอง : พนม นพพร)

จงสุใจเกิดผองชาวประชา สองแขนแนวหน้าเฝ้าป้องกันภัย
ด้วยบารมีคุ้มเกล้าเหล่าลูกไทย อีกองค์พระสยามเทวาสถิตฟากฟ้ายิ่งใหญ่
เป็นพลังดังศูนย์รวมดวงใจ แม้นเท่ารอยตีนไก่ไครอย่าแยกดินแดน

(หนาวใจชายแดน : ไพโรจน์ ลูกเพชร)

จากเพลงทั้งสามเพลง สะท้อนให้เห็นความรู้สึกรักชาติของชาวไทย ซึ่งเป็นความรู้สึกที่เต็มใจอย่างยิ่งในการไปปรับใช้ชาติเพื่อปกป้องชาติบ้านเมือง ถึงแม้ว่าจะต้องพลัดพรากจากครอบครัวและคนรักก็ตาม

3.1.4 ความรักชาติของวีรสตรีที่สามารถปกป้องแผ่นดินไทยไว้ ดังเช่นคุณย่าโมหรือท้าวสุรนารี ที่ได้ปกป้องเมืองโคราชไว้จากการรุกรานของข้าศึก ดังปรากฏในเพลงกราบเท้ายาโม

คุณย่าโม เหมือนดั่งร่มโพธิ์ผางด คุ่มครองปกป้องโคราช
มีอำนาจเหนือใจทุกคน เป็นแสงสว่าง อยู่กลางเมือง รุ่งเรือง
สตรีวีรชน ใครไหวใครบนได้ตั้งอธิษฐาน

(กราบเท้ายาโม : สุรนารี ราชสีมา)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า เพลงลูกทุ่งส่วนใหญ่กล่าวถึงความรักและความหวงแหนชาติของคนไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรตระหนักถึง เพราะเหตุนี้ชาวไทยทุกคนไม่ว่าอยู่ในชนบทหรือในเมืองจึงต้องปรับใช้ชาติบ้านเมือง ด้วยการรับราชการเป็นทหารเกณฑ์ ด้วยการอุทิศชีวิต ร่างกายปกป้องสถาบันชาติ อันเป็นสถาบันหลักของประเทศ เช่นเดียวกับวีรสตรี ยาโม ที่ปกป้องแผ่นดินไทยไว้

3.2 ความรู้สึกที่มีต่อสถาบันพุทธศาสนา

พุทธศาสนามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตคนไทยมาช้านาน การที่คนเราอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมได้นั้น จะต้องอาศัยหลักธรรม หลักศีลธรรม เป็นกลไก ควบคุมความประพฤติของคน การนับถือศาสนา เป็นสิ่งที่เราควรระวังอย่างสูงสุด เพราะเป็นสถาบันที่สั่งสอนให้เป็นคนดี โดยเฉพาะศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่มีปรัชญาอย่างลึกซึ้งที่สอนคนให้มีเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี ไม่เบียดเบียนใคร ชาวไทยส่วนใหญ่จะนับถือพุทธศาสนา วัดจึงเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทย เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ เพลงลูกทุ่งดีเด่น”งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ที่ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวสถาบันศาสนา มีดังนี้

3.2.1 ความซาบซึ้งในการดำรงอยู่ของสถาบันศาสนา ที่ช่วยกล่อมเกลาคิดดี ประพฤติดี

เอกลักษณ์หนึ่งซึ่งอยู่ในหัวใจคนไทย เรามีวัดงามไกลใกล้ มีพระสอนให้เราทำดี

(เอกลักษณ์ไทย : ศรินทรา นิยากร)

จากเพลงเอกลักษณ์ไทย สะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกซาบซึ้งในสถาบันศาสนา โดยมีวัดเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ อีกทั้งยังมีพระภิกษุสงฆ์คอยอบรมสั่งสอนให้คิดดี ประพฤติดี ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม

3.2.2 การตระหนักในความสำคัญของศาสนา มุ่งสอนให้คนในสังคมทำดี โดยนำหลักศีลห้าของพุทธศาสนามาเป็นคำสอน ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติทุกวัน

ทำดี ไม่ต้องเลือกวันทำ ถ้าจะทำ ทำได้ทั้งปี ทำดี ไม่ต้องเลือกวันทำ

ถ้าจะทำ ทำได้ทั้งปี ศีลห้า ปาณาติบาต พระท่านห้ามขาด ทำบาปทั้งปี

เว้นแต่วันโกนวันพระ แล้ววันอื่นละ ทำบาปทั้งปี สัตว์โลกร่วมทุกข์เหมือนกัน

อย่าเบียดเบียนกัน ทุกวันแหละดี

(จงทำดี : ผ่องศรี วรนุช)

เพลงจงทำดี สะท้อนให้เห็นถึงหลักในการปฏิบัติตนให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยนำหลักศีลห้ามาเป็นแนวปฏิบัติ ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรตระหนักและปฏิบัติทุกวัน

3.2.3 ความศรัทธาในพุทธศาสนา โดยจากการที่ชายหนุ่มพาหญิงที่ตนรักไปทำบุญในวันพระ และตักบาตรร่วมกันเพื่อให้ความรักของตนคงอยู่ตลอดไป ไม่มีอุปสรรคใดๆ มาขวางกั้น

แม้ถึงวันพระหน้า พี่จะพาน้องทำบุญ น้องจงเกื้อหนุนสร้างผลบุญ

เราตักบาตรร่วมกันน้องจับมือพี่ มือต่างคนต่างถือสารภีเดียวกัน

อธิษฐานเสียก่อนเจ้า อธิษฐานเสียก่อนเจ้า ว่าขอให้สองรักเรา รักชั่วชีวิต

(บ้านนาสัญญารัก : นิยม มารยาท)

พระธุดงค์ลงกรด ตะวันก็หมดแสงส่อง อาศัยโคมทองจันทร์ ลอยขึ้นมาบนยอดเขา

ฝ่ายว่าสองยายตา เกิดศรัทธาสงสาร พระผู้ภิกขาจาร ต้องขาดอาหารมือเข้า

ดงกันดารย่านนี้ หรือก็ไม่มีบ้านอื่น ข้าวจะกล้าน้ำจะกลืน จะมีใครยื่นให้เล่า

พวกพิกแพงแดงกวางของเราก็ตายหมด นึกสงสารพระจะอด ทั้งสองกำสรดโศกเศร้า

สักครู่หนึ่งตาจึงเอ๋ย นิแนะยายเอ๋ยตอนแจ้ง ต้องเชือดแม่ไก่แล้วแก

(ดาวลูกไก่ : พร ภิรมย์)

จากเนื้อเพลง แสดงให้เห็นถึงความศรัทธาที่สองยายมีต่อพุทธศาสนา ซึ่งเมื่อเห็นพระมาธุดงค์ก็คิดที่จะทำบุญโดยการยอมฆ่าไก่ที่ตนได้เลี้ยงไว้เพื่อนำมาทำอาหารถวายพระ

คนมองข้าพทรม เหยียดหยามล้นดีต้องหนีหน้าไป เกือบเป็นเสื่อสาบเสียใหญ่

ข้าต้องกลับใจไหว้พระคัมภีร์ บวชซ้ำใหม่ใครปอง ใจหวังสร้างบุญในโบสถ์ที่สอง

พึงธรรมะสองที่สร้างบาปมา ข้าเป็นชายสองโบสถ์ ผ่านโบสถ์สามนี้ยังไม่แน

โลกหมุนปรวนแปรสุดแท้จะพา ไปเป็นชายชั่วทรมว่า หวังศาสนากลับใจ

(ชายสามโบสถ์ : คำณ สัมบุณณานนท์)

จากเพลงชายสามโบสถ์ สะท้อนให้เห็นการนำสถาบันศาสนามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ กล่าวคือ ชายหนุ่มที่บวชในร่มกาสาวพัสตร์ เพื่อที่จะให้โลกทางธรรมะนั้นชำระล้างบาปที่เกือบจะต้องทำชั่วเป็นโจรใจบาป

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น เพลงลูกทุ่งได้สะท้อนให้เห็นบทบาทของสถาบันทางพระพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิตคนไทยตั้งแต่การให้การศึกษ อบรมสั่งสอน ให้คิดดี ประพฤติดี จึงทำให้เกิดความรู้สึกเคารพเลื่อมใสและความศรัทธาในพุทธศาสนา โดยการแสดงออกด้วยการทำบุญตักบาตรในวันพระ บวชเพื่อชำระล้างบาป ถือศีลทำให้จิตใจสงบสุข

3.3 ความรู้สึกที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

ในสังคมไทย บทบาทของพระมหากษัตริย์มีความสำคัญต่อประชาชนเป็นอย่างมาก พระมหากษัตริย์มีความใกล้ชิดกับประชาชน พระองค์จึงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนทั้งชาติ และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจในการอยู่รอดและการรักษาเอกราชของไทย

ด้วยเหตุนี้ประชาชนชาวไทยทั่วประเทศจึงแสดงความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ ด้วยชีวิต และวิญญาณ ซึ่งเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ได้กล่าวถึง

ความสำคัญของพระมหากษัตริย์ ซึ่งปรากฏในเพลงพระมหากษัตริย์ เบ้าหลอมดวงใจ ล้นเกล้า
เผ่าไทย สยามเมืองยิ้ม เอกลักษณ์ไทย หนาวใจที่ชายแดน และพระเทพฯทรงบุญ ดังนี้

<u>ขุนรามคำแหงมหาราช</u>	<u>ทรงสามารถรวมไทยได้ยิ่งใหญ่</u>
<u>ทั้งทรงเป็นนักปราชญ์ฉลาดจริง</u>	<u>ทรงสร้างสิ่งลือชื่อลือไทย</u>
<u>สมเด็จพระนารายณ์มหาราช</u>	<u>ทรงกู้ชาติไทยรอดปลอดภัยได้</u>
<u>ด้วยเชิงทูตแสนดีนี้กระไร</u>	<u>จึงได้ชัยเขตชื่อพันมือมาร</u>
<u>อีกองค์หนึ่งซึ่งทำให้ไทยรอด</u>	<u>คือพระผู้เป็นยอดทหารหาญ</u>
<u>สมเด็จพระนเรศวรควรแก่การ</u>	<u>ที่เราท่านทุกผู้เกิดบูชา</u>
<u>อันพระเจ้าตากสินมหาราช</u>	<u>ทรงเชิดชาติไทยไว้ให้สง่า</u>
<u>ทรงรบพุ่งชิงชัยกู้ไทยมา</u>	<u>ช่วยพาราให้รอดไม่อดวาย</u>
<u>ปัจจุบันได้พระองค์วงศ์จักรี</u>	<u>พระบารมีปกเกล้าเราทั้งหลาย</u>
<u>ไทยได้รวบรวมมั่นพันอันตรราย</u>	<u>ไม่มีวันจะสลายคลายจากกัน</u>
(เพลงพระมหากษัตริย์ : พีระ พรสวรรค์)	

จากเนื้อเพลง เป็นการกล่าวยกย่อง เทิดทูน พระมหากษัตริย์ของไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัย
ที่ได้ปกป้องชาติบ้านเมืองไว้ ให้อยู่คู่คนไทยจนถึงปัจจุบัน ด้วยเหตุดังกล่าว พลสกนิกรชาวไทย
ทุกคนจึงมีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเปรียบเสมือนดังดวงใจของชาวไทยทั้ง
ชาติ ซึ่งปรากฏในเนื้อเพลง ดังนี้

พระเจ้าอยู่หัวของชาติไทยเรา เหมือนดังร่มเงาคู่เกล้าพวกเราให้ชื่นจำใจ
ทรงแผ่เมตตาไปถึงไพร่ฟ้าทั้งเหนือและใต้ ดังพ่อแม่คอยห่วงใยลูกรักในอ้อมอกตัว
เบ้าหลอมดวงใจของคนไทยทั้งชาติ คือองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เหมือนเรามีพ่อแม่เดียวกันร่วมครอบครัว พระเจ้าอยู่หัวคือศูนย์รวมใจประชา
(เพลงเบ้าหลอมดวงใจ : ไพโรจน์ ลุกเพชร)

มีขวัญดวงใจชาวไทยทั้งผองทอแสงเรืองรองผุดผ่องดังร่มโพธิ์ใหญ่
พระบารมีเป็นที่ ลือชานานไกล ข้าบาทภูมิใจล้นเกล้าเผ่าไทยแห่งวงศ์จักรี
เหนือยิ่งสิ่งใดเหนือดวงใจชาวไทยรักยิ่ง เหมือนเป็นขวัญมี
พักพิงยามทุกข์ภัยมี ชาวไทยแห่หวนยิ่งกว่าดวงชีวิ
มั่นใคร่ย่ำได้ฝ่าธุลีขอพลีชีพแทน
(เพลงล้นเกล้าเผ่าไทย : สายัณห์ สัญญา)

จากเพลงล้นเกล้าเผ่าไทย แสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดีของประชาชนชาวไทยที่มีต่อ
พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันที่สูงส่ง โดยกล่าวถึงบทบาทของพระองค์ที่มีความสำคัญยิ่ง คือ
ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งชาติ เป็นเสมือนดังพ่อแม่ที่ให้ความรักความห่วงใยลูกทุกคน
ซึ่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเปรียบเสมือนเป็นศูนย์รวมดวงใจของคนไทยทุกคน ด้วยเหตุ

นี้ประชาชนชาวไทยทั่วประเทศ จึงถวายความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ด้วยชีวิตและวิญญาณ

คนไทยรักชาติและศาสนา เกิดองค์ เจ้าฟ้าผู้ทรงเปี่ยมเนื่อนาบุญ
 ถำท่นเคารพลีชีพของไทยท่นอยู่ต่อไปได้อีกนานท่น สยามใจบุญยังยั้งเสมอ
 (เพลงสยามเมืองยิ้ม : พุ่มพวง ดวงจันทร์)

จากเพลงสยามเมืองยิ้ม สะท้อนให้เห็นว่า คนไทยมีความรักชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนไทยยังคงเทิดทูนพระมหากษัตริย์อย่างมั่นคง

รักในหลวงหวงประเทศ อยู่ไม่จาง ประเทศไทยตั้งแต่สร้าง
มีเคียว่างพระเจ้าแผ่นดิน เอกลักษณ์นี้ ฟ้าประจักษ์และโลกได้ยิน
ว่าไทยในทั้งธานีทร์ พระเจ้าแผ่นดิน คือหัวใจ
 (เพลงเอกลักษณ์ไทย : ศิริินทรา นิยากร)

จากเนื้อเพลง กษัตริย์เปรียบเสมือนดวงใจของคนทั้งประเทศ พระบารมีของพระองค์เป็นที่กล่าวขานไปทั่วโลก

นอกจากนี้พระบารมีของพระมหากษัตริย์ยังได้แผ่ไปถึงทหารชายแดนที่เสียสละเพื่อชาติ ดังปรากฏในเนื้อเพลงว่า

จงสุใจเกิดผองชาวประชา สองแขนงหน้าเฝ้าป้องกันภัย
ด้วยบารมีคุ้มเกล้าเหล่าลูกไทย อีกองค์พระสยามเทวาสถิตฟากฟ้ายิ่งใหญ่
เป็นพลังตั้งศูนย์รวมดวงใจ แม้นเท่ารอยตีนไก่ใครอย่าแยกดินแดน
 (หนาวใจที่ชายแดน : ไพวัลย์ ลูกเพชร)

นอกจากความจงรักภักดีที่ประชาชนมีต่อพระมหากษัตริย์แล้ว ประชาชนยังมีความจงรักภักดีต่อพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์อื่นด้วย ดังปรากฏในเพลงที่ว่า

เจริญลาภ เจริญยศ เจริญวัย เจริญใน บุญบารมีล้ำเลิศ
สมเด็จพระเทพฯ ที่ฟ้า ส่งมาช่วยนำ เจริญรอยธรรม เจริญรอยไทย
ทูลกระหม่อมสิรินธร พระผู้ดับร้อน พสกนิกรทั่วไป
 ข้าบาทไพร่ฟ้า ล้วนจำในน้ำพระทัย ที่ทรงห่วงใยทุกซอกทุกซอญสยาม
 (เพลงพระเทพฯทรงบุญ : วีระพล มีพร้อม)

เพลงพระเทพฯทรงบุญ ได้กล่าวถึงบุญบารมี ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งเป็นผู้ที่ให้ความรักความห่วงใยพสกนิกรชาวไทย จึงมีความซาบซึ้งในน้ำพระราชหฤทัยของพระองค์

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น เพลงลูกทุ่งได้สะท้อนถึงพระบารมีของพระมหากษัตริย์ ที่มีต่อเหล่าพสกนิกรชาวไทย จึงทำให้พสกนิกรชาวไทยทุกคนรู้สึกจงรักภักดี และรู้สึกยกย่อง

เกิดทุนในสถาบันพระมหากษัตริย์ไว้สูงสุดเหนือหัว นอกจากนี้พสกนิกรชาวไทยยังรู้สึกจงรักภักดีต่อพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์อื่นด้วย

ความรู้สึกที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ปรากฏความรู้สึกที่มีต่อสถาบันหลัก 3 สถาบันคือ ความรู้สึกที่มีต่อสถาบันชาติ ความรู้สึกที่มีต่อสถาบันพุทธศาสนา และความรู้สึกที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งความรู้สึกที่ปรากฏมากที่สุดคือความรู้สึกที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นความรู้สึกจงรักภักดี และยกย่องเทิดทูนเพราะพระมหากษัตริย์เป็นเสมือนศูนย์รวมดวงใจของคนไทยทั้งชาติ ความรู้สึกที่ปรากฏรองลงมาคือความรู้สึกที่มีต่อสถาบันชาติ เป็นความรู้สึกรักและหวงแหนชาติของคนไทย และความรู้สึกที่มีต่อสถาบันพุทธศาสนา เป็นความรู้สึกศรัทธาในพุทธศาสนา และสถาบันพุทธศาสนายังเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคมอีกด้วย

4. ประเพณี

ประเพณีมีความสำคัญต่อสังคมไทยอย่างยิ่ง เพราะประเพณีเป็นเครื่องบ่งบอกถึงความเป็นชาติไทยมาช้านาน โดยที่ประเพณีบางอย่างอาจมีการปรับปรุงให้สอดคล้องเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่ประเพณีก็ยังคงอยู่ตลอดไป

วิทยา เทพยา (2520 : 15) ให้คำจำกัดความของประเพณีว่า “...คือ ความประพฤติของสังคมที่กระทำซ้ำๆ อยู่บ่อยๆ จนเกิดความเคยชิน...” ส่วนรัชนิกร เศรษฐ (2532 : 151) กล่าวว่า “ประเพณี คือ ความประพฤติที่สืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในหมู่คณะ เป็นนิสัยสังคมที่เกิดจากการที่ต้องเอาอย่างบุคคลอื่นที่อยู่รอบๆ ตน” สรุปได้ว่า ประเพณี คือ การประพฤติปฏิบัติที่กระทำกันซ้ำๆ สืบมาจนเป็นมรดกของสังคม ถ้าใครในหมู่ประเพณีนอกแบบก็เป็นการผิดประเพณี

เพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ได้ปรากฏประเพณีซึ่งเป็นที่ยึดถือและปฏิบัติไว้อย่างกว้างขวาง ดังจะนำเสนอในรายละเอียดตามประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้

- 4.1 ประเพณีสงกรานต์
- 4.2 ประเพณีทำบุญเข้าพรรษา
- 4.3 ประเพณีเกี่ยวกับการบวช
- 4.4 ประเพณีทำบุญออกพรรษา
- 4.5 ประเพณีทอดกฐิน
- 4.6 ประเพณีทอดผ้าป่า
- 4.7 ประเพณีลอยกระทง
- 4.8 ประเพณีเกี่ยวกับการแต่งงาน
- 4.9 ประเพณีไหลเรือไฟ
- 4.10 ประเพณีไหว้พระธาตุพนม

4.1 ประเพณีสงกรานต์

ประเพณีสงกรานต์เริ่มตั้งแต่วันที่ 13 เมษายน ซึ่งเป็นวันต้น คือในมหาสงกรานต์เป็นวันขึ้นปีใหม่ วันที่ 14 เมษายน คือวันกลางเป็นวันเนาซึ่งถือว่าเป็นวันว่าง และวันที่ 15 เมษายน คือวันสุดท้าย เรียกว่าวันเถลิงศก หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าพระยาวัน คือวันขึ้นศักราชใหม่ เป็นวันที่พระอาทิตย์โคจรจากราศีมีนขึ้นสู่อราศีเมษได้ดวงหนึ่งแล้ว

วันสงกรานต์ จึงเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทย ซึ่งถือเป็นวันที่คนไทยให้ความสำคัญและยึดถือปฏิบัติต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน ในเพลงลูกทุ่งดีเด่น "งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย" ได้กล่าวถึงประเพณีสงกรานต์ไว้ ดังนี้

ลืมน้ำคำของพี่เสียหมด พี่นี่คงอดเที่ยววันสงกรานต์เดือนอ้าย
เข้าเดือนยี่แล้วน้องหนีพี่ไปไหน หรือเจ้าไปมีแฟนใหม่ลืมน้ำคำพี่ไว้ในวันสงกรานต์
รักกันมาแต่เมษาวันที่เก่า เศร้าปีนี้เศร้าขาดคู่เกล้าเศร้าชมชาน
คืนวันเพ็ญแสงเดือนเด่นเป็นพยาน กลับเถิดนงคราญมาเล่นสงกรานต์ที่บ้านนาเรา
(เพลงสงกรานต์บ้านนา : รุ่งเพชร แหลมสิงห์)

เมื่อสงกรานต์งานวัดบ้านแหลม เคยเที่ยวชมกับโฉมแจ่ม เมื่อคืนข้างแรมเมษา
สรนน้ำร่วมน้อง ปิดทองพระปฏิมา อธิฐานรักอยู่คู่ฟ้าหวังเกิดมาร่วมใจ
(ลาสาวแม่กลอง : พนม นพพร)

จากเนื้อเพลง สะท้อนให้เห็นความสำคัญของประเพณีสงกรานต์ ว่าเป็นวันเวลาแห่งความสุขสดชื่นโดยเฉพาะหนุ่มสาว ที่เฝ้ารอคอยจะได้พบปะพูดคุยกับคนรักหรือคนที่หมายปอง ประเพณีสงกรานต์ ยังเป็นโอกาสของคนที่เป็นคู่รักกันจะได้ไปเที่ยวด้วยกัน และทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งประเพณีที่ปฏิบัติเนื่องในวันสงกรานต์นี้แล้วแต่ว่าท้องถิ่นไหนจะปฏิบัติอย่างไร แต่ก็ไม่ว่ากันที่จะต้องมีการทำบุญตักบาตร ก่อพระเจดีย์ทราย สรงน้ำ รดน้ำดำหัว ปลอยนกปลอยปลา สาดน้ำ นอกจากนี้ยังมีการเล่นรื่นเริงต่างๆ เช่น การเล่นลูกช่วง ซ่อนแอบ และเพลงพวงมาลัย ดังปรากฏในเนื้อเพลง ดังนี้

ประเพณีไทยเมื่อครั้งสมัยเก่าก่อน เล่นแอบซ่อนลูกช่วงพวงมาลัย
ตรุษสงกรานต์สนานสนุกกันพอใจ พี่วิ่งไล่ร้องก็หลบเมื่อพบทาง
(สงกรานต์บ้านนา : รุ่งเพชร แหลมสิงห์)

การเล่นลูกช่วงจะเล่นกันที่ลานวัดหรือลานบ้าน ระหว่างเทศกาลสงกรานต์ โดยจะเล่นกันเกือบทุกวันในช่วงวันสงกรานต์ ซึ่งเริ่มเล่นตั้งแต่เวลาบ่ายจนถึงเย็น การเล่นลูกช่วงก่อให้เกิดความสนุกสนาน ได้ออกกำลังกาย สร้างความสามัคคี และได้รับความเพลิดเพลินใจด้วย

เพลงพวงมาลัย เป็นเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่นับเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าของคนไทย โดยมีลักษณะเด่นคือ มีความเรียบง่ายทั้งทางด้านการใช้ภาษา วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการ

นำเสนอ ความเรียบง่ายในการใช้ภาษาก็คือการใช้ภาษาที่ฟังแล้วเข้าใจได้ทันที ถ้าจะมีการใช้คำเปรียบเทียบกับก็สามารถแปลความหมายได้ไม่ยากนัก ถ้อยคำที่เลือกมาใช้จะสละสลวย ฟังแล้วเกิดความไพเราะประทับใจ วิธีเล่นและวิธีร้องคือ ชายหญิงตั้งวงกลม มีพ่อเพลงและแม่เพลงข้างละ 1 คน นอกนั้นเป็นลูกคู่มีหน้าที่คอยรับและปรบมือให้จังหวะพร้อมกัน คำร้องเป็นการเกี่ยวพาราสีเป็นกลอนสวดว่าแก้กัน ฝ่ายใดร้องก็ต้องมารำกลางวง การขึ้นเพลงมักขึ้นด้วยคำว่า “เออระเหย....”

การเล่นเพลงพวงมาลัยสร้างความบันเทิงสนุกสนาน เพลิดเพลิน เพราะมักเป็นเรื่องเกี่ยวพาราสีปะทะคารมระหว่าง ฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย ซึ่งเรียกเสียงหัวเราะจากผู้ฟังได้ เพราะมีจังหวะสนุก ฟังแล้วคึกคัก สนุกสนาน นอกจากนี้ยังให้ความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ได้แก่การดำเนินชีวิต ค่านิยมต่าง ๆ ในสังคม และสร้างความสามัคคี ทำให้มีกิจกรรมร่วมกันได้

นอกจากนี้ยังมีการเล่นมอญซ่อนผ้า ดังปรากฏในเนื้อเพลง

เฮ...เฮ้า มอญซ่อนผ้าตุ๊กตามาข้างหลัง นิ่งเฉลอไม่ค่อยระวังตุ๊กตาอยู่ข้างหลัง
ระวังจะถูกตี (ดนตรี) วันตรุษสงกรานต์สนุกสนานกันน้องพี่ สาวสวยโสภีหนุ่มก็หล่อดี...
(เพลงมอญซ่อนผ้า : รุ่งเพชร แหม่มสิงห์)

การเล่นมอญซ่อนผ้าจะปรากฏอยู่ในประเพณีสงกรานต์เช่นเดียวกัน ซึ่งเมื่อถึงประเพณีสงกรานต์หนุ่ม-สาว ญาติพี่น้องทุกคนที่มาร่วมงานสงกรานต์จะมีการละเล่นร่วมกัน คือการเล่นมอญซ่อนผ้า ทำให้เกิดความสนุกสนาน ความสามัคคี การเล่นมอญซ่อนผ้า มีเล่นทั่วไปในภาคกลาง ซึ่งนิยมเล่นในช่วงวันสงกรานต์ ไม่จำกัดจำนวนผู้เล่นรวมทั้งหญิงและชาย โดยใช้ผ้าขาวม้าเป็นอุปกรณ์ วิธีเล่น ผู้เล่นจับไม้สั้นไม้ยาว เลือกคนที่เปนมอญ คนอื่นๆนั่งล้อมวงหันหน้าเข้าในวง คนที่เป็นมอญถือผ้าไว้ในมือ เดินวนอยู่นอกวง ผู้เล่นจะช่วยกันร้องเพลง มีบทร้อง ดังนี้

“มอญซ่อนผ้า ตุ๊กตาอยู่ข้างหลัง ไ้โน้นไ้โน้นฉันจะตีกันเธอ”

ระหว่างนั้นต้องหาจังหวะทิ้งผ้าไว้ข้างหลังใครก็ได้ โดยต้องพรางไว้ ทำเป็นว่ายังถือผ้าอยู่ ถ้าใครรู้สึกตัวว่ามีผ้าอยู่ คลำพบจะวิ่งไล่ตีมอญไปรอบวงหนึ่งรอบ มอญต้องรีบวิ่งหนีมานั้นแทนที่คนไล่ก็ต้องเป็นมอญแทน แต่ถ้าหากผู้เป็นมอญเดินวนกลับมาผ้ายังอยู่ที่เดิม ก็หยิบผ้าไล่ตีผู้นั้น ผู้เล่นจะต้องวิ่งหนีไปรอบ ๆ วง แล้วจึงนั่งได้ ผู้เป็นมอญจะเดินวนต่อไปหาทางวางผ้าให้ผู้อื่นใหม่

จะเห็นได้ว่า ประเพณีสงกรานต์เป็นประเพณีที่แสดงถึงความสุข สนุกสนาน กิจกรรมที่ทำคือ ทำบุญตักบาตร สรงน้ำพระ รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ ก่อเจดีย์ทราย ปล่อยนกปล่อยปลา และยังเป็นโอกาสที่ทำให้หนุ่มสาวได้รับความสนุกสนานอย่างเต็มที่ มีการแต่งกายสวยงาม ได้พบปะกัน ทำบุญร่วมกัน สาดน้ำกัน นอกจากนี้ยังมีการละเล่นต่าง ๆ ในประเพณีนี้ เช่น การเล่นลูกช่วง มอญซ่อนผ้า เพลงพวงมาลัย ซึ่งทำให้หนุ่มสาว และครอบครัวมีโอกาสได้ทำกิจกรรมร่วมกัน และยังเป็นโอกาสของหนุ่มสาวที่จากถิ่นฐานไป ได้กลับยังภูมิลำเนาของตน เพื่อกลับมาหาครอบครัวและคนรัก

4.2 ประเพณีทำบุญเข้าพรรษา

การทำบุญในวันเข้าพรรษาเป็นประเพณีที่คนไทยให้ความสำคัญอีกวันหนึ่ง โดยกำหนดเข้าพรรษาดังแต่ แรม 1 ค่ำ เดือน 8 จนถึงกลางเดือน 11 พระสงฆ์จะอยู่จำพรรษาที่วัดตลอด 3 เดือน ในฤดูฝน พุทธศาสนิกชนจะทำบุญตักบาตร ถวายผ้าอาบน้ำฝน มีการถวายเทียนพรรษา เพื่อเป็นแสงสว่างแด่พระสงฆ์ งานประเพณีเข้าพรรษาถือเป็นวันหนึ่งที่หนุ่มสาวจะได้มาพบกันได้ ทำบุญตักบาตรร่วมกัน ดังปรากฏในเพลงดังนี้

โอกาสหน้าเข้าพรรษาเทศกาล จงรอพี่ก่อนไม่นานพี่กลับบ้านกรุงไกร
 พี่คนบางกอกไม่เคยคิดหลอกตั้งคำใคร ก็เพราะพี่รักปักใจ แม่สาวผักไห่อยู่อยุธยา
 (สาวผักไห่ : ชาตรี ศรีชล)

จากเพลงสาวผักไห่ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของประเพณีการทำบุญเข้าพรรษาว่าเป็นโอกาสที่ทำให้คนรักกัน ชอบกันได้กลับมาพบเจอกันอีกครั้ง

พอถึงเทศกาลงานทำบุญที่บ้านของเรา เกิดเหิงกลองยาวสนุก
 เกรียวกราวหนักหนาตั้งแต่เข้าพรรษาจนเวลาหมดสิ้น ได้เวลาทอดกฐิน (ลาลา...)
 ได้เวลาทอดกฐิน ก็เริ่มได้ยินอีกครั้ง
 (ลูกทุ่งกลองยาว : ยอดรัก สลักใจ)

จากเนื้อเพลง สะท้อนให้เห็นถึงวันเข้าพรรษาว่าเป็นวันที่คนไทยให้ความสำคัญ ประชาชนจะร่วมกันทำบุญตักบาตร จัดงานประเพณีเข้าพรรษา ซึ่งเป็นวันสำคัญที่ไม่ควรละเลย

4.3 ประเพณีเกี่ยวกับการบวช

การบวชเป็นการปฏิบัติที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนและได้ปฏิบัติสืบเนื่องกันมาควบคู่กับความศรัทธาในพุทธศาสนาตลอดมา การบวชเป็นการเปลี่ยนแปลงชีวิตและจิตใจให้อยู่อย่างสงบ มีสติปัญญา สามารถครองชีวิตได้อย่างสงบสุข

การบวชนิยมบวชกันตามประเพณีในช่วงก่อนวันเข้าพรรษา เพื่อที่จะได้อยู่ศึกษาปฏิบัติธรรมตลอดระยะเวลาเข้าพรรษา ในราวเดือน 5 เดือน 7

สำหรับเด็กชายอายุยังไม่ครบ 20 ปี จะบวชเป็นสามเณร แต่เมื่อมีอายุครบ 20 ปี บริบูรณ์จะต้องบวชเป็นพระ เพราะการบวชถือได้ว่าผู้บวชจะได้ศึกษาพระธรรมสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และนับว่าเป็นการทดแทนพระคุณของบุพการีหรือผู้มีพระคุณที่สมควรได้รับการยกย่องเป็นอย่างสูง เพราะจะนำมาซึ่งความสุขใจและพลอยได้รับอานิสงส์ผลบุญไปด้วย เพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ที่ปรากฏประเพณีการบวชนั้นมีทั้งการกล่าวถึงพิธีการและวัตรปฏิบัติ ซึ่งปรากฏในเนื้อเพลง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พี่จากน้องไป น้องเอ๋ยอย่าได้กังวล พี่จะอุทิศตน โกงหัว นุ่งหม้อผ้าไตร อโหสิกรรม
 เกิดหนา ถ้าพี่พลั้งไป บุญมีพบบันชาติใหม่ อย่าได้ อย่าได้อวรณ์
พี่บวชเป็นพระ จะมาบิณฑบาตโปรดเจ้า ถ้าหากนงเยาว์ใส่ขาวพี่ก็จะให้พร
 ชาตินี้วันนี้นุญพี่ ไม่ถึงบงอร ขอลางามงอน ด้วยอวรณ์ แมร์รักซ่อน พี่อ่อนใจ
 (ทำบุญร่วมชาติ : ชาย เมืองสิงห์)

จากเพลงทำบุญร่วมชาติสะท้อนให้เห็นว่า ก่อนที่จะทำการบวช ผู้บวชต้องการจะขอ
 อโหสิกรรมก่อน ซึ่งถือเป็นขั้นตอนแรกของการบวช หลังจากนั้นก็จะมีการถือโกนหัว นุ่งผ้า
 ไตร ดังปรากฏในเพลงอื่นๆ ดังนี้

ทิวรุ่งแสงอุ่นอุทัย มวลเมฆหมอกจางไป ฟ้าแจ่มใสในบันดล
เหมือนบอกคราพรษาใหม่ ไกลแล้วปวงชนทั่วแห่งหนมวลสันติชนเตรียมบรรพชา
สละแล้วอาภรณ์แพรพรรณ คิ้วแฉมดกดำเป็นมัน ปลดปลงลงพลันเพื่อศาสนา
ห่อหุ้มคลุมเหลือสละแล้วเครื่องกิเลสหนา จากพุทธวาจาองค์ศาสดาทรงสร้างทางไว้
 ทดแทนให้คุณผู้ก่ออุทร คุณบิดามารดา และดับร้อนในดวงใจ
 (เพลงสันติธรรม : สมยศ ทัศนพันธ์)

จากเพลงสันติธรรม สะท้อนให้เห็นถึงขั้นตอนในการบวช ซึ่งนิยมทำการบวชในช่วง
 เข้าพรรษา โดยผู้บวชจะต้องละกิเลสต่างๆ ก่อน แล้วโกนผมโกนคิ้ว นุ่งเหลืองห่มเหลือง แล้วเข้าสู่
 ขั้นตอนการอุปสมบททางศาสนา ซึ่งสาเหตุของการบวชเป็นพระคือเพื่อเป็นการทดแทนพระคุณ
 ของบุพการี ซึ่งปรากฏในเพลง ดังนี้

ข้าบวชมาแล้วโบสถ์หนึ่ง ชาบซึ่งได้แทนคุณแม่ ค่าน้ำนมแทนทดหมดเปลือง
 มารตามทวงหนี้มีเรื่องต้องแหกผ้าเหลืองสึกมา มันฟ้องอุปัชฌาย์แค้นข้ากลัดหนอง
 คนมองข้าทราชม เหยียดหยามสันตติต้องหนีหน้าไป เกือบเป็นเสือสาวเสียใหญ่
ข้าต้องกลับใจไหว้พระคุ้มครอง บวชซ้ำใหม่ใครบง ใจหวังสร้างบุญในโบสถ์ที่สอง
พึงธรรมะสองที่สร้างบาปมา ข้าเป็นชายสองโบสถ์ ผ่านโบสถ์สามนี้ยังไม่แน
 (ชายสามโบสถ์ : ไพบุลย์ บุตรขัน)

จากเนื้อเพลงแสดงให้เห็นประเพณีการบวชของชายหนุ่มเพื่อแสดงถึงความกตัญญูแก่ที่
 ต่อบิดามารดา นอกจากบวชทดแทนคุณแล้ว ชายไทยยังต้องบวชเพราะต้องการให้ศาสนาเป็น
 เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ต้องการล้างบาปที่เคยสร้างมา หวังให้จิตใจสงบ

จากตัวอย่างเพลงที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การบวชเป็นพระของชายไทยนั้น เป็นการบวชเพื่อ
 ทอดแทนคุณของบิดา มารดา เพื่อแสดงให้เห็นถึงความกตัญญูรู้คุณ นอกจากนี้ยังบวชเพื่อ
 ต้องการอโหสิกรรมจากเรื่องไม่ดีต่างๆ เพื่อให้ตนมีจิตใจที่สงบ

4.4 ประเพณีทำบุญออกพรรษา

ประเพณีทำบุญออกพรรษา ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 เป็นประเพณีเกี่ยวกับศาสนาที่แต่ละท้องถิ่นจะจัดขึ้น ซึ่งจะแตกต่างกันออกไปตามสภาพของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเพลงลูกทุ่งดีเด่น “กึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ได้ ปรากฏประเพณีทำบุญออกพรรษา ดังต่อไปนี้

เพ็ญเดือนสิบเอ็ดออกพรรษาทุกปี มีประเพณีชื่อไหลเรือไฟ
เรือไฟนี้ ลำน้อยลำใหญ่ ประเพณีไทยจังหวัดนครพนม
โขงไหลล่องฝั่งพี่น้องไทยลาว มีเรือยาวพวงห่มสาวได้ลม
บุญออกพรรษาพบกานดาตามคัม ชวนชื่นชมบุญไหลเรือไฟ

(เพลงพบรักนครพนม : เสรี รุ่งสว่าง)

จากเนื้อเพลงกล่าวถึงประเพณีทำบุญออกพรรษา ของชาวจังหวัดนครพนม จะมีขึ้นในเดือนสิบเอ็ด ซึ่งจะทำให้หนุ่มสาวได้ออกมาพบปะกันได้ทำบุญร่วมกัน นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการไหลเรือไฟด้วยซึ่งเป็นประเพณีหนึ่งในงานบุญออกพรรษาของชาวนครพนม

4.5 ประเพณีทอดกฐิน

การทอดกฐิน เป็นการบำเพ็ญบุญที่ได้กระทำสืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เริ่มตั้งแต่แรม 1 ค่ำ เดือน 11 ไปจนถึงกลางเดือน 12 การทอดกฐิน สามารถกระทำได้ภายในระยะเวลา 1 เดือนหลังออกพรรษา

การทอดกฐิน เป็นงานบุญที่ให้อันนึ่งสรวง ใญ่บุญมาก เพราะนับเป็น “กาลทาน” คือทำได้เพียงปีละครั้งเท่านั้น และต้องทำภายในเวลาที่กำหนดไว้ จึงเป็นงานบุญที่ทำไดยาก ถือเป็นงานใหญ่ มีการจัดเตรียมงานใหญ่โต ต้องบอกกล่าวญาติมิตรมากมาย เพื่อให้มารับบุญด้วยกัน ซึ่งปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ดังนี้

ฉิ่งฉับกรับฆ้องเหมือนใจที่ร้องเชิฐชวน อยากจะพบหน้าพล (ลาลา...)
 อยากจะพบหน้าพล มาสุขสรวญเสเฮฮา
 พอถึงเทศกาลงานทำบุญที่บ้านของเรา เกิดเทิงกลองยาวสนุกเกียวกรรวหน้าหนา
 แต่เข้าพรรษาจนเวลาหมดสิ้น ได้เวลาทอดกฐิน (ลาลา...) ได้เวลาทอดกฐิน
 ก็เริ่มไดยินอีกครา

(ลูกทุ่งกลองยาว : ยอดรัก สลักใจ)

จากเนื้อเพลง แสดงให้เห็นความสำคัญของประเพณีทอดกฐิน ซึ่งจะมีกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเล่นกลองยาว และนอกจากนี้เทศกาลทอดกฐิน ยังเป็นโอกาสที่ทำให้ทุกคนมาพบปะกันได้ทำบุญร่วมกัน

4.6 ประเพณีทอดผ้าป่า

ประเพณีทอดผ้าป่า เป็นประเพณีคล้ายกับพิธีทอดกฐิน แต่ไม่มีกำหนดระยะเวลาจำกัด คือสามารถจะทอดเมื่อใดก็ได้ และวัดหนึ่ง ๆ ในแต่ละปีจะจัดให้มีการทอดผ้าป่ากี่ครั้งก็ได้เช่นกัน อีกทั้งยังไม่เจาะจงเกี่ยวกับภิกษุที่จะรับผ้ากฐินด้วย ซึ่งได้กล่าวไว้ในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” มีปรากฏเพลงเดียว ดังนี้

กลองยาวเร้าหทัย เสียงดังใคร่เรียกร้องก้องดัง ยิ่งฟังยิ่งฟังเหมือนใจพี่คลั่งครวญหา

อย่าลืม วัฒนธรรมเก่าแก่ ลูกทุ่งเพลงแหล่ ที่เคยให้ความหรรษา

อีกประเพณี ที่มีสืบทอดนานมา งานบุญกฐินผ้าป่า ได้มาร่วมบุญร่วมใจ

(อย่าลืมเมืองไทย : เพลิน พรหมแดน)

จากเนื้อเพลง สะท้อนให้เห็นความสำคัญของประเพณีทอดกฐินและทอดผ้าป่าคือ ทำให้ทุกคนได้มาร่วมทำบุญร่วมกัน ผู้ประพันธ์เพลงได้กล่าวถึงประเพณีทั้งสองว่าเป็นประเพณีที่คนไทยปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน ทำให้คนไทยได้มีโอกาสมาร่วมใจกันทำบุญเพราะการทำบุญทั้งกฐินและผ้าป่าไม่สามารถทำคนเดียวได้

4.7 ประเพณีลอยกระทง

ประเพณีลอยกระทงตรงกับวันเพ็ญเดือนสิบสอง ซึ่งเป็นช่วงที่ระดับน้ำในแม่น้ำลำคลองขึ้นสูง ซึ่งจุดประสงค์ของการลอยกระทงนั้น เป็นการอธิษฐานเพื่อบูชารอยพระพุทธรูปหรือเพื่อรำลึกถึงพระคุณของพระแม่คงคา นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสที่ทำให้หนุ่มสาวมาพบปะและตั้งอธิษฐานรักร่วมกัน ดังปรากฏในเนื้อเพลง

เคยเคลียคลอ พะนอเดินเล่นกับน้อง ครั้งเมื่องานเพ็ญเดือนสิบสอง

เมื่อตอนลมล่องข้าวเบา คีนฮาเราเฮ สรวลเสริกกันหนุ่มสาว

อุ่นไอรักรวงข้าว โถเจ้าไม่น่าหน่ายหนี

(ร้องให้กับเดือน: คัมภีร์ แสงทอง)

จากเนื้อเพลงกล่าวถึง ความสำคัญของประเพณีลอยกระทงสำหรับคนหนุ่มสาวแล้วถือเป็นงานประเพณีที่เปิดโอกาสให้ได้ออกมาเที่ยวงานร่วมกันอย่างมีความสุข ได้ทำความรู้จักสนิทสนมกันมากยิ่งขึ้น

4.8 ประเพณีเกี่ยวกับการแต่งงาน

ในสังคมไทย การแต่งงานที่ถูกต้องและผ่านการยอมรับของสังคมนั้น จะมีขั้นตอนพิธีการเข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย เพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ปรากฏประเพณี

การแต่งงาน เริ่มตั้งแต่ การสู่ขอ ปรากฏในเพลงหนุ่มนาข้าวสาวนาเกลือ ลูกสาวใครหนอ จะขอ
ก็รีบขอ ดังตัวอย่าง

- ข. หนุ่ม นาข้าวไม่ทอดทิ้ง ถ้าพี่จะไปขอ ไปขอ พ่อจะว่า อย่างไร
ญ. น้องสุดแสนดีใจ ถ้าพี่ไปขอน้อง จริงๆ
ข. หนุ่มนาข้าว รับรอง ไม่ทอดทิ้ง
ญ. ถ้ารักน้องจริง อย่าทิ้งสาวนาเกลือ

(หนุ่มนาข้าว สาวนาเกลือ : ศรีเพชร ภิบุญ)

จากเนื้อหาของเพลง สะท้อนประเพณีการแต่งงานในขั้นตอนการสู่ขอ คือ มีการให้
ความสำคัญว่าถ้าหากรักกันและต้องการแต่งงานกันจริงๆ จะต้องไปสู่ขอกับพ่อแม่ของฝ่ายหญิงให้
ถูกต้องตามประเพณีเสียก่อน

จะรักเจ้าเหมือนบ่าวที่รักดี
จะขอน้องให้สมศักดิ์ศรี
ลูกสาวใครหนอขอจะคนสวย

ขอเพียงปรานีอย่าให้พี่ผิดหวัง
อย่าทำให้พี่ต้องรอคอยผันค้ำ
สงสารพี่นะไอ้ น้องจะคนสวย
(ลูกสาวใครหนอ : สมเสียร พานทอง)

จากเนื้อเพลง แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในขั้นตอนของประเพณีการแต่งงาน โดยฝ่าย
ชายให้สัญญากับฝ่ายหญิงว่าถ้าฝ่ายหญิงยินดียินดีรับรักก็จะรักฝ่ายหญิงด้วยความจงรักภักดี และจะ
ไปสู่ขอให้สมกับฐานะและศักดิ์ศรีของฝ่ายหญิง

แน่หรือพี่จำ บอกว่าจะมาขอหมั้น ปีนี้ฤกษ์ดีวันจันทร์ น้องนับวันตั้งตารอ
อกหวนหวนไหว หวั่นใจผู้ชายรูปหล่อ อายุเพือนอายุแม่อายุพ่อ และกลัวจะรอเก้อ
เหมือนสายบัว น้องอายเขานัก คนชักนินทากันทั่ว ชาวบ้าว่าจะไรไม่กลัว
กลัวใจของพี่หนักหนา จะขอก็รีบขอ อย่ารอให้ถึงปีหน้า ของอื่นนั้นขึ้นราคา
แต่ค่าตัวน้องรับรองเหมือนเดิม

(จะขอก็รีบขอ : ศิรินทรา นิยากร)

จากเนื้อหาของเพลง สะท้อนถึงประเพณีการแต่งงานในขั้นสู่ขอเช่นเดียวกัน โดยเป็นการ
ตัดพ้อต่อว่าของฝ่ายหญิงต่อผู้ชายเพื่อต้องการความมั่นใจว่าจะมาขอหรือไม่ ถ้ามีการสู่ขอ จะได้
เตรียมตัววันเพื่อจัดงานหมั้นต่อไป

เมื่อมีการสู่ขอแล้วขั้นตอนต่อไปคือการหมั้น ซึ่งสินสอดของหมั้นหรือขันหมากของหมั้นจะ
ประกอบไปด้วยทอง แหวนเพชร หรือเงิน ตามแต่จะตกลงกัน ดังปรากฏในเนื้อเพลง

ถ้ารวบรวมเงินได้สักหนึ่งก้อน พี่จะไปหมั้นแม่ขวัญบังอร อย่าได้ดัดรอนนะหล่อนจำ
ช่วยบอกพ่อแม่ พี่เงินแท่นะขวัญตา นึกว่าช่วยกรุณาอย่าเรียกราคาให้แพง

เดือนหก จะยกชั้นหมากมา พร้อมกระทั้งเงินตรามีใบละร้อยแดงๆ

เรียกเท่าไรจะหามาให้ไม่เปลี่ยนแปลง จะขายข้าวมาจัดแจง กำไบบางๆ มาแต่งงาน

(เก็บเงินแต่งงาน : เมืองมนต์ สมบัติเจริญ)

เพลงเก็บเงินแต่งงาน สะท้อนเกี่ยวกับประเพณีงานแต่งงาน โดยฝ่ายชายจะเก็บรวบรวมเงินเพื่อนำมาหมั้นหญิงอันเป็นที่รัก และจะยกชั้นหมากมาขอในเดือนคู่ เพราะมีความเชื่อว่าการแต่งงานหมายถึงการอยู่เป็นคู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยาจึงนิยมแต่งในเดือนสอง เดือนสี่ เดือนหก ยกเว้นเดือนแปด เป็นเดือนเข้าพรรษา จึงให้แต่งเดือนเก้าแทน ถึงแม้เดือนเก้าจะเป็นเดือนคี่แต่คนไทยก็มีความเชื่อว่าเลขเก้าหมายถึงความเจริญก้าวหน้า

น้องเป็นสาวขอนแก่น ยังไม่เคยมีแฟน บ้านอยู่แดนอีสาน น้องเป็นสาววัยอ่อน

ได้แต่นอนตะแคง ยามเมื่อแสงฝันหวาน จะมีชายใด ใฝ่ต้องการ จะมีชายใด

ใฝ่ต้องการ หาทองมาหมั้น แม้ต้องการจะคอย

(สาวอีสานรอรัก : อรุมา สิงห์ศิริ)

จากเนื้อเพลงสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการแต่งงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่หญิงสาวตั้งความหวังรอคอย และปรารถนาให้ชายหาสินสอด เป็นทองมาหมั้น

จันทร์เอยช่วยด้วย ได้ยินแล้วช่วยรับคำ หมดทางฝัน มั่นขึ้นใจดำ

ข้าครองใจให้ เพราะคงไม่ได้แจ่มจันทร์

ขอเพชรแพงๆ ขอเบงกีสักเรือกำปั่น อย่าเียบงาขอทองคำสักตัน

ขอเอามาหมั้นซักสองสามวันจะคืน

(อ้อนจันทร์ : ศรชัย เมฆวิเชียร)

จากเนื้อเพลงสะท้อนให้เห็นความสำคัญของการหมั้นว่า การที่จะได้หญิงอันเป็นที่รักมาครอบครอง ต้องมีทรัพย์สินสมบัติเพื่อไปสู่ขอ จากเนื้อเพลงชายคนนี้จะขอร้องอ้อนวอนพระจันทร์ช่วยบันดาลให้ตนมีเงิน มีทอง เพื่อนำไปหมั้นหญิงผู้เป็นที่รัก

ข้าขึ้นราคาอย่าหลงวจาไอ้เสียหนุ่ม ใฝ่อยู่ไกลหัวใจมันกลุ่ม ร้อนรุ่มตั้งเดือนเมษา

น้ำตาไหลล้นดออย่าให้พ้อดอฉายหา ไม่นานพี่ก็กลับมา มาหมั้นสาวนาชื่อว่าวิไล

(สาวผักไผ่ : ชาทรี ศรีชล)

จากเนื้อเพลงสะท้อนภาพความสำคัญของการหมั้นซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งของการแต่งงาน กล่าวคือ ผู้ชายต้องไปทำงาน หาเงิน เพื่อนำมาหมั้นสาวคนรัก

เมื่อมีการสู่ขอ การหมั้นแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการแต่งงาน ดังปรากฏในเพลง

อีกสามวันชั้นหมากเขามา

กลัวน้ำตานองหน้าอยู่ไปเห็นท่าไม่ดี

ตัดใจอำลาลาแล้ว แก้วตาแฟนพี่

วิวาห์เสียเกิดคนดี ลืมพี่เกิดนะหนามน

(หัวกระเป๋ : แสงสุรีย์ รุ่งโรจน์)

จากเนื้อเพลงแสดงให้เห็นถึงขั้นตอนในการแต่งงานว่าจะมีการยกขันหมากมา เมื่อถึงในขั้นนี้แสดงว่า ทุกฝ่ายยินยอมที่จะแต่งงานกัน ซึ่งปรากฏในเพลงอื่นๆ เช่นเดียวกัน ดังนี้

โห...ฮิ้ว ขันหมากมาแล้ว ๆ มาแล้วน้องแก้วรับด้วย วันนั้นคนสวยแต่งชุดอะไร
ที่แรกพี่คิดจะพาน้องหนี แต่พอคิดอีกที ก็กลัวน้องพี่อับอาย พี่เป็นชายชาติทหาร
พี่ขอรับประกันว่าพี่ยังรักศักดิ์ชาย เรื่องพาหนีพี่ไม่เอาแล้วน้องๆ พี่มาตรงคิดดู
มันอดสูแกลใจ พี่เป็นชายชาติวีรหรือจะขี้ประเพณีของไทย
รักน้องจึงต้องมาขอแต่ง ถึงสินสอดจะแพงพี่ก็ยอมถวาย พี่พกเงินมาหลายหมื่น
เพื่อมาให้ทรมานขึ้นใส่ตู้เซฟไว้ บอกกับพี่สินวลงประตูดึงประตูทองน้องอยู่ทางไหน
(ขันหมากมาแล้ว : ยงยุทธ เชี่ยวชาญชัย)

จากเนื้อเพลง สะท้อนภาพของประเพณีการแต่งงาน ซึ่งจะมีการยกขบวนขันหมากมาแต่งงานที่บ้านฝ่ายหญิง โดยเตรียมเงินทองที่เป็นสินสอดทองหมั้นมาให้ในวันนี้ และจะมีการกันประตูเงิน ประตูทอง ตามประเพณีของการแต่งงาน

จากการวิเคราะห์เพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ปรากฏประเพณีการแต่งงานโดยกล่าวเป็นไปตามลำดับขั้นตอนที่ถูกต้องตามประเพณีที่แสดงถึงความเป็นมงคลสำหรับการเริ่มต้นชีวิตคู่ ประเพณีที่ปรากฏสะท้อนให้เห็นว่าคนไทยในชนบทยังคิดว่าการหมั้นและการแต่งงานตามประเพณีนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญและควรอนุรักษ์ประเพณีอันดีงามนี้ไว้ อีกทั้งยังเป็นบทพิสูจน์ความรักของฝ่ายชายที่มีต่อหญิงผู้เป็นที่รักอีกด้วย

4.9 ประเพณีไหลเรือไฟ

ประเพณีไหลเรือไฟ บางที่เรียกว่า “ลอยเรือไฟ” หรือ “ล่องเรือไฟ หรือ “ปล่อยเรือไฟ” เป็นพิธีกรรมทางพุทธศาสนาที่นิยมทำกันในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 (วันออกพรรษา) ประเพณีไหลเรือไฟเป็นประเพณีที่ชาวนครพนมภาคภูมิใจ เพราะบรรพบุรุษได้ยึดถือปฏิบัติกันมานานตั้งแต่โบราณ โดยมีความเชื่อในประเพณีนี้ว่าเนื่องมาจากการบูชารอยพระพุทธรบาท การสักการะทำวพกาพรหม การบวงสรวงพระธาตุจุฬามณี และการระลึกถึงพระคุณของพระแม่คงคา การขอฝน การเอาไฟเผาความทุกข์ และการบูชาพระพุทธรเจ้า ซึ่งปรากฏในเนื้อเพลง ดังนี้

เพ็ญเดือนสิบเอ็ดออกพรรษาทุกปี มีประเพณีชื่อไหลเรือไฟ
เรือไฟนี้ ลำน้อยลำใหญ่ ประเพณีไทยจังหวัดนครพนม
โขงไหลล่องฝั่งพี่น้องไทยลาว มีเรือยาวพวงห่มสาวได้ลม
บุญออกพรรษาพบกานดาตาม ชวนชื่นชมบุญไหลเรือไฟ
(เพลงพบรักนครพนม : เสรีย์ รุ่งสว่าง)

จากเนื้อเพลงได้กล่าวถึงประเพณีไหลเรือไฟ ซึ่งจะจัดขึ้นในวันขึ้นสิบห้าค่ำเดือนสิบเอ็ด ซึ่งเป็นวันออกพรรษา ประชาชนจะช่วยกันจัดพิธีไหลเรือไฟขึ้นเป็นพิธีพุทธบูชา ซึ่งจะจัดขึ้นที่แม่น้ำโขง และทำให้หนุ่มสาวทั้งฝั่งไทยและฝั่งลาวมีโอกาสมาพบปะกัน ทำบุญร่วมกัน

4.10 ประเพณีไหว้พระธาตุพนม

พระธาตุพนม เป็นปูชนียสถานที่สำคัญที่สุดในภาคอีสาน เป็นที่เคารพสักการะบูชา สืบเนื่องกันมานานนับพันปี พระธาตุองค์นี้เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของชาวอีสานที่เชื่อกันว่าเพียงครั้งหนึ่งที่ได้เดินทางมานมัสการถึงองค์พระธาตุแล้ว อาานิสงส์แห่งผลบุญนี้ส่งให้ถึงภพหน้า นอกจากนั้นสายสัมพันธ์แห่งการทำบุญนี้ก็จะเป็นการสื่อสารประสานกลมเกลียวฉันทาภิบาลพี่น้องของชาวยุโรปอีกด้วย(สุวิทย์ พวงสุวรรณ. 2547: 53)

ประเพณีไหว้พระธาตุพนมจะจัดขึ้นในวันขึ้น 12 ค่ำ ต่อวันแรม 1 ค่ำ พุทธศาสนิกชนจะแต่งกายชุดขาวไปกราบไหว้นมัสการองค์พระธาตุพนม และถือศีลปฏิบัติธรรมที่วัดตลอด 5 วัน ในวันขึ้น 15 ค่ำ ซึ่งเป็นวันวิสาขะ ชาวบ้านทั้งชาวไทยและชาวลาวจะเวียนเทียนรอบองค์พระกันอย่างคับคั่ง และในวันรุ่งขึ้นแรม 1 ค่ำ จะมีการรำบูชาขององค์พระธาตุพนมจากชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัดนครพนมถ้วนหน้า ซึ่งงานดังกล่าว มีปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ดังนี้

เย็นลมหมันต์ผ่านผืนยังพาสะท้อน โอ้น้องบังอรก่อนนั้นเคยคลอเคียงเจ้า

ครั้งที่ยาวมางานพระธาตุพนมยามหน้าหนาว พี่ยังไมลืมนงเยาว์โอ้แม่สาวเรณู

(เพลงหนาวลมที่เรณู : ศรีคีรี ศรีประจวบ)

จากเนื้อเพลง สะท้อนให้เห็นความสำคัญของประเพณีพระธาตุพนม ซึ่งเป็นงานประจำจังหวัด และถือว่าเป็นวันหนึ่งที่ทำให้หนุ่มสาวมีโอกาสมาพบปะกัน ได้แสดงความรักต่อกัน แต่เมื่อต้องห่างกัน ทำให้นึกถึงครั้งเมื่อพบกันที่งานพระธาตุพนม

ประเพณีที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ปรากฏประเพณีซึ่งเป็นที่ยึดถือและปฏิบัติอย่างกว้างขวาง คือ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีทำบุญเข้าพรรษา ประเพณีการบวช ประเพณีทำบุญออกพรรษา ประเพณีทอดกฐิน ประเพณีทอดผ้าป่า ประเพณีลอยกระทง ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีไหลเรือไฟ และประเพณีไหว้พระธาตุพนมของจังหวัดนครพนม ซึ่งประเพณีทั้งหมดที่ปรากฏสะท้อนให้เห็นถึงความผูกพันและความยึดมั่นในประเพณีของชาวนบทย่างเหนียวแน่น อันเป็นการแสดงถึงวิถีชีวิตของผู้คนได้อย่างชัดเจน

5. การใช้ภาษา

ภาษาที่ใช้ในเพลงลูกทุ่งมีผลต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้ฟัง ทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมทางจิตใจของผู้ประพันธ์เพลง โดยมากมักใช้ถ้อยคำที่ทำให้เกิดอารมณ์หรือความรู้สึก

เกี่ยวกับจิตใจ เช่น ความรัก ความหวังใจ ความจริงใจ ความซื่อสัตย์ ความศรัทธา ซึ่งภาษาที่ปรากฏมีพลังทำให้ผู้ฟังเข้าใจสารของผู้ประพันธ์ได้ทันที ว่าต้องการสื่อความรู้สึกนึกคิดเช่นไร

การใช้ภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมทางจิตใจที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

5.1 การใช้คำ

5.2 การใช้สำนวน

5.1 การใช้คำ

การใช้คำที่สะท้อนวัฒนธรรมทางจิตใจที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ส่วนใหญ่เป็นการใช้คำเพื่อแสดงความรู้สึกยกย่อง เทิดทูน เคารพในสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งลักษณะของการใช้คำจะพิเศษกว่าการใช้คำธรรมดา ปรากฏในเพลงดังนี้

ล้นเกล้าเฝ้าไทยศูนย์รวมใจคนไทยทั้งชาติ ขอภิวัตน์เบื้องบาทองค์ภูมิพล

ยามใดไพร่ฟ้าชาวประชายากจน ทรงห่วงกังวลตั้งสายฝนชลอมพินหล้า...

มีขวัญดวงใจชาวไทยทั้งผอง ทอแสงเรืองรองผุดผ่องตั้งร่มโพธิ์ใหญ่

พระบารมีเป็นที่ ลือขานน่านไกล ข้าบาทภูมิไฉล้นเกล้าเฝ้าไทยแห่งวงศ์จักรี

(ล้นเกล้าเฝ้าไทย : สายัณห์ สัญญา)

จากเนื้อเพลง คำว่า “ล้นเกล้าเฝ้าไทย” เป็นคำสรรพนาม ซึ่งการใช้คำสรรพนามเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกของผู้ประพันธ์ที่มีต่อพระมหากษัตริย์ว่าพระมหากษัตริย์เป็นที่เทิดทูนของคนไทยทั้งชาติ ประชาชนทุกคนในผืนแผ่นดินไทยจึงให้ความเคารพ ยกย่อง เทิดทูนพระองค์ท่านไว้สูงสุด หาสิ่งใดเปรียบมิได้ ซึ่งคำดังกล่าวเป็นคำที่ใช้แทนความรู้สึกของคนทั้งประเทศที่มีต่อพระองค์ท่าน

“ขอภิวัตน์เบื้องบาท” เป็นคำที่แสดงความรู้สึก เคารพ ยกย่องพระมหากษัตริย์ไว้สูงสุด ประชาชนทุกคนเปรียบเสมือนเป็นข้าพระบาทซึ่งแสดงถึงสถานภาพของตนว่าเป็นผู้รับใช้ใต้เบื้องพระยุคลบาท ดังนั้นในความรู้สึกของพสกนิกร พระมหากษัตริย์ต้องได้รับการเทิดทูนสูงสุดเหนือหัว ไม่มีสิ่งใดที่จะสูงสุดเกินองค์พระมหากษัตริย์ได้

“ทรงห่วงกังวล” สะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกที่องค์พระมหากษัตริย์ทรงมีความห่วงใยต่อประชาชนทั้งประเทศ ซึ่งเมื่อประชาชนได้รับความเดือดร้อน ทุกข์ยาก พระองค์จะทรงร่วมทุกข์สุข และพระราชทานความช่วยเหลือ ทำให้ประชาชนรู้สึกได้ถึงความรักเย็นเป็นสุข ปราศจากภัยอันตรายทั้งหลาย

“มีขวัญดวงใจ” เป็นคำสรรพนามที่ใช้แทนพระมหากษัตริย์เช่นเดียวกัน ซึ่งสะท้อนความรู้สึกของคนไทยทั้งประเทศว่า พระองค์ทรงเป็นที่รัก เป็นมีขวัญของดวงใจ ซึ่ง “ใจ” เป็นอวัยวะที่สำคัญของมนุษย์ ซึ่งนับว่าเป็นศูนย์กลางแห่งชีวิต การสั่นไหวใจก็ถือว่าเป็นการสั่นสุด

ของชีวิต ดังนั้นพระมหากษัตริย์ จึงเปรียบเสมือนกำลังสำคัญที่ทำให้ชาวไทยทุกคนมีกำลังใจ และเป็นเจ้าชีวิตของคนไทยทั้งปวง ซึ่งความรู้สึกดังกล่าวแสดงถึงความเคารพรักและเทิดทูนอย่างหาที่เสมอเหมือนมิได้

คนไทยรักชาติและศาสนา เติบองค์เจ้าฟ้าผู้ทรงเปี่ยมเมตตาคุณ
ถ้าท่านเคารพสิทธิ์ของไทย ท่านอยู่ต่อไปได้อีกนานทุน สยามใจบุญยังยิ้มเสมอ
(สยามเมืองยิ้ม : พุ่มพวง ดวงจันทร์)

ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “องค์เจ้าฟ้า” เป็นการใช้คำสรรพนามที่แสดงความรู้สึกเคารพยกย่อง เทิดทูนองค์พระมหากษัตริย์ซึ่งพระองค์ทรงเป็นเจ้าที่อยู่สูงสุดของพสกนิกรทั้งปวง

เข้าหลอมดวงใจของคนไทยทั้งชาติ คือองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เหมือนเรามีพ่อแม่เดียวกันร่วมครอบครัว พระเจ้าอยู่หัวคือศูนย์รวมใจประชา
(เข้าหลอมดวงใจ : ไพรวลัย ลูกเพชร)

จากเนื้อเพลง ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “เข้าหลอมดวงใจ” เป็นการใช้คำที่มีความหมายในเชิง รูปธรรมมาอธิบายความรู้สึกเพื่อให้เกิดภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงผู้ประพันธ์เพลงว่า มีความรู้สึกยกย่อง สรรเสริญพระเกียรติคุณของพระมหากษัตริย์ว่า พระองค์สามารถเป็นที่รวม ดวงใจของคนไทยทั้งปวง สามารถหล่อหลอมดวงใจให้มีใจเป็นหนึ่งเดียวกันได้ โดยไม่มีข้อโต้แย้ง ใดๆ มีแต่ความรู้สึกยินดีที่จะเทิดทูนสรรเสริญ พระองค์ท่านจึงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนทั้งชาติไว้ด้วยกัน

นอกจากนี้ยังมีการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวกับวีรสตรี มีการใช้คำที่พิเศษ เช่น ท้าวสุรนารี หรือ อย่าโม

สองมือกราบลงที่ตรงเหนืออาสน์ แทบบาทย่าโม ที่หลานเติบโต
เพราะพระแม่ย่า ลูกทั้งแผ่นดิน ถิ่นอีสาน จากมิตรวงศ์วานบ้านป่า ลูกต้องเข้ามาเป็นศิลปิน
(กราบเท้าย่าโม : สุรนารี ราชสีมา)

จากเพลงกราบเท้าย่าโม “ท้าวสุรนารี” หรือ “ย่าโม” เป็นบุคคลที่ชาวนครราชสีมาให้ความเคารพรัก เสมือนญาติผู้ใหญ่ ผู้ประพันธ์เพลงจึงใช้สรรพนามแทนท้าวสุรนารีว่า “ย่า” หรือ “แม่ย่า” และใช้คำสรรพนามที่ใช้แทนตัวผู้ร้องว่า “ลูก” ซึ่งจากการใช้คำทั้งสองแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกของผู้ร้องว่ามีความผูกพันอันแนบแน่นกับย่าโม ซึ่งความผูกพันดังกล่าวเปรียบเสมือน บุคคลในครอบครัว ที่มีความสนิทสนมกันเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นการแสดงความเคารพ นับถืออย่าง เครือญาติจริงๆ นับว่าเป็นนิสัยของคนไทยที่นิยมเรียกผู้ที่เคารพนับถือตั้งเครือญาติเสมอ

5.2 การใช้สำนวน

การใช้สำนวนเป็นการใช้ถ้อยคำที่เรียบเรียงขึ้นอย่างคมคายกว่าคำพูดธรรมดา ซึ่งสำนวนที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “กึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมทางจิตใจในด้านต่างๆ ดังนี้

เนื้อคู่กันแล้วก็คงไม่แคล้วกันไปได้ ถ้าเคยทำบุญร่วมไว้
ถึงจะยังงี้ก็ต้องเจอจะกัน เขาเรียกบุญสันนิวาส สร้างสรรค์
คนเคยตักบาตรร่วมขัน สร้างโบสถ์ร่วมกันไว้เมื่อชาติก่อน
(บุพเพสันนิวาส : ศรีคีรี ศรีประจวบ)

จากเนื้อเพลงผู้ประพันธ์ใช้สำนวน “ตักบาตรร่วมขัน” เป็นสำนวนที่แสดงถึงการทำความดีร่วมกันตามวิถีทางการสร้างคุณธรรมอย่างหนึ่งในทางพระพุทธศาสนา

“สร้างโบสถ์ร่วมกัน” การสร้างโบสถ์ร่วมกันนั้น พุทธศาสนิกชนถือว่าการสร้างบุญกุศลที่ยิ่งใหญ่อีกประเภทหนึ่ง

การใช้สำนวนดังกล่าวเป็นการส่งเสริมความรู้สึกทางจิตใจ เกี่ยวกับเรื่องการทำความดี โดยการทำบุญตักบาตร เพราะโดยทั่วไปแล้วการทำบุญจัดว่าเป็นกรรมดี และชาวชนบทส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าการทำบุญตักบาตรเป็นการสั่งสมบุญไว้เพื่อจะส่งผลถึงอนาคตทั้งชาตินี้และชาติหน้า และถ้าได้ทำบุญตักบาตรร่วมกัน หรือได้สร้างโบสถ์ร่วมกันแล้ว นับว่าเป็นกุศลที่ยิ่งใหญ่มากกว่าเดิม เพราะถือว่าการสร้างคุณธรรมร่วมกันทั้งสองคน ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่ดีต่อชีวิต โดยเฉพาะชีวิตคู่ และอานิสงส์ของการทำความดีนี้จะส่งผลให้พบกับความสมหวังในความรักในชาติต่อไป เรียกว่า บุญเพสันนิวาส

ไม่เรียวหลวงตาปรารถนาให้ความฉลาด กินข้าวกันบาตร
ก็อาจเป็นรัฐมนตรี อย่าไปถือสาเมื่อตอนหลวงตาจู้
เด็กวัดถมไปได้ดี ด้วยบารมีหลวงตา
(ไม้เรียว : เสรี รุ่งสว่าง)

จากเนื้อเพลง ผู้ประพันธ์ ใช้สำนวน “ข้าวกันบาตร” เพื่อสะท้อนให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกสำนึกและกตัญญูรู้คุณต่อสถาบันพุทธศาสนา และต้องการสอนให้ผู้ฟังเห็นคุณค่าของสิ่งเพียงเล็กน้อยแต่สามารถส่งผลให้เกิดสิ่งที่ดีงามในชีวิตได้ ดังเช่นข้าวกันบาตรของหลวงตา ถึงแม้จะเป็นอาหารที่เหลือจากพระฉันแล้ว แต่ก็สามารถทำให้คนที่ได้กินมีชีวิตอยู่รอดและได้ดีมีอนาคตได้

สำนวนที่ปรากฏสะท้อนความรู้สึกด้านจิตใจของผู้ประพันธ์ที่มีต่อสถาบันพุทธศาสนาว่า วัด หรือ พระ เป็นศูนย์กลางที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน โดยมีจุดมุ่งหมายให้คนกระทำแต่ความดีอีกทั้งยังเป็นแหล่งให้ความรู้ และเป็นที่พักพิงให้อยู่อาศัยอีกด้วย ถึงแม้ความเป็นอยู่จะไม่สะดวกสบาย แต่จุดมุ่งหมายสำคัญคือ สอนให้เป็นคนดีและประพฤติดี

พ่อเคยพูดหลายทีคิดจะมีบ้านใหม่เชื่อโบราณดีแล หากเลือกวัวดูหาง
แม่นเลือกนางดูแม่ นั้นแหละแน่เข้าที่ บ้านเรือนสะอาดตาพูดจาเสนาะดี
 ตำน้าพริกทุกทีเสียงตำถ้ำจนทุ่งสะเทือน

(เทพธิดาผ้าซิ่น : เสรี รุ่งสว่าง)

จากเนื้อเพลงผู้ประพันธ์ใช้สำนวน “หากเลือกวัวดูหาง เลื่อนนางดูแม่” เป็นคติคำสอน
 สำหรับผู้ที่จะมีครอบครัว เมื่อใช้หลักการเลือกหญิงคนรักที่จะเป็นคู่ครองดังนี้แล้วจะเป็นเครื่อง
 ประกันได้ว่าชีวิตคู่จะมีความสุข เนื่องจากได้ไตร่ตรองและพิจารณาอย่างรอบคอบแล้ว เวลาที่คู่
 ผู้หญิงที่จะมาเป็นคู่ครองจะต้องเป็นหญิงที่ดี ซึ่งดูได้จากแม่ของหญิงนั้นเพราะแม่สามารถอบรม
 ให้ลูกดีได้เช่นกัน เปรียบเสมือนการดูลักษณะวัวที่ดี จะต้องดูที่หาง

การใช้สำนวนดังกล่าวในบทเพลง จึงเป็นการสอนและให้คำแนะนำแก่ผู้ฟังในการเลือก
 คู่ครองได้เป็นอย่างดี ซึ่งสำนวนดังกล่าวยังใช้ได้จนถึงปัจจุบัน

ข้าขึ้นราคายาหลงวาจาไอเสียหนุ่ม ฝอยไกลหัวใจมันกลุ่ม ร้อนรุ่มตั้งเดือนเมษา
น้ำตาลกล่อมดอยาให้พื่อตอลยหา ไม่นานพี่ก็กลับมา มาหมั้นสาวนาชื่อว่าวิไล
 (สาวผักไห่ : ชาตรี ศรีชล)

จากเนื้อเพลง ผู้ประพันธ์ใช้สำนวน “น้ำตาลกล่อมด” เพื่อเป็นการสอนและตักเตือนใน
 เรื่องของการวางตัวของผู้หญิง ว่าควรจะวางตัวให้เหมาะสม อย่าประมาทเมื่ออยู่ใกล้ชายอาจเผลอ
 ใจไปได้ ดังเช่นน้ำตาลอยู่ใกล้มด คือ ให้เป็นคนรู้จักรักษาวนลงตัว อย่าเผลอใจ ปล่อยใจให้รัก
 ใครชอบใครง่าย ๆ โดยเฉพาะหญิงที่มีคู่อยู่แล้ว ซึ่งจากเนื้อเพลงฝ่ายชายได้ตักเตือนคนรักของตน
 ก่อนที่จะต้องห่างไกลจากหญิงที่ตนรัก ว่าคนรักกันต้องมีความซื่อสัตย์ต่อกัน อย่าเผลอใจไปกับ
 ชายอื่น หรืออย่าคิดนอกใจ

จะปิดประตูหัวใจไม่ให้เข้า พี่เต็มใจนอนเฝ้าทั้งทางประตูหน้าต่าง
 ถึงแม้พี่ถือหน้าไฟเหนือ แต่ตัวเก่งที่เหลืมัน ไกล่เกลือกินต่าง

(ลูกสาวโครหนอ : ชาย เมืองสิงห์)

จากเพลงลูกสาวโครหนอ ผู้ประพันธ์เลือกใช้สำนวน “ไกล่เกลือกินต่าง” โดยใช้สำนวนเป็น
 การเปรียบเทียบเพื่อเป็นการตักเตือนหญิงที่ตนรักว่า อย่าประมาทและอย่ามองข้ามสิ่งที่ดีที่มีค่า
 อยู่ใกล้ตัวและมีประโยชน์สำหรับตนนั้นก็หมายถึงตัวผู้พูด โดยไปแสวงหาสิ่งอื่นที่ดีกว่า ซึ่ง
 หมายถึงผู้ชายคนอื่น ผู้ประพันธ์จึงใช้สำนวนดังกล่าวเป็นการกล่าวเตือนด้วยความรู้สึกรักและ
 ห่วงใย ในเรื่องของความซื่อสัตย์และความจริงใจที่มีต่อความรัก

พี่ขอเตือนเจ้าไว้ จะรักใครให้น้องพิจารณา รักคนที่เขารักเรามากกว่า
 จะไม่ต้องมาเสียเวลาเสียใจ น้องจำฟังพี่ว่าอย่ามัวร้องไห้
 เขาไม่รักเราแล้วปล่อยเขาไป เขามีรักใหม่ น้องคงมีได้เหมือนกัน

(เพลงสอนน้อง : ละอองดาว-สะกาวเดือน)

จากเพลงสอนน้อง ผู้ประพันธ์ใช้สำนวน “รักคนที่เขารักเราดีกว่า” เป็นการสอน โดยเนื้อเพลงเป็นการสอนน้องในเรื่องความรัก การเลือกคู่ครอง ซึ่งเมื่อผิดหวังจากความรักไม่ควรเศร้าโศกเสียใจ เพราะยังมีคนอื่นที่รักเราอีก ดังนั้นเมื่อคิดที่จะมีความรักครั้งใหม่ให้เลือกคนที่มีความจริงใจและเป็นคนที่รักเราจริง ถึงแม้ว่าเราจะไม่ได้รักเขาก็ตามควรที่จะเลือกคนที่เขารักเราจะดีกว่า

จากการใช้สำนวนที่ปรากฏข้างต้น ผู้ประพันธ์ต้องการสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมทางจิตใจเกี่ยวกับความรู้สึกในทางที่ดี โดยสำนวนที่ปรากฏจะแสดงถึงการทำความดี และเป็นข้อคิดคติเตือนใจในการดำเนินชีวิต ซึ่งจะส่งผลต่อการประพฤติปฏิบัติตนให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องการมีชีวิตคู่

ลักษณะของการใช้ภาษาที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ผู้ประพันธ์จะเลือกใช้คำและสำนวน เพื่อเป็นการถ่ายทอดความรู้สึก อารมณ์ ที่แสดงออกถึงความรู้สึกที่ดี โดยเฉพาะการใช้คำที่แสดงความรู้สึกต่อพระมหากษัตริย์จะเป็นคำที่มีลักษณะพิเศษกว่าคำธรรมดา เพื่อแสดงความรู้สึกเคารพ ยกย่องและเทิดทูน ส่วนการใช้สำนวนส่วนใหญ่มีเจตนาอบรมสั่งสอนมีข้อคิดเป็นคติเตือนใจ โดยที่คำและสำนวนที่พบล้วนแสดงออกถึงความรู้สึกทางจิตใจ เพื่อให้ผู้ฟังเข้าถึงอารมณ์ของเพลงและมีความซาบซึ้งในบทเพลงมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้เนื้อหาที่ปรากฏยังเป็นข้อคิด เพื่อส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมในทางที่ดีอีกด้วย

บทที่ 4

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์วัฒนธรรมทางจิตใจในเพลงลูกทุ่งดีเด่น "งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย" ทั้ง 3 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย (พ.ศ.2532) ครั้งที่ 2 งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย ภาค 2 (พ.ศ.2534) และ ครั้งที่ 3 งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่ง สืบสานวัฒนธรรมไทย(พ.ศ.2537) จำนวนทั้งสิ้น 118 เพลง แล้วนำมาคัดสรรเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางจิตใจ ตามความหมายของพระยาอนุมานราชธน มีเพลงที่ผ่านการคัดสรรจำนวนทั้งสิ้น 80 เพลง โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์วัฒนธรรมทางจิตใจ ด้านความเชื่อ ค่านิยม ความรู้สึก ประเพณี และการใช้ภาษา และนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษารูปได้ ดังนี้

เพลงลูกทุ่งดีเด่น "งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย" ได้สะท้อนวัฒนธรรมทางจิตใจในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

ด้านความเชื่อ ซึ่งปรากฏความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา และความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาที่ปรากฏมากที่สุดคือ ความเชื่อเรื่องกุศล บุญ วาสนา เพราะเชื่อว่า การสร้างกุศลผลบุญในอดีต จะส่งผลมายังชาติปัจจุบัน ซึ่งทำให้ศาสนาดำเนินไปด้วย ถ้าไม่ได้สร้างกุศล ผลบุญไว้ เมื่อเกิดมาก็จะพบแต่ความอาภัพ อับจน ไม่มีวาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาที่ปรากฏรองลงมาก็คือ ความเชื่อในเรื่องเวรกรรม พบว่า กรรมทำให้เกิดเหตุต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการพลัดพรากจากคนรัก ความผิดหวังหรือการได้รับความทุกข์จากความรัก ความยากจน ขัดสน ลำบากยากแค้น อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำในอดีตชาตินั้นเองจึงส่งผลให้ชีวิตต้องประสบกับความทุกข์ในปัจจุบัน ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาที่ปรากฏเป็นลำดับต่อไปคือ ความเชื่อในเรื่องชาติภพ การเวียนว่ายตายเกิด ซึ่งมีความเชื่อว่าการกระทำในอดีตสามารถส่งผลมาถึงปัจจุบันและการกระทำในปัจจุบันก็จะส่งผลไปในอนาคต และความเชื่อในเรื่องการทำบุญ ตักบาตร เป็นสิ่งที่กระทำกันเป็นกิจวัตรประจำวัน มีความเชื่อว่า การทำบุญตักบาตร จะทำให้สำเร็จผลในสิ่งที่ตนปรารถนาในชีวิตปัจจุบัน โดยเฉพาะเรื่องความรัก นอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดสิ่งที่ดีทางอื่นด้วย เช่น ผีบรรพตดี รูปร่างหน้าตาสวยงาม ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ปรากฏในเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยาม ซึ่งปรากฏในประเพณีแต่งงานเท่านั้น และความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ ซึ่งปรากฏในเรื่องความเชื่อในอำนาจของสิ่งที่ไม่มีความคิดมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อในเรื่อง เทพ ภูตผีปิศาจ ซึ่งล้วนแล้วแต่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ได้แก่ การอธิษฐาน การขอพร การบนบานศาลกล่าว ซึ่งพฤติกรรมที่เกิดขึ้นล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อความรู้สึกทางจิตใจทั้งสิ้น ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ที่ปรากฏรองลงมาก็คือ ความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุมงคลกันอันตราย มีทั้งอำนาจทางพระพุทธคุณและอำนาจทาง

ไสยศาสตร์ ได้แก่ พระเครื่อง เหล็กไหล เป็นต้น ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับलगงสังหรณ์ และ ความเชื่อเรื่องการทำเสน่ห์ พบเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ด้วยเหตุที่การทำเสน่ห์เพื่อทำให้คนที่พบเห็นเกิดความรักและเมตตา เป็นเรื่องที่ไม่ก่อให้เกิดผลดีทั้งแก่ผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ

ด้านค่านิยม ค่านิยมที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ค่านิยมในด้านความขี้นขี้มแจ่มใส รักความสนุกสนาน และค่านิยมในความซื่อสัตย์ซึ่งเป็นค่านิยมด้านจริยธรรม เป็นค่านิยมที่พบมากที่สุด รองลงมาคือค่านิยมในความกตัญญูกตเวที ค่านิยมในความอดทน ค่านิยมในความขยันหมั่นเพียร ค่านิยมในการประหยัดอดออม และค่านิยมในการให้อภัย ค่านิยมเรื่องการศึกษา ส่วนใหญ่นิยมศึกษาหาความรู้เพียงแต่ตนเองอ่านออกเขียนได้ และส่งเสริมให้คนรักของตนได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน ค่านิยมด้านการยกย่องผู้ที่ทำความดี โดยจะยกย่องผู้ที่ทำความดีเพื่อชาติ บ้านเมือง ซึ่งเป็นผู้ที่เสียสละ ไม่คิดถึงชีวิตและความสุขสบายของตนเอง ค่านิยมในเรื่องความพอเพียง ซึ่งชีวิตของผู้คนที่ปรากฏในเพลงส่วนใหญ่จะมีความเป็นอยู่แบบพอเพียง พอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย และค่านิยมในการนับถือผู้อาวุโส เป็นการให้ความเคารพนับถือพ่อ แม่ ญาติผู้ใหญ่ที่คอยเลี้ยงดู รวมไปถึงครูบาอาจารย์ที่ให้ความรู้

ด้านความรู้สึก ความรู้สึกที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” เป็นความรู้สึกที่มีต่อสถาบันหลักทั้งสามสถาบัน คือ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา และ สถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งความรู้สึกที่ปรากฏมากที่สุดคือ ความรู้สึกที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เพราะเป็นสถาบันระดับสูงที่คนไทยให้การยกย่องเทิดพระองค์ไว้เหนือหัว ทรงเป็นศูนย์รวมความรัก ความสามัคคี ของชาวไทยทั้งชาติ รองลงมาคือความรู้สึกที่มีต่อสถาบันชาติ กล่าวถึงความรักและความหวงแหนชาติของคนไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรตระหนักถึง เพราะเหตุนี้ชาวไทยทุกคนไม่ว่าอยู่ในชนบทหรือในเมืองจึงต้องรับใช้ชาติบ้านเมือง ด้วยการรับราชการเป็นทหารเกณฑ์ ด้วยการอุทิศชีวิต ร่างกายปกป้องสถาบันชาติ อันเป็นสถาบันหลักของประเทศ เช่นเดียวกับวีรสตรี ย่าโม ที่ปกป้องแผ่นดินไทยไว้ และความรู้สึกที่มีต่อสถาบันพุทธศาสนา เพลงลูกทุ่งได้สะท้อนให้เห็นบทบาทของสถาบันทางพระพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิตคนไทยตั้งแต่การให้การศึกษา อบรมสั่งสอน ให้คิดดี ประพฤติดี จึงทำให้เกิดความรู้สึกเคารพเลื่อมใสและความศรัทธาในพุทธศาสนา โดยการแสดงออกด้วยการทำบุญตักบาตรในวันพระ นอกจากนี้ศาสนายังเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนไทยเมื่อยามมีความทุกข์ด้วยบวชเพื่อชำระล้างบาป ถือศีลทำให้จิตใจสงบสุข

ด้านประเพณี ประเพณีที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ได้ปรากฏประเพณีซึ่งเป็นที่ยึดถือและปฏิบัติอย่างกว้างขวาง คือ ประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีที่ทุกคนให้ความสำคัญ แสดงถึงความสุขสนุกสนาน ทำให้หนุ่มสาว และทุกคนในครอบครัวมีโอกาสได้ทำกิจกรรมร่วมกัน และยังเป็นโอกาสให้ทุกคนที่ไปทำงานต่างถิ่น ได้กลับมาบ้านเพื่อทำบุญและได้กลับมาเยี่ยมญาติพี่น้องขอพรผู้ใหญ่เพื่อแสดงความกตัญญู ประเพณีการทำบุญเข้าพรรษา เป็นวันที่คนไทยให้ความสำคัญโดยทุกคนจะมาร่วมกันทำบุญตักบาตร

ประเพณีเกี่ยวกับการบวช เป็นประเพณีที่มีความสำคัญของชาวไทย ที่แสดงให้เห็นถึงความกตัญญูต่อบิดา มารดา นอกจากนี้การบวชยังทำให้จิตใจสงบ เพื่อต้องการโอสิกรรมจากเรื่องไม่ดีต่างๆ ประเพณีการทำบุญออกพรรษา เป็นประเพณีที่มีความสำคัญ ซึ่งทำให้หนุ่มสาวได้มาพบกัน และยังมีการทำบุญ ร่วมกัน ประเพณีการทอดกฐิน เป็นประเพณีที่มีกิจกรรมต่างๆ มากมาย และทำให้ผู้คนได้มาพบปะกัน ทำบุญร่วมกัน ประเพณีทอดผ้าป่า เป็นงานบุญรวมญาติมิตรของทุกๆ คน ประเพณีลอยกระทง เป็นงานประเพณีที่เปิดโอกาสให้หนุ่มสาวหรือคนรักได้ออกมาเที่ยวงานร่วมกัน ได้ทำความรู้จักสนิทสนมกันมากยิ่งขึ้น ประเพณีเกี่ยวกับการแต่งงาน เป็นประเพณีที่มีความสำคัญที่คนในสังคมถือปฏิบัติมาช้านาน ซึ่งการแต่งงานให้ถูกต้องตามประเพณีนั้นต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย และจัดพิธีให้ถูกต้องตามขั้นตอน ตั้งแต่การสู่ขอ การหมั้น และการแต่งงาน และยังเป็นบทพิสูจน์ของความรักที่ฝ่ายชายมีต่อหญิงอันเป็นที่รัก ประเพณีไหลเรือไฟ ของจังหวัดนครพนม ซึ่งจะจัดขึ้นในวันขึ้นสิบห้าค่ำเดือนสิบเอ็ด ซึ่งจัดในวันออกพรรษา ประชาชนจะช่วยกันจัดพิธีไหลเรือไฟขึ้นเป็นพิธีพุทธบูชา โดยจะจัดที่แม่น้ำโขง และทำให้หนุ่มสาวต่างมีโอกาสมาพบปะกันได้ ทำบุญร่วมกัน และ ประเพณีไหว้พระธาตุพนม เป็นประเพณีประจำจังหวัดนครพนม และเป็นวันหนึ่งที่ทำให้หนุ่มสาวได้มีโอกาสมาพบปะกันได้ แสดงความรักต่อกัน

ด้านการใช้ภาษา ลักษณะของการใช้ภาษาที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ผู้ประพันธ์จะเลือกใช้คำและสำนวน เพื่อเป็นการถ่ายทอดความรู้สึก อารมณ์ ที่แสดงออกถึงความรู้สึกที่ดี โดยเฉพาะการใช้คำที่แสดงความรู้สึกต่อพระมหากษัตริย์จะเป็นคำที่มีลักษณะพิเศษกว่าคำธรรมดา เพื่อแสดงความรู้สึกเคารพ ยกย่องและเทิดทูน ส่วนการใช้สำนวนส่วนใหญ่มีเจตนาอบรมสั่งสอนมีข้อคิดเป็นคติเตือนใจ โดยที่คำและสำนวนที่พบล้วนแสดงออกถึงความรู้สึกทางจิตใจ เพื่อให้ผู้ฟังเข้าถึงอารมณ์ของเพลงและมีความซาบซึ้งในบทเพลงมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้เนื้อหาที่ปรากฏยังเป็นข้อคิด เพื่อส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมในทางที่ดีอีกด้วย

ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้สึก ประเพณี และการใช้ภาษา ที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ทำให้ปัญญาและจิตใจมีความเจริญงอกงาม ก่อให้เกิดความสุขใจ สบายใจ ซึ่งนับว่าเป็นวัฒนธรรมทางจิตใจที่สำคัญที่มีผลต่อดำเนินชีวิตของคนในสังคม โดยเฉพาะสังคมชนบทและวัฒนธรรมเหล่านี้ จะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมในทางที่ดีงามด้วย

อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า

จากการศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรมทางจิตใจในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ซึ่งวัฒนธรรมทางจิตใจที่ปรากฏมากที่สุด คือ วัฒนธรรมด้านประเพณี ซึ่งแสดงว่าวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งได้สะท้อนให้เห็นถึงความยึดมั่นในประเพณีของชาวชนบท ผู้ประพันธ์เพลงจึงสะท้อนเพลงเกี่ยวกับประเพณีไว้หลายประเพณี ซึ่งประเพณีดังกล่าวล้วนเป็นวิถีชีวิตของคนใน

สังคมชนบททั้งสิ้น โดยส่วนใหญ่เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ได้แก่ ประเพณีเข้าพรรษา ประเพณีออกพรรษา ประเพณีทอดกฐิน ประเพณีทอดผ้าป่า ประเพณีเกี่ยวกับการบวช นอกจากนี้ยังมีประเพณีทั่วไป ที่ทำกันเป็นส่วนรวมคือ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีการแต่งงาน และยังมีประเพณีที่จัดขึ้นในท้องถิ่นเช่น ประเพณีไหลเรือไฟ และ ประเพณีไหว้พระธาตุพนม เพลงลูกทุ่งจึงเป็นกระจกเงาที่สะท้อนภาพชีวิตชาวชนบทได้เป็นอย่างดี และ ประเพณีต่างๆ เหล่านี้เป็นวัฒนธรรมอันดีงามที่ช่วยพัฒนาจิตใจ ทำให้เกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะ เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติที่ดี อีกทั้งยังเป็นการช่วยทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา อันเป็นศาสนาประจำชาติให้ยืนยงคงอยู่ตลอดไป

นอกจากนี้ วัฒนธรรมทางจิตใจที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ที่วิเคราะห์ได้ทุกประเด็น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเชื่อ ค่านิยม ความรู้สึก ประเพณี และการใช้ภาษา พบว่าผู้ประพันธ์เลือกประเด็นเรื่องความรักมาเกี่ยวข้องทั้งหมด ซึ่งเรื่องความรักนับว่าเป็นเรื่องใกล้ตัวที่ผู้ประพันธ์นำมาถ่ายทอดในบทเพลง ความรักจึงเป็นแก่นของเพลงทำให้มีผลสืบเนื่องจนเกิดวัฒนธรรมทางจิตใจในด้านต่างๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการตอกย้ำผลของการทำความดีซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อที่ปรากฏซึ่งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับพุทธศาสนา เนื้อเพลงที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งดีเด่นจึงเป็นการช่วยโน้มน้าวและจูงใจผู้ฟังให้ประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ดีได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนไทยที่มีความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นต่อกันอีกด้วย

เพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” จึงเป็นวรรณกรรมที่บันทึกและถ่ายทอดวัฒนธรรมทางจิตใจให้แก่ผู้ฟังเป็นอย่างดี ทั้งในด้านความเชื่อ ค่านิยม ความรู้สึก ประเพณีและการใช้ภาษา ซึ่งมีบทบาทในการสืบทอด ส่งเสริม รวมทั้งปลูกฝังสิ่งที่ดีงามให้แก่สังคมอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีให้แก่คนในสังคม โดยผู้ประพันธ์มักจะสอดแทรกคำสอน แนวคิด ความรู้ไว้ในที่ต่างๆ ในบทเพลงอย่างกลมกลืนจนผู้ฟังไม่รู้ตัว ดังนั้นวัฒนธรรมทางจิตใจที่ปรากฏในเนื้อเพลงทำให้เพลงมีบทบาทในการสื่อสารที่แผ่กระจายไวกายได้ความบันเทิง จึงมีผลให้เพลงลูกทุ่งในยุค 50 ปีแรกเริ่มของเพลงลูกทุ่งยังได้รับความนิยมจนถึงปัจจุบันนี้และมีความเหมาะสมที่ควรเผยแพร่ ได้รับการยกย่อง หลายเพลงจึงมีการนำมาร้องใหม่ โดยอาจจะเป็นนักร้องคนเดิม หรือนักร้องคนใหม่ และหลายเพลงที่ถูกนำมาเป็นต้นแบบในการประภคว์ร้องเพลงลูกทุ่ง หลายเพลงยังมีการเผยแพร่ในรายการทางสื่อวิทยุโทรทัศน์เสมอมา และกลายเป็นเพลงลูกทุ่งอมตะตลอดไป

ข้อเสนอแนะ

1. เพลงลูกทุ่งมีเนื้อหาสาระที่กว้างขวางมาก อาจทำการศึกษาเฉพาะเรื่อง เช่น เรื่องความรัก เอกลักษณ์ไทย เป็นต้น
2. ควรศึกษาภูมิปัญญาไทยที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่ง เพื่อจะทำให้เข้าใจถึงแนวคิดและวิถีชีวิตของคนในสังคม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กอบกุล ภูธรารักษ์. (2531). “เพลงลูกทุ่งกับสังคมไทย,” ใน เอกสารการประชุมสัมมนาวิเคราะห์ข้อมูล ทางคติชนวิทยา. กรุงเทพฯ : ชมรมวิจัยเชิงคุณภาพสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา แก้วเทพ (2522, พฤษภาคม – สิงหาคม). วรรณกรรมชาวนา. จุลสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล. 3(1): 56.
- คณะอนุกรรมการจัดพิมพ์เอกสารเนื่องในวาระครบ ๑๐๐ ปีพระยาอนุมานราชธน.(2531). รวมเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช,ม.ร.ว. (2516). ก้าวหน้า. สยามรัฐ หน้า 5 เล่ม 6.
- จำรูญ หอมระรื่น. (2534). วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของพร ภิรมย์. ปริญญาโท กศ.ม. (ภาษาไทย). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- จินตนา ดำรงค์เลิศ. (2533). วรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จุมพล หนิมพานิช. (2526). “สังคมและวัฒนธรรมไทย.” ใน เอกสารการสอนชุดวิชามนุษย์กับสังคม หน่วยที่ 1-5. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เต็มศิริ บุญยสิงห์ (2518). อ้อ วรรณกรรมมวลชน, ปากไก่ฉบับวรรณกรรมวิพากษ์. กรุงเทพฯ : สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย.
- เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี,สมเด็จพระ. (2533, มกราคม). ลูกทุ่งกับเพลงไทย. ศิลปวัฒนธรรม. 10(3): 30-36.
- ธีติมา ถาวรรัตน์. (2535). ค่านิยมชาวไทยภาคใต้ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งไทยภาคใต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512-2534. ปริญญาโท ศศ.ม. (ภาษาไทย). สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา. ถ่ายเอกสาร.
- นงนุช ยั่งรอด.(2544). การวิเคราะห์วัฒนธรรมทางจิตใจในบทละครพระราชานิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก. ปริญญาโท ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2528, เมษายน). เพลงลูกทุ่งในชีวิตประวัติศาสตร์วัฒนธรรมไทย, ศิลปวัฒนธรรม. 6(6) : 95–100.
- เนื่องน้อย บุญยเนตร. (2535). ความคิดและภูมิปัญญาไทย คำ : ร่องรอยความคิด ความเชื่อไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2525). วรรณกรรมวิเคราะห์. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

- ประดิษฐ์ มัชฌิมา. (2522). *สังคมวิทยาชนบท*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ประสิทธิ์ กาพย์กลอน. (2518). *ภาษาและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- พยงค์ มุกดา. (2539). *ลูกทุ่งดีเด่นส่งเสริมวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- พรเพ็ญ ตันประเสริฐ. (2533). *เพลงไทยสากลระหว่างปี พ.ศ. 2529-2531 : การศึกษาในด้าน ลักษณะภาษาและการสะท้อนวัฒนธรรมไทย*.วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พูนพิศ อมาตยกุล. (2532). *เพลงลูกทุ่งในสายตาของนักฟังเพลงไทย(เดิม), ใน ดวลเพลงกลาง ทุ่ง*. กรุงเทพฯ : ไพศาลศิลป์การพิมพ์.
- ภักยา ภักดีบุรี. (2535). *การศึกษาวรรณกรรมเพลงของ ไพบุลย์ บุตรซัน*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา. ถ่ายเอกสาร.
- รัตนา สถิตานนท์ . (2520). *วิเคราะห์สุภาษิตพระร่วงในแง่วัฒนธรรม*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รัชมาศ. (2516, สิงหาคม). *ไปดูดนตรีลูกทุ่ง*. *ชาวกรุง*. 22 (12): 54-61.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- รุจิรา เกตุสิริ (2535). *การศึกษาเพลงพื้นบ้านอีสานที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งไทย*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. มหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ลักขณา สุขสุวรรณ.(2521). *วรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.(2532). *กึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด.
- _____. (2534). *กึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย ภาค 2*. :กรุงเทพฯ อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด.
- _____. (2537). *กึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่ง...สืบสานคุณค่าวัฒนธรรมไทย*. :กรุงเทพฯ สนใจการพิมพ์.
- วิทย์ ศิวัศศิริยานนท์.(2532). *วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- วิทยา เทพยา. (2520). *มนุษย์สัมพันธ์*. กรุงเทพฯ :
- วิเชียร รักการ. (2529). *วัฒนธรรมและพฤติกรรมของคนไทย* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮาส์ .
- สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา และคณะ (2518, สิงหาคม). *สังคมกับภาษาไทย. ภาษาและหนังสือ*.16(24) : 40-80.

- สาคร พรหมนิน. (2538). *วิเคราะห์วัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็ก อำเภอบางแพ จังหวัด นครศรีธรรมราช*. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา). สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา. ถ่ายเอกสาร.
- สามารถ จันทรสุริย์. (2542). *ภูมิปัญญาไทยในเพลงลูกทุ่งไทย. 60 ปี เล่าขานตำนานลูกทุ่งไทย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- สีบพงศ์ ธรรมชาติ. (2534) *รายงานการวิจัย เรื่องวิเคราะห์วัฒนธรรมจากวรรณกรรมภาคใต้ ประเภทชาดก*.สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- สุพัตรา สุภาพ. (2543). *สังคมและวัฒนธรรมไทย : ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี*.พิมพ์ ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. (2528). *สังคมและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- เสาวภา พรสิริพงษ์ และพรทิพย์ พลสามารถ. (2528, กรกฎาคม – ธันวาคม). บทบาทของ สถาบันอุดมศึกษาต่อการบำรุงรักษาส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรม. *ภาษาและ วัฒนธรรม*. 2(3) : 3.
- อนุমানราชชน พระยา. (2531). *เรื่องวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บรรณาคาร.
- _____. (2506). *วัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ ของไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ก้าวหน้า.
- เอนก นาวิกมูล. (2527). *เพลงนอกศตวรรษ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การเวกการพิมพ์.
- อานนท์ อาภาภิรม. (2515). *มนุษย์กับสังคม: สังคมและวัฒนธรรมไทย*. มหาวิทยาลัยเกษตร ศาสตร์ ภาควิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

บทเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” ครั้งที่ 1 (พ.ศ. 2532)

จำนวน 32 เพลง

กราบเท้าย่าโม

คำร้อง เลิศ ศรีโชค
ทำนอง เลิศ ศรีโชค

ขับร้อง สุนารี ราชสีมา

สองมือกราบลงที่ตรงเหนืออาสน์ แทบบาทย่าโม ที่ลานเติบโต เพราะพรแม่ย่า ลูกทั้ง
แผ่นดิน ถิ่นอีสาน จากมิตรวงศ์วานบ้านป่า ลูกต้องเข้ามาเป็นศิลปิน

เพราะความอยากดัง อยากดีของลูก เหมือนถูกดลใจ ให้ทั้งบ้านไป เพราะคำหยาบหมิ่น
บัดนี้หลานมากราบย่าแล้ว ความหวังเฟิดแพรวไม่สิ้น ชบหน้าจูดิน เบื่องบาทย่าตรม

คุณย่าโม เหมือนดังร่มโพธิ์ผางด คุ่มครองปกป้องโคราช มีอำนาจเหนือใจทุกคน เป็นแสง
สว่าง อยู่กลางเมือง รุ่งเรือง สตรีวีรชน ใครไหว้ใครบน ได้ดัง อธิษฐาน

สองมือกราบลงที่ตรงเหนืออาสน์ แทบบาทย่าโม แต่เล็กจนโตเห็นย่าตระหง่าน จะทุกข์
จะจนสักแค่ไหน จะขอทนนไปบ่ย่น จะอยู่อีสานเป็นหลานย่าโม

เก็บเงินแต่งงาน

คำร้อง เมืองมนต์ สมบัติเจริญ
ทำนอง เมืองมนต์ สมบัติเจริญ

ขับร้อง เมืองมนต์ สมบัติเจริญ

พี่อุตส่าห์ทำงานก็เพื่อน้อง หวังเก็บเงินเก็บทองเอามาหมั้นแม่ขวัญใจ ถึงงานจะหนัก
แม้จะเหนื่อยสักเท่าไร จะตากแดดผิวเกรียมไหม้หวังให้ได้เงินมา

ถ้ารวบรวมเงินได้สักหนึ่งก้อน พี่จะไปหมั้นแม่ขวัญบังอร อย่าได้ตรอนนะหล่อนจำ ช่วย
บอกพ่อแม่ พี่จนแท่นขวัญตา นึกว่าช่วยกรุณาอย่าเรียกราคาให้แพง

เดือนหก จะยกขันหมากมา พร้อมกระตังเงินตรามีใบละร้อยแดงๆ เรียกเท่าไรจะหา
มาให้ไม่เปลี่ยนแปลง จะขายข้าวมาจัดแจง กำไบบางๆ มาแต่งงาน

คราวนี้คงไม่ได้อายชาวบ้านเขา สองเราช่วยกันทำกินสร้างหลักฐาน จะไม่เที่ยวเตร่
ฮาเฮเป็นหนุ่มสำราญ จะขอทำกินตลอดกาล อยู่กับบ้านทำงานเรื่อยไป

ชั้นหมากมาแล้ว

คำร้อง สุรพล สมบัติเจริญ
ทำนอง สุรพล สมบัติเจริญ

ขับร้อง ยงยุทธ เชี่ยวชาญชัย

โห...ฮิ้ว ชั้นหมากมาแล้ว ๆ มาแล้วน้องแก้วรับด้วย วันนี้คนสวยแต่งชุดอะไร ที่แรกพี่คิดจะพาน้องหนี แต่พอคิดอีกที ก็กลัวน้องพี่อับอาย พี่เป็นชายชาติทหาร พี่ขอรับประกันว่าพี่ยังรักศักดิ์ชาย เรื่องพาหนีพี่ไม่เอาแล้วน้องๆ พี่มาตรงคิดถึงคุณนอดสู่มากใจ

พี่เป็นชายชาติวีรกรรมหรือจะขี้ประเพณีของไทย รักน้องจึงต้องมาขอแต่ง ถึงสินสอดจะแพงพี่ก็ยอมถวาย พี่พกเงินมาหลายหมื่น เพื่อมาให้ทรมานชั้นใส่ตุ้มเซฟไว้

บอกกับพี่สินวลน้องประตูเงินประตูทองน้องอยู่ทางไหน จะได้จ่ายเพื่อเปิดทาง เข้าไปหาหนูลนาง แม่ผิวสีไข่ จะได้จูบน้องให้ชื่นหัวใจๆ ให้สมใจกับที่ได้ยกชั้นหมากมา

เข้าเวรรอ

คำร้อง วิเชียร คำเจริญ
ทำนอง วิเชียร คำเจริญ

ขับร้อง ศรเพชร ศรสุพรรณ

ไปโดนเขาหลอกอีกแล้ว น้องแก้วไม่เช็ด ก่อนเคยเข้าใจอยากได้เพชร ต้องมาโสกาน้ำตาเล็ด นี่กว่าเช็ดก็ยัง

ไปโดนเขาหลอกอีกซ้ำ น้องไม่จำไว้บ้าง อยากไปหลงเพลินกับเงินถึง พี่เองรักจริงกลับชิงชัง ต้องมานั่งซ้ำใจ

คิดว่าพี่จนเจ้าใจหนนี้ แล้วเศรษฐีเป็นไง เขาหลอกเขาชมจนสมฤทัย เขาหลอกเขาลวงโอ้ยแม่พวงมาลัย เอ้อ..เอ้ย มันสะใจ ไหมน้อง

กลับมาเสียเถิดคนดี มารักกับพี่นี่ต่อ พี่ยอมรับเดนเข้าเวรรอ ลูกคนหัวปีถ้าไม่มีพ่อ พี่จะขอรับเอง

จักรยานคนจน

คำร้อง ชวนชัย ฉิมพะวง
ทำนอง ชวนชัย ฉิมพะวง

ขับร้อง ยอดรัก สลักใจ

คนจนอย่างพี่ไม่มีเงินเป็นอำนาจ จะไปสามารถบังคับสะกดจิตใจ คนสวยของพี่จึงคิดจะมีรักใหม่ไปนั่งท้ายมอเตอร์ไซค์รุ่นใหม่เมด อิน เจแปน จักรยานของพี่ราคาไม่กี่ร้อยบาท ถึงชำรุดอาดแต่ก็เมดอินไทยแลนด์ ต้องใช้เท้าปั่นรถพี่มันถึงจะแล่น ไม่เหมือนรถเครื่องต่างแดน ยิ่งวิ่งยิ่งแล่นเพราะใช้น้ำมัน

ลองตรองดูเถอะหนา ขวัญใจจักรยานกับมอเตอร์ไซค์อย่างไหนปลอดภัยกว่ากัน รถพี่ช้ากว่าแต่ช้าปลอดภัยถึงบ้าน มอเตอร์ไซค์วิ่งไวชนกัน ถึงโรงพยาบาลมาแล้วมากมาย มานั่งรถพี่คนดีสบายเสียกว่า ถึงจะไม่งามสง่า แต่ก็พาเจ้าปลอดภัย กลับใจเสียก่อนพ่อแม่น้องจะร้องให้จักรยานและมอเตอร์ไซค์ เจ้าคงวิจยเลือกใครดีเอ๋ย

ฉันทนาที่รัก

คำร้อง สุชาติ เทียนทอง
ทำนอง สุชาติ เทียนทอง

ขับร้อง รักชาติ ศิริชัย

ปิดไฟใส่กลอนจะเข้มั่งนอนคิดถึงใบหน้า นั่งเขียนจดหมายแล้วรีบทิ้งไปโรงงานทอผ้า ถึงคนชื่อฉันทนาที่เคยสบตากันเป็นประจำ ลายมือไม่ดีผมขอโทษทีเพราะความรู้ต่ำ หากคำพูดใดไม่ถูกหัวใจหรือไม่ชื่นฉ่ำ ขอจงยกโทษถ้อยคำที่ผมเพเลียงพล้ำบอกรักคุณมา หากผิดพลั้งไปอภัยเถิดฉันทนา ผมคนบ้านป่า ถ้อยวาจาไม่หวานจริงใจ

ภาพถ่ายลายเซ็นผมส่งให้เป็นของขวัญปีใหม่ หากคุณเกลียดชังเมื่ออ่านด้านหลังแล้วโยนทิ้งได้ หรือเอาไปฉีกเผาไฟอย่าเก็บเอาไว้ให้มันบาดตา หากคุณการุณก็ส่งรูปคุณให้ดูแทนหน้า ช่วยเซ็นรูปไปว่ามอบด้วยใจสาวโรงทอผ้า ผมจะเอาไว้นบูชา มอบความศรัทธารักจนวายปราณจะปักหัวใจ ๑ รักคุณ นานๆ รักสาวโรงงาน ๑ ชื่อฉันทนา

ชายสามโบสถ์

คำร้อง ไพบุลย์ บุตรขัน
ทำนอง ไพบุลย์ บุตรขัน

ขับร้อง คำรณ สัมบุณณานนท์

คำคนประณาม ชายสามโบสถ์ทรมานชั่วช้าสามานย์ ประณามหญิงสามผัวผ่าน เป็นคน
จันทาลไม่หวังคบพา โช้เอ๋ย อนิจจา โจนหัวฝากตัวในศาสนา แต่คำเขาวาปวดใจให้คิดทุกที

มีมารผจญสุดแสนจะทรมานแล้วจำลา จากเรือนเหมือนเสื่อหนีป่า มารก็ตามมาจองร้าง
ราวี บวชแล้วสึกทุกทีเป็นเสียอย่างนี้แหละพี่น้องเอ๋ย ดังคำเขาเอ๋ยบวชเสียผ้าเหลือง

ข้าบวชมาแล้วโบสถ์หนึ่ง ซาบซึ้งได้แทนคุณแม่ ค่าน้ำนมแกแทนทดหมดเปลือง มารตาม
ทวงหนี้มีเรื่องต้องแหกผ้าเหลืองสึกมา มันฟ้องอุปัชฌาย์แค้นข้ากลัดหนอง

คนมองข้าทรมาน เขียดยดหามสิ้นดีต้องหนีหน้าไป เกือบเป็นเสื่อสาบเสียใหญ่ ข้าต้องกลับ
ใจไหว้พระคัมครอง บวชซ้ำใหม่ใครปอง ใจหวังสร้างบุญในโบสถ์ที่สอง ฟังธรรมะสองที่สร้าง
บาปมา ข้าเป็นชายสองโบสถ์ ผ่านโบสถ์สามนี้ยังไม่แน่ โลกหมุนปรวนแปรสุดแท้จะพา ไปเป็น
ชายชั่วทรมานว่า หวังศาสนากลับใจ แต่แล้วเหตุไฉนเขาไม่อดทน

จึงวอนไหว้อิงชายหญิงที่ฟังด้วยน้ำตาคลอ โปรดจงสงสารขานต่อ แต่พอข้ามีบาป
เคราะห์บุญข้าหวังพึ่งพุทธคุณ เชแล้วอย่าซ้ำย้ำเหยียบจนชุน ร่มโพธิ์พระอุณข้าขออาราธนา
จนตาย

เด็กท้องนา

คำร้อง สุรพล สมบัติเจริญ
ทำนอง สุรพล สมบัติเจริญ

ขับร้อง ละอองดาว โสธรบุญ

ชีวิตเด็กท้องนา เกิดมาท่ามกลางสายลมแสงแดด อยู่กับพี่น้องร่วมท้องสองคนฝาแฝด
ท่ามกลางสายลมแสงแดด ที่แผดเผาอยู่กลางทุ่งนา เข้าตื่นขึ้นตอนควาย แบกไถไปทุ่งหวังมุ่งดำ
กล้า กลิ่นโคลนสาบควายติดกายน่าอายชายหน้า นุ่งผ้าสวมดำไว้ค้ำสาสนาอาภัพอัน

เด็กท้องนาเกิดมาช่างเหมือนมีกรรม ตากแดดหน้าดำ ซอกซ้าหัวอกเหลือทน ถึงใครจะ
ว่าช่างเขา เพราะเรานั้นจน เกิดมาทั้งที่เป็นคน กลัวอะไรกับเรื่องจนมี

ชีวิตเด็กท้องนา ศึกษาแค่เพียงชั้น ป.4 อักษรตัว ก ถึง ฮ พอแล้วน้องพี่ จะจนชั้นแค้น
หรือมี มิใช่อยู่ที่ปัญญา

ทำบุญร่วมชาติ

คำร้อง สมเศียร พานทอง
ทำนอง สมเศียร พานทอง

ขับร้อง ชาย เมืองสิงห์

ชาติก่อนเราเพียงคู่เคียงเก็บดอกไม้ร่วมต้น แต่ว่าเราสองคนไม่สนใจใส่บาตรร่วมขัน
ชาตินี้เราสองเราสองจึงต้องโศกสัลย์ รักกันชอบกัน ไม่ได้กัน บุญเรานั้นไม่มี

พี่จะทำบุญต่อทุนไว้ตามน้องชาติหน้า ชาตินี้พี่จะลาก่อนหนาน้องจำคนดี ก่อนลาน้องจำ
น้องจำจงได้ปรานี ขอหอมสัทที่ เกิดคนดีก่อนพี่จะจากไป

พี่จากน้องไป น้องเอื่อยอย่าได้กังวล พี่จะอุทิศตน โกงหัว นุ่งห่มผ้าไตร อโหสิกรรม เกิด
หนา ถ้าพี่พลั้งไป บุญมีพบบันชาติใหม่ อย่าได้ อย่าได้อวรณ์

พี่บวชเป็นพระ จะมาบิณฑบาตโปรดเจ้า ถ้าหากนงเยาว์ใส่ขาวพี่ก็จะให้พร ชาตินี้วันนี้
บุญพี่ ไม่ถึงบึงอร ขอลางามงอน ด้วยอวรณ์ แม่รักซ่อน พี่อ่อนใจ

ที่รักเรารักกันไม่ได้

คำร้อง เรียม ดาราน้อย
ทำนอง เรียม ดาราน้อย

ขับร้อง เรียม ดาราน้อย

ชาตินี้ที่รัก เราคงรักกันไม่ได้ เพราะว่าหัวใจของเธอนั้นมีเจ้าของ ฉันต้องสะอื้นกล่ำกลืน
แต่น้ำตานอง ไม่อาจจะเรียกจะร้อง ให้เธอนั้นมาเคียงใกล้

หัวใจของน้องร่ำร้องหาแต่เจ้าค่า แสนจะระกำน้ำตาไม่มีจะไหล อยากคิดลิ้มพี่แต่แล้ว
ก็สุดหัวใจ อดห้ามหักใจไม่ไหว เพราะว่าหัวใจนั้นเป็นทาสเธอ

ฉันรักเธอยิ่งกว่าใครๆ เธอจะรู้หรือไม่ว่าใจฉันมันเสมอ ถึงจะมีชายอื่นที่ดีกว่าเธอ ฉันมัน
ต่อเธอเสมอ เพราะฉันรักเธอยิ่งนัก

ชาตินี้ที่รักเราคงรักกันไม่ได้ เพราะว่าหัวใจของเรารักกันยิ่งนัก เพราะเธอมีคู่อยู่แล้วเธอ
อย่ามารัก แม้นหาก ชาติหน้ามีรัก ขอเป็นคนรัก คนแรกของคุณ

บ่เป็นหยังดอก

คำร้อง กานท์ การุณวงศ์
ทำนอง กานท์ การุณวงศ์

ขับร้อง กานท์ อ่อนวงศ์

บ่ บ่ เป็นหยังดอกๆ บ่มีเนื้อเย็นเฮาบเป็นอันหยัง เฮาบมีสตาจค์ชิมันยัมบ่ออก อดความ
รักบ่ตาย ไม่ร้ายเหมือนดังอดข้าว มีข้าวสาร มีถ่าน มีเตา ใครนินทาว่าหมูเฮา เขาบ่สงสารเฮาก็
บ่เป็นหยังดอก บ่ บ่ เป็นหยังดอก บ่ บ่ เป็นหยังดอก

บ่มีเก้งนึ่ง รถหยังกีบมี สองขาหยังดีบ่ซิเดินได้ดอก เดินย่ำต๊อกบ่ตาย บ่ร้ายเหมือนนอน
ตากยุง มีที่นอน มีหมอน มีมุ้ง มีผ้าห่มกันลม กันยุง บ่ได้ควงสาวกรุงก็บ่เป็นหยังดอก บ่ บ่ เป็น
หยังดอก บ่ บ่ เป็นหยังดอก

บ่ได้พักร้อน บ่ได้นอนบางแสน บ่มีคนหนุนแขน พุดเข้าพุดหยอก จนรู้จักเจียมตัว บ่กลัว
แม้อากาศร้อน บ่ต้องมัวหาตัวอ่อนๆ เฮาคนจนบ่เป็นคนขี้ร้อน บ่ได้มองชาวอ่อนก็บ่เป็นหยังดอก บ่
บ่ เป็นหยังดอก บ่ บ่ เป็นหยังดอก บ่ บ่ เป็นหยังดอก

บัวตูมบัวบาน

คำร้อง บุญสม อยุธยา
ทำนอง บุญสม อยุธยา

ขับร้อง พร ภิรมย์

ลงเรือน้อยลอยวน ในสายชลห้วยละหาร มีทั้งบัวตูมบัวบาน ดอกใบไหวก้านงามตา
เมื่อลมพัดมาชื่นใจ ผีงตอมหอมดินตมกลิ่นบัว ซ่อนตัวรำพันฝันใฝ่ เหมือนดนตรีชะโลมกล่อมใจ
ฟังยิ่งฟังไปโลมเร้าฤทัยลำพอง

ปองจะเด็ดบัวบาน ครวญคิดนันทวันเจ้าของ ใจหมายดิ่งโน้มโลมรอง หากบัวไม่มี
เจ้าของ จะชมทั้งสองปทุม เอื้อมือหมายดิ่งเพียงดอกบาน ก็เกรงสะท้อนถึงก้านดอกตูม
แสนเสียดายเหมือนชายหมดภูมิ จะเด็ดดอกตูม ยังนึกเสียดายดอกบาน

เรือเร็วไปหน้อยค่อยๆทวน บัวหอมชวนอกสะท้อน งามทั้งบัวตูมบัวบาน เทพไททุก
แดนพิมาน ประทานสมดังตั้งใจ

เอื้อมือหมายดิ่งดอกตูมก่อน ดอกบานก็คั่นแสนงอนไปไย จะเด็ดดอกบานดอกตูมก็
สิ้นแกว่งไกว จะเด็ดดอกไหนกันหนอบัวตูมบัวบาน จะเด็ดทีเดียวเสียทั้งคู่ ครวญคิดดูอยู่ไม่
นาน พอดอกตูมแย้มตระการ ดอกบานก็คงแห้งโหย กลีบราร่วงโรยน่าชัง ต้องลาแล้วหนอ
บัวช่องาม บาปเคราะห์และกรรมประดัง แล้วจำเรือน้อยค่อยเข้าฝั่ง ไม่ยอมกลับหลัง หมด
หวังทั้งตูมทั้งบาน

บ้านไร่น่ารัก

คำร้อง ไพบุลย์ บุตรขัน
ทำนอง ไพบุลย์ บุตรขัน

ขับร้อง ชินกร ไกรลาศ

อยู่กระท่อมหลังเล็ก แวดล้อมด้วยเด็กเลี้ยงควาย กลิ่นฟางหอม กระจายเคล้าสายลมทุ่ง
อยู่อย่างนี้สบายดีกว่าอยู่กรุง อยากกินปลาหรือกุ้งออกตามทุ่งเดียวได้หม้อแกง

บ้านไร่ปลายนาใครหนอว่าแห้งแล้ง ยามสายฝนหิมะวันยอแสง มีสาว ๆ แก้มแดงเดินประ
แป้งลอยชาย หอมดอกกระถิน หอมกลิ่นโคลนเคล้าสาบควาย ผักเบี้ยเรียราดเรียงราย
จอกแหนกระจายอยู่ในคลองน้ำลำประโดง

บ้านไร่ปลายนา ชีวิตชีวาสุขุขรรษาไม่มีคดโกง

บุพเพสันนิวาส

คำร้อง ไพบุลย์ บุตรขัน
ทำนอง ไพบุลย์ บุตรขัน

ขับร้อง ศรคีรี ศรีประจวบ

เนื้อคู่กันแล้วก็คงไม่แคล้วกันไปได้ ถ้าเคยทำบุญร่วมไว้ ถึงจะยังงี้ก็ต้องเจอกัน เขา
เรียกบุพเพสันนิวาส สร้างสรรค์ คนเคยตกบาตรร่วมขัน สร้างโบสถ์ร่วมกันไว้เมื่อชาติก่อน

น้องสบตาพี่ไม่หลบตาหนีพี่รู้แน่ หัวใจของพี่พ่ายแพ้รักน้องศรีแพรเสียแล้วแน่นอน รัก
เกิดจากใจใครมิได้เสียมสอน มิใช่ภาพลวงภาพหลอน พี่รักบังอรคงเพราะบุพเพ

พี่เป็นคนจริงพูดจริงทำจริงน้องหญิง อย่าฟังสนเท่ห์ อย่าฟังขว้างทั้ง พี่คือเพชรจริง
มิใช่เพชรเก๊ เมื่อรักพี่แล้ว อย่ารวนอย่าเรนะน้องจำ

เนื้อคู่กันแล้วก็คงไม่แคล้วคงไม่คลาด ถ้าเราทำบุญร่วมชาติ ขอยอมเป็นทาสแม่ดวงสุตา
เพราะว่าบุพเพสันนิวาสเรียกหา พี่จึงมั่นใจแน่นอน ว่าขวัญชีวาจะไม่ตัดรอน

พ่อลูกอ่อน

คำร้อง สมเคียร พานทอง

ขับร้อง ชาย เมืองสิงห์

ทำนอง สมเคียร พานทอง

วัดเอ๋ย วัดโบสถ์ ปลุกข้าวโพดสาละ ยามเมื่อผ้าดกยาก เมียก็ตีจากเมืงหน้าหนี โอ้
ข้าวโพดสาละ ผัวอยู่ทางนี้ ต้องโรยรา

เกณฑ์ชะตาเสียงแม่กาบอกข่าว เป็นเหมือนนางบอกกล่าว เรื่องราวข่าวร้ายไฉน ถึง
บันไดเห็นจิ้งจก ตกปล้น ลูกแดง ร้องลั่น แต่เมียฉันไปไหน

รอยอาลัย เหลือสไบ ขาดหล่น มันถึงคราวอัปจน หน้ามนตามซู้คูใหม่ หลงลืมคอนทั้งลูก
อ่อนจากไป ผัวตรอม หมองไหม้ กอดลูกน้ำตาพรู แดงของพ่อลูกอย่าร้องเลยหนอ พ่อยังเฝ้า
รักเอ็นดู เพราะเมียไกลทั้งลูกไว้นอนอยู่ ต้องอุ้มชูเขวี้ยงเปลให้ลูกนอน

พอเมียจรตัวต้องนอนกล่อมเห่ มือน้อยไกวแกว่งเปล ให้ลูกน้อยยามอ่อน รับกรรม
ซ้ำจำอยู่คู่นอน เลี้ยงดูลูกอ่อนสาปแน่นอนเรื่องเมีย

แม่แดงร่มไผ่

คำร้อง ไพบุลย์ บุตรขัน

ขับร้อง ชัยชนะ บุณยะโชติ

ทำนอง ไพบุลย์ บุตรขัน

สวยจริงนะน้องสาว ผิวขาวเหมือนกับผลแดงร่มไผ่ ทำบุญมาแต่ปางใด จึงสวยวิไลบาด
หัวใจหนุ่มหนักหนา

บ้านอยู่ทางทิศไหน สงสัยแม่จะเป็นเทพธิดา จำแลงแปลงร่างลงมา ล่อหลอกวิญญาณ
ให้ข้าเป็นบ่าวคลั่งตาย

ถึงข้าเป็นหนุ่มบ้านนา หนังสือหนังสืออ่านออกสบาย ข้าเคยอ่านหนังสือนิยาย เขา
ว่าชายตายด้วยความสวยเพริศพริ้ง

หนุ่มสุพรรณผืนหวาน สงสารข้าบ้างนะแม่ยอดหญิง ดวงใจฝันใฝ่รักจริง ข้าหวังแอบ
อิงยอดหญิงแม่แดงร่มไผ่

ไม้เรียว

คำร้อง ชลธี ธารทอง
ทำนอง ชลธี ธารทอง

ขับร้อง เสรี รุ่งสว่าง

ไม้เรียวหลวงตาปรารถนาให้ความฉลาด กินข้าวกันบาตรก็อาจก็อาจเป็นรัฐมนตรี อย่า
ไปถือสาเมื่อตอนหลวงตาจู้จี้ ได้กวัดถมไปได้ดี ด้วยบารมีหลวงตา

ไม้เรียวของครู ให้ความรู้และความสามารถ มือครูสะอาดสร้างชาติ ให้สวโยสภา ตั้งโคม
สวรรค์ส่องชีวิตอันเจิดจ้า ศิษย์ครูได้รู้วิชา ด้วยความเมตตาของครู

ไม้เรียวอันน้อยเท่านั้น นายพลนายพลันมียศอันโก้หรู จากตัว ก.ไก่ เรื่อยไปถึง เอ ไอ ยู
พระคุณของครูยิ่งใหญ่ดุจดังแผ่นฟ้า

นักเรียนนักเลงชอบข่มเหงน้ำใจเรื่อจ้าง รู้ตัวไว้บ้างว่าสร้างบาปเหลือคณ อย่ายมเรื่อ
น้อยที่คอยรับคนข้ามท่า ไม่มีครูสอน ก.กา จะได้ปริญญาหรือไร

ยมบาลเจ้าขา

คำร้อง ไพบุลย์ บุตรขัน
ทำนอง ไพบุลย์ บุตรขัน

ขับร้อง บุปผา สายชล

ยมบาลเจ้าขา ฟังฉันมาสะกิดหน่อยซี เดี่ยวนี้ทำไมถึงคนดี ๆ ต้องไปเมืองผีกันโดย
ง่ายดาย

ยมบาลเจ้าขา คนชั่วช้าทำไมไม่ตาย ชั่วชำน่าซังเห็นยังลอยชาย ส่วนคนดีหลบหายล้ม
ตายไปที่ละคน

โลกมนุษย์แย่ที่สุดแทบทนไม่ไหว จะหนีไปไหนก็หนีไม่พ้น เมื่อก่อนนี้เคยเห็นแต่ผีหลอก
คน เดี่ยวนี้ชอบกล เจอแต่คนหลอกผี

ยมบาลเจ้าขา เชิญท่านมารับฟังหน่อยซี นักร้องเสียงเย็นแถมเป็นคนดี ท่านเอาไปเมืองผี
เสียปีละคนสองคน

ร้องให้กับเดือน

คำร้อง คัมภีร์ แสงทอง
ทำนอง คัมภีร์ แสงทอง

ขับร้อง คัมภีร์ แสงทอง

มองดูเดือน เหมือนเดือนให้ใจคิดถึง ที่รักจำหนุ่มนารำพึง คิดถึงนงคราญบ้านนา พอไกล
ลืมกัน สบายนกลีลมสัญญา ปล่อยให้หลงคอยท่า ลับลาไม่กลับแม่เงา

เคยเคลียคลอ พนอเดินเล่นกับน้อง ครั้งเมื่องานเพ็ญเดือนสิบสอง เมื่อตอนลมล่องข้าว
เบา คีนฮาเราเฮ สรวลเสรักกันหนุ่มสาว อุ่นไอรักรวงข้าว โถเจ้าไม่น่าหน่ายหนี

พอเดือนแรม รักก็แรมร้างเลื่อน โธ...ดาวขาดเดือน จันก็เพื่อนไม่มี แต่เดือนยังมา ให้
ดาวเห็นหน้าทุกที แต่คนรักข้าซี เป็นปีไม่เคยเห็นหน้า

คงมีใครเขาคอยเอาใจเก่งนัก เจ้าถึงลืม ลืมชายที่รักให้คอยเหงาหงอยอยู่หนา ยิ่งมองดู
เดือนเหมือนเดือนให้ใจผวา ยิ่งคืนนี้เดือนจ๋า จันมาร้องให้กับเดือน

รู้ว่าเขาหลอก

คำร้อง กานท์ การุณวงศ์
ทำนอง กานท์ การุณวงศ์

ขับร้อง ศิรินทรา นิยากร

ถึงเขาหลอกแต่เต็มใจให้หลอก ยิ้มข้างนอกซ้ำใน น้ำคำหวานที่รินรดใจ เขาหลอกใช้ก็รู้
ของสูงค่าแต่ราคาแสนต่ำ ข้าหรือเปล่าคิดดู น้ำใจรักที่ให้เขาอยู่หรือจะสู้น้ำเงิน

เป็นบันไดเป็นเรือจ้าง เป็นหนทางให้เดิน เขาพบบ่อทอง เขาพบบ่อเงิน เขาจะเมินไม่
ว่า รักเขามากเราก็ให้เขาหมด เหลือแต่หยดน้ำตา หัวใจหวีกก็ปลงเสียว่า เราเกิดมาใช้เวร

ล่องใต้

คำร้อง พยงค์ มุกดา
ทำนอง พยงค์ มุกดา

ขับร้อง ชัยชนะ บุณณะโชติ

ล่องใต้ไปตามเสียงเพลง กล่อมบรรเลงเป็นเพลงเร้าใจ มนต์รักจากแคว้นแดนดินแห่งถิ่น
บุหงามาลัย เมื่อได้มาเยือนเหมือนท่องวิมาน ล่องใต้ได้เป็นขวัญตา ท่องเที่ยวมารื่นรมย์สำราญ
งามทั้งโขดเขาแนวไพร จับใจห้วยหนองคลองธาร เกาะแก่งสถานอันวิไล

ไอ้ชุมพรขอพรที่แสนสุดดี สุราษฎร์ธานี เมืองคนดีที่สุขสดใส นครศรีธรรมราชจะประกาศ
พระธรรมเกริกไกร กระบี่สุขสดใส ผากหัวใจให้พี่หมายปอง ไอ้พังงา คิดอุราให้พี่งงัน ภูเก็ตเกาะ
สวรรค์วิลาวัณย์หนึ่งไม่มีสอง ระนองน้องจำเหมือนน้ำตาของพี่ตกนอง เพราะต้องจากน้องจาก
ระนองมาทั้งน้ำตา ไอ้เมืองตรังเหมือนจะยังให้พี่ติดตรึง แต่คิดถึงพัทลุงและสงขลา สตูล ปัตตานี
ยะลาโสภิตรังตรา ไอบ้างนรา มีวาสนาคงมาอีกที จากใต้จะไม่ขอเลื่อน เสน่ห์ติดเตือนชั่วเดือน
และปี มนต์รักปักใจมั่น ผูกพันเสมอชีวี ชั่วชีพนี้อะมีลืม

ลาสาวแม่กลอง

คำร้อง เกษม สุวรรณเมนะ
ทำนอง เกษม สุวรรณเมนะ

ขับร้อง พนม นพพร

สิ้นแสงดาวดูเหวว่าเราร้อง จากชุมทุมลุ่มน้ำแม่กลอง พี่จำจากน้องคนงาม แว่วหวูดรถไฟ
แสนอล้าย สมุทรสงคราม คงละเมอเพื่อพริ้ว คิดถึงคนงามที่อยู่แม่กลอง

ราชการทหารเรียกใช้ ลูกน้ำเค็มไอ้ทัพเรือไทย ฝึกเตรียมเอาไว้ทุกกอง พี่ต้องขอลาจาก
แล้วแก้วตาลาถิ่นแม่กลอง คงหวนมาหาน้องคนสวยแม่กลองคอยพี่กลับมา

เมื่อสงกรานต์งานวัดบ้านแหลม เคยเที่ยวชมกับโฉมแจ่ม เมื่อคืนข้างแรมเมษา สรง
น้ำร่วมน้อง ปิดทองพระปฎิมา อธิษฐานรักอยู่คู่ฟ้าหวังเกิดมาร่วมใจ

ป้อมพระจุลไกรบ้านท่าม่วง เมื่อฝนมาฟากฟ้าคะนอง ได้ยินถึงน้องหรือไม่ พี่ส่งสัญญา
จากฟ้าครวญมาจากห้วงหัวใจ คือเสียงครวญหวนให้ ทหารเรือไทยยังห่วงแม่กลอง...

ลานเอนก

คำร้อง วัฒนา พรอนันต์
ทำนอง วัฒนา พรอนันต์

ขับร้อง สายัณห์ สัญญา

เสียงลมพัดตึง เคล้าคลึงยอดตอง คิดถึงเนื้อทอง สาวล้นทมเจ้าจากลานเอนก ทมนั่งรถท่อง
พอทั่วกรุงเทพฯ ก็ดีถมเถ เพราะว่า กรุงเทพฯ ลานเอนก นั่งเรือด่วนเที่ยวเดียวเดียวก็ถึง

เขี้ยวเอ๋ย ขาวเอ๋ย แล่นเลยทุกลำ มีมีโฉมงามสาวแก้มนวลที่สุดคะนึง พ่อแม่ร้องให้ทมิ
คืนทุ่งป่าลุ่มถ้ำถึง หรือเพื่อนกรุงเทพฯ คอยดึง ผู้คนคงทิ้งสาวทุ่งลานเอนก

จากวันเป็นเดือน จากเดือนเคลื่อนไปเป็นปี ล้นทมไม่มาซักที พวกพ้องน้องพี่ ทุกคน
สนเท่ห์ รถเก๋งเพลงหวาน ดีกรามโอฬารสวรรค์ทั้งเพ สาธุเจ้าแม่ลานเอนก อย่าให้ล้นทมอุ้มท้อง
คืนทุ่ง

เสียงเรือขรมครืน ทุกคืนพี่ตรม คิดถึงล้นทม โฉมบังอรโอ้หล่อนเพลินกรุง เราทุมรักเก้อ
เราเชื่อยอมก้มล้นทมเขาสูง ถึงกล้าไปเทียบคนกรุง พี่นอนสะดุ้งเหมือนทุ่งสะเทือน

สวรรค์ชาวนา

คำร้อง ป.ชื่นประโยชน์
ทำนอง ป.ชื่นประโยชน์

ขับร้อง ก้าน แก้วสุพรรณ

ตื่นเถิดทรมวายดวงใจของพี่ รุ่งสว่างแล้วตื่นเถิดคนด้อยามวันนิรา พื้แบกคันไถไล่
ควายไปสู่ท้องนา น้องจูงข้าวคอยท่ากลับมาแล้วจะได้กิน เหน็ดเหนื่อยเพียงไรทนไปไม่บ่น
เมื่อยลกายาเหลือทน พี่จะผจญเพื่อแม่ยุพิน ถูกแดดถูกลมเหงื่อไทรมท่วมกายไหลริน
แล้วพลันมลายหายสิ้น เห็นหน้ายุพินช่างสุขทุกยาม

หนานาเราทำนาด้วยกัน ตื่นพลันพี่แบกคันไถ เจ้านั้นจูงควายติดตาม นี่แหละสวรรค์
สรรค์สร้างหมดจดงดงาม รวงทองสีทองอร่าม มองเมฆสีครามเมื่อยามเย็น โอ้สุขใดๆ ที่ไหน
เทียมเท่าสวรรค์นั้นเป็นของเราไม่มี เรื่องเศร้าความทุกข์ลำเค็ญพวกเราทั้งผองทำนามิได้ว่างเว้น
บ้านนาที่ตั้งเป็นฉิมพลีแห่งแดนวิมาน

สาวใต้ไร้คู่

คำร้อง ชลธี ธารทอง
ทำนอง ชลธี ธารทอง

ขับร้อง ดาวใต้ เมืองตรัง

คนใต้หัวใจก็ซื่อ ทำพรีอหาแฟนยากแท้ หนุ่มเมืองไหน เขาก็ไม่แล หนุ่มเมืองไหน เขาก็ไม่แล ตีว่าแม่ของเราจน จนก็มีหัวใจ คนไต้น้ำอดน้ำทน ร้องเพลงหาแฟนสักคน ใครรักสาวใต้ หน้ามน (ลำบากลำบาก ฉันไม่ว่าอะไร... ๆ...)

คนใต้ถึงด้าแต่รูป จวบหอมกว่าสาวเมืองไหน ลองรักดูบ้างเป็นไร ได้แนบชิดแล้วคงติดใจ เหมือนกับได้กินลูกสะตอ สะตอเมืองตรังนั้นช่างอร่อยหวานคอ เคยกินไหมลูกสะตอ ตัวฉันลูกไม่มีพ้อ (ถ้าใครมาขอ สิ้นสออดไม่แพง... ๆ...)

ใครรักสาวใต้หัวใจไม่แหว่ง ไม่เคยหลอกใครเอาไปต้มแกง หน้าตาไม่แจ่ม ถึงแก่ก็ไม่แดง แต่ไม่เคยแกล้งให้ใครซ้ำอก

รักฉันซิพี่ ถ้าอยากจะมีลูกตก เอาคนเมืองใต้ เอาไปทอดกก เหมือนเป็นหมอน ไว้นอนแนบอก(อย่ามาชี้หิก ฉันก็แล้วกัน...)

สาวหาสังแฟน

คำร้อง วิเชียร คำเจริญ
ทำนอง อเนก รุ่งเรือง

ขับร้อง พุ่มพวง ดวงจันทร์

หากมีเวลามาเยี่ยมบ้านนาบ้างเนื้อพี่เนื้อ อย่ามัวไปเห่อแสงไฟในเมืองมั่งคั่ง อย่ามัวไปจ้องติดนักร้องคนดัง หุ่เงินเป็นตั้ง แล้วก็ยังไม่ได้อะไร

ได้กินไข่ดาว สดๆ คาวๆ หอมๆ ฟุ้งๆ อย่าลืมน้ำพุ้ง ที่กินผักบั้งแกงคั่ว เจอสาวงามทรง อย่าไปหลงตามัว ไปคว้ามามัว ระวังตัวหน่อยหนา

เก็บเงิน ได้เท่าไรแล้วพี่ ลุงมาปามีพ้อของพี่ป่นหา เมื่อไหร่พี่จะกลับบ้านนา ช่วยส่งข่าวมา ล่วงหน้าจะได้ไหม

หากพี่กลับมา ซื่อผ้าตาๆ ฝากน้องบ้างเนื้อ อย่าให้คอยเก่อนะพี่อยากมีเสื้อใหม่ อย่าพาหญิงงาม กลับมาหยาบน้ำใจ หากพามาได้ แต่อย่าให้สวดยเกิน

สาวผักไห่

คำร้อง ชาตรี ศรีชล
ทำนอง ชาตรี ศรีชล

ขับร้อง ชาตรี ศรีชล

โอกาสหน้า พี่จะมาหาใหม่ ไม่ลืมคนชื่อวิไลบ้านผักไห่อยุธยา แม่คุณคนสวยพี่จะมาช่วย
ทำนา เห็นข้าวมันขึ้นราคา อยากมีพ่อตาทำนาดู

พี่คนจรหาก่อนนอนคู่ดวงแด่ ต้องกลับไปบอกพ่อแม่เพื่อให้แก่ได้รับรู้ ลูกมีภรรยาได้เป็น
ชาวนาคนา ดูจะได้เป็นยาเป็นปู้ เพราะเลือดไอ้หนูมันชาวนา

ข้าวขึ้นราคาอย่าหลงวาทาไอ้เสียหนุ่ม พี่อยู่ไกลหัวใจมันกลุ่ม ร้อนรุ่มตั้งเดือนเมษา
น้ำตาลกลั้มดออย่าให้พี่ดออัลยา ไม่นานพี่ก็กลับมา มาหมั้นสาวนาชื่อว่าวิไล

โอกาสหน้าเข้าพรรษาเทศกาล จงรอพี่ก่อนไม่นานพี่กลับบ้านกรุงไกร พี่คนบางกอกไม่
เคยคิดหลอกตั้งคำใคร ก็เพราะพี่รักปักใจ แม่สาวผักไห่อยุธยา

สาวอีสานอรัก

คำร้อง สุ่มทุม ไผ่ริมบึง
ทำนอง สุ่มทุม ไผ่ริมบึง

ขับร้อง อรุมา สิงห์ศิริ

น้องเป็นสาวขอนแก่น ยังไม่เคยมีแฟน บ้านอยู่แดนอีสาน น้องเป็นสาววัยอ่อน ได้แต่
นอนตะแคง ยามเมื่อแสงฝันหวาน จะมีชายใด ไผ่เตต้องการ จะมีชายใด ไผ่เตต้องการ หาทองมา
หมั้น แม้ต้องการจะคอย

สาวอีสานบ้านป่า เขาก็ไปทำนา คำแลงมาเหงาหงอย เขาวาน้องเป็นลาว เป็นสาวถิ่น
อีสาน ใจน้องนั้นเลื่อนลอย จงเอ็นดูแน่เด้ออ้ายเตอ จงปรานีน้องแน่จักหน้อย ฮักน้องค่อยๆ ถ้า
น้องให้คอยจนอายุ

ใจดวงเดียวที่น้องมีอยู่ เปิดประตูให้แล้วดวงใจ พี่อย่ามองว่าน้องต้อยต่ำ หากจะต่ำ ก็ต่ำ
แต่กาย

สาวอีสานมองเหม่อ นอนละเมอเฝ้าคอย ใจเลื่อนลอยคอยหาย เห็นเป็นลูกชาวนา อ้ายจึง
บ่อยากเจอ บ่อยากมาหมั้นหมาย คอยแรมปี น้องนี้เอียงอาย คอย ๆ ๆ น้องคอยจนอายุ คิด
แคลงแห่งหนายที่อ้ายบ่กลับมาแล

หนุ่มนาข้าวสาวนาเกลือ

คำร้อง สรเพชร ภิญโญ
ทำนอง สรเพชร ภิญโญ

ขับร้อง สรเพชร ภิญโญ - น้องนุช ดวงชีวัน

- ช. บ้านของพี่ทำนา ทำนา ปลุกข้าว ทุกเมื่อ
ญ. น้องก็ทำนาเกลือ ขายเกลือ ไร่ซื่อข้าวกิน
ช. บ้านของพี่ อยู่ที่กาฬสินธุ์
ญ. ส่วนตัวยุพิน อยู่สมุทรสาคร
ช. พี่มาเจอคนงาม คนงาม มาเที่ยวดาวคะนอง
ญ. นับว่าเป็นบุญของน้อง มาพบพี่ที่ทักน้องก่อน
ช. อยากไปอยู่จัง ที่สมุทรสาคร
ญ. ที่มาแว่วอน พุดมากแล้วไม่จริง
ช. พี่ทำนา ปลุกข้าว รักน้องสาวแถมเรือ
ญ. น้องเป็นสาวนาเกลือ
ช. หนุ่มนาข้าวไม่ทอดทิ้ง ถ้าพี่จะไปขอ ไปขอ พ่อจะว่าอย่างไร
ญ. น้องสุดแสนดีใจ ถ้าพี่ไปขอน้องจริงๆ
ช. หนุ่มนาข้าว รับรอง ไม่ทอดทิ้ง
ญ. ถ้ารักน้องจริง อย่าทิ้งสาวนาเกลือ

อันจันทร์

คำร้อง ฉลอง ภูสว่าง
ทำนอง ฉลอง ภูสว่าง

ขับร้อง ศรชัย เมฆวิเชียร

จันทร์เอ๋ยจันทร์เจ้า ก่อนเคยขอข้าวขอแกง แต่วันนี้ ขอแหวนพลอยแดง ผูกมือน้องข้า
แล้วจันทร์จะว่าอย่างไร ขอช้างมิ่งา ขอม้าสักตัวไม่ได้ กราบไหว้วอนขอละครรำไทย ขอเอามาให้
น้องข้าจะได้หัดรำ (ฮัม)

จันทร์เอ๋ยช่วยด้วย ได้ยินแล้วช่วยรับคำ หมดทางฝัน แม่นขึ้นใจดำ ข้าครองรักให้ เพราะ
คงไม่ได้แจ่มจันทร์

ขอเพชรแพงๆ ขอแบงก์ซักเรือกำปั่น อย่าเสียบำขอทองคำสักตัน ขอเอามาหั้นซักสอง
สามวันจะคืน

ไอ้หนุ่มตังเก

คำร้อง ชลธิ์ ธารทอง
ทำนอง ชลธิ์ ธารทอง

ขับร้อง ไพรวลัย ลูกเพชร

ไอ้หนุ่มตังเกร่อนเร่หาปลา ล่องลอยนาวา เห็นน้ำกับฟ้าเป็นเพื่อน ลากอวนจับปลากลางทะเล นอนบนตังเกแรมเดือน ผิวคล้าดำเปื้อนดาวปลา

หุ่้นก็ไม่งามรุ่มร่ามเหลือเกิน สาวแลก็เมิน เคอะเขิน ไม่หันมองหน้า จับปลาหาง่ายเต็มลำ จีบแม่คนงามหวานตา ผมงจนปัญญาสิ้นดี

มีแฟนกับเขาหนึ่งคน หน้ามนเรียนรามคำแหงปีสี่ คนลูกน้ำเค็มเหมือนกัน เคยมีสัมพันธ์หลายปี ป่านนี้เขาสืมเราแล้วก็ไม่รู้

เหม่อมองทะเลยิ่งเศร้าร้างจวน เห็นนกนางนวล โผบินบินหวนคอยคู่ สั่งลมทะเล บอกคนงาม จบจากเรียนราม โฉมตรู กลับมาเป็นครูสอนเด็กบ้านเรา

ฮักสาวขอนแก่น

คำร้อง เกษม สุวรรณเมนะ
ทำนอง เกษม สุวรรณเมนะ

ขับร้อง พนม นพพร

ไปทั่วแคว้นแดนอีสาน ไปร่วมงานที่บ้านเป็นหมอแคน หนุ่มหมอลำ ลำเต้ยงานขอนแก่น เป็นหมอแคนช่วยเป่าแคนนำ

เจอนวลน้องงามกระไร ยิ้มละมัยยั่วใจหนุ่มหมอลำ เจ้าผ่องพรรณ นวลเหมือนจันทร์ยามค่ำ เรือนผงามดกดำหน้าแดง โอ้ละน้อ โอ้ละน้อ นวลเอย ข้อยเพิ่งเคยมาขอนแก่น คลอเสียงแคนตะแค้นแตร แร่นแตร ๗...ตะลึงแลโอ้แม่เนื้อเย็น งามแท้เบิ่งตาแลบว้ายวัน งามเหลือเนื้อเย็น รักแรกเห็นก็อยากเป็นแฟน

มาเกิดน้องเป็นคู่ใจ จงร่วมไปเป็นคู่กับหมอแคน ข้อยวอนว่าฮักแม่สาวขอนแก่น ใจหมอแคนปลื้มเจ้าเลย

ภาคผนวก ข

บทเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย ภาค 2” (พ.ศ. 2534)

จำนวน 27 เพลง

กับข้าวเพชรฆาต

คำร้อง จี๊ พิจิตร
ทำนอง จี๊ พิจิตร

ขับร้อง ขวัญจิต ศรีประจันต์

วันนี้เป็นงานวันเกิด กินเลี้ยงกันเกิดสนุกกันดี น้องทำอาหารต้องการเลี้ยงพี่ กับข้าววันนี้
อร่อยถึงใจ เรือฝีมือทำกับข้าว ใครไม่สู้ฉัน คนเขาเลื่องลือกันทั้งเหนือใต้ วันนี้รวมกลุ่มกัน ทั้งหนุ่ม
สาว ทั้งอาหารหวานคาวทำไว้ ไม่ต้องลงขัน กินกันเกิด วันนี้เป็นงานวันเกิด หนอไม่เป็นไร ขอ
เชิญลิ้มรส เข้ามาทดลอง ว่าฝีมือของน้องเด็ดแค่ไหน ผัดเผ็ดแมวดำ ต้มยำซ้าง แกงจืดเนื้อค่างกับ
กอไผ่ จู๋ค่างคกเถอะนะ จิ้งจกปิ้ง ทั้งตุ๋กแกงผัดขิง ปลิงยัดไส้ ลูกปิ่นแกงส้ม รสกลมกล่อม
เกาเหลาลูกบอมบ์ ใส่หอมหัวใหญ่ ค้อนผักพะแนง ชะแลงเปรี้ยวหวาน กระทบทองทอดมัน
หัวหวานชุบไข่ ชุปลูกกระเบิดใส่ใบบัวบก มัสมันมิดพก ห่อหมกปิ่นใหญ่ ของหวานก็มี รสดีเด่น นะ
คือ อีโต้แซ่เย็น แสบไส้ ตะพุดหวานกรอบ จอบแซ่หอม นะถ้าไม่เชื่อก็ชิม จะติดใจ ทั้งต้นตาลเชื่อม
ต้นกล้วยฉาบ แกงบวดอีตาบ ฉันก็ทำได้ มะพร้าวนั้นก็ใส่กันไปทั้งเปลือก กินแล้วตาเหลือกปากกัน
หลงไหล เชิญตามสบาย หายห่วง กินแล้วท้องร่วงกันทุกราย

ข้าวไม่มีขาย

คำร้อง โผผิน พรสุพรรณ
ทำนอง โผผิน พรสุพรรณ

ขับร้อง ศรเพชร ศรสุพรรณ

พี่เป็นคนจนต้องสู้จำทนทำงานเหนื่อยแรง เหมือนดั่งกรรมบันดาล นงคราญไอย์ก็แกล้ง
เรียกสินสอดเสียแพงให้พี่แต่งไอย์เงินไม่มี ไรนาที่ทำเวรกรรมไอย์ก็แกล้ง เกิดความแค้นแค้น แค้น
แค้นไปเสียทั้งปี แหงนมองดูฟ้าก้มหน้ามองดินอีกที ยากจนเช่นนี้จะรักพี่ได้ไหม

พี่จนปัญญาจะแต่งน้องมาเป็นแฟนอย่างไร ข้าวในนาปีนี้ไรพี่ไม่มีจะขาย ขายวัวขาย
ควายพี่ก็ขายคนเขาจะนิทา รักเจ้าก็รักยากนักไอย์คราวนี้ กลัวน้องจะหน่ายหนีนอนนี้พี่จนหนัก
หนา คิดดูเถิดน้องพี่ต้องทนทรมาน ยากจนเหลือคณาน้องจำรักได้ไหมเอ๋ย

คนขี้หลังควาย

คำร้อง ดาว บ้านดอน
ทำนอง ดาว บ้านดอน

ขับร้อง ดาว บ้านดอน

กลุ่มใจจริงจริงรักผู้หญิงหญิงก็ไม่สน เรามั่นคนจนแม่หน้ามึงจึงไม่มอง เราคนจนไร้เงินไร้เงินไร้ทอง สาวก็ไม่มองเพราะเราจนกระเป๋าแบน คนรวยรวยเขาคงซื้อน้องด้วยเงินแสน เรามั่นคนจนคงไม่ได้น้องเป็นแฟน คนมีเงินเขาขี่เบนซ์รถแลนด์

เราขี้หลังควายตามท้องนาหน้าชา ฝนตกมาต้องไถนาดำนาหน้าดำ งานจะหนักไม่หวั่น ทำทั้งวันแต่เช้ายันค่ำ ถึงจะเหนื่อยแค่ไหนทำเรื่อยไปไม่บ่นสักคำ

โธ่เอ๋ยเวรกรรมไม่ทำก็ไม่มีกิน โอ้โชคชะตาวาสนาเราเกิดมาจน คิดขึ้นมาน้ำตามันไหลริน จะมีสาวใดสนใจรักไม่สูญสิ้น ขอเป็นทาสเธอจะรักเธอเพียงคนเดียว

คำเตือนของพี่

คำร้อง สุรพล สมบัติเจริญ
ทำนอง สุรพล สมบัติเจริญ

ขับร้อง ไพรวลัย ลูกเพชร

ก่อนจำอำลาน้องนางบ้านนาของพี่ น้องเอ๋ยโปรดฟังทางนี้ คำเตือนของพี่นี้มาจากใจ พี่ห่างเพียงตัว หัวใจพี่นี้อยู่ใกล้ ถึงแม้พี่จะห่างไกลมิใช่หัวใจพี่จะห่างตาม

ก่อนจะอำลาน้ำตาพี่รินไหลร่วง แสนรักแสนหวังพุ่มพวงจนทรวงนี้ยก เหมือนเหน็บด้วยหนาม เจ็บแปลบแปลบใจ ถึงทนจนมีอาจอัน ก็ล่าน้องแม่โฉมงาม พี่ขอห้ามเตือนสักนิดเถิดกลอย

ช่างเหน็บแนบแกลมประชด อรุณเอยแบบบท ของแม่ช่างหยดช่างย่อย โอ้นกเขาที่เคยหนอย่าเลยลืมหูลูก แม่รักเขาที่เคยอยู่คู่โคนข่อย แก้มที่พี่เคยจูบหนอเคยลูบเคยคลำ น้องจงถนอมแกล้มงาม อย่าให้ช้ำเป็นรอย อย่าให้เป็นขีดเป็นข่วนอย่าให้ผิวฉนวนหมองคล้ำ ใ้อีผัวตรงไหนที่มันดำ น้องจงถนอมมันหน่อย น้องจงเอาแป้งคอยลูบ อย่าให้ใครจูบช้ำรอย

ก่อนจะอำลาน้องนางบ้านนาของพี่ น้องเอ๋ยโปรดฟังทางนี้ คำเตือนของพี่นั้นมีค่าน้อย โปรดจงทำตามแม้วันละนิดวันละหน่อย น้องจะมีค่าเลิศลอย สูงกว่าเพชรพลอยเป็นดาวบ้านนา

จะขอกรีบขอ

คำร้อง กานท์ การุณวงศ์
ทำนอง กานท์ การุณวงศ์

ขับร้อง ศิรินทรา นิยากร

แน่หรือพี่จำ บอกว่าจะมาขอหมั้น ปีนี้ฤกษ์ดีวันจันทร์ น่องนับวันตั้งตารอ ออกความ
ห้วนไหว ห้วนใจผู้ชายรูปหล่อ อายเพื่อนอายแม่อายพ่อ และกลัวจะรอก่อเหมือนสายบัว น่องอาย
เขานัก คนชักนินทากันทั่ว ชาวบ้านว่าอะไรไม่กลัว กลัวใจของพี่หนักหนา

จะขอกรีบขอ อัยารอให้ถึงปีหน้า ของอื่นนั้นขึ้นราคา แต่ค่าตัวน้องรับรองเหมือนเดิม

ชากรักบึงพระราม

คำร้อง เรือง ภิรมย์
ทำนอง เรือง ภิรมย์

ขับร้อง โรม ศิริธรรมราช

บ้านเดิมฉันอยู่อยุธยา คนรักจากมาโสภายู่แดนวิไล เธอลืมนสัญญา เธอลืมนวาทที่ให้ไว้
ฉันตกหลุมพรางเหมือนกวางหลงไพร ฉันตกเหวใจเธอไม่นำพา

มองเห็นกรุงเก่าฉันเศร้าใจจึ่ง เห็นซากหักพังเมื่อครั้งสงครามพม่า เหมือนเธอเผาใจแล้ว
เธอทิ้งไปไม่กลับมา ทั้งความทรุดโทรมแสนตรมวิญญา ไม่กลับย้อนมารักษาซ่อมใจ

อยุธยาดินแดนที่แสนศักดิ์สิทธิ์ หลวงพ่อมงคลบพิตรศักดิ์สิทธิ์เราเคยเลื่อมใส พระเจดีย์
แม่ศรีสุริโยทัย เราเคยขอพรอนไหว้ให้ดวงใจเรารักคงมั่น

จำได้ครั้งหนึ่งที่บึงพระราม บึงน้ำสีครามร่มไทรแผ่ใบคุ้มกัน เราเคยพะนอ เราเคยเกล้า
คลอคีนัน เคยหนุนตักนางท่ามกลางแสงจันทร์ เคยพลอดรักกันที่บึงพระราม

ด่วนพิศวาส

คำร้อง สุรพล สมบัติเจริญ
ทำนอง สุรพล สมบัติเจริญ

ขับร้อง ผ่องศรี วรนุช

เสียงรถด่วนขบวนสุดท้าย แว่วดังฟังแล้วใจหาย หัวใจน้องนี้แทบขาด พี่จำลาแล้ว น้อง
แกวต้องจำนิราศ ดังถูกสายฟ้าฟาด หัวใจน้องจะขาดแล้ว

น้ำตาหลังรินรดหยดซ้ำอาบนองสองปรางชุ่มฉ่ำ เออลันท่อมทันทดวงแก้ว หัวใจสั่นหวิว
เมื่อต้องลมฉิวพัดแผ่ว เสียงหวูดรถดังแว่ว ฟังแล้วมันบาดใจ

พี่จำน้องขอลาก่อน ลาแล้วเคหาห้องนอนที่เคยพักผ่อนอาศัย น้องเป็นผู้แพ้ แพ้รักสุดหัก
ห้ามใจ ขึ้นอยู่ดูหน้าพี่ไป น้องคงเข้าใจตายแน่พี่จำ

เสียงรถด่วนขบวนสุดท้าย บอกเตือนเหมือนกำหนดหมาย หยาดน้ำตาไหลนองหน้า ขอ
อำลาด้วยดวงแก้วมณีล้ำค่า หากว่าแมนชาติหน้ามีจริงค่อยเจอกัน

ดาวลูกไก่

คำร้อง บุญสม อยุธยา
ทำนอง ลีเกจากรานิเกริ่ง

ขับร้อง พร ภิรมย์

ไอชีวิตคิดไฉน ใครหนอใครลิขิต ประกาศิตของคิระหรือ ของพระพรหมเจ้า บ้างกำเนิด
เกิดมา พอลืมตามองโลก บ้างมีโชค มีสุขโศกปนเศร้า แต่จอมนราพิสุทธิ์ ท่านสอนพุทธบริษัท
เป็นธรรมปรมาตมิ อ่างถึงอำนาจกรรมเก่า ว่ากุศลธัมมา มนุษย์เกิดมามีสุข อกุศลธัมมา พาให้
ทุกข์ ดังไฟที่รุกรมเร้า บ้างก็ดีก็ชั่ว เพราะตัวของตัวมันวุ่น สร้างทั้งบุญทั้งบาป เหมือนคำที่ฉาบ
ด้วยขาว ผมไม่ใช่บัณฑิต อันมีจิตลิเลินหา ที่จะเป็นนักเทศนา มาเจรจาด้วยเข้า จึงตั้งศรัทธาสาธก
เรื่องยากยากจน มีตากับยายสองคน ปลูกบ้านอยู่บนเชิงเขา แก่เลี้ยงแม่ไก่กู มีลูกอยู่เจ็ดตัว เข้า
ก็ออกริมรั้ว จิกกินเม็ดถั่วเม็ดข้าว เวลาเมื่อเหยี่ยวเจียวโฉบ ซิแม่ก็โอบปีกอุ้ม กางสองปีกออกคลุม
พาลูกทั้งกลุ่มเข้าเล่า แม่ไก่จะปลอบขวัญลูก เสียงกุก กุก ปลูกขวัญ ลูกตอบเจี๊ยบเจี๊ยบเสียงลั่น
ทั้ง ทั้งที่ขวัญเขย่า แล้วเขี่ยข้าวออกเผื่อ ต่างคู้ยเหยื่อออกให้ ลูกไก่แม่ไก่ไร้ทุกข์ ซิไม่มีสุขใดเท่า
ถึงคราวจะสิ้นชีวิต เมื่อใกล้อาทิตย์อัสดง มีภิกษุหนึ่งองค์ เดินออกจากตงชายเขา รุดงค์เดี่ยวต้น
ต้น เมื่อเห็นสายยัณห์สมัย หยุดกางกลดพลันหันใด หลังบ้านตายายผู้เฒ่า

พระรุดงค์ลงกรด ตะวันก็หมดแสงส่อง อาศัยโคมทองจันทร์รา ลอยขึ้นมานบยอดเขา ฝ่าย
ว่าสองยายตา เกิดศรัทธาสงสาร พระผู้ภิกขาจาร ต้องขาดอาหารมือเข้า ดงกันดารย่านนี้ หรือก็
ไม่มีบ้านอื่น ข้าวจะกล้าน้ำจะกลืน จะมีใครยื่นให้เล่า พวกฟักแฟงแตงกวาของเราก็กินตายหมด
นึกสงสารพระจะอด ทั้งสองกำสรดโศกเศร้า สักครู่หนึ่งตาจึงเอ่ย นิเณะยายเอ๋ยตอนแจ้ง ต้องเชือด

แม่ไก่แล้วแกง ฝ่ายยายไม่แย้งตาเฒ่า ฝ่ายแม่ไก่ได้ยิน น้ำตารินหลังไหล ครั้นจะรีบหนีไป ก็คงต้องตายเปล่าเปล่า อนิจจาแม่ไก่ ยังมีน้ำใจรู้คุณที่ตายายการุณ คิดแทนคุณเมื่อดข้าว น้ำตาไหลเรียกลูก ให้มาซุกซอกอก น้ำตาแม่ไก่ไหลตก ในหัวอกปวดร้าว อ้าปากออกบอกลูก แม่ต้องถูกตาเชือด คอยดูเลือดแม่ไหล พຼ່ງนี้ต้องตายจากเจ้า มาเกิดลูกมาซุกอก ให้แม่กกก่อนตาย แม่ชอกเป็นครั้งสุดท้าย แม่ต้องตายตอนเช้า อย่าทะเลาะเบาะแว้ง อย่าขัดแย้งเหยียดหยัน จงรู้จักรักกันอย่าผลุนผลันสะเพร่า เจ้าตัวใหญ่สายสวาท อย่าเกรี้ยวกราดน้องน้อง จงปกครองดูแล ให้เหมือนดังแม่เลี้ยงเจ้า นำสงสารแม่ไก่อ้น้ำตาไหลสอนลูก เขาก็ถูกตาเชือดต้องหลังเลือดนองแล้ว ส่วนลูกไก่อทั้งเจ็ด เหมือนถูกเด็ดดวงใจ พวกมันโดดเข้ากองไฟตายตามแม่ไก่อ้น้ำตาไหล ด้วยอาณิสสงส์ใจประเสริฐ ลูกไก่อไปเกิดเป็นดาว

เตยสาวจันทักโกบ

คำร้อง สุมทุม ไผ่ริมบึง
ทำนอง สุมทุม ไผ่ริมบึง

ขับร้อง พรศักดิ์ ส่องแสง

ไม่อยากจะคิดสงสาร ไม่อยากจะคิดสงสาร เมื่อเห็นสาวจันทักชิม มีแฟนแล้วเขาก็ลืม เขายืมร่างกายสาวจันทักชิม หมดสิ้นความสาวแล้วเขาก็ไปลอยลม สาวจันทักครวญโศกตรม เขาเบื่อเซซเซหนีไปไม่ลา

ยามเขาปะหนึ่นนั้น โอหนอสาวจันทักโกบส่อง ให้เขาลองกันจนหมดทุกท่า ทุกท่า โอ้ยทุกท่า ทุกท่า เขากินแล้วแม่นแซ่วหนึ่น อ้ายคนหวังดีคอยเตือนคอยห้าม สาวจันทักคนงามเคียดให้พี่เขากินแล้วหนึ่น กังโกบพ้อว่ พ้อว่ โอ้ยพ้อว่ พ้อว่ ถูกเขาล้อจ้งแม่นสม หัวอกเจ้าตรม สมใจ อ้ายได้ หัวอกเจ้าเพสมใจฉั่น หัวอกเจ้าเพสมใจอ้าย สมใจอ้าย

พอใจหรือยังสาวจันทัก หรือฝันหาชายคนใหม่ โหยหวนชวนให้สงสาร ฝึบ้านท้องนับวันจะใหญ่ ไผ่เห็นเขาก็แห่งคิตซัง นอนนังเจ้าก็หมองหัวใจ

กะจิงว่าไผ่กันหล้า ซิขันอาสารับเดนคนเก่า สาวจันทักเอ๋ยอ้ายนี่บ่อยากเว้า อยากเว้า โอ้ยหัวใจซ้า คงนอนร้องเพลงหัวใจซ้า หัวใจซ้า

ทหารใหม่ไปกอง

คำร้อง ประจวบ วงศ์วิชา
ทำนอง ประจวบ วงศ์วิชา

ขับร้อง ยอดรัก สลักใจ

โบกมือหยอยหยอยบอกน้อยจะไปชายแดน จำห้วงร้างไกลแสนหมองสองปีกลับมา
ฝันไปว่าในหลวงให้แหวน เป็นตัวแทนได้ไปแนวหน้า จับใบแดงได้ ท.บ. สอง ลาน้องน้องบ้าน้ำอา
เพื่อนคิรวรต เพื่อนร้านตัดผม บ้านเจ็ดง จี้เล็ก จี้ดา พวกญวนกำแหงหนัก พวกญวนมันกำแหง
หนัก จะขอสมัครไปตาพระยา

โบกมือหยอยหยอยบอกน้อยจะไปชายแดน จำห้วงร้างไกลแสนหมองสองปีกลับมา
เชิญหลวงพ่อดีใจคองทั้งพวง เชิญปู่หลวงไปกันเถิดหนา หลวงปู่แหวนองค์นี้รุ่นแรก เพิ่งไปแลก
กับรองผู้ว่า หลวงปู่โต๊ะ นี่หลวงพ่อดี นี่ยาโมของแม่ให้มา หลวงพ่อทวดอยู่วัดช้างให้ หลวงพ่อ
คล้าย พ่อแพตองพา หลวงพ่อแช่ม พ่อแดง พ่อชัย นี่เหล็กไหลของพ่อให้มา หลวงปู่ฝั้น หลวง
พ่อโสธร กรมหลวงชุมพร มาช่วยรักษา เลือดไทยมิเคยซีดขาด จะรักษาชาติศาสน์กษัตริย์ตรา

โบกมือหยอยหยอยบอกน้อยจะไปชายแดน จำห้วงร้างไกลแสนหมองสองปีกลับมา
เป็นห่วงแม่ คนแก่ คนเฒ่า น้อยไปเฝ้าคุณแม่ด้วยหนา หมูอย่าเลี้ยงมันเสี่ยงนะแม่ ตอนนี้อยู่เขาหลง
ราคา นาแปลงในเอาให้เขาเช่า ได้จ้ะนำข้าวจะแม่จ้ะ ถ้าน้อยเขามีแฟนใหม่ ถ้าน้อยเขามีแฟน
ใหม่ ไปขอล้มยให้ผมแม่จ้ะ

โบกมือหยอยหยอยบอกน้อยจะไปชายแดน จำห้วงร้างไกลแสนหมองสองปีกลับมา

เทพธิดาผ้าซิ่น

คำร้อง ชลธิ์ ธารทอง
ทำนอง ชลธิ์ ธารทอง

ขับร้อง เสรีย์ รุ่งสว่าง

ว่างจากงานหว่านไถจะร้อยมาลัยไปข้าวห้อยคอสาวจำปา เจ้าเป็นเทพธิดาของบ้านนา
บ้านทุ่งนุ่นผ้าถุงไทยเดิม หน้าสวยด้วยแดดแรงแถมแดงไม่แต่งเติม เจ้าไม่เคยเห่อเหิมเดิม
ดินสอพอง ช่างขยันการเรือนมิแซ่เขื่อนหน้าที่สิ่งที่ดีที่ควร เฝ้าถนอมอมอมนวลหอมหวานทวนลม
ทุ่ง หนุ่มก็มุ้งหมายปอง ค่ำลงก็เข้าเรือนฟังแม่เตือนให้ไต่ตรงตรง หากมีชายหมายปองระวังเจอ
ของเหลือเดน

แม่ดอกบัวที่อยู่ในสระจะบานคอยพระหรือบานคอยเณร ถ้าบานคอยพี่ให้พรนี้ตอน
เพล...คอยได้ไหมคนดี พ่อเคยพูดหลายทีคิดจะมีบ้านใหม่เชื่อโบราณดีแล หากเลือกแล้วดูหา
แม่นเลือกนางดูแม่นั้นแหละแน่เข้าที่ บ้านเรือนสะอาดตาพูดจาเสนาะดี ดำน้ำพริกทุกที่เสี่ยงต่ำถึ
จนทุ่งสะเทือน

น้ำตาสาวตก

คำร้อง พยงค์ มุกดา
ทำนอง พยงค์ มุกดา

ขับร้อง ศรีสองศรี ตรีเนตร

ทุ่งนาฟ้ากว้างมองทุกอย่างเจเนตา แผ่นดินมารดาของข้านี้เอย ทุกทุกอย่างยังคงต้อนรับ
ดั่งเคย โปรดฟังเฉลยที่ข้าเคยคิดพลั้งทั้งปวง

บ้านเอยบ้านนา บัดนี้ข้ากลับมา ด้วยน้ำตาไหลร่วง เอย.....

ก่อนข้าเคยเกลียดชัง ทุ่งนาเว้งว่างสุดตา เกลียดโคลนเกลียดควายคันไถนา เกลียดยาม
ข้าวกล้าตรวง ข้าเบื่อไอ้หนู่มลูกทุ่ง ที่ตัวมันฟุ้งสาบควาย ข้าทิ้งเข้ากรงมุ้งหมาย หวังจะไปตาย
เมืองหลวง ข้าหลงแสงสีอันวิจิตร ข้าหลงชีวิตชาวกรุง ชอบกลิ่นน้ำอบน้ำปรุง คารมคนกรุงชาน
ทรวง ผู้คนรตเก่งเสียงเพลงเพราะ เหมือนพาข้าเหาะขึ้นฟ้า เห็นเทพบุตรเทพธิดา ที่จุติมาจาก
สวรรค์ กว่าข้าจะรู้สึกตัว ต่อความมืดมัวปกคลุม มันเหมือนข้าเดินบนปากหลุม ที่คลุมไว้ด้วยความ
ลวง ผู้หญิงคนเดียวบ้านนอก พอเข้าบางกอกก็หลง เสมือนลูกแกะพลัดเข้าดง สู้รังเสือร้ายทั้งปวง
ข้าพบแต่ความหม่นเวียน ทุกสิ่งแลกเปลี่ยนด้วยเงิน กระทั่งหัวใจข้ายับเยิน ก็เพราะมาเพลินเมือง
หลวง ข้าหาไม่พบความมุ่งหวัง ข้าพบแต่ทางชั่วช้า ต้องหอบสังขารกลับบ้านนา พร้อมด้วยน้ำตา
ไหลร่วง ชีวิตบ้านนอกยังดีกว่า ไม่มีมารยาหลอกลวง

น้ำตาในสายฝน

คำร้อง ไพฑูรย์ ไก่แก้ว
ทำนอง ไพฑูรย์ ไก่แก้ว

ขับร้อง สุวารี เอี่ยมไธ

ฝนหลังฝนมาน้ำตาฉันไหลริน จำฝนล้นดิน ไหลเลยไม่สิ้นไหลรินเหมือนดังคำ...(ฮัม) ที่
เธอ ร้อยกรองร้องเป็นเพลงพราดำ ต่างเคลียดคลอรักรหวานอันชื่นฉ่ำ รักเอ๋ยไยทำให้หมอง

ฉันผิดหรือไร ดวงใจจึงร้างลา โปรดดลเมตตา ขอจงหันหน้าย้อนมาเป็นคู่ครอง...(ฮัม)
ไหวว่อนฟ้าบนยอดใจปอง ช่วยดลใจรักหวลมารวมห้อง ดั่งใจหวังปองปราณี

ฮือ...มา มาหารักเก่า น้ำถ้อยร่อยราว เข้าใจในรักกันสักที ยามตัดบัวเหลือไยยังมี ตัดใจ
คงเหลือไมตรี...คนดี...ใจเดียวยังเพื่อชม

แม้ให้สาบานศาลใดฉันก็ยอม อย่าให้ฉันตรอม หวังใจเพียงกล่อมโน้มรักให้รักรมย์...(ฮัม)
เปี่ยมใจแล้วยอมพร้อมใจจะก้ม ผิดคำใดหนาฟ้าจงกลมให้ร่างฉันจมนครนี้...

บ้านนาสัญญารัก

คำร้อง นิยม มารยาท
ทำนอง นิยม มารยาท

ขับร้อง นิยม มารยาท

พี่มีความสุข สนุกกับสาวบ้านนา รักกันหนักหนาต่างสัญญาว่าจะอยู่คู่กัน ถึงหน้านาทำนา หน้าแล้งน้องจำพี่จะค้ำน้ำตาล ขอแต่เพียงได้เห็นหน้า ขอแต่เพียงได้เห็นหน้า ยามพี่เหนื่อยมา เห็นหน้าหายพลัน

โน่นแน่ะจันทร์กระจ่าง ดูกด้างเวียงวังเทวา สวยงามหนักหนา เหล่านางฟ้าคงจะเคียดคู่กัน เห็นไหมเล่าคนดี อ้อมแขนของพี่คอยแต่น้องนงคราญ ขอแต่น้องเป็นของพี่ ขอแต่น้องเป็นของพี่ ฟังสิคนดี ฟังพี่รำพัน

แม้ถึงวันพระหน้า พี่จะพาน้องทำบุญ น้องจงเกื้อหนุนสร้างผลบุญเราต่อกับบุตรร่วมกัน น้องจับมือพี่ มือต่างคนต่างถือสารภีเดียวกัน อธิฐานเสียก่อนเจ้า อธิฐานเสียก่อนเจ้า ว่าขอให้สองรักเรา รักชั่วชีวิต

แม้เหมือนเป็นบุญพี่ ที่คนดีเจ้าตอบว่ารัก แสนซื่อยิ่งนัก โอ้อวดรักรักจนสุดประมาณ แม้แต่นามจะนอน หลับแล้วกลับย้อนไปถึงน้องฝัน ฝันว่าน้องมาหนุนตัก ฝันว่าน้องมาหนุนตัก ที่ไถ่ร่มเงารัก ตอนเมฆบังจันทร์

ปู่ไขไก่หลง

คำร้อง ฉลอง ภูสวาท
ทำนอง ฉลอง ภูสวาท

ขับร้อง ชายธง ทรงพล

ช่างเถอะคนงามขอปล่อยตามตามวาสนา พี่ไม่มีปัญญาขวัญตามองหน้าทำเหม็น ลืมได้ ลืมไปลืมไปลืมได้ก็เชิญ พี่จนคนไร้เงินเดินย่ำต๊อกน้องบอกว่าไซ

กอดกับคนจนหน้ามนเจ้าบ่นว่าเหม็น กอดคนมีชีเป็นชื่อนือเย็นใจเดินตาโต ชื่นอกชื่นใจ ชื่นใจผิวใหม่เป็นโก่ ตกเย็นนั่งเป็นชิวโร้กันอย่างนี้ถึงลืมพี่ชานา

แม่ปู่ไขหลงน้องคงมีไข่เต็มท้อง วายไปตามลำคลองน้ำนองลอยสองธารา ไข่ก็เต็มตัวเต็ม ตัวผิวก็ไม่มา น้าอายุและชายหน้าแม่ปู่จำเป็นดารากลางแปลง

สิ้นสุดกันที่น้องมีผิวใหม่ไปนาน แม่ดอกท้อกอกหวานให้ทานเกื้อหนุนบุญแรง แม่นายไก่หลงจากดวงหวังจะส่องแสง ถูกกินจนสิ้นแรง แสงเลยน้อยนอนตามชอยโตรม โทรม

ผู้ใหญ่ลี

คำร้อง จากเพลงพื้นบ้านอีสาน
ทำนอง จากเพลงพื้นบ้านอีสาน

ขับร้อง ศักดิ์ศรี ศรีอักษร

พ.ศ. สองพันห้าร้อยสี่ ผู้ใหญ่ลีตีกลองประชุม ชาวบ้านต่างมาชุมนุม มาประชุมที่บ้าน
ผู้ใหญ่ลี ต่อไปนี้ผู้ใหญ่ลีจะขอกล่าว ถึงเรื่องราวที่ได้ประชุมมา ทางเราเขาสั่งมาว่า ทางเราเขาสั่ง
มาว่า ให้ชาวนาเลี้ยงเปิดและสุกร ฝ่ายตาสีหวัคลอนถามว่าสุกรนั้นคืออะไร ผู้ใหญ่ลีลุกขึ้นตอบ
ทันใด สุกรนั้นไซ้รู้ คือหมาน้อยธรรมดา หมาน้อย หมาน้อย ธรรมดา หมาน้อย หมาน้อย ธรรมดา
ส้ายันห์ตะวันร้อนนี้ ผู้ใหญ่ลีขี้นักจ้อน แดดฮ้อน ฮ้อน ไสแวนตาตำ ผู้ใหญ่ลีกลัวฝนจะ
ตกฮ้ำ ผู้ใหญ่ลีกลัวฝนจะตกฮ้ำ ถอดแวนตาตำ ฟ้าแจ้งจางปาง ฟ้าแจ้ง ฟ้าแจ้ง จางปาง ฟ้าแจ้ง
ฟ้าแจ้ง จางปาง

คอกลมเหมือนดังคอช้าง เอวบางเหมือนยางรถยนต์ รูปหล่อเหมือนตอไผ่ลน หน้ามน
เหมือนเขียงน้อย ซอยซา เขียงน้อย เขียงน้อยซอยซา เขียงน้อย เขียงน้อยซอยซา

ยืมแป้น

คำร้อง พจน์ พนาวัน
ทำนอง พจน์ พนาวัน

ขับร้อง พจน์ พนาวัน

ฉันรักคนยืมแป้น อยากเป็นแฟนคุณเสียจริง ด้วยยืมของคุณงามยืม ตั้งมีมนต์สิงอยู่ใน
หัวใจ ฉันรักคนยืมนี้ ออกดั่งด้นงามเหนือใคร เมื่อเห็นคุณยืมมาให้ ช่างงามบาดใจเฝ้าชวนให้
ลุ่มหลง

ยามยืมกระจิมกระจุ่ม ลักยืมที่แก้มบุ๋ม ชวนให้ใจพะวง ยามนอนก็หลับไม่ลง ยามนอนก็
หลับไม่ลง ภาพนวลอนงค์มายืมแป้นหลอกหลอน ฉันรักคนยืมนี้ ฝากใจแทนเอาไว้บน
แนบหนุนเนื้อกายขวัญอ่อน จะได้หลับนอนหนาวร้อนเป็นสุขเอย

รักจางที่บางปะกง

คำร้อง สดใส รุ่งโพธิ์ทอง
ทำนอง สดใส รุ่งโพธิ์ทอง

ขับร้อง สดใส รุ่งโพธิ์ทอง

ไผ่พะวงหลงเฝ้าสาวเจ้าบางปะกง พางวียงงหลงเก้อเพ้อหา โอ้เวรกรรมจำพรากจากไป
ไกลตา ในอุราระทมตรมไหม้ เจ้าทำเหม็นพี่หมอง โธ่เจ้ามองพี่เหมือนผ้าพันกันเปื้อนนานก็เลือน
ร้างไป ไยมาตัดไมตรี น้องมีแฟนใหม่ ทั้งชวานาชาวไร่ ไปกับหนุ่มเศรษฐี น้องลืมเรอบด นั่งรถ
อร่ามงามด้วยศักดิ์ศรี ยามพี่ล่องเรือมาตามประสาบ้านเรา หากนางมาถามข่าว มองหาสาวไม่มี ชีวี
แทบขาดรอน

บางปะกงน้ำคงขุ่นขึ้น ลงลง ใจหงุ่ก็คงและเลือนกะล่อน ปากน้ำเค็มไหลขึ้นก็จืดก็จาง
ใจน้องนางนับนานเลยจางจากจร ใจนารีสวยสดคงคดตั้งลำน้ำ พี่ขึ้นพายจ้างคงต้องซ้ำแน่นอน ต้อง
จอดเรือขอลาแม่กานดาแกมงอน วอนหลวงพ่อโสธร จงดลใจยอดชู เจ้าอยู่แห่งไหน อยู่ใกล้หรือ
ไกลสุดกู่ สิ้นเพลงร้อง น้องจงชื่นชู พี่จะคอยพญอยู่ที่บางปะกง

เพลงแรงงานข้าวเหนียว

คำร้อง ชลธิ์ ธารทอง
ทำนอง ชลธิ์ ธารทอง

ขับร้อง จินตหรา พูลลาภ

เสียงแคนผู้ใดกล่อมตัวไหมให้กินใบหม่อน ยามรอนแดดอ่อนสาวเก็บหม่อนเอามาเลี้ยง
ไหม ตรอยแล่นแต่เพลงแคนกล่อมแดนไหมไทย สาวนั่งฝืนไฟฟุ้งผู้บ่าวเป่าแคน

ไหมไทยนั้นหรือเกิดจากมือช้าน้อยสากสาก ดินแดนอดอยากทุกข์ยากมานานเหลือแสน
แดดจ้าฟ้าเหลืองเขาเอ็นว่าเมืองหม่อแคน เลี้ยงไหมหน้าแด่นค้ำลงเป่าแคนกล่อมไหม

จากภูธรเส้นไหมก็จรเข้าเมือง ส่งสีเรือเรืออยู่ตามโรงแรมน้อยใหญ่ คุณนายคุณหญิง
พราวพริ้งด้วยชุดไหมไทย แยกบ้านผ่านมาผ่านไปชอบไหมไทยแท้เที่ยว

เสียงแคนขับขานกล่อมอีสานดอกจานดอกหม่อน อีนางเนื้ออ่อนจ้างเก็บหม่อนไปซื้อข้าว
เหนียว คนที่เลี้ยงไหมไม่มีไหมใส่เลยเที่ยว ยากจนหน้าเขียวลูกข้าวเหนียวเฮาเอย

ล้นเกล้าเผ่าไทย

คำร้อง ชลธี ธารทอง
ทำนอง ชลธี ธารทอง

ขับร้อง สายัณห์ สัญญา

ล้นเกล้าเผ่าไทยศูนย์รวมใจคนไทยทั้งชาติ ขอภิวาทเบื่องบาทองค์ภูมิพล ยามใดไพร่ฟ้า
ชาวประชาอยากจน ทรงห่วงกังวลตั้งสายฝนชลอมพื้หน้า

ถึงว่าป่าดงพฤษไพพรทรงสถั้ต้นต้น ถึงกายหมองหม่นแดนฝนไม่คตินำพา ร่วมสุขร่วม
ทุกข์ทุกข์หรือสุขมีมา ทรงแผ่เมตตาให้ชาวประชาชื่นใจ

มีขวัญดวงใจชาวไทยทั้งผอง ทอแสงเรืองรองผุดผ่องดั่งร่มโพธิ์ใหญ่ พระบารมีเป็นที่
ลือชานานไกล ข้าบาทภูมิใจล้นเกล้าเผ่าไทยแห่งวงศ์จักรี

เหนือยิ่งสิ่งใดเหนือดวงใจชาวไทยรักยิ่ง เหมือนเป็นขวัญมีมิ่ง พักพิงยามทุกข์ภัยมี ชาว
ไทยแห่หวังยิ่งกว่าดวงชีวิ แม้นใครย่ำยีได้ฝ่ารัฐลือขอพลีชีพแทน

ลูกทุ่งเสียงทอง

คำร้อง พยงค์ มุกดา
ทำนอง พยงค์ มุกดา

ขับร้อง เพชร พนมรุ้ง

ทุ่งสีทองมองสววิไล
ทำได้เป็นของเรา
ลูกทุ่งเสียงทองมีซิมเศร้า
เหมือนดังนกเขาขันคู

แผ่นดินทองเป็นของไทย
เสรีจากงานการทั้งผอง
ร้องเพลงกันเถอะเรา
จู้ ฮุก กู จู้ ฮุก กู

ลูกสาวใครหนอ

คำร้อง สมเสียร พานทอง
ทำนอง สมเสียร พานทอง

ขับร้อง ชาย เมืองสิงห์

ผูกสมักรักน้องมานาน หึงใจไม่ปานลูกสาวแม่เลย แก่นจริงยิ่งไปกว่าใคร หลงลืมไม่ได้ทราชมเชย รักไม่กล้าเอ่ย นานแล้วเคยชอบกันมา

คิดจะหมั้นแก้ตัว พี่จนหนักหนาเกรงว่าแม่ยายจะรัง แม่สรรกำเนิดเกิดลูกสาวสวยหรือทำบุญใดอยากรู้กุศลจึงสร้าง วัยน้องสิบหกขวบปีสมส่วนโสภีพวกผู้ชายต่างหวัง เก่งกาจสามารถจอมคน ทั้งแก่นแสนชนหน้ามนเก๋จ้ง หลงรักน้องอัดแน่นในอก เหมือนตลกขมุนกรหัวอกแทบพัง

สุขขมขึ้นเมื่อชายอื่นคองน้อง หว่านด้วยเงินทองน้องก็เพ้อคลั่ง จะควงใครเขาอย่าให้เปลืองตัว ด้วยสิ้นชายชั่วที่ใช้เงินอำพราง เขาเสียสตางค์แหละนั้นเขาหวังตัวน้อง พี่นะจเงินทองมองความดีพี่บ้าง จะปิดประตูหัวใจไม่ให้เข้า พี่เต็มใจนอนเฝ้าทั้งทางประตูหน้าต่าง ถึงแม้พี่ถือหน้าไฟเหนือ แต่ตัวเก็งที่เหลื่อมันใกล้เกลือกินต่าง

อย่าหลงผิดเลยนะคนดี จงนึกถึงพี่ก่อนน้ำตาน้องหลัง จะรักเจ้าเหมือนปาวที่รักดี ขอเพียงปราณีอย่าให้พี่ผิดหวัง จะขออน้องให้สมศักดิ์ศรี อย่าทำให้พี่ต้องรอคอยฝันค้าง ถึงแม้น้องจะซังตัวพี่ ขอเพียงคนดีโอนใจมาบ้าง ลูกสาวใครหนอขอจะคนสวย สงสารพี่นะไอน้องจะคนสวย ไอละหน่าย โอ ละหน่าย หนอยเอ๋ย รักพี่มันทราชมเชย อย่าทำเมินเฉย เยาะเย้ยให้ตรอมใจตาย

ส่งแ้วเรียนราม

คำร้อง สติตพงษ์ สถาพร
ทำนอง สติตพงษ์ สถาพร

ขับร้อง ศรีเทพ ศรีทอง

ขับรถสองแถวส่งแ้วเรียนราม ปีนี้นักงามเรียนอยู่ปีสามนิติศาสตร์ ออกรถทุกวันเหนื่อยจนใจนั้นแทบขาด ค่าโดยสารคนละบาท อุตส่าห์ประหยัดส่งแ้วเรียนราม

ขับรถสองแถวส่งแ้วเรียนราม แ้วก็หมั่นเพียรขยันไปเรียนรอบคำ ทุกเย็นถึงวันรับส่งยุพินถึงบ้านประจำ รักกันไม่เคยเกินกล้าสำเร็จจากรามเราหวังแต่งงาน

พอขึ้นปีสี่คนดีโยมาเปลี่ยนแปลง แ้วไปนั่งรถมัสแตงติดแอร์สีแดงรับส่งทุกวัน เป็นลูกเศรษฐีห้อยกระบี่นายร้อยสามพราน แพนใหม่แ้วมีหลักฐานสองแถวโดยสารแ้วเลยไม่มอง

เดี๋ยวนี้สองแถวขาดแ้วนั่งเคียง เหลือไว้แต่เพียงเบาะเปล่าที่ไรเจ้าของ สองแถวมันจนหน้ามนแ้วเลยไม่มอง ขับรถหัวใจลอยล่อง ต้องลืดอกประตูเข้าอุ้งร้องไห้

สยามเมืองยิ้ม

คำร้อง วิเชียร คำเจริญ
ทำนอง วิเชียร คำเจริญ

ขับร้อง พุ่มพวง ดวงจันทร์

จงภูมิใจเกิดที่เกิดเป็นไทย มิเป็นทาสใครและมีน้ำใจล้นปรี่ม ทั่วโลกกล่าวขานขนาน
นามให้ว่าสยามเมืองยิ้ม เราควรกระหึ่มถึงความดีงาม

คนเย็นใจซื้อได้ชื่อว่าไทย ร้อนมาจากไหนชาติไทยไม่เคยหวงห้าม ข้ามเขตข้ามโขง
ถิ่นน้ำขุนมาพึ่งโบกบุญเมืองสยาม เรายิ้มรับตามท่านต้องการ

ขึ้นชื่อลือนามสยามมีแต่น้ำใจ ขอเตือนท่านผู้อาศัยอย่าทำอะไรให้ไทยร้าวราน
คนไทยใจซื่อคงถือแต่โบราณกาล แต่เพียงข้าวสุกหนึ่งจานใครลืมนุคุณท่านนั้นเนรคุณ

คนไทยรักชาติและศาสนา เทิดองค์เจ้าฟ้าผู้ทรงเปี่ยมเมตตาคุณ ถิ่นท่านเคารพสิทธิ์
ของไทย ท่านอยู่ต่อไปได้อีกนานทุน สยามใจบุญยังยิ้มเสมอ

สอนน้อง

คำร้อง จิตรกร บัวเนียม
ทำนอง จิตรกร บัวเนียม

ขับร้อง ละอองดาว-สะกาวเดือน

(น้อง) พี่จำรู้ใหม่น้องร้องไห้ เพราะไปถลำเชื่อคำของชาย หลอกทำลายพอสมใจแล้วไม่
แลเหลียว พี่จำรู้ใหม่น้องแสนเปลี่ยว เพราะหลงรักเขานี้เพียงผู้เดียว หัวใจแห้งเหี่ยว เหลียว
มองแล้วไม่เห็นมา บอกน้องที่ได้ไหม จะรักใครถึงไม่เจ็บปวดอุรา เพราะชายเดี๋ยวนี้นั้นมีมารยา
ไกลมือก็ควรรักเขาคอยหากำไร พี่จำรู้ใหม่น้องหมองไหม้ เจ็บจำพอแล้วผู้ชายผู้ชาย แม้มี
ชาติใหม่ของจงอย่าได้เจอกัน

(พี่) น้องจำฟังพี่ว่าอย่ามัวร้องไห้ ออกหักเรื่องรักอย่ามัวเสียใจ ไซ้ว่าชายในโลกนี้มีคน
เดียว น้องจำฟังพี่ว่าอย่าไปข้องเกี่ยว เขาไม่รักเราแล้วอย่าแลเหลียว รักเขาข้างเดียวเดียว
จะต้องกินน้ำตา พี่ขอเตือนเจ้าไว้ จะรักใครให้น้องพิจารณา รักคนที่เขารักเรามากกว่า จะไม่ต้องมา
เสียเวลาเสียใจ น้องจำฟังพี่ว่าอย่ามัวร้องไห้ เขาไม่รักเราแล้วปล่อยเขาไป เขามีรักใหม่ น้องคงมี
ได้เหมือนกัน

แสนหวังเหว็ด

คำร้อง จูเลียม กิ่งทอง
ทำนอง จูเลียม กิ่งทอง

ขับร้อง สาลิกา กิ่งทอง

หนุ่มเอยหนุ่มเมืองนครต้องเฝ้าอาวรณ์หวังเหว็ดหวังเหว็ด ทราบข่าวว่าแม่บังอรอยู่เมือง
นครบ้านเกิดบ้านเกิด วันก่อนนี้ควงลิเกโดนยาเสน่ห์เลยหนีเตลิด ลิเกทั้งขว้างร้างเจ้า ลิเกทั้งขว้าง
ร้างเจ้า ไปพบแม่เล่าอ้วนนำหวังเหว็ด

ทราบข่าวว่าไปเมืองกรุงไฉ่หนุ่มบ้านทุ่งก็แสนหวังเหว็ด จ.ม. ที่บ้านโฉมตรูเห็นเซ็นที่อยู่
จากบาร์บลูเบร็ด ฝรั่งเศสไปไทยผ่านตุรกีโดยสารบริษัทนายเลิศ สงสัยแท้แท้ สงสัยแท้แท้ ลูกใคร
กันแน่คอยแลกันเถิด

เห็นรถด่วนล่องใต้เห็นเพียงรถไฟก็แสนหวังเหว็ด เห็นหญิงบนรถด่วนรูปร่างอ้วนอ้วน
นุ่งมินิสเกิร์ต ส่วนบนโฉมยงรัดอกยกทรงดังลูกกระเบิด พี่ยมมองไม่เห็นไม่ใช่ พี่ยมมองไม่เห็นไม่ใช่
น้ำตาพี่ไหลก็เพราะใจมันหวังเหว็ด

เก็บรักไว้ในอุราถ่านองไม่มาไฟจะไม่ขอเปิด รักพี่มันจริงใจจะทองจะใหญ่ก็กลับมาเถิด
ทองกับใครพี่ไม่ว่าจะรับเป็นบิดาในเวลาเธอเกิด รู้สึกตัวแล้วงามงอน รู้สึกตัวแล้วงามงอน รีบกลับ
เมืองคอนให้พี่หายหวังเหว็ด

หิวกระเป่า

คำร้อง สัมฤทธิ์ รุ่งโรจน์
ทำนอง สัมฤทธิ์ รุ่งโรจน์

ขับร้อง แสงสุรีย์ รุ่งโรจน์

เก็บเสื้อผ้ายัดใส่กระเป่า
กุศลไม่พอขอไปตายดาบหน้า
อีกสามวันชั้นหมากเขามา
ตัดใจอำลา ลาแล้วแก้วตาแฟนพี่
โลกหมุนให้เราพบกัน
เพราะว่าโฉมตรู ไม่ใช่เนื้อคู่คนจน
หิวกระเป่าก้าวลงบันได
ไม่มัวลังเลเดินขึ้นรถเมล์ทันที

ลาแล้วหนาบ้านเก่า
ตายเสียอย่างนกกา
กลัwn้ำตานองหน้า
วิวาห์เสียเถิดคนดี
ชั่วครูชั่วคราว
สวรรค์เบื้องบน
เดินก้มหน้าร้องไห้
ตัดใจจากบ้านวันนี้

ดินแดนที่เราเกิดมา
ช่างมันเถิดหนาชาตินี้
อยู่ไปเห็นท่าไม่ดี
ลืมพี่เถิดนะหนามน
แต่เราไม่มีกุศล
ให้น้องเป็นของคนมี
ไม่รู้จะไปไหนดี
ไม่มีจุดหมายปลายทาง

ภาคผนวก ค

บทเพลงลูกทุ่งดีเด่น “งานกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่ง...สืบสานวัฒนธรรมไทย” ครั้งที่ 3
(พ.ศ. 2537) จำนวน 21 เพลง

กว๊านพะเยา

คำร้อง สุรพล สมบัติเจริญ
ทำนอง สุรพล สมบัติเจริญ

ขับร้อง สุรพล สมบัติเจริญ

ไอ้ ๆ ๆ โอละเห่นอ ทำบุญจังได้เล่าเออถึงได้มาเจอสาวเจ้า
น้องอยู่ดงดอยดินแดนห้วยป่าและเขา ถิ่นพงไพรในป่าลำเนากว๊านพะเยายังงามละเนื้อ
ไอ้ ๆ ๆ นวลน้อง เจ้าคงสร้างบุญด้วยทองไผ่มองเห็นจึงหลงเพื่อ
ถึงอยู่พะเยาน้องยังสวยแจ่มเลิศเลอ สาวเมืองกรุงยังบ่เทียมเธอไซ้ยอนะเออ พี่พูดด้วยใจ
เจ้าแต่งตัวยามเล่นน้ำเจ้านั่งกระโจม เก็บกล้วยไม้มาแซมเสียบผมแลสรวยสวยงามวิไล
เห็นดอกบัวตูมเด่นงามท่ามกลางน้ำใส เจ้าผุดดำผิแหวกเวียนว่ายร้องกรีดหวีดไปในเพื่อนหมู่
สาว

ไอ้ ๆ ๆ โอละเห่นอ ทำบุญจังได้พี่ขอยกผลกุศลให้เจ้า ขอตักบาตรพระร่วมเรียงเคียง
คู่กับสาวแม่ตาหวานกว๊านแห่งพะเยา ขอปองอีกเจ้าจนวันชีพวาย

ค่าน้ำนม

คำร้อง ไพบุลย์ บุตรขัน
ทำนอง ไพบุลย์ บุตรขัน

ขับร้อง ชาญ เย็นแข

แม่นี้มีบุญคุณอันใหญ่หลวง แม่เฝ้าหวงห่วงลูกแต่หลังเมื่อยังนอนเปล แม่เราเฝ้าโละเห่
กล่อมลูกน้อยนอนเปลไม่ห่างหันเหไปจนไกล แต่เล็กลงโตโอ้แม่ถนอม แม่ฝ่ายผอมย่อมเกิดแต่
รักลูกปักดวงใจ เติบโตโอ้เล็กลงใหญ่ นี่แหละหนาอะไร มิใช่ใดหนาเพราะค่าน้ำนม

ควรคิดพินิจให้ดี ค่าน้ำนมแม่นี้จะมีอะไรเหมาะสม โอ้วแม่จ๋า ลูกคิดถึงค่าน้ำนม เลือดใน
อกผสมกลั่นเป็นน้ำนมให้ลูกดื่มกิน

ค่าน้ำนมควรชวนให้ลูกฝัง แต่เมื่อหลังเปรียบดังผืนฟ้าหนักกว่าแผ่นดิน บวชเรียน
พากเพียรจนสิ้น หยดหนึ่งน้ำนมกินทดแทนไม่สิ้นพระคุณแม่เอย

จงทำดี

คำร้อง ชลธิ์ ธารทอง
ทำนอง ชลธิ์ ธารทอง

ขับร้อง ผ่องศรี วรนุช

(สร้อย) ทำดี ไม่ต้องเลือกวันทำ ถ้าจะทำ ทำได้ทั้งปี ทำดี ไม่ต้องเลือกวันทำ ถ้าจะทำ ทำได้ทั้งปี

ศีลห้า ปาณาติบาต พระท่านห้ามขาด ทำบาปทั้งปี เว้นแต่วันโกนวันพระ แล้ววันอื่นละ ทำบาปทั้งปี สัตว์โลกร่วมทุกข์เหมือนกัน อย่าเบียดเบียนกัน ทุกวันแหละดี

(สร้อย) ทำดี ไม่ต้องเลือกวันทำ ถ้าจะทำ ทำได้ทั้งปี ทำดี ไม่ต้องเลือกวันทำ ถ้าจะทำ ทำได้ทั้งปี

ยี่ดมั้น กตัญญูตา บิดามารดาครูบาที่มี ทำไม่ต้องรอวันทำ เช้า เพล เย็น ถ้าทำได้ทันที วันครูถึงนึกถึงครู วันอื่นไม่รู้มันก็ดูไม่ดี

(สร้อย) ทำดี ไม่ต้องเลือกวันทำ ถ้าจะทำ ทำได้ทั้งปี ทำดี ไม่ต้องเลือกวันทำ ถ้าจะทำ ทำได้ทั้งปี

รักษาคติ รักศาสนิกษัตริย์ ต้องรักยืนหยัด ตลอดชีวี ไม่ใช่ถึงวันหยุดงาน แล้วมาคิดอ่าน รักกันสักที ทำดีกับมนุษย์ด้วยกัน ต้องทำทุกวันมันถึงจะดี

(สร้อย) ทำดี ไม่ต้องเลือกวันทำ ถ้าจะทำ ทำได้ทั้งปี ทำดี ไม่ต้องเลือกวันทำ ถ้าจะทำ ทำได้ทั้งปี

น้ำตาลกันแก้ว

คำร้อง สุรพล สมบัติเจริญ
ทำนอง สุรพล สมบัติเจริญ

ขับร้อง ก้าน แก้วสุพรรณ

แม่น้ำตาลกันแก้ว เขาชิมเจ้าแล้วจึงหยดถึงมือพี่ ถ้าหากเป็นแหวนก็เปรียบดังแม่น้เจ้า โดนสวมฟรี เพชรที่งามหรือจะมีค่าสูงยิ่งกว่าดัชนีของนาง

แม่น้ำตาลกันแก้ว เขาชิมเบือแล้วจึงถูกเขาทิ้งขว้าง สูญสิ้นความสาวแล้วจึงรู้ว่าเดินหลง ทาง พี่ไมโกรธเจ้าหรือนางยังรักไม่จางรักนางเสมอ

ถึงพี่เป็นมือสองรองคนอื่น พี่ก็ยังยิ้มชื่นต้อนรับการกลับของเธอ ดักพี่ยังว่างอกพี่ยังอุ่น เสมอ ตาลจำกลีบมาเกิดเธอพี่หลงละเมอเพื่อเฝ้าใฝ่ฝัน

แม่น้ำตาลกันแก้ว เขาชิมเจ้าแล้วพี่ก็ขอรักมัน ถึงจะเหลือเดนเพราะผ่านคนชิมมานาน แสนนาน พี่ก็ยังต้องการรองรับรสหวานน้ำตาลกันแก้ว

เบ้าหลอมดวงใจ

คำร้อง ไพบุลย์ บุตรขัน
ทำนอง ไพบุลย์ บุตรขัน

ขับร้อง ไพรวลย์ ลูกเพชร

พื้นแผ่นดินนี้มีชื่อว่าไทย ทุกหยดน้ำใจหลอมเข้าเป็นไทยสายเลือดเดียวกัน มีศาสนาและพระมหากษัตริย์ยึดมั่น มาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์เป็นมิ่งขวัญของคนชาติไทย พระเจ้าอยู่หัวของชาติไทยเรา เหมือนดั่งร่มเงาคุ้มเกล้าพวกเราให้ชื่นฉ่ำใจ ทรงแผ่เมตตาไปถึงไพร่ฟ้าทั้งเหนือและใต้ ตั้งพ่อแม่คอยห่วงใยลูกรักในอ้อมอกตัว

เบ้าหลอมดวงใจของคนไทยทั้งชาติ คือองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เหมือนเรามีพ่อแม่เดียวกันร่วมครอบครัว พระเจ้าอยู่หัวคือศูนย์รวมใจประชา น้อมเกล้าเคารพนบไหว้ทรงธรรมทุกหยาดน้ำคำรอยเข้าต่างพวงของช่อมาลา ด้วยจิตจงรักและภักดีของข้าบาทไพร่ฟ้า สละชีพเพื่อพระราชอาเเลียดหลังทาเพื่อชาติไทย

พบรักนครพนม

คำร้อง ชลธิ์ ธารทอง
ทำนอง ชลธิ์ ธารทอง

ขับร้อง เสรีย์ รุ่งสว่าง

เพ็ญเดือนสิบเอ็ดออกพรรษาทุกปี มีประเพณีชื่อไหลเรือไฟ เรือไฟนี้ ลำน้อยลำใหญ่ ประเพณีไทยจังหวัดนครพนม โขงไหลล่องฝั่งพี่น้องไทยลาว มีเรือยาวพวกหนุ่มสาวได้ลมนุญออกพรรษาพบกันดาตาคม ชวนชื่นชมบุญไหลเรือไฟ กินแหลมเมืองที่เมืองชายแดน เกือบมีแฟนสาวญวนจนได้ แจ่มจำเพียงสบตาไวไว หัวใจหนุ่มไทยออนซอนนครพนม บุญปีหน้าคงได้มาอีกที งานประเพณีออกพรรษาน่าชม เล่นแคนน้อยแดร่แร่นตรอย ลอยลม สาวญวนตาคมกลับไปดมแก้มสั๊กที่

พระเทพทรงบุญ

คำร้อง วิเชียร คำเจริญ
ทำนอง วิเชียร คำเจริญ

ขับร้อง วีระพล มีพร้อม

เจริญลาภ เจริญยศ เจริญวัย เจริญใน บุญบารมีล้ำเลิศ สมเด็จพระเทพฯ ที่ฟ้าส่งมา
ช่วยนำ เจริญรอยธรรม เจริญรอยไทย ทูลกระหม่อมสิรินธร พระผู้ด้บรรือน พสกนิกรทั่วไป

ข้าบาทไฟรฟ้า ล้วนจำในน้ำพระทัย ที่ทรงห่วงใยทุกซกัษณสยาม เอาใจร่วมมารวมร้อย
เป็นเกลียวกลม ทอแทนพรหม ปูรอง ลาดพระบาทตาม แล้วไปรอยไม้ดอกหมื่นสี่ ที่พรหมลาดงาม
บูชาในนามคนไทยทุกคน เมื่อพระเทพฯ สถิตไหนด ขอให้งปวงกัษ จงหลบเลี่ยงไปให้พ้น ด้วยแรง
บุญญาฯ ด้วยพรจากฟ้าเบื้องบน โปรดบันดาลดล ให้พระองค์ทรงพระเจริญ

พระมหากษัตริย์

คำร้อง พี่ระ ตรีบุปผา
ทำนอง พี่ระ ตรีบุปผา

ขับร้อง พี่ระ พรสวรรค์

ผืนแผ่นดินไทย
ทุกเม็ดทรายทั่วแดน
ประวัติศาสตร์
จำใส่ใจไว้จน

พ่อขุนรามคำแหงมหาราช
ทั้งทรงเป็นนักปราชญ์ฉลาดจริง
สมเด็จพระนารายณ์มหาราช
ด้วยเชิงทูตแสนดีนี้กระไร
อีกองค์หนึ่งซึ่งกัให้งไทยรอด
สมเด็จพระนเรศวรควรแก่การ

อันพระเจ้าตากสินมหาราช
ทรงรบพุ่งชิงชัยกัไทยมา

ปัจจุบันได้พระองค์วงศ์จักรี
ไทยได้ร่วมรวมมั่นพันันตราย

ประวัติย่อพอทีเล่ากล่าวมานี้
กว่าจะอยู่เป็นสุขดังทุกวัน

อันเมืองไทยเป็นไทยได้เต็มที
บรรพบุรุษของไทยในก่อนกาล

ฉะนั้นพี่น้องไทยร่วมใจเกิด
จงเอาอย่างบรรพบุรุษสุดบูชา

เราคนไทยต้องควรหวงแหน
ในถิ่นแคว้นของเราทุกคน
บันทึกให้เราไดยล
มาบัดนี้มีจางจากใจ

ทรงสามารถรวมไทยไดยิ่งใหญ่
ทรงสร้างสิ่งลือชื่อลายสือไทย
ทรงกัชาติไทยรอดปลอดภัยไดย
จึงได้ชัยเขตชื่อพันมือมาร

คือพระผู้เป็นยอดทหารหาญ
ที่เราท่านทุกผู้เทิดบูชา

ทรงเชิดชาติไทยไว้ให้สง่า

ช่วยพาราให้รอดไม่วอดวาย

พระบารมีปกเกล้าเราทั้งหลาย

ไม่มีวันจะสลายคลายจากกัน

เป็นเครื่องเตือนน้องพี่รวมกันมั่น

ต้องฝ่าฟันอุปสรรคหนักมานาน

เพราะคนไทยได้พลีเลือดแดงฉาน

ได้ปกป้องผองพาลลูกหลานมา

จงยลเยี่ยงดีเลิศไว้เกิดหนา

จงเทิดทูนเจ้าหล้ากว่าชีพเอย

พันท้ายนรสิงห์

คำร้อง บุญสนอง ชัยพันธุ์และชาย ชาตรี
ทำนอง บุญสนอง ชัยพันธุ์และชาย ชาตรี

ขับร้อง โกมินทร์ นิลวงศ์

พันท้ายนรสิงห์ พาเรือวิ่งล่องธารา เข้าคลองมายามชะตาอัปจน สู้วังวนเรือชนตลิ่ง
อับปาง...สิ้น (เฮ้...)

สร मुखเอ่ย मुखเจ็ดฉัน สี่ मुखนั้นมานทองโสภณ ล่องล่องเอยผ่านกระแสน้ำ สู้วารินรจนา
นาคินทร์ (เฮ้...)

แว่วเสียงโห่เห่เรือลอยมา มุ่งหน้าโคกขามดังถวิล หมู่วิหคนางนวลพากันบิน เหมือนรู้
สิ้นชะตายอดทหาร (ดนตรี)

เรือล่องค้ำแถวกระแสน้ำ พุ่งผ่านชนผืนอาถรรพณ์ เหล่าผีพายจัตพายพัลวัน จดไม่ทัน
หัวเรือหักสะบั้น จนพระทัยตรัสประหารผลาญชีวัน ชีวิตพันท้ายล่มจมปฐพี

พันท้ายนรสิงห์ พาเรือวิ่งล่องนที สิ้นชีวี แต่ชื่อพันท้ายนี้ เกริกก้องกรุงสยาม

มอญซ่อนผ้า

คำร้อง จำรงค์ ศรีวีเชียร
ทำนอง จำรงค์ ศรีวีเชียร

ขับร้อง รุ่งเพชร แหลมสิงห์

เฮ...เฮ้า มอญซ่อนผ้าตุ๊กตามาข้างหลัง นิ่งเฉลไม่เคยระวังตุ๊กตาอยู่ข้างหลังระวังจะ
ถูกตี (ดนตรี)

วันตรุษสงกรานต์สนุกสนานกันน้องพี่ สาวสวยโสภีหนุ่มก็หล่อดี เชิญทางนี้นั่งล้อมวง
เล่นมอญซ่อนผ้า ถูตูกตาวนรอบวง ถ้าใครนั่งง ระวังข้างหลังให้ดี เฮ้า...ระวังข้างหลังให้ดี
(ดนตรี)

น้องถูตูกตาวนเวียนมารอบวงรี สวยแท้คนนี้งามจริงคนดีใจของพี่นี้รักนาง
พี่มัวคิดเพลินนั่งงเชื่อไม่ระวัง น้องมาข้างหลังหวดกัน...โอ้ยกระโจนหนี... โอ้ยเจ็บต้องกระโจนหนี
(ดนตรี)

พี่ถูตูกตาว้างแล้วหนาระวังให้ดี เฉลไม่เคยดูชื่อน้องต้องถูกตีแน่คราวนี้นะนวนนาง
เดินผ่านนางเวยพี่แอบเอาตุ๊กตาวาง วนมาอีกครั้งนางไม่หนี พี่ตีไม่ลง รักนางตีนางไม่ลง (ดนตรี)

แม่พิมพ์ของชาติ

คำร้อง สุเทพ โชคสกุล
ทำนอง สุเทพ โชคสกุล

ขับร้อง วงจันทร์ ไพโรจน์

แสงเรืองเรือง ที่สองประทีปอยู่ทั่วแดนไทย คือแม่พิมพ์อันน้อยใหญ่ ไฉนชาวไทยในแดน
แหลมทอง เห็น้อยยากอย่างไรไม่เคยบ่นไปให้ใครเขามอง ครูนี่ยังล้าพองในเกียรติของตนเสมอมา
ที่ทำงานช่างสุดก้นดาร์ในป่าดงพงไพร ถึงจะไกลก็เหมือนใกล้ เร่งรุดไปให้ทันเวลา
กลับบ้านไม่ทันบางวันต้องไปอาศัยหลวงตา ครอบครัวย่อยท่าไม่รู้ว่าไปอยู่ไหน
ถึงโรงเรียนก็เจียนจะสายจนได้เวลา เห็นศิษย์รอรอยู่พร้อมหน้า ต้องรีบมาทำการสอน
ไม่มีเวลาที่จะได้มาหยุดพอกพักผ่อน โรงเรียนในดงป่าดอนให้โหยอ่อนสะท้อนนุรา
ชื่อของครูฟังก็นึกหวนขึ้นใจ งานที่ทำก็ยิ่งใหญ่ สร้างชาติไทยให้พัฒนา
ฐานะของครูใคร ใครก็รู้ว่าด้อยหนักหนา ครูสู้ทนอดส่ำห้ำสั่งสอนศิษย์มาเป็นหลายปี
นี่แหละครูที่ให้ความรู้รอบเมืองไทย หวังสิ่งเดียวคือขอให้ เด็กของไทยในพื้นธานี
ได้มีความรู้เพื่อช่วยเชิดชูไทยให้ผ่องศรี ครูก็ภูมิใจที่สมความเหนื่อยยากตรากตรำมา

แม่ศรีเรือน

คำร้อง ไพบุลย์ บุตรขัน
ทำนอง ไพบุลย์ บุตรขัน

ขับร้อง ชาญ เย็นแข

แม่ศรีเอยแม่ศรีเรือน น่องเป็นทั้งเพื่อนและเมียที่รักษา
ยามผิวกลับจากงานคืนสู่บ้านเคหา หย้าเรือนงามตาเห็น้อยมาหายคลายอาหาร
แม่ศรีเอยแม่ศรีนวล น่องดีครบถ้วนสิ่งควรผู้หญิงสังวรณ
ปรนนิบัติผัวดีโดยไม่มีแง่อน เรื่องกินหลับนอนไม่เคยเดือดร้อนอะไร
สมเป็นยอดหญิงมีมิตรเมียดี เทิดทูนเป็นศรีแห่งกัลยาณิได้
ร้อยชั่วหรือจะสู้เมียรักร่วมใจ แม่ศรีทราวมวยพี่รักจิตใจเธอจริง
แม่ศรีเอยแม่ศรีใจ สนิทพริ้งนบได้เก็บออมเผื่อไว้ดียิ่ง
ยามเมื่อยากอับจนทนร่วมอยู่แอบอิง ไม่เคยทอดทิ้งกอดคอร่วมทุกข์กันไป

ลูกทุ่งกลองยาว

คำร้อง พยงค์ มุกดา
ทำนอง พยงค์ มุกดา

ขับร้อง ยอดรัก สลักใจ

โห...ฮิ้ว...โห เอ้ามาละเหว้ย เอ้ยมาละวา มาแต่ของเขา ของเราก็อไม่มา
กลองยาวเร้าหทัย เสียงดังใครเรียกร้องก้องดัง ยิ่งฟังยิ่งฟังเหมือนใจพี่คลั่งครวญหา

จึงนับกรับฆ้องเหมือนใจที่ร้องเชียวชวน อยากจะพบหน้านวล (ลาลา...)

อยากจะพบหน้านวล มาสุขสรวญเสเฮฮา

พอถึงเทศกาลงานทำบุญที่บ้านของเรา เกิดเท็งกลองยาวสนุกเกรียวกราวหนักหนา
แต่เข้าพรรษาจนเวลาหมดสิ้น ได้เวลาทอดกฐิน (ลาลา...) ได้เวลาทอดกฐิน ก็เริ่มได้ยีนอีกครา

วันเพ็ญเดือนสิบสองเสียงกลองยาวก็ยังพอมิ สงกรานต์อีกทีทุกปีไม่ขาดเลยหนา
แต่งงานบ้านใหม่แม่โกนผมไฟทุกคราว จะครึกครื้นเกรียวกราว (ลาลา..)

จะครึกครื้นเกรียวกราว ก็ต้องกลองยาวเขาแห่มา พี่คอยหน้านวลมาร่วมขบวนลูกทุ่ง
กลองยาว ประแป้งหน้าขาวจะรำกับสาวโสกา กระตั่วสิงโตนั้นเขาก็โชว์ผ่านไป ป่านะนี้เจ้า
ทราวมวย (ลาลา...)

ป่านะนี้เจ้าทราวมวย แต่ใจนิจไม่เหินมา ลูกทุ่งบ้านเราฉลองกลองยาวกันนำดู จีบ
จองปองคู่แล้วน้องไปอยู่ไหนหนา อย่าแอบเลยเธอจะให้พี่เก้อหรือนงเยาว์ มาเถิดมะแม่หน้าขาว
(ลาลา...) มาเถิดมะแม่หน้าขาว มารำกลองยาวกับพี่ยา

สงกรานต์บ้านนา

คำร้อง ชุนพล ลูกเพชร
ทำนอง ชุนพล ลูกเพชร

ขับร้อง รุ่งเพชร แหลมสิงห์

ประเพณีไทยเมื่อครั้งสมัยเก๋าก่อน เล่นแอบซ่อนลูกช่วงพวงมาลัย ตรุษสงกรานต์สนาน
สนุกกันพอใจ พี่วิ่งไล่ น้องก็หลบเมื่อพบทาง พี่เข้ากอดน้องยังอดทำเอียงอาย คีนเดือนหงาย
พอพี่จูบน้องทูปผาง นอนหนุนตักสัญญารักข้างกองฟาง จนแสงเดือนจางพี่ไม่ยอมห่างน้องไป
ไกล

ลืมน้ำคำของพี่เสียหมด พี่นี่คงอดเที่ยววันสงกรานต์เดือนอ้าย เข้าเดือนยี่แล้วน้องหนีพี่
ไปไหน หรือเจ้าไปมีแฟนใหม่ลืมเราวิ่งไล่ในวันสงกรานต์ รักกันมาแต่เมษาวันที่เก่า เสร้าปีนี้เสร้า
ขาดคู่เกล้าเสร้าชมชาน คีนวันเพ็ญแสงเดือนเด่นเป็นพยาน กลับเถิดนงคราญมาเล่นสงกรานต์ที่
บ้านนาเรา

สันติธรรม

คำร้อง พยงค์ มุกดา
ทำนอง พยงค์ มุกดา

ขับร้อง สมยศ ทศนพันธ์

นภาจำเ็นเห็นหมู่เมฆา อ้อยอิงลอยลมพา อ้อยหยาดฟ้าชโลมดิน แสงอรุณโปรยไอร่อน
ทั่วฟ้าธานีทร์ กระแสนั้ระเหยจากดินเหินบินสู่บน

ทิวารุ่งแรงแสงอุทัย มวลเมฆหมอกจางไป ฟ้าแจ่มใสในันดล เหมือนบอกคราพรรษา
ใหม่ ไกลแล้วปวงชนทั่วแห่งหนมวลสันติชนเตรียมบรรพชา

สละแล้วอาภรณ์แพรพรรณ คิ้วแลผดกดำเป็นมัน ปลดปลงลงพลันเพื่อศาสนา ห่อหุ้ม
คลุมเหลืงสละแล้วเครื่องกิเลสหนา จากพุทธวจาองค์ศาสดาทรงสร้างทางไว้

ทดแทนให้คุณผู้ก่ออุทร คุณบิดามารดา และดับร้อนในดวงใจ เหมือนอรุณเฝยไอร่อน
อาทิตย์อุทัย โลกแจ่มใสสุขไหนไม่เทียมเท่าความสงบเอย

หนาวลมที่เรณู

คำร้อง สุรินทร์ ภาคศิริ
ทำนอง สุรินทร์ ภาคศิริ

ขับร้อง ศรคีรี ศรีประจวบ

เรณูนครถีนี่ช่างมีมนต์ขลัง ได้พบนางดังเหมือนดั่งมนต์หนึ่ง น่องนุ่นขึ้นใหม่ไว้
ผมมวยสวยเพริศพริ้ง ฟ้ารักเจ้าแท้จริงสาวเวียงพิงค์แห่งแดนอีสาน

เราเคยสัมพันธ์พลอดรักเมื่อคราหน้าหนาว คีนฟ้าสกาเวเนียบหนาวน้ำค้างเหลือนั้น
เพราะได้เคียงน่องถึงต้องหนาวตายไม่หวาดหวั่น รุ่งรางต้องร้างไกลกันสุดหวั่นไหวก่อนลา

ผ้าผวยร้อยผืนไม่ชื้นเหมือนน่องอยู่ใกล้ ดูดอุร่อยไห้ไม่คลายหนาวได้หรรอกหนา ห่างน่อง
พี่ต้องหนาวหนักอุรา คอยนับวันเวลาจะกลับมากอบไอรักเก่า

เย็นลมเหมันต์ผ่านผืนย้งพาสะท้อน ไอน้องบังอรก่อนนั้นเคยคลอเคียงเจ้า ครั้งเที่ยวชม
งานพระธาตุพนมยามหน้าหนาว พี่ยังไม่ลืมนงเยาว์ไ้อแม่สาวเรณู

หนาวใจชายแดน

คำร้อง ชลธี ธารทอง
ทำนอง ชลธี ธารทอง

ขับร้อง ไพรวลัย ลุกเพชร

ลมเย็นๆ หน้าหนาวมันทรมาณ หวนคิดถึงบ้านที่จากมา พ่อฉันเดียวนี้ท่านก็แก่ แม่ก็ชรา อันตรายโจรร้ายก็กวนคอยจะคิดปล้นฆ่า กลัวขโมยจะลักควายไถนา เพราะลูกมาแนวหน้านอนเฝ้าป่าชายแดน

ไพร่ราพคิดถึงคนเคยรักกัน สัญญาไว้มันไม่คลอนแคลน ป่านจะนี่คิดถึงพี่หรือเปล่าเล่าแฟน กลัวอะไร กลัวเศรษฐกิจมือไว มาคลั่งไคล้เนื้อแน่น กลัวห้ำม่นหลงลืมคนชายแดน สาวบ้านนาจอมแก่นอย่าลืมแฟนกอดปิ่น

นอนกลางคืนเหลือบร้อนกินกายระบมหนาวทนทนข่มใจฝืน เหม่อมองเดือนและดาวลอยต่ำยามค่ำคืน เพลงราตรีฟังหิวหวัดหิวฤดูตั้งภูตผีสะอื้น ยามหลับตานี้ยังคาใจปิ่น มียอมให้คนชาติอื่น กลืนกินแผ่นดินไทย

จงสุขใจเถิดผองชาวประชา สองแขนแนวหน้าเฝ้าป้องกันภัย ด้วยบารมีคุ้มเกล้าเหล่าลูกไทย อีกองค์พระสยามเทวาสถิตฟากฟ้ายิ่งใหญ่ เป็นพลังดังศูนย์รวมดวงใจ แม้นเท่ารอยตีนไทใครอย่าแยกดินแดน

อภัยให้เรียม

คำร้อง เกียรติ เฉลิมชัย
ทำนอง เกียรติ เฉลิมชัย

ขับร้อง ศรเพชร ศรสุพรรณ

เรียมไม่กลับมาหาไม่มีคนทำ พ่อแม่ชราเห็นหน้าตาดำๆ ไม่เคยว่าเรียมสักคำให้เข้าใจ แม่แก่เฝ้ารอพ่อทำนาไม่ไหว คอยแต่เป็นลมนอนระทมตรมใจ คิดถึงลูกสาวในไส้ไปไม่ส่งข่าวมา

อยู่ที่ไหนรู้ไหมพ่อแม่ถามหา ลืมไรลืมนาจากมาทางบ้านหงอยเหงา สู่เมืองสวรรค์ มีคนปั้นเป็นดาว เรียมรู้หรือเปล่าพ่อเฒ่าแม่เฒ่าถามหา

นอนสะท้อนใจ เรียมไปไม่กลับมา ไม่ว่าเลยเรียมแม่นเรียมจะซ้ำโรยรา เสียความสาวกลับมาบิดามารดาอภัยให้เรียม

อย่าลืม

คำร้อง นพเกล้า เปลี่ยนผลัด
ทำนอง ศุภชัย มาพระธรรม

ขับร้อง สุทธิยา สุทธิยง

ลูกเอ๋ย อยู่ไหน อย่าลืมถิ่นเก่า บ้านนา ป่าเขา ถิ่นเจ้า ตั้งแต่ลืมตา อย่าลืม อย่าลืมคำ
เตือนพ่อแม่ก่อนมา อย่าลืม สำเนียงวาจา ภาษาท้องถิ่นบ้านเรา

ลูกเอ๋ย อยู่ไหน อย่าหลงตัวเด่น ทำดีให้เห็น ความชั่วอย่าได้มีวเฒา อย่าเพลินนุ่งยีนส์ จน
ลืมผ้าซิ่นถิ่นเรา แพ้ช้นยอดฮิตของเก่า ที่เจ้าเคยใส่ไปนา

อย่าลืม วัฒนธรรมเก่าแก่ ลูกทุ่งเพลงแหล่ ที่เคยให้ความสรรหา อีกประเพณี ที่มีสืบทอด
นานมา งานบุญกฐินผ้าป่า ได้มาร่วมบุญร่วมใจ

ลูกเอ๋ย อยู่ไหน อย่าลืมส่งข่าว ย้ำเตือนแก้มขาว วัยสาวเจ้าอย่าเหลวไหล หยุดเทศกาล
อย่าลืม มาบ้านไฉ่ ๆ เยี่ยมเยือนปู่ย่าตายาย อย่าลืมของฝากหมากพลู

อย่าหลงบางกอก

คำร้อง ฉลอง วุฒิชัย
ทำนอง ฉลอง วุฒิชัย

ขับร้อง โฆษิต นพคุณ

น้องนางบ้านนาที่จากเคหาสุฟ้าบางกอก น้องเอ๋ยพี่จะขอบอกอย่าหลงบางกอกจนลืม
บ้านนา น้องอย่าปล่อยใจอย่าไปหลงเชื่องวาจา เพียงแต่ที่เขาพูดว่าจะรักแก้วตาไม่ขอรักใคร

ขอจงไตร่ตรองอย่าด่วนลำพองโอ้น้องคิดบ้าง ถึงเขาเอาใจทุกอย่างหากหลงเพื่อคลั่งเจ้า
จะเสียหายเขาอาจพูดดีเพื่อทำให้เจ้าตายใจ โปรดจำคำของพี่ไว้แล้วเจ้าจะไม่เสียคน

น้องเอ๋ยบางกอกไม่เหมือนบ้านนา บางคนร้อยเล่ห์มารยาไม่เหมือนทุ่งนาไพรสณฑ์
เจ้าต้องเตรียมจิตต้องคอยคิดระวังตน พลาดแล้วไม่แคล้วหมองหม่นเป็นสาวเพียงหนระวังให้ดี

คิดถึงบ้านนาเรื่องการศึกษาจบแล้วรีบกลับ น้องเอ๋ยบอกให้พี่ทราบจะรับเจ้ากลับบ้านนา
ถิ่นนี้แสนจะห่วงใยพี่ได้แต่ทุกข์ทวิ จากบ้านไปนานหลายปีกลับเกิดคนดี พ่อ แม่ ฝ้าคอย

เอกลักษณ์ไทย

คำร้อง วิเชียร คำเจริญ
ทำนอง วิเชียร คำเจริญ

ขับร้อง ศิรินทรา นียากร

หลายร้อยปีดึก เอกลักษณ์ คนไทยทราบไปทั่วโลก รอยยิ้มบนหน้า เหมือนหนึ่งว่าไม่มี
ทุกข์โศกคนไทยเหมือนคนมีโชค ถูกใจโลกทุกสมัย

เคารพคนสูงกว่า แหะศรัทธา ในครูผู้เคยสอนให้ ไม่ทิ้งพ่อแม่ เลี้ยงดูให้เกษียณใจ สิบนิ้ว
น้อมพนมไหว้ เคารพผู้ใหญ่เป็นอาภิน

รักในหลวงหวงประเทศ อยู่ไม่จาง ประเทศไทยตั้งแต่สร้าง มิเคยว่างพระเจ้าแผ่นดิน
เอกลักษณ์นี้ ฟ้าประจักษ์แหะโลกไดยิน ว่าไทยในทั้งธานินทร์ พระเจ้าแผ่นดิน คือหัวใจ

ไทยมิเคยเป็นทาส ให้ต่างชาติ มาคอยชี้เหนือ ชี้นี้ได้ เอกลักษณ์หนึ่งซึ่งอยู่ในหัวใจคนไทย
เรามีวัดงามไกลใกล้ มีพระสอนให้เราทำดี

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวศิริภรณ์ ศิริพันธ์
วันเดือนปีเกิด	24 มิถุนายน 2523
สถานที่เกิด	จังหวัดกำแพงเพชร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	49 หมู่ 4 ตำบลบึงสามัคคี อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครูผู้ช่วย
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบ้านหนองช้างงาม จังหวัดกำแพงเพชร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2539	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนกำแพงเพชรพิทยาคม
พ.ศ.2543	ค.บ. วิชาเอกภาษาไทย จากมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
พ.ศ.2550	กศ.ม.วิชาเอกภาษาไทย จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ